

ممتاز الفتاوى

مسائل فقہی و شرعی معاصر

شیخ فضل الله ممتاز

مشخصات کتاب

نام کتاب: ممتاز الفتاوی

(مسائل فقهی و شرعی معاصر)

مؤلف: شیخ فضل الله ممتاز

سال چاپ: ۱۳۹۷ هـ ش

نوبت چاپ: اول

تعداد چاپ: ۱۰۰۰

حق چاپ برای مؤلف محفوظ است

افغانستان - کابل

ممتاز الفتاوى

جلد دوم

کتاب نماز

داخل شدن وقت شرط قبولی نماز است، نماز قبل از دخول وقت باطل شمرده می شود

یکی از هموطنان محترم ما مقیم شهر استنبول ترکیه چنین نوشته:

استاد محترم ما صباح ساعت ۷ بجه صبح سر کار میریم ولی اذان صبح را ۷:۲۰ دقیقه میگویند آیا ما نماز صبح را ۷ بجه بخوانم میشود یا خیر.. ما که هفت بچه موتر سوار میشیم تا ۸,۳۰ دقیقه سر کار میرسیم آیا چی قسم کنیم؟

ویک خواهر محترمه از شهر هرات نیز چنین سوال نموده:

وقتی سر صنف میروم ساعت دوازده و ده دقیقه نماز میخانم اما اذان دوازده و سی دقیقه داده میشود آیا درست نیست؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله أما بعد:

نماز رکن دوم اسلام و از مهمترین عبادات مسلمانان است که فرض وقتی میباشد، و اگر کسی قبل از داخل شدن وقت نماز را ادا کند قبول نمی شود.. و باید آنرا اعاده کند و دوباره بخواند بعد از

داخل شدن وقت.. الله متعال در قرآن کریم فرموده است: "إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَّوْفُوتًا"^۱ نماز بر مؤمن فرض وقتی است.

این برادران وهموطنان عزیز باید نماز بعد از داخل شدن وقت ادا کنند، وقت وتایم کاری شانرا مطابق آن ترتیب دهند یا اینکه خانه واطاق سکونت شانرا در نزدیکی محل کار ووظیفه شان انتخاب نمایند تا اینکه کار و وظیفه مانع ادای نماز وعبادت الله متعال نشود، زیرا کار، وظیفه ودرس مجوز ادا کردن نماز قبل از داخل شدن وقت شده نمی تواند.

کسی که قبل از داخل شدن وقت نماز می خواند، نمازش قبول نمی شود

یکی از هموطنان عزیز ما از کابل چنین سوال نموده:

استاد محترم سوال داشتم بعضی ائمه مساجد کابل نماز خفتن را قبل از وقت می خوانند بخاطر عجله کردن که زود بطرف خانه خود بروند، صبح را هم پیش از وقت میخوانند بخاطر که خواب شوند این عملکرد ملاحظه آیا دلیل شرعی دارد نماز های خفتن و صبح پیش از داخل شدن وقت خوانده شود؟

^۱ - سورة النساء، الآية: ۱۰۳.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

داخل شدن وقت شرط صحت و قبولی وقت نماز است و اگر کسی قبل از داخل شدن وقت نماز فرض وقتی را بخواند نمازش قبول نمی شود به اتفاق فقهاء، الله متعال در قرآن کریم فرموده است که " إن الصلاة كانت على المؤمنين كتابا موقوتا"^۱ نماز بر مسلمانان در اوقات معین فرض است، فقهای اسلام بیان داشته اند که حتی اگر کسی یک رکعت نمازش هم خارج وقت اداء شود همه نمازش باطل شمرده می شود و باید نماز های خواندگی و ادا شده قبل از وقت را قضائی بیاورد.

از اینکه نماز رکن دوم اسلام و از مهمترین عبادات مسلمانان است که فرض وقتی میباشد، و اگر کسی قبل از داخل شدن وقت نماز را ادا کند قبول نمی شود، باید ائمه مساجد در فهمیدن و معرفت اوقات نماز توجه و اهتمام جدی داشته باشند و بخاطر عجله و سرعت فرض خفتن را قبل از وقت ادا نکنند نماز فرض که رکن دوم اسلام است قربانی مسائل زندگی دنیایی نشود، در عین حال بخاطر خوابیدن نماز های صبح را قبل از داخل شدن وقت نخوانند زیرا که نماز ادا شده قبل از وقت و بعد از خارج شدن وقت باطل شمرده می شود، و اگر امام مسجد قبل از وقت مردم را نماز

---

^۱ - سورة النساء، الآية: ۱۰۳.

میده‌د گناه باطل شدن نماز خود و نماز مقتدیان خود را متحمل می‌شود.

قابل یادار آوریست که همان جدول اوقات نماز را که وزارت محترم ارشاد و اوقاف توزیع نموده دقیق می‌باشد و در مطابقت با تقویم أم القری در مکه مکرمه و جامعه العلوم الإسلامیه، کراچی قرار دارد و به همین جدول عمل کنند.

که یو څوک د وخت له داخلېدو څخه مخکې لمونځ کوي،
لمونځ یې نه قبلېږي

له کابل څخه یو گران هیوادوال مو دارنگه پوښتنه کړې ده:

استاد محترم دا پوښتنه مې درلوده چې د کابل د ځینو مساجدو ائمه د ماخوستن لمونځ له وخت څخه مخکې کوي؛ ددې په خاطر چې عجله لري ترڅو ژر خپلو کورونو ته ولاړ شي،، سهار هم له وخت څخه مخکې کوي ددې په خاطر چې بیا خوب وکړي دا عملکرد یې آیا شرعي دلیل لري چې د ماخوستن او سهار لمونځ دې له وخت څخه مخکې وکړل شي؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

د وخت داخلېدل د لمانځه د صحت او قبلېدو شرط دی. او که څوک د وخت له داخلېدو څخه مخکې د هغه وخت فرض لمونځ و کړي د فقهاؤ په اتفاق لمونځ یې نه قبلېږي .. الله تعالی په قرآن کریم کې فرمایلي دي چې " **إن الصلاة كانت على المؤمنين كتابا موقوتا**"^۱ په یقیني توګه لمونځ په معینو وختونو کې پر مسلمانانو فرض دی.. د اسلام فقهاؤ بیان کړي دي چې که یو څوک حتی یو رکعت لمونځ یې هم له وخت څخه بهر اداء شي ټول لمونځ یې باطل شمېرل کېږي او باید د دغه شوي او وخت څخه مخکې ادا شوي لمونځ قضائي راوړي.

دا چې لمونځ د اسلام دوهم رکن او د مسلمانانو له مهمترینو عباداتو څخه دی چې په وخت سره فرض دی، او که څوک د وخت له داخلېدو څخه مخکې لمونځ ادا کړي نه قبلېږي.. د مساجدو ائمه باید د لمانځه د وخت په پوهېدلو او معرفت کې جدي پاملرنه او اهتمام ولري او د عجلې او سرعت په خاطر د ماخوستن فرض لمونځ له وخت څخه مخکې ادا نکړي ترڅو فرض لمونځ چې د اسلام دوهم رکن دی د ژوندنیزو دنیوي مسائلو قرباني نشي.. په عین حال کې د ویده کېدو په خاطر د سهار

^۱ - سورة النساء، الآية: ۱۰۳.

لمونځونه هم د وخت له داخلېدو څخه مخکې ونکړي ځکه چې د وخت له داخلېدو څخه مخکې او د وخت له ختمېدو څخه وروسته ادا شوی لمونځ باطل شمېرل کېږي.. او که د مسجد امام خلکو ته له وخت څخه مخکې لمونځ ورکوي هم د خپل او هم د مقتديانو د لمانځه د باطلېدو گناه په غاړه اخلي.

د يادولو وړ ده چې د لمانځه د وختونو کوم جدول چې د ارشاد او اوقافو محترم وزارت توزيع کړی وي دقيق وي او په مکه مکرمه کې د أم القری او کراچي کې د جامعة العلوم الإسلامية د تقويم سره په مطابقت کې قرار لري او په همدې جدول دې عمل وکړي.

در حالات عاجل آیا تنها فرض را خوانده می تواند

یکی از هموطنان کارگر ما از اروپا سوال نموده :

السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته، من استاد عزیز یک سوال داشتم لطف نموده جواب بدهید من در اروپا استم نماز پیشین را نمیتوانم کامل بخوانم چرا که وقت کم است و صاحب کار اجازه زیاد نمی دهد آیا تنها فرض را بخوانم همین قسم کار همراهی بسیاری از افغانها تکرار میشود در آنجا ؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، اما بعد:

اولا. جا دارد که از این هموطن با ایمان تشکری کنم واز الله متعال مسألت نمایم که او را با ایمان داشته باشد که حتی در شرائط که بعض مردم در نماز وعبادات خود تساهل و تنبلی میکنند این هموطن ما در فکر ادای عبادت و نماز خود است.

ثانیا: در چنین حالت بسیار مهم است که این برادر و کسانی در عین حالت و شرائط کاری قرار دارند نماز های فرض خود را ادا کنند.. زیرا در ترک کردن فرض مسلمان گنهگار می شود اما از نماز سنت در این حالت معاف هستند و می توانند که بعد از فراغت از کار و یا در شب نوافل بخوانند که این ثواب و فضیلت هم برگردد... لیکن در صورت که شرائط کاری شان خوب شود و وقت داشته باشند سنتها را نیز بخوانند و مسلمان در ادای سنت نیز تساهل نکند زیرا سنت پیامبر صلی الله علیه وسلم است و موجب داخل شدن جنت است... اما فرض را به هیچ صورت ترک نکند.

برای ادای نماز ظهر داخل شدن وقت شرط است نه تمام شدن نماز جمعه

دوستی محترمی از خیر خانه شهر کابل سوال نموده :

سلام وقت بخیر، جناب ممتاز صاحب بعض افراد درمورد نماز
جمعه می گویند که قبل از نماز نماز جمعه نماز پیشین قبول نمی
شود آیا در مورد کدام دلیل شرعی وجود دارد یا خیر؟

خانمان، معذورین و مسافرین و کسانی که نماز جمعه بالای
شان فرض نیست می توانند نماز ظهر را به مجرد داخل شدن وقت
نماز ادا کنند و این شرط نیست که باید نماز جمعه اول در مسجد
خوانده شود.

نماز صبح چند دقیقه بعد از آذان خوانده میشود

این سوال را چند تن از برادران نموده اند:

استاد محترم نماز صبح چند دقیقه بعد از آذان خوانده
میشود؟ خواندن نماز فجر بعد از آذان و قبل از نماز جماعت
درست است یا خیر؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، وبعد:

بسیاری از مردم در شبهای رمضان بی خواب و کم خواب می باشند و می خواهند که بعد از آذان صبح نماز را بزودی و عجله و شتاب ادا کنند و بخوابند، و داخل شدن وقت یکی از شرائط صحت و قبولی نماز است و نمازها در غیر اوقاتش قبول نمی شود و خداوند متعال فرموده است: " إن الصلاة كانت على المؤمنين كتابا موقوتا"^۱ نماز بر مسلمانان فرض است در اوقات خاص، ازینرو اگر مسلمان آذان از مسجدیکه مؤذنش عادل، صادق، امانت کار و قابل اعتماد باشد بشنود می تواند که نماز خود را ادا کند.

لیکن اگر مدت چند دقیقه مثلا پنج دقیقه و یا بیشتر انتظار کند بهتر و مطمئن تر است زیرا:

بعضی مؤذنین مساجد سرتیری و بی پروائی می کنند و قبل از دخول وقت آذان میدهند و مردم را در حرج شرعی واقع می کنند و بعض شان بر تقسیم اوقاتها و تقاویم جنتری که در مسجد آویزان است اعتماد می کنند که آنها قابل اعتماد کلی نیست و دقیق گفته نمی شود، ولهذا بهتر است چند دقیقه انتظار کرد و بعد ازان نماز صبح را ادا نمود.

^۱ - سورة النساء، الآية: ۱۰۳.

و قابل یاد آوریست که مردها باید به نماز جماعت به طرف مسجد بروند و نماز جماعت ثواب و فضیلت زیاد دارد و از نماز فردی و تنهای کرده بیست و هفت درجه فضیلت دارد و نظر به قول راجح فقهاء که نماز جماعت واجب است و کسانی که در جماعت نمی رفتند رسول الله صلی الله علیه و سلم بیم آن را داشت که آنها منافق شده باشند.

وصلی الله تعالی علی خیر خلقه محمد وعلی آلہ و أصحابه
أجمعین.

در داخل شدن وقت نماز صبح به آواز خروس اعتماد کردن جائز نیست

یکی از خواهران از کابل سوال نموده:

آیا این خروس چطور اوقات نماز را میدانند که اذان میدهد؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

نماز های پنجگانه اوقات معین دارد که دخول و خروج آن معلوم است و وسیله تنبیه برای نماز اذان دادن مشروع شده لیکن اعتماد کردن به آواز مرغ و خراس جائز و مشروع نیست در داخل

شدن وقت نماز، تنها در حالت اشتباه می شود یکی از نشانه های داخل شدن وقت فجر باشد.

اوقات نمازهای پنجگانه و جمعه و عیدین

یکی از خواهران هموطن ما از ولایت بلخ سوال نموده:

آخر وقت نماز خفتن را برایم بگویید که چی وقت است ؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

نماز عبادت و فرض وقتی است که برای ادای هر نماز وقت معین تعیین گردیده است که در محدود همان وقت ادا شود، الله متعال در قرآن کریم فرموده است: " إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا ^۱ ".

نماز بر مؤمنان فرض گردانیده شده در اوقات معین که نه قبل از داخل شدن وقت قبول میشود و نه هم بعد از خارج شدن وقتش.

^۱ - سورة النساء، الآية: ۱۰۳.

اوقات نماز مطابق رهنمایی قرآن کریم و سنت رسول الله صلی الله علیه وسلم قرار ذیل است:

۱- صبح (فجر) :

وقت نماز صبح از طلوع صبح صادق شروع می شود و تا به طلوع آفتاب ادامه دارد.

۲- پیشین (ظهر) و (جمعه) :

وقت نماز پیشین از هنگامی که آفتاب از میان آسمان به سمت غرب میلان میکند و تا آن وقت دوام می یابد که سایه هر چیز علاوه بر سایه اصلی آن دو چند گردد، مثلاً یک شخص به اندازه یکنیم متر بلند است، در ساعت دوازده بجه سایه اصلی آن نیز یکنیم متر است و وقتیکه سایه این شخص به اندازه سه متر گردید وقت پیشین ختم میشود، و عین همین وقت ظهر برای نماز جمعه هم است.

۳ دیگر (عصر) :

از انتهاء و ختم شدن وقت پیشین آغاز میگردد و تا به غروب آفتاب ادامه دارد و بعد از غروب آفتاب وقت عصر نیز ختم میشود.

۴- مغرب (شام) :

هنگام غروب آفتاب یعنی همزمان با آن شروع میشود و تا غائب شدن سرخی شفق ادامه میداشته باشد، مستحب این است که نماز شام در اول وقت آن ادا گردد.

۵- خفتن (عشاء) :

وقت نماز خفتن با غائب شدن سرخی شفق شروع میگردد و تا به صبح صادق ادامه می یابد، و نماز عشاء تا به یک بر سوم حصه شب تأخیر شده می تواند.

و وقت نماز وتر بعد از ادای فرض خفتن شروع میشود و به طلوع صبح صادق ختم میشود.

مستحب این است که نماز وتر در آخر شب خوانده شود، و اگر کسی بیم به خواب ماندن را داشته باشد می تواند که آنرا در اول وقتش ادا کند.

۶- نماز عیدین :

آغاز وقت نماز هر دو عید از طلوع کامل آفتاب و ختم زردی و تیز شدن روشنی آن میباشد و تا به زوال آفتاب ادامه می یابد.

قابل یاد آوریست که در شرائط کنونی جدول و تقسیم اوقات نماز به شکل منظم و معیاری از طرف وزارت محترم ارشاد و اوقاف توزیع میشود نیز در سایتهای انترنیتی معتمد وجود دارد که باید به آن رجوع شود، و برنامه های سافت ویر اذان نیز قابل استفاد است از طریق همین سایتهای انترنیتی اسلامی.

داخل شدن وقت شرط صحت و قبولی نماز است

برادر محترم ما عبد الباسط صدیقی از کابل چنین سوال

نموده:

استاد محترم سوال داشتم در ماه مبارک رمضان بعض ائمه مساجد کابل نماز خفتن را قبل از وقت می خوانند بخاطر عجله کردن در نماز تراویح، و نماز

صبح را هم پیش از وقت میخوانند بخاطر که خواب شوند این عملکرد ملاحها آیا دلیل شرعی دارد که در ماه رمضان نماز های خفتن و صبح پیش از داخل شدن وقت خوانده شود؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

داخل شدن وقت شرط صحت و قبولی وقت نماز است واگر کسی قبل از داخل شدن وقت نماز فرض وقتی را بخواند نمازش

قبول نمی شود به اتفاق فقهاء .. الله متعال در قرآن کریم فرموده است که "إن الصلاة كانت على المؤمنين كتابا موقوتا"^۱ نماز بر مسلمانان در اوقات معین فرض است، فقهای اسلام بیان داشته اند که حتی اگر کسی یک رکعت نمازش هم خارج وقت اداء شود همه نمازش باطل شمرده می شود و باید نماز های خواندگی و ادا شده قبل از وقت را قضائی بیاورد.

از اینکه نماز رکن دوم اسلام از مهمترین عبادات مسلمانان است که فرض وقتی میباشد، و اگر کسی قبل از داخل شدن وقت نماز را ادا کند قبول نمی شود..باید ائمه مساجد در فهمیدن و معرفت اوقات نماز توجه و اهتمام جدی داشته باشند و بخاطر عجله و سرعت در نماز تراویح فرض خفتن را قبل از وقت ادا نکنند نماز فرض که رکن دوم اسلام است قربانی نماز تراویح که نماز نفلی است نسازند..در عین حال بخاطر خوابیدن نماز های صبح را قبل از داخل شدن وقت نخوانند زیرا که نماز ادا شده قبل از وقت و بعد از خارج شدن وقت باطل شمرده می شود.. و اگر امام مسجد قبل از وقت مردم را نماز میدهد گناه باطل شدن نماز خود و نماز مقتدیان خود را متحمل می شود.

قابل یادر آورست که همان جدول اوقات نماز را که وزارت محترم ارشاد و اوقاف توزیع نموده دقیق میباشد و در مطابقت با

^۱ - سورة النساء، الآية: ۱۰۳.

تقویم أم القرى در مکه مکرمه وجامعة العلوم الإسلامية، کراچی قرار دارد و به همین جدول عمل کنند.

مؤذنین در روز قیامت با گردن های دراز نزد الله متعال میآیند

السلام علیکم ورحمت الله وبرکاته. آیا درست که مؤذن در روز قیامت گردنش دراز می باشد؟

رسول الله صلی الله علیه وسلم در حدیث صحیح که امام مسلم روایت کرده فرموده است: "المؤذنون أطول اعناقاً یوم القیامة"^۱ فضیلت کسانی به مسلمانان آذان میدهند ونداء الهی را بلند میکنند این است که در روز قیامت سر بلند و با عزت و با گردن های دراز که از دیگران فرق می شوند.

^۱ - صحیح مسلم، کتاب الصلاة، باب فضل الأذان وهرب الشیطان عند سماعه، شماره حدیث: (۳۸۷)، (ج ۱، ص ۲۹۰).

اوقات مکروهه که نباید در آن نماز خوانده شود

یکی از خواهران از ولایت بلخ سوال نموده:

لطف نموده اوقات ممنوعه و مکروهه نماز را مختصراً نشاندهی
کنید که کدامها است؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

اوقات مکروهه و ممنوعه که نباید در آن نماز خوانده شود غیر
از نمازهای ذوات الأسباب مثل تحیه مسجد و نماز کسوف و نماز
طواف قرار ذیل است:

۱- هنگام طلوع آفتاب یعنی بعد از نماز فجر تا بالا شدن
آفتاب و داخل شدن وقت اشراق.

۲- در وقت رسیدن آفتاب به میان آسمان یعنی قبل از داخل
شدن وقت نماز ظهر به وقت کم.

۳- بعد از نماز عصر تا به غروب آفتاب.

جاهای که نماز خواندن در آنجا مکروه است

یکی از دوستان سوال نموده: در کدام جاها نماز خواندن مکروه است؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

جاهای که نماز خواندن در آنجا مکروه است قرار ذیل است:

- ۱- در بین راه رفت و آمد.
- ۲- در خوابگاه حیوانات.
- ۳- در مذبحه و کشتارگاه.
- ۴- در بیت الخلاء.
- ۵- در غسل خانه.
- ۶- بر سقف خانه کعبه.
- ۷- در قبرستان یعنی محل دفن مرده ها.
- ۸- در زمین غصب شده.
- ۹- بدون ستره در جای که مردم رفت آمد و عبور و مرور نمایند.

نماز خواندن در اماکن گناه و پناگاهای شیطان مکروه تحریمی است

یکی از دوستان سوال نموده:

استاد محترم یک سوال داشتم و آن اینکه: از زبان اکثر علماء شنیده میشود که بالای زمین و یا فرش که رقص و پایکوبی شود نماز درست نیست، تا زمانی که خاک آن زمین سوختانده نشود. درین زمینه نظر شما را مستدل خواهانم.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

در این شکی نیست که جاهای که در آن مردم مرتکب گناه و نافرمانی الله متعال می شوند و احکام شریعت را پامال میکنند و فحشاء و منکر صورت میگیرد مثل سینما، نایت کلیپها، قمار خانه، رستورانتهای که در آنجا شراب نوشیده می شود، این همه اماکن و جاها جایگاه و پناه گاه شیطان است و نماز خواندن، تلاوت قرآن کریم و عبادت کردن در این جاها مکروه است زیرا مسلمانی را که نماز و عبادتش از فحشاء و منکر منع نکرده است در حقیقت نفاق در قلبش جا گرفته و ممکن نیست که عبادت و توحید الله متعال و عبادت و همنوائی با شیطانها را در یکجا انجام دهد.

اگر در این جاها به شکل دائم نافرمانی الله متعال صورت گیرد نماز خواندن در اینجاها مکروه تحریمی است، نماز فرض ساقط می شود لیکن مکروه بودن و ثواب کم را با خود میداشته باشد، اما اگر

تنها یگان وقت کار ناروا صورت میگیرد و همیشه این خانه و یا محل در خدمت فاسقان و فاجران نیست در این صورت نماز صحیح و درست است یکی از فقهای اسلام بنام امام محیی الدین النووی در کتاب المجموع نوشته است: "الصلاة في مأوى الشيطان مكروهة بالاتفاق، وذلك مثل مواضع الخمر والحانة ومواضع المكوس ونحوها من المعاصي الفاحشة، والكنائس والبيع والحشوش ونحو ذلك، فإن صلى في شيء من ذلك ولم يلمس نجاسة يده ولا ثوبه صحت صلاته مع الكراهة"، ادا کردن نماز در پناگاه شیطان مکروه است به اتفاق فقهاء مثلاً در فاحشه خانه، جاهای شراب نوشی، کلیسا و عبادتگاههای غیر مسلمانان، و اگر دست و اندام و کالای نماز گزار با نجاست آلوده نشود نماز درست است مگر همراه مکروه بودن، اما اگر آلوده شود حرام است.

در صحیح مسلم از أبو هريرة رضی الله عنه روایت شده که فرمودند: "عرسنا مع النبي صلى الله عليه وسلم فلم نستيقظ حتى طلعت الشمس، فقال النبي صلى الله عليه وسلم: ليأخذ كل رجل برأس راحلته فإنه منزل حضرنا فيه الشيطان، قال: ففعلنا. أي خرجوا من هذا الوادي ثم صلوا"^۱، در جای با رسول الله صلى الله عليه وسلم تجمع کرده بودیم و شب را گذرانیدیم در نماز فجر بیدار نشدیم رسول الله

۱ - أخرجه البيهقي في السنن الكبرى، كتاب الصلاة، باب لا تفرط على من نام عن صلاة، أو نسيها حتى ذهب وقتها، وعليه قضاؤها إذا ذكرها، لا كفارة لها إلا ذلك، رقم الحديث: (۳۱۷۸)، (ج ۲، ص ۳۰۹).

صلی الله علیه وسلم امر نمود که آنجا را ترک کنیم زیرا در محاصره شیطان قرار داشتیم و از آنجا حرکت کردیم و نماز را در جای دیگری قضایی آوردیم.

این حدیث دلالت می کند که مسلمان بخاطر نماز و عبادت خود جای پاک و مناسب را انتخاب کند و در جاهای مشبوه و پناگاههای شیطان نماز نخواند.

افضل این است که مسلمان نمازهای فرض را در اول وقتش ادا کند

یکی از هموطنان عزیز ما از دره کفشان غوربند ولایت پروان سوال نموده:

آیا بهترین وقت نماز اول وقت است یا تاخیر در آن؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

در این شکی نیست که ادای نماز فرض در اول وقتش از بهترین عبادات و اعمال نزد الله متعال است، در حدیث صحیح متفق علیه بخاری و مسلم از صحابی جلیل القدر عبد الله بن مسعود رضی الله عنه روایت نموده اند که فرموده است: " سأل النبي صلى الله عليه وسلم: أي العمل أحب إلى الله؟ قال: الصلاة على وقتها، قلت: ثم أي؟ قال: بر الوالدين، قلت: ثم أي؟ قال: الجهاد في سبيل

الله"۱، رسول الله صلى الله عليه وسلم سؤال شد که کدام عبادت و عمل نزد الله متعال بهتر و محبوب پسندیده است؟ آنحضرت صلى الله عليه وسلم فرمودند: ادای نماز در وقتش محبوب است نزد او تعالی، سپس سوال شد که بعد از این کدام عمل محبوب است نزد الله سبحانه و تعالی؟ فرمود: تعامل نیکو با والدین یعنی پدر و مادر، و سپس سوال شد که بعد از این کدام عمل پسندیده است؟ فرمود: جهاد در راه الله عزوجل.

این حدیث دلالت دارد که ادای نماز فرض در اول وقتش بهتر و اولی و افضل و پسندیده است از تأخیر نمودن آن.

البته در مذهب حنفی مستحب این است که نماز صبح هنگامی ادا شود که هوا کمی روشن شود.

و نماز ظهر در تابستان وقتی ادا شود که هوا کمی سرد شود و در زمستان در اول وقت ادا شود این نماز.

نماز عصر را کمی به تأخیر می اندازیم تا زمانی که هنوز رنگ آفتاب تغییر نیافته باشد.

---

۱ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب مواقيت الصلاة، باب فضل الصلاة لوقتها، رقم الحديث: (۵۲۷)، (ج ۱، ص ۱۱۲).

نماز شام را به اول وقت آن می خوانیم، و نماز خفتن را تا به نزدیک یک بر سوم حصه شب تأخیر میکنیم.

اما در مذهب جمهور فقهاء مستحب این است که نمازهای فرض همه در اول اوقات آن ادا شود.

به هر صورت باید مسلمان بخاطر ادای نماز در اوقاتش جدی باشد و اهتمام خاص نماید زیرا اگر کسی اهتمام نکند بیم آن میرود که از جمله منافقین شمرده شود، الله متعال در قرآن کریم صفات منافقین را بیان میکند و از جمله اینکه آنها در نمازها تنبل هستند و به تنبلی و کسالت به طرف نماز حرکت میکنند و مردم را نشان میدهند و ریاء کاری میکنند و ذکر الله متعال را کمتر میکنند: "وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كَسَالَى يُرَاؤُنَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا"^۱، و رسول الله صلی الله علیه وسلم در حدیث صحیح متفق علیه فرموده اند که: " لیس صلاة أثقل علی المنافقین من صلاة العشاء والفجر ولو يعلمون ما فیهما لأتوهما ولو جواراً"^۲، نیست گرانتر و ثقیلتر و باوزنتر بالای منافقین از نماز خفتن و نماز صبح، و اگر فضائل این دو نماز را بدانند شاید چارپائی کرده خود را برسانند، و ابن مسعود رضی الله عنه می فرماید:

۱ - سورة النساء، الآية: ۱۴۲.

۲ - أخرجه مسلم في صحيحه، كتاب المساجد ومواضع الصلاة، باب فضل صلاة الجماعة، وبيان التشديد في التخلف عنها، رقم الحديث: (۶۵۱)، (ج ۱، ص ۴۵۱).

" لقد رايتنا وما يتخلف عن صلاة الفجر إلا منافق معلوم النفاق " ^۱ ما دیدیم و می بینیم که جماعت نماز صبح را بغیر از منافق آشکار کسی دیگری ترک نمی کند، و عبد الله بن عمر رضی الله عنه می فرماید: " كنا إذا فقدنا الرجل في الفجر أسأنا به الظن " ^۲، وقتی که ما کسی را در مسجد در نماز صبح نمی دیدیم بالایش بد گمان می شدیم، و خداوند متعال می فرماید که کسانی که در نماز های شان بی توجهی و کسالت میکنند جای شان وادی جهنم است: " فويل للمصلين الذين هم عن صلاتهم ساهون " ^۳.

برای ادای نماز ظهر خانمها داخل شدن وقت شرط است

دوستی محترمی از خیر خانه شهر کابل سوال نموده:

جناب ممتاز صاحب بعض افراد در مورد نماز جمعه میگویند که قبل از نماز جمعه نماز پیشین قبول نمی شود آیا در مورد کدام دلیل شرعی وجود دارد یاخیر؟

^۱ - أخرجه المنذري في مختصر صحيح مسلم، كتاب الصلاة، باب: في انتظار الصلاة وفضل الجماعة، رقم الحديث: (۳۲۳)، (ج ۱، ص ۹۲).

^۲ - أخرجه الطبراني في المعجم الكبير، باب من اسمه عمر، سعيد بن المسيب، عن ابن عمر، رقم الحديث: (۱۳۰۸۵)، (ج ۱۲، ص ۲۷۱).

^۳ سورة الماعون، الآيتان: ۴-۵.

و یکی از خواهران از ولایت کمر نیز سوال نموده:

استاد محترم هیله ده جوړ او په خپلو چارو کې موفق اوسئ، یک سوال داشتیم بعض خواهران ما در باره نماز جمعه اصرار میکنند که باید بعد از خطبه امام و بعد از جماعت مردها ادا شود، و میگویند که زنها باید تا ختم جماعت مردان نماز نخوانند آیا این برداشت شان درست است؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

برای ادای نماز ظهر داخل شدن وقت شرط است نه انتهای نماز جمعه در مسجد.

خانمان، معذورین و مسافرین و کسانی که نماز جمعه بالای شان فرض نیست می توانند نماز ظهر را به مجرد داخل شدن وقت نماز ادا کنند و این شرط نیست که باید نماز جمعه اول در مسجد خوانده شود، این برداشت نادرست و غلط است.

اصلاً نماز فرض وقتی است و تأخیر کردن در ادای آن جواز ندارد، الله متعال فرموده است: " إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَّوْقُوتًا"^۱، نماز بر مسلمانان فرض وقتی است، که در اوقات معین بدون تأخیر ادا می شود، الله متعال آن نماز گزاران را مدح نموده

^۱ - سورة النساء، الآية: ۱۰۳.

که تجارت، خرید و فروش و هیچ کار دنیایی ایشان را از نماز خواندن در وقتش، منصرف نمی سازد، و از روزی میترسند که قلبها و چشمها از طرف دیگر ظاهر می شود که بسیار حولناک است: " رِجَالٌ لَا تُلْهِهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ يَخَافُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَالْأَبْصَارُ"^۱.

سنت این است که مسلمان در ادا کردن نماز شام بشتابد

یکی از دوستان چنین سوال نموده:

آیا نماز مغرب در اول وقتش ادا شود بهتر؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

سنت رسول الله صلى الله عليه وسلم این است که مسلمان در ادا کردن نماز شام بشتابد زیرا وقت مغرب کوتاه است، صحابی جلیل القدر رافع بن خَدِيج رضى الله عنه در حدیث صحیح متفق علیه فرموده است: " كنا نُصلي المغرب مع النبي صلى الله عليه وسلم فيصرف أحدنا وإنه ليصر مواقع نبله"^۲، ما با رسول الله صلى الله

۱ - سورة النور، الآية: ۳۷.

۲ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب مواقيت الصلاة، باب وقت المغرب، رقم الحديث: (۵۵۹)،

(ج ۱، ص ۱۱۶).

عليه وسلم نماز شام را ادا ميکرديم و وقتيکه یکی از ما محل و مکان نماز خود را ترک ميکرد جای تیر خود را ميديد به اين معنى که نماز مغرب را در اول وقتش ادا ميکردند قبل از تاريکی که جای تیر رس هم معلوم نشود.

در حديث صحيح دومى ابو أيوب رضى الله عنه فرموده است که رسول الله صلى الله عليه وسلم را شنیده که ایشان فرمودند: "لا تزال أمتي بخير - أو قال على الفطرة - ما لم يؤخروا المغرب إلى أن تشتبك النجوم"^۱ امت من بخير و سلامت ميباشد و بفطرت دينی خود می ماند اگر نماز شام را تأخير نکنند تا اينکه ستاره با هم يکجا شوند، يعنى از تا آن وقت تأخير نکنند که ستاره از شدت تاريکی از هم فرق نشوند و يکجا معلوم شوند.

ابتداء وقت نماز تهجد بعد از نماز خفتن شروع و تا به طلوع فجر ادامه دارد

استاد گرامی اگر ميشود در مورد وقت نماز تهجد بگوئيد که از ساعت چند شب تا چند ميشود نماز تهجد خواند و همچنان در

۱ - أخرجه أبو داود في سننه، كتاب الصلاة، باب في وقت المغرب، رقم الحديث: (٤١٨)، (ج ١، ص ١١٣).

مورد تعداد رکعت های حد اقل و اکثر آن با طریقه یا شیوه اداء کردن آن.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، وبعد:

نماز تهجد نمازی را می نامند که در شب اداء می شود و وقتش بعد از فراغت از نماز خفتن شروع و تا به طلوع فجر ادامه دارد، و به شکل دو رکعتی خوانده می شود و باید در آخرش وتر خوانده شود، رسول الله صلی الله علیه وسلم اکثرا یازده رکعت اداء کرده است، و حد معین ندارد و بهتر است که در سوم حصة آخری شب اداء شود و قیام و رکوع و سجده اش اگر دراز طولانی باشد خوب می شود.

و در سوم حصة آخر شب ازینرو بهتر است که خداوند متعال در آسمان دنیا پایین می شود و میفرماید: " فيقول: هل من سائل يُعطى؟ هل من داعٍ يُستجاب له؟ هل من مستغفر يُغفر له؟ حتى يطلع الفجر!"^۱

الله رب العزت در این وقت پایین می شود و می فرماید که آیا دعاء و سوال کننده وجود دارد که دست بدعاء باشد که برایش بدهم و دعایش را قبول کنم و طلبش را بدهم و آیا کسی است که

۱ - أخرجه مسلم في صحيحه، كتاب صلاة المسافرين وقصرها، باب الترغيب في الدعاء والذكر في آخر الليل، والإجابة فيه، رقم الحديث: (۷۵۸)، (ج ۱، ص ۵۲۲).

طلب مغفرت کند که برایش مغفرت کنم، و این وقت ادامه میداشته باشد تا به طلوع فجر.

و در فضیلت و ثواب تهجد و نماز شب احادیث صحیح زیاد وجود دارد و صحابه کرام و تابعین همیشه تهجد می کردند و آنها " رهبان الليل وفرسان النهار " بودند یعنی عبادت کنندگان شب بودند و اسب سواران و مجاهدان روز، خداوند توفیق دهد که ما بتوانیم از این نعمت هم بهره مند شویم.

رسول الله صلی الله علیه وسلم در حدیث صحیح فرموده است: " إن الله أمدكم بالصلاة هي خير لكم من حمر النعم ما بين صلاة العشاء إلى طلوع الفجر " الله متعال برای تان نمازی را عطاء کرده که از همه نعمتها بهتر است و آن بعد از نماز عشاء تا به طلوع فجر وقت ادایش است.

الله متعال در قرآن کریم از صفات مؤمنان صالح و نیکوکار نماز تهجد را ذکر کرده و آنها کسانی هستند که شب را سجده کنان و قیام کنندگی سپری می کنند: " وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا " ۲.

۱ - أخرجه البيهقي في السنن الصغير، كتاب الصلاة، باب تأكيد صلاة الوتر، رقم الحديث: (۷۵۲)، (ج ۱، ص ۲۷۴).

۲ - سورة الفرقان، الآية: ۶۴.

وصلی الله تعالی علی خیر خلقه محمد وعلی آلہ وأصحابه
أجمعین.

سنت فجر را بخواند و یا به طرف جماعت بشتابد؟

یکی از دوستان سوال نموده که :

محترماً: که سحر جمعه ولاره وی او امام قرآت وای مقتدی
سنت وروسته دجمعی وکری کیگی اوکه نه؟

نماز جماعت دو رکعت فرض صبح ایستاد شده و در ادای
سنت تأخیر کرده حالا کدام یکی را تقدیم کند؟ این مسأله
مختلف فیها است نزد جمهور فقهاء و فقهای احناف:

فقهای مذهب حنفی به این نظر هستند که هم این دو رکعت
سنت مؤکد است و هم نماز جماعت هر دو سنت است لهذا اولاً
این دو رکعت را بخواند و لوکه یک رکعت جماعت را نیز از دست
دهد، چون بخاطر سنت ترک کردن سنت دیگری لازم نیست،
لیکن بهتر است که عاجلتر بخواند تا اینکه فضیلت جماعت را نیز
کسب کند.

اما جمهور فقهاء نماز جماعت را واجب میدانند و در صورت
که بین سنت فجر و جماعت تعارض واقع شود باید سنت را ترک

کند و به جماعت بشتابد و حتی اگر در شروع نماز سنت هم باشد سلام بگرداند و سنت را یا بعد از جماعت فرض ادا کند و یا اینکه بعد از طلوع آفتاب، و از حدیث صحیح که امام مسلم روایت کرده رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده است: " إذا أقيمت الصلاة فلا صلاة إلا المكتوبة " ^۱ استدلال نمودند، یعنی وقت نماز جماعت بر پا شود نماز نفل و سنت خوانده نشود غیر از جماعت چون جماعت واجب و دو رکعت فجر سنت است و واجب مقدم است از سنت.

با لباس پر از خون قصابی نماز خواندن جایز نیست و نمی شود

یکی از هموطنان عزیز ما از شهر فیض آباد ولایت بدخشان سوال نموده:

یک مسأله مهم است این مرد قصابی دارد و با این لباس پر از خون نماز میخواند آیا از دیدگاه اسلام جواز دارد؟ اگر در این مورد در صفحه فیسبوک تان روشنی ببندازید خوب خواهد شد چون در افغانستان اکثریت قصاب ها در این حالت نماز میخوانند، در همین شام امروز در کوته سنگی کابل این مرد را دیدم که با لباس خون پر نماز میخواند برایش گفتم نماز شما نمی شود گفت ملا مسجد

۱ - أخرجه مسلم في صحيحه، كتاب صلاة المسافرين وقصرها، باب كراهة الشروع في نافلة بعد شروع المؤذن، رقم الحديث: (۷۱۰)، (ج ۱، ص ۴۹۳).

گفت خون حلال و پاک است برایش گفتم عکس شما را میگیرم
به جناب استاد ارسال می کنم آنها در مورد جواب گفتند بعد
خدمت تان باز گو خواهم نمود به فردا.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

از شروط قبولی نماز پاکی لباس از نجاست است، در صورتی
که لباس نماز گزار پاک نباشد نمازش نمی شود.

لهذا با لباس پر از خون قصابی نماز نمی شود، زیرا خون
حیوانات ولو که حلال هم باشد مثل گاو، گوسفند، بز و مرغ نجس
و ناپاک است.

قصابان محترم باید در وقت نماز لباس خاص داشته باشند که
آنها به تن نموده و عبادت الله متعال را که عبارت از نماز است ادا
نمایند.

و نماز های را که به نادانی با لباسهای خون پر و ناپاک خوانده
اند باید قضایی بیاورند.

در تهجد و قیام اللیل شرط نیست که حتما بعد از خواب باشد

جناب مولوی صاحب، اگر کسی بعد از ۱۲ بجه شب نماز تهجد ادا نماید آیا درست است بعض مردم میگویند که لازم خواب شوی و بعدا بیدار شوی و نماز تهجد را بخوانی و من در شک شدم، چون که من دوکان را بند میکنم ۱۲ بجه و بعدا نماز تهجد را ادا میکنم و آیا این طریقه من درست است یا نه و من دیگر وقت ندارم؟

وقت نماز تهجد بعد از نماز خفتن شروع می شود و الی اذان صبح ادامه دارد رسول الله صلی الله علیه وسلم در حدیث صحیح فرموده است: " إن الله أمدكم بالصلاة هي خير لكم من حمر النعم ما بين صلاة العشاء إلى طلوع الفجر " ^۱ الله متعال برای تان نمازی را عطاء کرده که از همه نعمتها بهتر است و آن بعد نماز عشاء تا به طلوع فجر وقت ادایش است.

الله متعال در قرآن کریم از صفات مؤمنان صالح و نیکوکار نماز تهجد را ذکر کرده و آنها کسانی هستند که در شب سجده و قیام می کنند: " وَالَّذِينَ يَبْتَغُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا " ^۲.

۱ - أخرجه البيهقي في السنن الصغير، كتاب الصلاة، باب تأكيد صلاة الوتر، رقم الحديث:

(۷۵۲)، (ج ۱، ص ۲۷۴).

۲ - سورة الفرقان، الآية: ۶۴.

لیکن وقت خوب و بہتر سوم حصہ آخر شب است، و این ہم در حدیث صحیح ثابت کہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم فرمودہ است: "إن صلاة آخر الليل مشهودة وذلك أفضل" نماز آخر شب با اہمیت است و مورد شاہدی و بہتر است.

این نماز دو رکعتی خوانندہ می شود و رکوع و سجده اش طولانی می باشد و بہتر است کہ نماز وتر در آخر این نماز ادا شود و اگر یازدہ رکعت باشد خوب است.

وقت نماز تہجد

سلام علیکم ورحمت اللہ وبرکاتہ یک سوال داشتم جناب محترم وقت نماز تہجد کدام وقت بہتر است البتہ میشود بعد از نماز خفتن ادا کرد؟ چند رکعت خوانندہ شود؟

وقت نماز تہجد بعد از نماز خفتن شروع می شود و الی آذان صبح ادامہ دارد رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم در حدیث صحیح فرمودہ است: " إن الله أمدكم بالصلاة هي خير لكم من حمر النعم ما

۱ - أخرجه مسلم في صحيحه، كتاب صلاة المسافرين وقصرها، باب من خاف أن لا يقوم من آخر الليل فليوتر أوله، رقم الحديث: (۷۵۵)، (ج ۱، ص ۵۲۰).

بين صلاة العشاء إلى طلوع الفجر" ^۱ الله متعال برای تان نمازی را عطاء کرده که از همه نعمتها بهتر است و آن بعد نماز عشاء تا به طلوع فجر وقت ادایش است.

الله متعال در قرآن کریم از صفات مؤمنان صالح و نیکوکار نماز تهجد را ذکر کرده و آنها کسانی هستند که در شب سجده و قیام می کنند: " وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا " ^۲.

لیکن بهترین وقت تهجد سوم حصه اخیر شب است، و نماز وتر باید در اخیر ادا شود.

هنگام ضرورت ادا کردن نماز بالای برف مشروع و جائز است

یکی از دوستان محترم از ولایت لغمان چنین سوال نموده:

شیخ صاحب یوه پوینتنه لرم پدی ډول دی چه آیا په واوری (برف) له پاسه لمونځ کی ږی او کنه؟مننه

^۱ - أخرجه البيهقي في السنن الصغير، كتاب الصلاة، باب تأكيد صلاة الوتر، رقم الحديث:

(۷۵۲)، (ج ۱، ص ۲۷۴).

^۲ - سورة الفرقان، الآية: ۶۴.

یعنی د دوی دا عمل د شرعیت له نظره څن گه دی؟ پرتاسو وپاړم او هلی خلی مو ستایم الله تعالی د له تاسو راضی او په عمر او علم مو برکت شه آمین.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

نماز خواندن بالای برف جائز و مشروع است زیرا صحابی جلیل القدر عبد الله بن عمر رضی الله عنهما هنگام جهاد در آذربایجان بالای برف نماز می خواند البته برف شدید بوده: " عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّهُ قَالَ: " أُرِيحَ عَلَيْنَا الثَّلْجُ وَنَحْنُ بِأَذْرَبِجَانَ سِتَّةَ أَشْهُرٍ فِي غَزَاةٍ ". قَالَ ابْنُ عُمَرَ: " وَكُنَّا نُصَلِّي رُكْعَتَيْنِ " ^۱ این اثر را بیهقی روایت کرده و ابن حجر العسقلانی تأیید نموده که صحیح است، زیرا در زمین برفی پاک بدون شک نماز خواندن جائز و مشروع است، چون بخش از روی زمین پاک است که همه جای برای نماز است رسول الله صلی الله علیه وسلم در حدیث صحیح فرموده است: " وجعلت لي الأرض مسجداً وطهوراً فإيما رجل من أمتي أدركته الصلاة فليصل " ^۲ همه روی زمین برایم جای نماز و مسجد و پاک است در هر جایکه وقت نماز شما داخل شود نماز تانرا ادا کنید.

^۱ - أخرجه البيهقي في السنن الكبرى، كتاب الصلاة، باب من قال يقصر أبدا ما لم يجمع مكثاً، رقم الحديث: (٥٤٧٦)، (ج ٣، ص ٢١٧).

^۲ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب التيمم، رقم الحديث: (٣٣٥)، (ج ١، ص ٧٤).

تنها نماز خواندن در جاهای که کثافات، و زباله انداخته می شود جائز نیست، همچنان در مقبره، تشنابها و حمامها، قصابی، فارمهای نگهداری مال، گاو و شتر و حیوانات جائز نیست، و نیز در زمین غصب شده، و در بام کعبه مشرفه هم نماز خواندن جائز نیست.

اشتباهها با لباس بی نماز، سه نماز را خوانده است

یکی از دوستان چنین سوال نموده:

از وظیفه آمدم لباس هایم را تبدیل کردم ، نماز عصر،مغرب وعشاء را با همان لباس ادا کردم وقتیکه خانه آمدم خانمم گفت که لباسهایت نمازی نبود چی کار کنم تشکر؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

از اینکه فراموشی خودش عذر شرعی است نمازهای را که این برادر در حالت فراموشی با لباسهای بی نماز ادا کرده درست و صحیح است و برایش لازم نیست که این نمازها را اعاده کند یعنی دوباره بخواند.. زیرا که در حالت فراموشی انسان مرفوع القلم میباشد.. در حدیث صحیح چنین آمده است: "لأنه - صلی الله علیه وسلم - صلی ذات فی نعل فیها قدر فیهه جبرائیل علی ذلك فخلعهما

ولم یعید" رسول الله صلی الله علیه وسلم روزی با بوتی نماز را ادا کرد که بی نماز بود و او را جبرئیل امین تذکیر نمود لیکن نماز را اعاده نکرد.

لیکن در حالت عادی پاکی لباس از شرائط قبولی نماز میباشد ، و نماز با لباس ناپاک و آمیخته شده با نجاست قبول نمی شود.

نماز قضائی به سبب تأخیر در غسل

یکی از خواهران هموطن ما سوال نموده:

من بارها وقتی که از عادت ماهوار پاک میشوم عاجل غسل نمی کنم یک وقت یا دو وقت نمازم ترک میشود آیا این نمازها هم قضایی دارد؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

خانمهای که هنگام داخل شدن وقت نماز از عادت ماهوار یعنی حیض و یا نفاس بعد از ولادت طفل پاک میشوند و وقت غسل کردن را دارند و قصد غسل را به تأخیر میندازند تا اینکه نماز قضا شود، باید که این نمازها را قضایی بیاورند زیرا که تأخیر کردن در غسل عذر ترک کردن نماز شده نمی تواند.

مثلاً: خانمی از عادت ماهوار هنگام داخل شدن وقت نماز پیشین پاک شد و می توانست که غسل نموده و نماز ظهر را بخواند لیکن قصداً غسل را تأخیر نمود تا اینکه وقت نماز عصر داخل شد، در این حالت بر او واجب است که نماز ظهر را قضایی بخواند و این نماز را در ضمن نمازهای معاف شده روزهای عادت ماهوار حساب نکند.

و در این مورد بعضی خواهران تساهل و تنبلی می نمایند که باید متوجه این امر باشند تا اینکه گنهگار نشوند زیرا بدون نخواندن نماز در وقت معین آن گناه دارد.

حکم خواندن مقتدی سوره الفاتحه (الحمد لله) را در پشت امام

یکی از دوستان سوال نموده:

جناب استاد بدون فاتحه نماز نمیشود اگر مقتدی همراهی امام باشد باید فاتحه را بخواند یا نه؟

الحمد لله رب العالمین والصلاة والسلام علی رسول الله، أما بعد:

جمهور فقهاء مذاهب اهل سنت از جمله مذهب حنفی به این نظر استند که باید مقتدی و مأوم فاتحه را در پشت امام نخواند نه در نماز جهریه و نه هم در نماز سری و خفیه، و خواندن امام

کفایت می کند برای هردو مقتدی و یا مأموم و امام، به دلیل آیت شریف: " وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ " ^۱، وقتی که قرآن کریم خوانده می شود شما گوش دهید، و در تفسیر این آیت بسیاری از مفسرین نوشته اند که باید مأموم و مقتدی تابع امام باشد و فاتحه را نخواند در نماز جماعت.

و از ابو هریره رضی الله عنه روایت شده که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده اند: "إِنَّمَا جَعَلَ الْإِمَامَ لِيُؤْتِمَّ بِهِ فَإِذَا كَبَّرَ فَكَبِّرُوا وَإِذَا قَرَأَ فَأَنْصِتُوا" ^۲.

امام به این خاطر تعیین شده برگزیده شده که متابعت شود و اگر تکبیر گفت شما تکبیر بگویید و اگر قرائت نماید شما گوش دهید و این حکم عام است در داخل و خارج نماز، لیکن مذهب امام شافعی و بعضی از فقهای مذهب حنبلی و بسیاری از علمای معاصر به این نظر هستند که خواندن فاتحه در پشت امام واجب است در نماز جهریه و سریه بدلیل حدیث صحیح: " لا صلاة لمن لم يقرأ فاتحة الكتاب " ^۳.

۱ - سورة الأعراف، الآية: ۲۰۴.

۲ - أخرجه النسائي في سننه، كتاب الافتتاح، باب البداءة بفاتحة الكتاب قبل السورة، رقم الحديث: (۹۲۱)، (ج ۲، ص ۱۴۱).

۳ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب الأذان، باب وجوب القراءة للإمام والمأموم في الصلوات كلها، في الحضرة والسفر، وما يجهر فيها وما يخافت، رقم الحديث: (۷۵۶)، (ج ۱، ص ۱۵۱).

نماز کسی قبول نمی شود تا اینکه فاتحه را نخواند یعنی اگر کسی سوره فاتحه را در نماز نخواند امام باشد یا مأموم باشد نمازش باطل می شود، و جمهور فقهاء به این نظر هستند که این حدیث خطاب تنها به نماز گذاری است که امام و یا منفرد باشد و بر مقتدی و مأموم تطبیق نمی شود.

به هر صورت این مسأله اختلافی است و از نظر من اگر در نماز سریه یعنی خفیه خوانده شود بهتر است و در نماز جهریه همان قرائت امام کفایت می کند و من این را ترجیح میدهم و درین صورت خشوع هم مراعات می شود، لیکن اگر کسی به مذهب امام شافعی و بعض فقهاء حنابله و علمای معاصر عمل کند باید فاتحه را بخواند قبل ازینکه امام به خواندن آیات و یا سوره شروع کند و درین صورت هم به حدیث عمل کرده است و کار خوب است و مطمئن می شود.

اشتباهها نماز را بطرف غیر قبله خوانده باشد آیا نماز خود را اعاده کند؟

یکی از دوستان محترم از کابل چنین سوال نموده:

بعض دوستان اشتباهها قبله را غلط نموده و بطرف غیر قبله نماز خوانده اند آیا نماز شانرا اعاده کنند یا خیر؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

رو آوردن بطرف قبله از شرطهای اساسی نماز است، نماز گزاری که توانایی روی آوردن بطرف قبله را داشته باشد لیکن قصدا و یا اشتباها بطرف غیر قبله نماز بخواند نمازش باطل شمرده میشود و باید آنرا اعاده نموده از سر بطرف قبله بخواند.. الله متعال در قرآن کریم فرموده است: "فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ"^۱ ای محمد در وقت نماز روی خود را بطرف قبله بگردان و در هر جای که باشید روی تانرا در نماز بطرف قبله که کعبه مشرفه در المسجد الحرام است بگردانید.. نیز رسول الله صلی الله علیه وسلم هنگامیکه یکی از صحابه کرام را آداب واحکام نماز خواندن را به شکل عملی و تطبیقی تعلیم میداد او را امر نمود: "ثُمَّ اسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةَ فَكَبِّرْ"^۲ بعد از طهارت و وضوء گرفتن رویت را بطرف قبله کن و تکبیر بگو.

^۱ - سوره بقره: ۱۴۴.

^۲ - صحیح البخاری، کتاب الاستئذان، باب من رد فقال: عليك السلام، شماره حدیث: (۶۲۵۱)، (ج ۸، ص ۵۶).

کسی که تکبیر تحریمه را فرموش کرده باشد باید نماز خود را اعاده کند

یکی از دوستان محترم از دره کفشان غوربند ولایت پروان چنین سوال نموده:

استاد محترم! یک سوال داشتم. اگر در نماز فرض تکبیر تحریمه را فراموش کرده باشد چی کار باید کرد؟

تکبیر تحریمه از فرائض نماز است، وبدون تکبیر تحریمه نماز قبول نمی شود، نماز فرض باشد ویا سنت و نفل باشد، واگر کسی این تکبیر را فراموش کرده باشد امام باشد یا مقتدی باید نماز خود را اعاده کند واز سر بخواند زیرا نمازش فاسد شده، وسجده سهو این اشتباه را جبران نمی کند.

احکام، فضائل و مسائل نماز تهجد

حالت این امت هیچگاه اصلاح نخواهد شد تا اینکه تمسک جویند به آنچه سلف صالح به آن تمسک جستند و آن قرآن وسنت مطهر نبی صلی الله علیه وسلم میباشد .

هنگامیکه اصحاب محمد صلی الله علیه وسلم به منهج نبی خویش التزام جستند ، در نتیجه عزت ، شرف ورهبری همه جهان

را حاصل کردند، کشور های زیادی را فتح نمودند و کلمه توحید را در این سرزمینهای فتح شده حاکم ساختند .

هرقل حاکم روم هنگامیکه خبر رسیدن مسلمانان به کشور اش به او رسید پس در پی آن گشت تا از احوال آنها جویا شود ، پس به او گفته شد: آنها عبادت کنندگان شب و جنگجویان روز هستند .

بلی به تحقیق هنگامیکه این توجیه ربانی و امر الهی صادر شد (يَا أَيُّهَا الْمَرْمُلُ - فَمِ اللَّيْلِ إِلَّا قَلِيلًا - نِصْفَهُ أَوْ انْقُصَ مِنْهُ قَلِيلًا - أَوْ زِدْ عَلَيْهِ وَرَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا)^۱، رسول الله صلی الله علیه وسلم مخاطب است از آسمان که ای بلحاف پیچیده قیام اللیل بکن نصف شب و یا کمتر از آن و یا بیشتر از آن، قرآن کریم بترتیل و تدبر بخواند.

عهد خواب و غفلت روی گشتاند و عهد جد و جهد روی آورد ، عهد ایجاد تغیر و جهاد به خاطر رفعت مردم .

به این ترتیب می بینیم که الله سبحانه و تعالی در این آیات کریمه به قیام اللیل تشویق میکند ، و این تشویق الهی به کدام هدف دیگری نبود مگر اینکه در قیام اللیل آثار بزرگ و فواید عظیم نهفته است .

^۱ - مزمل ۱-۴ .

به این اساس امام المرسلین و الگوی عالمیان آستین های خود را بر میزند و شلوارش را محکم می کند و به ادای قیام اللیل بر میخیزد تا اینکه پا های مبارک شان آبله میشود .

و با نزول این آیات قرآنی الله متعال مسلمانان را به قیادت همه بشریت ، تغییر تاریخ ، و استاذی بشریت آماده ساخت .

و بالفعل هنگامیکه مسلمانان این امر الهی را به جا آوردند و به مدرسه شب داخل شدند تا نفس های خود را در آن تربیه کنند، تغییر بزرگ در تاریخ واقع شد و به آنچه که الله متعال برای آنها از شرف و عزت و تمکین اراده کرده بودند به آن رسیدند .

اول- ترغیب رسول الله صلی الله علیه وسلم در نماز تهجد:

رسول - صلی الله علیه وسلم- ما را به قیام اللیل تشویق کرده و برای ما بیان داشته که فضیلت آن بسیار عظیم است و کسانیکه نماز تهجد می خوانند فضیلت بزرگ را کمائی میکنند.

به تحقیق بهترین افراد این امت آنانی هستند که به صفت حاملین قرآن موصوف شده اند شب را در نماز ، تلاوت ، ذکر و دعاء بر پا میدارند.

در حدیث که ترمذی و حاکم روایت میکنند ، رسول -صلی الله علیه وسلم - می فرماید: (علیکم بقیام اللیل فإنه من دأب الصالحین قبلکم).

بر شما است قیام اللیل چون از صفت صالحین قبل از شما است .

در جای دیگری می فرمایند: (عندما سئل أي الأعمال أفضل قال طول القيام)^۱.

وقتی که آنحضرت صلی الله علیه وسلم پرسان شد که بهترین عبادت کدام است ؟ فرمودند : طول قیام در شب.

امام مسلم در کتاب صحیح اش از ایشان روایت می کند: (أفضل الصلاة بعد المكتوبة قیام اللیل).

بهترین نماز پس از نماز فرض ، نماز نیمه شب است .

از این نصوص فهمیده میشود که رسول -صلی الله علیه وسلم- قیام اللیل و نماز تهجد را از بهترین اعمال و عبادات می پنداشتند از همین جهت بود که امت خویش را به آن هدایت کرده که بشتابند و فرصت را غنیمت بشمارند تا اینکه فلاح و کامیابی دنیا

^۱ - سنن الدارمی، کتاب الصلاة، باب أي الصلاة أفضل، شماره حدیث: (١٤٦٤)، (ج ٢،

وآخرت نصیب شان شود ، نه به اهمال و تغافل از آن ، چنانچه در عصر امروزی مروج است .

از سالم بن عبدالله بن عمر بن خطاب -رضی الله عنهما - روایت است که ایشان از پدر خویش روایت می کند که رسول الله -صلی الله علیه وسلم- می فرماید : نعم الرجل عبد الله لو كان يصلي من الليل قال سالم: فكان عبد الله بعد ذلك لا ينام من الليل إلا قليلا^١.

بهترین بنده ها عبدالله بود اگر در بخش از شب نماز را برپا میکرد ، سالم می فرماید : پس از این عبدالله در شب جز اندکی خواب نمی شد .

دوم- فضیلت قیام اللیل:

قیام اللیل و نماز تهجد فضیلت بزرگ و اجز عظیم دارد که کسی به آن پی نمی برد مگر آنکه توفیق انجام آن برایش میسر شده باشد، چنانچه نصوص زیادی است که به فضیلت آن تأکید میکند از جمله:

---

^١ - صحیح البخاری، کتاب التهجّد، باب فضل قیام اللیل، شماره حدیث: (١١٢٢)، (ج٢، ص٤٩).

الله متعال آن‌عه از بنده های مؤمن خویش را مدح میکند که
قیام اللیل را برپا میدارند (تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ
خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ).^۱

پهلوهایشان از خوابگاه جدا میگردد و پروردگار شان را از روی
بیم وطمع می خوانند واز آنچه روزیشان داده ایم انفاق می کنند .

در جای دیگری می فرماید: (كَانُوا قَلِيلًا مِنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ -
وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ).^۲

اندکی از شب را می خوابیدند و به هنگام سحر استغفار می
کردند.

- قیام اللیل یکی از اسباب دخول جنت میباشد:

امام ترمذی از عبدالله بن سلام رضی الله عنه روایت میکند که
نبی کریم - صلی الله علیه وسلم - می فرماید: (يا أيها الناس أفشوا
السلام وأطعموا الطعام وصلوا باللیل والناس نیام تدخلوا الجنة بسلام).^۳

۱- السجده ۱۶ .

۲- الذاریات ۱۷-۱۸ .

۳- سنن ابن ماجه، کتاب الأطعمه، باب إطعام الطعام، شماره حدیث: (۳۲۵۱)، (ج ۲،

ص ۱۰۸۳).

ای مردم سلام کردن را در بین خود تان رواج دهید، وبه فقیران غذا دهید، وصله رحم کنید، ودر شب هنگامیکه مردم در خواب هستند نماز بخوانید، تا اینکه بدون حساب وارد بهشت شوید.

همچنان ترمذی از معاذ بن جبل - رضی الله عنه - روایت میکند که گفتم یا رسول الله! مرا از عمل خبر ده که مرا به جنت داخل نماید؟ ایشان فرمودند: (تعبد الله ولا تشرك به شیئا وتقیم الصلاة وصلاة الرجل في جوف الليل).

اینکه عبادت الله را بکن وبه او هیچ چیزی را شریک نیاور، و نماز را برپا دار و نماز فرد در نصف شب.

ابن دقیق العید در شرح این حدیث چنین می فرماید: و تلاوت کرد این قول الله متعال را (تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ) ^۱) یعنی کسیکه در بخش از شب بیدار شود و خواب و لذت خویش را ترک کند و به جای آن ترجیح دهد آنچه را که از پروردگار اش می خواهد پس پاداش این گونه افراد در این آیت ذکر است (فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) ^۲.

۱- السجدة: ۱۶.

۲- السجده ۱۷.

هیچ کس نمیداند چه چیزی از آنچه انجام می دادند برای آنان پنهان کرده ام .

– قیام اللیل سبب اجابت دعای مسلمان است:

امام مسلم از جابر بن عبدالله –رضی الله عنهما– روایت میکند که گفت: شنیدم از رسول الله –صلی الله علیه وسلم– می فرماید : (إن في الليل لساعة لا يوافقها مسلم يسأل الله تعالى خيرا من أمر الدنيا والآخرة إلا أعطاه إياه وذلك كل ليلة) ^۱ .

همانا در شب ساعتی است که شخص مسلمان آنرا نمی یابد مگر اینکه هر چه از دنیا و آخرت از خداوند بخواهد آن را به او می دهد ، و این در هر شب است .

– قیام اللیل سبب نایل شدن به رحمت است :

ابو هریره رضی الله عنه از رسول –صلی الله علیه وسلم– روایت میکند که ایشان می فرمایند: (رحم الله رجلا قام من اللیل فصلى وأيقظ امرأته) ^۲ .

^۱ – صحیح مسلم، کتاب صلاة المسافرين وقصرها، باب في الليل ساعة مستجاب فيها الدعاء، شماره حدیث: (۷۵۷)، (ج ۱، ص ۵۲۱).

^۲ – سنن أبي داود، کتاب الصلاة، باب قیام اللیل، شماره حدیث: (۱۳۰۸)، (ج ۲، ص ۳۳).

خداوند رحمت کند به حال کسیکه در بخش از شب بر پا میخیزد و اهل و خانواده خویش را نیز بیدار کند برای عبادت نماز تهجد.

سوم: صفت قیام و نماز شب این است که دو دو رکعتی ادا میشود که هر کدام به سلام جداگانه ادا شود و به همین شکل تا هر قدر که بخواهی.

در حدیث متفق علیه از ابن عمر - رضی الله عنهما - روایت است که رسول - صلی الله علیه وسلم - می فرماید: (صلاة اللیل مثنی مثنی فإذا خفت الصبح فأوتر بواحدة)^۱.

نماز شب دو رکعت دو رکعت خوانده میشود، هرگاه یکی از شما از طلوع فجر صادق بیم داشت و شک کرد، پس به یک رکعت وتر بخواند.

و کسیکه نیت قیام اللیل را کند مستحب است که وتر را به تاخر بیندازد، تا اینکه بیدار شود و هر قدر که برایش مقدر باشد نماز تهجد بخواند و سپس وتر اش را ادا کند.

---

^۱ - صحیح مسلم، کتاب صلاة المسافرين وقصرها، باب صلاة اللیل مثنی مثنی، والوتر رکعة من آخر اللیل، شماره حدیث: (۷۴۹)، (ج ۱، ص ۵۱۶).

چهارم: حکم قیام اللیل:

در آغاز دعوت و رسالت قیام اللیل به محمد - صلی الله علیه وسلم - واجب بود ، و این حکم تا یک سال ادامه داشت ، سپس در حکم قیام اللیل از وجوب به ندب یعنی مستحب بودن تخفیف صورت گرفت . این همان چیزی است که جمهور علماء و ائمه اربعه به آن معتقد هستند.

بعضی ها واجب بودن قیام اللیل را خاص بپیامبر - صلی الله علیه وسلم - می گردانند چنانچه در آیه کریمه الله متعال می فرماید : (وَمَنْ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا) ^۱.

و بخش از شب را زنده بدار تا برای تو (به منزلت) نافلة ای باشد ، امید که پروردگارت تو را به مقام ستوده برساند.

پنجم: اسباییکه مسلمان در بیدار شدن به قیام اللیل یاری میکند:

برخی از امور است که مسلمان را در بیدار شدن به قیام اللیل یاری میدهد از جمله:

^۱ - الاسرا: ۷۹.

- فهم درست از آیات واحادیث وارده در باب قیام اللیل و معرفت اجر برپا کننده آن که سبب شوق و تحرک نفس می شود .

- کسیکه الله متعال را دوست بدارد دیدار با او تعالی را نیز دوست میدارد ، همانا مومن میداند وقتی او بر میخیزد و قرآن را تلاوت میکند در حقیقت او یک حرف از قرآن را نمی خواند مگر اینکه او به آن حرف الله را یاد کرده و آخرت را یاد میکند و به این ترتیب قیام شب به او خوش آیند میشود .

- محافظت و دوام به قیلوله یعنی خواب بخش از روز چون سنت بوده و در بیدار شدن به قیام اللیل کمک میکند .

- از انجام گناه در طول روز اجتناب کردن چون خیر به سوی خیر و شر به سوی شر دعوت میکند ، و مقدار کمی در هر یکی از این دو منجر به زیادت آن میشود امام سفیان ثوری _ رحمه الله- می فرماید: مدت پنج ماه به سبب گناهی که مرتکب شده بودم از شب زنده داری محروم گشتم.

مردی به حسن بصری گفت: یا ابا سعید ! إني أبيت معافی وأحب قیام اللیل وأعد طهوری فما بالی لا أقوم؟ فقال: ذنوبك قیدتك.

یک نفر به حسن بصری گفت : ای ابو سعید من با صحت و تندرستی کامل می خوابم و در ضمن دوست دارم که شب جهت

قیام بیدار شوم و وسایل وضوء را هم آماده می کنم ، ولی بیدار نمی شوم ، علت این امر چیست؟ فرمود: گناهانت تو را بسته اند .

- عدم تعلق به دنیا و مصروفیت قلب به بیهودگی های آن ،
و عدم اکثار خوردن تا که جسم ثقیل نشود و خواب به آن غلبه
پیدا نکند و مانع بیدار شدن از خواب نشود.

ششم: احوال واقوال فقهای سلف در باره قیام:

طوری که قبلا نیز گذشت سلف صالح - رضوان الله علیهم -
کسانی بودند که سنت محمد - صلی الله علیه وسلم - را به شکل
جدی تطبیق می نمودند ، و اکثرا شب ها را بر پا میداشتند و تا
حد امکان به آن مواظبت می کردند ، که در این راستا مواقف
مشهوری از آنها نقل است که از آن جمله برخی را نقل خواهیم
کرد :

حسن بصری - رحمه الله - می فرماید: ما نعلم عملا أشد من
مكابدة اللیل ونفقة هذا المال فقیل له : ما بال المتجهدين من أحسن
الناس وجوها ؟ قال لأنهم خلوا بالرحمن فألبسهم من نوره.

ترجمه : هیچ کاری را شدید تر از سختی شب و نفقه این مال
نمی شناسیم ، پس گفته شد : چرا تهجد گزاران دارای چهره های
بشاش و زیبایند؟ گفت: به خاطر که آنها با ذات رحمن خلوت
گزیدند پس الله نیز از نور خود به ایشان عطا نمود .

عبدالعزیز بن داود وقتی شب تاریکی خود را می افگند به سوی بستر خواب اش می آمد و به دست خویش آن را لمس می کرد و می گفت: هر آئینه تو نرم هستی ولی سوگند به الله که جنت نرمتر از تو است و به این ترتیب همه شب را به نماز سپری میکرد .

فضیل بن عیاض می گوید: انی لأستقبل اللیل فیہولنی طولہ فأفتح القرآن فأصبح وما قضیت نہمی .

ترجمه: هر آینه من به شب شروع می کنم و طول شب مرا متحیر میسازد پس قرآن را باز میکنم و به این ترتیب صبح میکنم و اصلاً از خواندن آن سیر نمی شوم .

صله بن اشیم - رحمه الله - همه شب را نماز می خواند و اگر در سحر می بود می گفت: الہی لیس مثلی یطلب الجنة ولكن أجرنی برحمتک من النار .

ای پروردگار! نیست مثل من کسی که طلب جنت نماید ،
ولکن ای پروردگار مرا از آتش جهنم نجات بده .

ربیع می گوید: در خانه شافعی شب های زیادی را سپری کردیم اوجز اندک از شب را نمی خوابید .

ابو الجويريه مى گويد: با ابو حنيفه شش ماه را سپرى كرديم در اين مدت پهلويش را به زمين نه نهاده است .

و ابو حنيفه نصف شب را به بيدارى سپرى ميكرد روزى از نزد قومى گذشت ، قوم گفتند: اين مرد همه شب را به بيدارى سپرى مى كند . پس گفت: حيا ميكنم كه به چيزى متصف شوم كه آن را نكنم .. سپس بعد از آن همه شب را به بيدارى سپرى ميكرد .

د قيام الليل بي ساري گئي او برکتونه شه دي ؟

قيام الليل د صالحينو تگلاره ده:

د اسلامي امت دا روان وضعيتاو کړيچن حالتبه تر هغې پورې سم نشي-، ترخو پورى چې دوهم د خپلومورني امتپه خبر هماغه تگلاره غوره نه کړي او په سپېڅلي کتاب او د قدرمن پيغمبر(صلى الله عليه وسلم) په مبارکو توجيها تو (لاربنوونو) باندى منگولى بنځي نه کړي.

د نبي کریم(عليه الصلاة و السلام) خواره ملگري هغه وخت عزتمن شول، چې کله پې نبوي منهج خپل ژوند تگلاره هوگرځوله او د همدې په نتیجه کې نه يواځې دا چپبشري لوړ کرامت او عزت د

دوي په برخه شو، بلکپير نړيوالو باندې د قيادت او سيادتاختيار هم ورکړلای شو او په لږ وخت کې دوي خپلې شاوخوا سيمې او هيوادونه فتح کړل او په دې پراخه نړۍ کې يې د توحيد نجات بښونکي کليمه هرې خوا ته خوره کړله.

هر کله چې د اسلامي تاريخ زرينو پاڼو ته ورگرځو او د اسلامي لښکرو سويې (فتوحات) او برياوې وار په وار را په زړه کړو؛ نو جوتيري چې: يو ځل د روم واکمن پادشاه هرقل ته دده په خاوره کې داسلامي فاتحو لښکرو د راتگ خبر ور اورول شو؛ نو سمدلاسه يې وغوښتل تر څو د دوي له وضعيت څخه خبر او د حالت په اړه يې پوښتنه وکړي، له پوښتنې وروسته ورته وويل شول: **(رُهْبَانٌ بِاللَّيْلِ وَ فُزَّانٌ بِالنَّهَارِ)**. يعنې دا اسلامي لښکری داسې سرښندونکی لښکری دي چېد شپې له لوري د عبادت په خاطر له خلکو د خپلو ځانونو گوښه کونکي او د ورځې له لوريغوره اسپ ځغلونکي دي.

هو! گرانو وروڼو!

د اسلامي کړيدلی امت روان حالت ته په کتلو سره دا احساس را ژوندی کيریچپنور بايد د خوبونو او لتی څخه ځان وژغورو او د هوساينفکر له پامه وغورځوو، ځکه اوس دجدي کار، زيار او پرله پسې هلو ځلو وخت راغلی دی، ننړی يو

بدلون ته اړتيا لري او په مسلمان قوت کې د جهاد مړی ولولی را پارول او په روغ نیتد مبارزې ډگر ته وردانگل په کار دي ، تر خو دا څوړېدلی امت مو یو ځل بیا سر را پورته کړي. د اسلامي امت د وېښ تابه لړۍ لا هغه مهال پیل شوی وه چې کله څښتن تعالی (جل جلاله) خپل وروستي پیغمبر او د حق د لارې لارویانو ته داسې خطاب کړی ؤ او فرمایلي یې ؤ: ((يَا أَيُّهَا الْمَرْمُلُ - قُمْ اللَّيْلَ إِلَّا قَلِيلًا - نِصْفَهُ أَوْ انْقُصْ مِنْهُ قَلِيلًا - أَوْ زِدْ عَلَيْهِ وَ رَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا))^۱.

ترجمه: ای (له ډېره هیلته په جامه کې) د ځان نغوښتونکيه (د تهجد لمانځه ته) د شپې راولاړ شه ، مگر خو (د شپې) په لږه (اندازه کې) — نیمه برخه (د شپې) او یا (له نیمې برخې څخه) لږ څه که کړه (تر دې پورې چې د شپې درېیمې برخې ته ورسیري) — او یا هم (پر نیمې برخې د شپې لږ څه) ورزیات کړه (تر څو د شپې دویمې برخې ته ورورسیري) او په واضحو ټکو سره قرآن لوله (چې تر څو حروف او وقوفې وشمېرلی شی).

مونږ په څرگند ډول سره وینو چې لوی څښتن تعالی په دې مبارکو آیتونو کې د شپې د تهجد په اړه خپل بنده گان هڅوي او نه یواځې دا چې د تهجد لمونځ خورا ښېکښې لري ، بلکه زمونږ او

^۱ - سوره مزمل : ۱ - ۴ .

ستاسې په ژوندنيزو چارو هم مثبتې اغېزې شيندي؛ نو له همدې کبله د انبياؤ امام او د بشریت ستر لارښود نبي کریم (صلی الله علیه وسلم) خپلې مټې راونغاړلې او خپله ملا پې کلکه وتړله او بیا به تر هغې پورې پر تهجد و ودرېده تر څو پورې پې چې مبارکې پښې وپرسېدلی.

له بل لوري په همدې مبارکو آیتونو سره لوی څښتن تعالی خپل مؤمنان بندگانچمتو کړل او د بشریت د قیادت او رهبرۍ جوگه (وړ) پې وگرځول او له دوي څخه داسې لورې هستۍ جوړې شول چې د نړۍ د جهالت او د ترړميو څخه په ډک تاريخ کې پې بدلون راوستاو د بشریت استاذیتوب (لارښودنې) ته چمتو شول.

په رښتیا سره دا همدوي ول چې د تاريخ په نښو نښانو کې پې يو ستر تحول رامنځ ته کړ، لومړی پې خپل کوچني ځانونه بدل کړل او الهي اوامر پې پر خپلو ځانونو تطبیق کړل او بیا پې وکولای شول چې په پراخه نړۍ کې د تحولاتو لړۍ پیل کړي، دوي د شپې د مدرسې زده کوونکي شول او د خپل سرکښه نفس داسې روزنه او پالنه پې وکړه چې تاریخي ویاړونه د همدوي په برخه شول او هم د عزتمن ژوند او پراخه واکمنۍ څښتنان شول.

د تهجد لمانجھ ته د نبي کریم (صلی الله عليه وسلم) هڅونه:

رسول الله (صلی الله عليه وسلم) مونږ قیام اللیل (تهجد) ته هڅولي یو او داښې په ډاگه کړیده چې دا ښې ریا عبادت ستر اجر و نه لري او تهجد کوونکی انسان به د سوکاله ژوند څخه برخمن وي او د دې امت پوهانو هم دا کار یو غوره عبادت گڼلی دی او په دې اړه ښې ویلي دي: تهجد کوونکی انسانان د قرآن عاملین دي او دوي د هغه لوړ همت څښتنان دي چې د شپې لمونځ تر سره کوي، قرآن کریم لولي، الهي ذکر کوي او په خورا عاجزی سره خپلی د دعا لپې الهي دربار ته پورته کوي. په یو مبارک حدیث شریف کې چې امام ترمذی او حاکم (رحمهما الله) روایت کړیدی وایي چې: نبي کریم (صلی الله عليه وسلم) مونږ ته یو ځل داسې ارشاد وفرمایه: **(عَلَيْكُمْ بِقِيَامِ اللَّيْلِ فَإِنَّهُ مِنْ دَابِّ الصَّالِحِينَ قَبْلَكُمْ)**.

ترجمه: تاسې باید د تهجد لمونځ تر سره کړئ، ښکته چې دا (تهجد) ستاسې څخه د پخوانیو صالحینو تگلاره ده.

په یو بل مبارک حدیث کې راغلي دي چې نبي (علیه الصلاة والسلام) فرمایي: ((کله چې ترې پوښتنه وشوه په اعمالو کې کوم عمل ډېر غوره دی؛ نو وې ویل: (طول القیام) د شپې زیات ودرېدل)). (البته دا مبارک حدیث امام أبو داؤد په خپل کتابالسنن کې روایت کړیدی).

همداراز امام مسلم (رحمه الله) په خپل کتاب صحیح کې
روایت کړيدي چې نبی کریم (صلی الله علیه وسلم) فرمایلي دي:
((أفضل الصلاة بعد المكتوبة قيام الليل)) .

ترجمه: د فرضي لمونځونو څخه وروسته بهترین لمونځ د تهجدو
لمونځ دی.

له پورتنیو توجیحاتو (لارښودنو) څخه دا په ډاگه کيږي چې په
الهي عباداتو کې د تهجدو لمونځ یو له بهترینو کړنو څخه دی او له
همدې کبله نبی (علیه الصلاة والسلام) خپل امت ته په دې اړه
اړینی سپارښتنی کړیدی او خپل امت پې دې ته هڅولی دی تر
څو له کسالت او تنبلی څخه کار وانخلي او دا ډول فرصتونه له لاسه
ورنکړي تر څو په دنیا او آخرت کې بریاوی ورپه برخه او د ژوند
دا نیمکړي امیدونه پې تر سره شي، خو اوس په ډېری خواشیني
سره ویلی شو چې: خلکو په اوسنی زمانه کې دې ستر عبادت ته
شاکړی او په دې اړه له اهمال (بې پروایي) څخه کار اخلي او
ځانونه پې په یو ډول تغافل کې راگیر کړيدي. وعن سالم بن عبد
الله بن عمر بن الخطاب رضي الله عنهما عن أبيه أن رسول الله -
صلى الله عليه وسلم - قال : نعم الرجل عبد الله لو كان يصلي من

الليل قال سالم: فكان عبد الله بعد ذلك لا ينام من الليل إلا قليلاً.^١

په يو بل مبارک حديث کې کوم چې د صحابه کرامو فضيلت ته اشاره کوي او حضرت سالم (د عبدالله زوی او د امير المؤمنين حضرت عمر (رضي الله عنه) لمسی- و) پې له عبدالله بن عمر بن الخطاب (رضي الله عنهما) څخه روايتوي چې د هغه د پلار (عبدالله) په اړه رسول الله (صلى الله عليه وسلم) داسې فرمايل: ((نِعْمَ الرَّجُلُ عَبْدُ اللَّهِ لَوْ كَانَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ)). قال سالم: فكان عبد الله بعد ذلك لا ينام من الليل إلا قليلاً).

ترجمه: په خلکو کې غوره شخص عبدالله بن عمر (د حضرت عمر (رضي الله عنه) خوی) دی چې کاش (د هیلې بنکارولو لپاره) هغه د تهجد لمونځ تر سره کولی. حضرت سالم (رضي الله عنه) فرمائي چې: عبدالله (زما پلار) به بیا (له دې وروسته) هيڅکله هم د شپې ډېر خوب نه کاوه (لږ به وږده کېده او تهجد به پې تر سره کاوه).

^١ - صحيح مسلم، كتاب فضائل الصحابة رضي الله تعالى عنهم، باب من فضائل عبد الله بن عمر رضي الله عنهما، شماره حديث: (٢٤٧٩)، (ج ٤، ص ١٩٢٧).

د قيام الليل فضيلت او گټې:

قيام الليل ستر فضيلتونه لري چې يواځې هغه شوک بې په ارزښت بڼه پوهېدلی شي چا ته چې لوی څښتن تعالی د دې ستر عبادت د ترسره کولو توان ورپه برخه کړی وي، په دې اړه بې شمېره نصوص هم شتون لري چې ټول متهجدينو (تهجد کوونکو کسانو) ته امید بښونکي زيری ورکوي، لکه چې لوی څښتن تعالی فرمائي: **(تَتَجَافَى جُنُوبَهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ)**^١.

ترجمه: د دوي ډډې (څنگونه) (د تهجد له کبله) د خوب له ځايونو (د بستر څخه) لری کوي — (دوي) خپل پرورگار (له خلکو څخه په پټه) رابولي چې (هم) وپره لري او (هم) د هغه (جل جلاله) څخه (د رحمت امید لري او ځینی له هغو مالونو څخه چې مونږ دوي ته ورکړیدی، دوي يې (د الله تعالی په لاره کې) مصرفوي.

په بل مبارک آیت کې لوی څښتن تعالی بیا داسی ارشاد فرمائي: ((دوي به د شپې په لږه برخه کې ویده کېدل (یعنې د

^١ - السجدة: ١٦.

شپي اڪثره برخه ڪي به ٻي عبادت ڪاوه) او سهار مهال ڪي به
دوي د لوي خبنتن تعاليٰ خخه د مغفرت غوبنتنه ڪوله)).

لومري ڪٿه:

١: تهجد جنت ته د تلو د سبونو خخه دي:

امام ترمذي (رحمه الله) د حضرت عبدالله بن سلام خخه يو
حديث شريف روايت ڪريدي چي مونڙ په دغه حديث ڪي ٤ نبوي
وصيتونه لولو، لڪه چي نبي ڪريم (عليه الصلاة والسلام) فرمايلي
دي: (يَا أَيُّهَا النَّاسُ: أَفْشُوا السَّلَامَ، وَأَطْعَمُوا الطَّعَامَ، وَصَلُّوا
الْأَرْحَامَ، وَصَلُّوا بِاللَّيْلِ وَالنَّاسُ نِيَامَ، تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ بِسَلَامٍ).^١

ترجمه: اي خلکو! (١) سلام خپور ڪري (په خپلو منڃونو ڪي
که سره پڙني او که نه پڙني) (٢) او ڊوڊي ورڪري (په خانگري
توگه ڪله چي ولڙه زياته شي، ڪه زيات فضيلت لري) (٣) او د
خپلوانو سره ٻني اڀيڪي ولري (که د پلار له لوري وي يا د مور
له لوري خپلوان وي) (٤) او لمونڃ (د تهجد) تر سره ڪري چي ڪله

^١ - سنن ابن ماجه، ڪتاب الأئمة، باب إطعام الطعام، شماره حديث: (٣٢٥١)، (ج ٢،

خلک ویده وي، تاسې به جنت ته په سلامتی سره ورداخل شی)).

همداراز امام الترمذي (رحمه الله) په یو بل مبارک حدیث کې د حضرت معاذبن جبل (رضي الله عنه) څخه روایت کړيدي چې: ما وویل: ای د الله تعالی (کران) رسوله! ما ته د یو داسې کار ښودنه وکړه چې ما جنت ته داخل کړي؛ نو وې فرمایل: ته د لوی پرورگار (جلت عظمته) عبادت تر سره کړه او د هغه سره هیڅ شی شریک مه نیسه او ته لمونځ تر سره کوه او د یو سړي لمونځ د شپې وي چې د شپې په زړه (نیمايي برخه) کې پې ترسره کوي.

ابن دقیق العید (رحمه الله) د دې حدیث په اړه داسې فرمایي: لومړی پې دا مبارک آیت ولوسته چې الله تعالی فرمایي: **تَجَافَى جُؤِبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ**^۱.

ددې معنا داده: چې څوک په نیمه شپه کې راپاخږي او خپل خوب او لذتونه پرېږدي او له خپل پروردگار تعالی جلت عظمته څخه خپلې (نیمګړې) هیلې وغواړي؛ نو د داسې یو تن غوره

^۱ - السجدة: ۱۶.

شخص جزا به دا وي، لکه چې لوی څښتن تعالی فرمائي: (فَلَا تَعْلَمُ
نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُم مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ).^١

ترجمه: نو هيڅ چا ته (حتي ملائیکو او انبياؤ ته) دا نه دي
معلوم چې دوي ته (دغو مؤمنانو ته د الله تعالی له لوري داسې
بې سياله خزاني) پټې ساتل شوي دي چې د دوي سترگو د
يخوالي (سبب گرځي) او دا ددې لپاره چې دوي ته د هغو (نېکو
) عملونو اجر ورکړل شي چې دوي به تر سره کاوه.

دويمه گټه: قيام الليل د سوالونو او دعاءگانو د اجابت وسيله

د:

امام مسلم (رحمه الله) د حضرت جابر بن عبدالله (رضي الله
عنها) څخه روايت کړيدي چې فرمائي: ما د قدمن پيغمبر (صلى
الله عليه وسلم) څخه واورېدل چې فرمايل يې: (لَا فِي اللَّيْلِ
لَسَاعَةٌ لَا يُؤَافِقُهَا رَجُلٌ مُّسْلِمٌ يَسْأَلُ اللَّهَ خَيْرًا مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ إِلَّا
أَعْطَاهُ إِيَّاهُ وَ ذَلِكَ كُلُّ لَيْلَةٍ).^٢

^١ - سورة سجدة ١٧.

^٢ - صحيح مسلم، كتاب صلاة المسافرين وقصرها، باب في الليل ساعة مستجاب فيها الدعاء،
شماره حديث: (٧٥٧)، (ج ١، ص ٥٢١).

ترجمه: د شپې په يوه برخه کې په باوري توګه سره يو داسې ساعت شته چې د يو مسلمان سړي (دعاء) د هغه (وخت) سره برابري، (او) له الله تعالى څخه دنيا او آخرت په چارو کې د خیر غوښتنه کوي، مګر دا چې لوی څښتن تعالى به ده ته هماغه څه ورپه برخه کړي (چې دی يې غوښتنه کوي) او دا (د دعاء د قبلېدو ساعت) هره شپه وي.

درېمه ګڼه: قيام الليل د الهي رحمت د لاس ته راوړلو يوه غوره وسيله:

د حضرت ابو هريرة (رضي الله عنه) څخه روايت دي چې خواخوږي پيغمبر (صلى الله عليه وسلم) نه يې روايت كړيدى چې وې فرمايل: (رَجِمَ اللَّهُ رَجُلًا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلَّى وَأَيَّقُظْ امْرَأَتُهُ، فَإِنْ أَبَتْ نَضَّخَ فِي وَجْهِهَا الْمَاءَ، رَجِمَ اللَّهُ امْرَأَةً قَامَتْ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلَّتْ وَأَيَّقُظَتْ رَوْجَهَا فَإِنْ أَبِي نَضَّخَتْ فِي وَجْهِ الْمَاءِ).^١

ترجمه: الله تعالى دى په هغه سړي باندى ورحميري چې (پخپله) د شپې راپاڅيري، بيا لمونځ (تهجد) وكړي اوخپله مېرمن هم راپاڅوي؛ نو كه چيرى انكار وكړيد هغې پر مخ دې اوبه (شاڅكي) وشيندي، الله تعالى دې پر هغې مېرمن باندى ورحميري

^١ - سنن أبي داود، كتاب الصلاة، باب قيام الليل، شماره حديث: (١٣٠٨)، (ج ٢، ص ٣٣).

چې د شپې راپاڅيري، لمونځ تر سره کړي او خپل خاوند هم راپاڅوي؛ نو که چيرې منع راوړي (پا نه څيري) د هغه پر مخ باندې دې اوبه وشيندي. دا حديث شيخ الباني صحيح گڼلی دی.

د قيام الليل (تهجد دلمانځه) د آداء کولو طريقه:

د قيام الليل د آداء کولو لپاره دې دوه رکعته داسې لمونځ وکړلکه څرنگه چې په ورځيني ژوند کې خپل عادي لمونځ تر سره کوي، يعنې د تهجد هر دوه رکعتي لمونځ د نورو دوه رکعتي لمونځ په څېر په يوه سلام سره گرځوي او په همدې توگه سره به دا عبادت تر سره کوي، لکه: په يو متفق عليه حديث کې چې ابن عمر (رضي الله عنهما) څخه روايت دي وايي چې: يو ځل نبي کریم (صلى الله عليه وسلم) وفرمايل: د تهجد لمونځ دوه دوه رکعته دی؛ نو هر کله چې د سهار (آذان) ته وخت لږ پاتې وي؛ نو بيا دې په يو رکعت سره د وتر لمونځ تر سره کړي. همداراز د تهجد هر لمونځ کونکي لپاره دا مستحبه ده چې خپل وتر لمونځ دې د ماخوستن د لمانځه نه وروسته نه تر سره کوي، بلکه دا لمونځ دې د شپې وروستۍ برخې ته پرېږدي، تر دې پورې چې له خپل خوبه راپاڅيري او بيا بې چې څومره وس او توان رسيد تهجد لمونځ وکړي او له دې وروسته دې (په آخره کې) د وتر لمونځ تر سره کړي.

د فقهاء د راجح قول په نظر سره د يوازې لمونځ
کوونکي په حق کې اقامت کول مستحب دی او واجب نه
دی.

محترم ورور مو سراج الدين قانت له جلال آباد بنار
خڅه دارنگه پوښتنه کړې ده :

مفتي صيب غوړم ديوې پوښتنې حل پيدا کړم،
هيله مند يم د فراغت په وخت ځواب راکړئ

پوښتنه: ځينې کسان چې لمونځ کوي د لمونځ نه
مخکې اقامت کوي حال دا چې ځانته (يوازې) هم وي
ددې حکم څه دی؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

راجح دا ده چې اقامت کول د يوازې لمونځ کوونکي
په حق کې اقامت کول مستحب دی، که اقامت وکړي
ثواب لري او که بې هېر کړي پرې واجب نه دي چې
لمونځ اعاده کړي.

اما اقامت کول د مېرمنو په حق کې مشروع نه دي،
تنها د سړو لمونځ کوونکو لپاره مشروع دي.

د تهجدو په اړه د سلف صالحينو تگلاره

قيامُ اللیل یا تهجد په اسلام کې یو سنت عمل او هغه نبوي تگلاره ده چې زمونږ سلف الصالحینو (صحابه کرامو، تابعینو او نور د دین امامانو ..) به تر بل هر چا زیات د هغه خیال ساته، او دوي به زیاتره وخت قیام اللیل کاوه، او تر کومه به پې چې توان رسېده، نو په ډېرې پابندی سره به پې دا نبوي تگلاره په خپل عملي ژوند کې ژوندی ساتله.

دوي په دې اړه ډېرې مشهورې ویناوې لري چې مونږ پې دلته په مناسب لنډیز سره د یو څو یادونه کوو:

امام حسن البصري (رحمه الله) فرمایلي دي:

مونږ ته د شپې پر مهال له دې (تهجدو) څخه پرته بل دروند کار نه دې معلوم. او یو ځل ورته وویل شول: (ما بال المتجدین من أحسن الناس وجوهاً) ؟

دا د ځینو مجتهدینو مخونه ولې دومره ځلیږي ؟

قال: لأنهم خلوا بالرحمن فألبسهم من نورِهِ .

نو وی ویل: حُکمه چې دوي د الله تعالى سره د ملاقات لپاره له نورو خلکو څخه جلا شويدي، نو هغه هم د خپل نور جامه د دوي په برخه کړېده.

همداراز عبدالعزيز بن داؤد (رحمه الله) به چې کله پرې شپه راغله، نو د خپل خوب بستر ته به را نژدې شو، او بيا به پې پرې لاس کېښود او ویل به پې: (إِنَّكَ لَيَنَّ وَوَاللَّهِ إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَأَلْيَنُ مِنْكَ وَوَلَا يَزَالُ يُصَلِّي اللَّيْلَ كُلَّهُ).

ته که څه هم چې ډېر نرم بستر پې، خو په لوی الله تعال قسم چې د جنت بستر له تانه هم ډېر نرم دی، او بيا به پاڅېده او ټوله شپه به پې د الله تعالی پر وړاندې د خپلې عاجزۍ او انکسار په خاطر سر په سجده کېښوده او د تهجدو لمونځ به پې ترسره کاوه.

فضيل بن عياض (رحمه الله) فرمايلي دي: إِنْ يَ لَأَسْتَقْبِلُ اللَّيْلَ فَيُهَوِّلُنِي طَوْلُهُ فَأَفْتَتِحُ الْقُرْآنَ فَأُصْبِحُ وَوَمَا قَضَيْتُ نَهْمِي.

کله چې شپه راباندې راشي، نو دا يوه خبره مې ډېر په وېره کې اچوي، او هغه دا چې شپه خو ډېره اوږده ده، نو سمدلاسه قرآن کریم را خلاص کړم، په دې کې شپه

را باندې تېره شي، او سهار شي خو د قرآن عظيم الشان په تلاوت مې لا تنده نه وي خړوب شوي.

صلة بن أشيم (رحمه الله) به ټوله شپه د تهجد لمونځ کاوه، نو کله به چې سهار شو، د دعاء لپاره به بې د خپلې عاجزۍ لپې پورته کړی او بيا به بې ويل: ((إلهي كَيْسَ مِثْلِي يَطْلُبُ الْجَنَّةَ وَ لَكِنْ أُجْرِنِي بِرَحْمَتِكَ مِنَ النَّارِ)) .

زما په خېر بل هيڅ څوک د جنت لېواله او زيات غوښتونکي نه دي، خو ای لويه پروردگاره! ته مې د جهنم د شرکشو لمبو څخه وژغوره.

اوس به له تاسې سره د ربیع (رحمه الله) يوه وينا شريکه کړو چې پخپله ژبه د امام شافعي (رحمه الله) په اړه داسې وايي: ((بَتُّ فِي مَنْزِلِ الشَّافِعِيِّ لِيَالِي كَثِيرَةٍ، فَلَمْ يَكُنْ يَنَامُ مِنَ اللَّيْلِ إِلَّا يَسِيرًا)) .

ما د امام شافعي (رحمه الله) په کور کې خو شپې تېرې کړې، خو هغه به د شپې ډېر کم خوب کاوه.

أبو الجويرية (رحمه الله) فرمایي: ((لَقَدْ صَحِبْتُ أبا حَنِيفَةَ سِتَّةَ أَشْهُرٍ فَمَا وَضَعَ فِيهَا جَنْبَهُ عَلَى الْأَرْضِ)) .

ما د امام ابو حنیفه (رحمه الله) سره پوره ۶ میاشتی ملگرتیا وکړه، خو هغه به خپل څنگ ډېر کم پر ځمکه لگاوه (یعنې ډېر کم به ویده کېده).

همدا راز د امام ابو حنیفه (رحمه الله) په اړه داسې هم راغلي دي: د نوموړي به لومړی معمول دا ؤ چې نیمه شپه به ېې په ویننه تېروله، خو یو ځل داسې وشول چې په یو قوم تېرېده، نو هغوي د ده په اړه وویل: دا شخص ټوله شپه په ویننه تېروي، نو ده له ځان سره وویل: زه د هغه څه پر وړاندې چې نه ېې تر سره کوم د شرم احساس کوم.

نو له دې وروسته ېې معمول دا شو چې بیا به ېې ټوله شپه په ویننه تېروله.

مقتدی در نماز جماعت قبل از امام تکبیر تحریمه را گفته، آیا نمازش قبول میشود؟

یکی از دوستان چنین سوال نموده :

کسیکه در نماز جماعت قبل از ملا امام تکبیر تحریمه را بگوید و دست خود را بسته کند آیا نمازش می شود؟

الحمد لله، والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

بر مقتدی واجب است که متابعت امام را کند، و اگر قبل از تکبیر گفتن امام مقتدی تکبیر تحریمه را بگوید نمازش نمی شود، باطل شمرده می شود، رسول الله صلی الله علیه وسلم در حدیث صحیح فرموده است: "إنما جعل الإمام ليؤتم به، فإذا كبر فكبروا" امام برای این امام گردانیده شده که مقتدی او را متابعت کند و به امامت او نماز را ادا کند و قتی که تکبیر بگوید شما نیز تکبیر بگویید. و مقتدی تا آن وقت تکبیر نگوید که امام نگفته باشد..

اما اگر مقتدی در اثنای نماز متنبه شود که قبل از امام تکبیر گفته در این حالت دوباره تکبیر بگوید و اشتباهش را تصحیح نماید نمازش می شود.

در اروپا زندگی مینکم کدام نوع لباس را در مسجد و نماز جماعت بپوشم؟

یکی از هموطنان عزیز ما مقیم اروپا سوال نموده:

۱ - أخرجه النسائي في سننه، كتاب الافتتاح، باب البداءة بفتحة الكتاب قبل السورة، رقم الحديث: (٩٢١)، (ج ٢، ص ١٤١).

محترم استادہ! یم په اروپا کې هوا گرمه ده همیشه په داسې لباس کې یم چې تر سنگلو او گونډو لوس یم ، داسې نه چې لباس نلرم نور لباس هم لرم ، او الحمدلله د لمانزه ډیر شوقی او پابند یم ، پدغه لباس کې مې لمونز سنگه ده؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

اولا: بسیار جای خوشی و سعادت و افتخار است که برادران و خواهران هموطن ما حتی در اروپا به دین و عبادات خود اهتمام دارند، و در تلاش هستند که احکام دین خود را بیاموزند و سوالات خوب مطرح میکنند.

ثانیا: لباس شما قسمی که از سوال تان معلوم است در آن نماز می شود و مشکل شرعی ندارد، زیرا عورت مردها از زانو تا به ناف می باشد، لیکن اولی و افضل و بهتر و خوب این است که مسلمان با لباس محترم و کامل و پاک و با زیب و زینت داخل مسجد شود، و خداوند متعال از بالای هفت آسمان درین مورد فرموده است: " يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ "، در این آیت بنی آدم و مسلمانان امر شدند که با زینت و پاکی و لباس خوب به مسجد بروند.

مفسر بزرگ امام ابن کثیر در تفسیر این آیت نوشته است: " یؤخذ منها الحض علی التجمّل عند الذهاب للصلاة فی المسجد".

از احکام این آیت تشویق کردن مسلمان است که به شکل زیبا و پاک به طرف مسجد برود.

و در حدیث صحیح رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده است: " إن الله جمیل یحب الجمال" ^۱ خداوند زیبا است و زیبای را دوست دارد، و باید مسلمان زیبای و نظافت لباس و مظهر خود هم اهتمام نماید.

ثالثاً: هموطنان عزیز ما اعم از برادران و خواهران مقیم اروپا و کشورهای غیر اسلامی باید متوجه باشند که لباسهای آنجا مطابق عنعنات غیر اسلامی آماده میشود که بعضاً عورت را نمی پوشاند و عکسهای حیوانات و شعارهای صلیب میداشته باشد لهذا تلاش نمایند که لباس شان مطابق رهنمودهای اسلامی باشد.

۱ - أخرجه مسلم فی صحیحہ، کتاب الإیمان، باب تحریم الکبر و بیانه، رقم الحدیث: (۹۱)، (ج ۱، ص ۹۳).

آيا با لباس چرکين نماز مستري موتر قبول مي شود؟

يکي از هموطنان عزيز ما سوال ميکند که آيا مستري موتر با لباس چرکين نمازش قبول مي شود؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

برای این دوست محترم باید بگویم که پاکی لباس و جای نماز از شروط قبولی و صحت نماز است، و بهتر این است که مستری صاحبان و کسبه کاران و قصابان کارکنان رستورانها، کالا و لباس پاک و احتیاطی داشته باشند و در وقت نماز آنرا بدل کنند و خود را معطر و خوش بو بسازند تا اینکه بوی عرق و غیره احساس نشود و مردم در مسجد احساس ناراحتی نکنند حتی بعض فقهاء کسانی که پیاز و سیر می خورند و یا جراب های شان چرکین و بد بو است گفته اند که باید در جماعت نروند که سبب آزار و اذیت دیگران نشوند، و مسلمان باید خوشبو و خوش لباس به بمسجد برود زیرا رسول الله صلی الله علیه وسلم در حدیث صحیح فرموده است: " إن الله جميل يحب الجمال"^۱، الله متعال زیبا است و زیبایی را دوست دارد.

۱ - أخرجه مسلم في صحيحه، كتاب الإيمان، باب تحريم الكبر وبيانه، رقم الحديث: (۹۱)، (ج ۱، ص ۹۳).

باز هم در حالات مجبوری و مسافرت و کار اگر کالا و لباس گرد آلود و خاک آلود و غبار آلود باشد و هم چرکین باشد لیکن به نجاست آلوده نشده باشد نماز قبول می شود زیرا بارها رسول الله صلی الله علیه وسلم و صحابه کرام بالای زمین و خاک نماز را اداء می نمودند.

اما اگر تنها چرک نباشد بلکه کالا و لباس با نجاست آلوده شده باشد در این صورت اگر انسان مریض نباشد و یا هم زندانی و محبوس نباشد باید لباس خود را بشوید و پاک کند در غیر آن اگر قدرت پاک کردن لباس را داشته باشد نمازش قبول نمی شود.

بهتر و اولی و افضل همین است که مسلمان باید به پاکی لباس خود اهتمام کند و عبادت خداوند متعال را با پاکی تمام اداء کند.

وصلی الله تعالی علی خیر خلقه محمد وعلی آله و صحبه اجمعین

اگر پول حرام در جیب نمازگزار باشد به نمازش آسیب نمی رساند

یکی از هموطنان عزیز ما از ولایت بلخ سوال نموده:

اگر پول حرام در جیب نمازگزار باشد آیا نمازش قبول میشود
یا نه؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

مسلمان باید از نگهداری پول و پیسه و مال حرام اجتناب
ورزد، و حق را بحقدار برساند.

لیکن در صورتیکه پول و پیسه حرام و مال حرام در جیب
نمازگزار باشد و در همان حالت قصدا و یا سهوا نماز خوانده باشد
به نمازش آسیب نمی رساند و نمازش قبول میشود مگر اینکه
همین جنس و مال حرام که در جیب است نجس و بی نماز باشد
مثل بوتل شراب، مواد و اجناسی که مشتقات خنزیری داشته باشد
و یا دستمال خون آلود و با نجاست حسی آلوده و آمیخته شده در
این حالت نمازش فاسد میشود زیرا اجناسی که در جیبش است
بخش از لباسش شمرده میشود.

نماز خواندن با لباسی که عکس صلیب دارد

سلام استاد محترم میخواستم در باره لباس های ورزشی که
عکس های صلیب دارند است که آیا با این ها نماز درست میشود
یا خیر با اظهار سپاس؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

اصلا پوشیدن و به تن کردن لباسهای که عکس انسان و زنده جان و صلیب و شعارهای غیر مسلمان را داشته باشد جواز ندارد در خارج نماز و در ورزش، و اگر کسی نماز را با این نوع لباسها بخواند با وجود دانستن حکم عدم جواز نمازش قبول می شود لیکن گنهگار شمرده می شود.

نماز خواندن با لباس تصویر دار

جناب مولوی صاحب کسبیکه نماز می خواند در خانه و لباسش رسمهای علامت صلیب دارد آیا نماز قبول می شود؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

پوشیدن لباس که رسمها و تصاویر علامت صلیب داشته باشد نماز را باطل نمی کند لیکن پوشنده لباس گنهگار می شود فرض ساقط می شود با ثواب کمتر.

نماز هاي زيادي قضائي دارد و نمي داند كه چقدر است، چطور قضائي بياورد؟

سلامونه محترم استاده يو سوال لرم!

زما خخه ډير لمانزونه قضا شوى دى او اوس ډير
په تشويش كى يم خنځه كولاى شم چى دهغى قضايى
راوگرزوم خكه حساب معلوم ندى لطفارهنمايى راته
وكړى.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، وبعد:

شما كوشش كه كنيد كه به اندازه توان تان بعد از نماز هاي
فرض نماز قضائي را بخوانيد، تا اينكه متيقن شويد كه شايد قضائي
خلاص شده، و بجاي نماز هاي نفل هم قضائي را بخوانيد، و
خداوند متعال الغفور والرحيم است.

البته به اندازه توان و طاقت كه از كار و مسئوليت زندگى هم
بر آمده بتوانيد.

د مسجد مهمې ځانگړتياوې

د مسجد د تعريف په اړه علماء داسې وايي چې:
مسجد د مسلمانانو هر هغه ځاى ته ويل كيږي كوم چې د

پينځه وخته لمانځه لپاره موقوف (وقف او ځانگړی) کړای شوي و ي او يو ټاکلی امام او مؤذن ولري.

لډې پرته په عربي ژبه کې د مسجد لپاره يوه بله کلیمه هم کارول کيږي چې (مُصَلَّى) هم ورته وايي او د لمونځخونې (نماز خانې) په معنا سره راځي، دلته په دې لنډه ليکنه کې غواړو د مسجد او د لمانځه لپاره د عامو تعين شويو ځايونو تر منځ پر يو لړ توپيرونه او تفاوتونو له تاسې درنو لوستونکو سره شريک کړو.

په اسلامي شريعت کې مساجد يو لړ خصوصيات او ځانگړتياوې هم لري چې دلته به د هغې له جملې څخه يواځې د پنځو يادونه کوو.

۱- مسجد هر هغه ځای ته ويل کيږي چې چپرته د جماعت (د جمعې) لمونځ تر سره کيږي.

۲- بله ځانگړتيا پې داده چې: د مسلمانانو مسجدونو ته به کافر، جنوب او حيض لرونکې مېرمنې نه راننوځي او د دوي ننوتل ورته ناروا دي.

۳- بله مهمه ځانگړنه پې داده چې: په مساجدو کې به اعتکاف تر سره کيږي.

۴ - خلورمه خانگر نه پې داده چې: تحية المسجد به پکې تر سره کيږي. [تحية المسجد هغه دوه رکعته لمانځه ته ويل کيږي چې مسجد ته د ننوتلو سره سم او د کېناستلو څخه وړاندې تر سره کيږي].

۵ - د مسجد بله خانگر تيا دا ده چې په هغه کې به يو څوک خپل مال نه خرڅوي او نه به پې اخلي (تجارت به پکې نه تر سره کوي) او نه به هم د ورک شوي مال لپاره به پکې اعلانونه کوي تر څو خلک خبر کړي. خو که چيرې د لمانځه لپاره خانگرې شوي ځايونه دا پورتنۍ خانگر تياوې ونلري؛ نو دا ډول ځايونه بيا يواځې لمونځخوني (نماز خانې) دي او دا پورتنې فقهي احکام بيا د هغوي لپاره ندي.

په پای کې ددې خبرې يادول هم اړين بولو چې پر مونږ مسلمانانو باندې دا لازمه ده تر څو هڅه وکړو چې خپل لمونځونه په جمعې سره هر چپرته چې اوسو تر سره کړو که څه هم چې په يو داسې ځای کې هستوگنه ولرو چپرته چې هيڅ مسجد شتون ونلري.

نماز خواندن بسوی قبر جایز نیست

یکی از علاقمندان مسائل دینی سوال نموده: آیا نماز خواندن در مقابل قبر جایز است؟

دوست ایمانی دومی ما نیز سوال نموده:

استاد محترم در حفظ خداوند باشید یک سوال دارم، در مسجد ما یک زیارت است که در داخل اتاق قرار دارد و امام مسجد ما بعد از نماز های شام یک مقدار وقت خود را در همان زیارت سپری میکند من میدانم که او در آنجا چه کار میکند آیا پشت سر این شخص نماز میشود؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

نماز خواندن بسوی قبر جایز نیست، الله متعال در قرآن کریم فرموده است: " فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ "!

پس روی کن بطرف مسجد الحرام یعنی کعبه مشرفه که قبله مسلمانان است.

رسول الله صلى الله عليه وسلم نیز در حدیث صحیح فرموده است: " لا تجلسوا على القبور ولا تصلوا إليها " ^۱.

بر قبرها ننشینید و بسوی آنها نماز نخوانید.

و در داخل مساجدی که قبر وجود داشته باشد باید در این مساجد نماز خوانده نشود، باید قبر به شیوه محترمانه از آنجا به مقبره نقل داده شود تا اینکه ذریعه شک و شبهه در عقیده مردم نشود.

اگر این جای یعنی همین مسجد اول مقبره بوده و بعدا مسجد ساخته شده بالای مقبره باید که مسجد نقل داده شود و تنها مقبره بماند در اینجا.

امام مسجد اگر علاقه مند زیارتگاه باشد و حاجات خود را از زیارت بخواهد و عقیده داشته باشد که زیارتگاه و مرده ها به انسان نقص و نفع میرساند نماز پشت او نمی شود و باید از امامت مسجد برطرف شود زیرا او دارای عقیده و ایمان درست نیست مثل سائر اهل سنت و جماعت موحد پنداشته نمی شود و در امامت مساجد موحد بودن شرط اولی است.

۱ - أخرجه مسلم في صحيحه، كتاب الجنائز، باب النهي عن الجلوس على القبر والصلاة عليه، رقم الحديث: (۹۷۲)، (ج ۲، ص ۶۶۸).

ما و شما و هموطنان با شهامت و دلیر و قهرمان ما که عقیده اهل سنت و جماعت داریم و بیروان مذهب حنفی هستیم اجازه ندهیم امامانی که علمیت درست و صحیح و پاک و بدور از خرافات و بدعت ندارند ما را نماز دهند و اولاد و اطفال هموطنان ما را به عقاید شرکی و منحرف تربیه کنند از یک طرف مصروف قبر پرستی باشد و از طرف دیگر دعوای امامت را کند، در مذهب حنفی شرک آوردن بخوانند متعال و عبادت کردن غیر از او تعالی و طلب حاجات از زیارتگاهها و قبرها جدا ممنوع است و جواز ندارد اگر جاهل باشد باید نصیحت شود که این کار را ترک کند و اگر قصدا و عمدا این کار را می کند درین صورت در ایمان و عقیده اش خلل وجود دارد که از دائره اهل سنت و مذهب حنفی خارج پنداشته می شود، و هرگز نماز پشت او نمی شود.

این سوال بسیار با اهمیت است زیرا وجود زیارتها و قبرها در مساجد عقیده مسلمانان و هموطنان عزیز و با شهامت ما را متزلزل میسازد زیرا از یک طرف بخاطر عبادت خداوند در مسجد می روند و در نمازها شان میگویند که " إياك نعبد، وإياك نستعين^۱ تنها تو را عبادت می کنیم و تنها از ذات تو کمک می خواهیم. وجود زیارت به این معناست که بعضیها دران اعتقاد دارند و بعض حاجات خود را می طلبند که این خود گناه بزرگ است و ثواب و اجر نماز شان را از بین می برد و محو میکند اهالی قریه و مسجد و مردم به

۱ - سورة الفاتحة، الآية: ۵.

عقیده داشتن به زیارت و انحرافات تربیه می شوند، خصوصا که اگر امام مسجد عقیده شرکی و قبر پرستی داشته باشد مثلی که در سوال ذکر شده امام مسجد بخش از وقت خود را روزانه به زیارت میگذراند که بسیار جای تأسف است، و طبق رهنمودهای شریعت اسلامی و مذهب امام اعظم ابوحنیفه النعمان بن ثابت باید اجراءات فوری ذیل را عملی کنید:

در داخل مساجدی که قبر وجود داشته باشد باید در آن نماز خوانده نشود، بصورت فوری در مورد این مساجد تصمیم جدید اتخاذ شود.

باید قبر به شیوه محترمانه از آنجا به مقبره نقل داده شود تا اینکه ذریعه شک و شبهه در عقیده مردم نشود.

اگر قبلا مقبره بوده و بعدا مسجد ساخته شده بالای مقبره باید که مسجد نقل داده شود و تنها مقبره بماند درینجا.

امام مسجد اگر علاقه مند زیارت باشد و حاجات خود را از زیارت بخواهد و عقیده داشته باشد که زیارت و مرده ها به انسان نقص و نفع میرساند نماز پشت او نمی شود و باید از امامت مسجد برطرف شود زیرا او دارای عقیده درست نیست مثل سائر اهل سنت و جماعت موحد پنداشته نمی شود و در امامت مساجد موحد بودن شرطی اولی است.

وجود قبرها و زیارتگاهها در مساجد هیچ قابل تحمل نیست در مذهب حنفی زیرا رسول الله صلی الله علیه در حدیث صحیح متفق علیه فرموده است: " لعن الله اليهود والنصارى اتخذوا قبور أنبيائهم مساجد" قالت عائشة رضي الله عنها: يحذر ما صنعوا^۱، خداوند لعنت کرده و از رحمت خود طرد نموده یهود و نصاری را زیرا آنها قبرهای پیامران خود را مسجد ساخته بودند و عبادت میکردند، و عائشه رضی الله عنها اضافه کردند که رسول الله صلی الله علی و سلم تحذیر نموده که باید مسلمانان این طور نکنند که در شرک واقع نشوند و سرمایه مسلمان که توحید و وحدانیت خداوند است از دست میدهد و توکلش از بین میرود.

در حدیث صحیح ذکر شده وقتیکه أم سلمه و أم حبیبه به رسول الله صلی الله علیه و سلم از حالت کلیسای حبشه خبر دادند که در داخل آن قبر است چنین فرمود: " أولئك إذا مات فيهم الرجل الصالح بنوا على قبره مسجداً وصوروا فيه تلك الصور أولئك شرار الخلق عند الله"^۲، آنها وقتی که اشخاص نیک و صالح در بین شان وفات می نمود قبرهای آنها را در مسجد می بردند و بالای قبر مسجد

۱ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب الجنائز، باب ما جاء في قبر النبي صلى الله عليه وسلم، وأبي بكر، وعمر رضي الله عنهما، رقم الحديث: (۱۳۹۰)، (ج ۲، ص ۱۰۲).

۲ - أخرجه مالك في الموطأ، كتاب الجامع، باب السنة في الشراب في مناولته على اليمين، رقم الحديث: (۱۹۴۷)، (ج ۲، ص ۱۰۲).

می ساختند و نقاشی و رسامی عکسهای شان نیز می کردند آنها بدترین مردم بودند و هستند زیرا به خداوند شرک می آوردند.

مردان می توانند که برای خانواده خود نماز جماعت بدهند

سوالم این است که پشت یک مرد که سه یا چهار خانم جماعت بکند میشه یا خیر؟

خانمهای خانه می توانند نماز جماعت را به امامت یک مرد از خانواده بخوانند و در صف خلفی قرار گیرند و نماز را با جماعت ادا کنند و اگر مردان وجود داشته باشند آنها در صف اول و زنان در صفوف خلفی صف ببندند.

البته مردان باید در مسجد نماز جماعت را ادا کنند الا اینکه عذر مریضی و یا بی امنیتی و غیره داشته باشند.

اما جماعت دادن در سنت ثابت است امام بخاری و غیره محدثین روایت کردند از انس بن مالک خادم رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: "صلی بنا رسول الله صلی الله علیه وسلم فصففت أنا والیتیم وراءه، والعجوز من ورائنا" قال أنس: " فصلی لنا رسول الله

رکعتین^۱ رسول الله صلی الله علیه وسلم در خانه به ما نماز جماعت داد من و یک فرزند یتیم در صف بعدی اش بودیم پیر زن در صف خلفی بعد از مردان و برای ما دو رکعت نماز داد.

این حدیث صحیح دلیل واضح بر جواز است.

رهنمائی برای ادای نماز های قضائی

یکی از خواهران از شهر کابل چنین سوال نموده:

نمازهای قضائی را چگونه ترتیب دارد یا خیر؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

اصلاً نماز فرض وقتی است و تأخیر کردن در ادای آن جواز ندارد، الله متعال فرموده است: "إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا"^۲ نماز بر مسلمانان فرض وقتی است، که در اوقات معین بدون تأخیر ادا می شود... الله متعال آن نماز گزاران را مدح نموده که تجارت، خرید و فروش و هیچ کار دنیائی ایشان را از نماز خواندن

۱ - أخرجه مالك في الموطأ، أبواب الصلاة، باب: الرجل يصلي جماعة، رقم الحديث: (۱۷۸)، (ص ۷۶).

۲ - سورة النساء، الآية: ۱۰۳.

در وقتش ، ذکر او تعالی، دادن زکات، منصرف نمی سازد ، واز روزی میترسند که قلبها وچشمها از طرف دیگر ظاهر می شود که بسیار حولناک است: " رَجَالٌ لَا تُلْهِهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ يَخَافُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَالْأَبْصَارُ"^۱.

واگر کسی به عذر فراموشی ویا خواب نماز را قضاء کرده باشد ، وقت که بیادش می آید فوراً قضائی بیاورد..رسول الله صلی الله علیه وسلم در حدیث صحیح فرموده است: "من نسي صلاة فليصلها إذا ذكرها لا كفارة لها إلا ذلك"^۲وفیه زیاده لمسلم: "أو نام عنها"^۳.

کسی نماز فراموش کرده ویا بخواب رفته باشد کفاره اش این است که وقت که بیادش بیاید آنرا قضائی بیاورد.

نماز های فرض که به سبب خواب، فراموشی، مرض، سفر و غیره اعدار قضاء شده باشد، قضائی اش به اندازه رکعتهای قضاء شده در وقتش ادا می شود بدون کمی ویا زیادت ، و اگر کسی بخواهد نماز های جهریه قضائی را جهر ادا کند هم جواز دارد، قاعده فقهی است که: "إن القضاء يحكي الأداء" قضائی مانند وقتی

۱ - سورة النور، الآية: ۳۷.

۲ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب مواقيت الصلاة، باب من نسي صلاة فليصل إذا ذكر، ولا يعيد إلا تلك الصلاة، رقم الحديث: (۵۹۷)، (ج ۱، ص ۱۲۲).

۳ - أخرجه مسلم في صحيحه، كتاب المساجد ومواضع الصلاة، باب قضاء الصلاة الفائتة، واستحباب تعجيل قضائها، رقم الحديث: (۶۸۴)، (ج ۱، ص ۴۷۷).

ادا می شود..وقضائی که در سفر قضاء شده باشد در حضر کامل خوانده می شود.

نماز خواندن سر بام گاو خانه جائز و مشروع است

یکی از دوستان چنین سوال نموده:

سر بام گاو خانه نماز بخواند از نگاه شرعی چی قسم است
معلومات بدهید؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

نماز خواندن در بام گاو خانه جائز و مشروع است، زیرا این بام بخش از بام همه خانه را تشکیل میدهد و نجاست ظاهری ندارد و روی زمین حساب می شود که نماز خواندن در روی زمین جائز است..رسول الله صلى الله عليه وسلم فرموده است: " جعلت لي الأرض مسجداً وطهوراً " ^۱ همه روی زمین برایم مسجد و جای نماز و پاک گردانیده شده.

^۱ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب التيمم، رقم الحديث: (۳۳۵)، (ج ۱، ص ۷۴).

نماز عصر قضاء شده و مغرب را اذان داده آیا قضایی عصر را بخواند و یا نماز وقتی مغرب اول ادا کند؟

سلام علیکم و رحمت الله وبرکاته! استاد محترم یک سوال فقهی داشتم در مورد اینکه، نماز عصر، صاحب ترتیب قضا شده و همزمان اذان نماز شام صورت میگیرد آیا میشود که در قدم اول نماز عصر خویش را بخواند و بعداً نماز مغرب را ادا نماید. (اول وقت نماز مغرب است) الله متعال در بدل موضوعات و مسایل بسیار مهم و آموزنده ای که نشر مینمائید اجر و ثواب دارین ره نصیب فرماید!.. تشکر

درین صورت مراعات کردن ترتیب ضرور نیست اول نماز مغرب را ادا کند که وقتش کم است و بعد از آن قضایی عصر را بخواند.

شیوه و طریقه ادا کردن نماز های قضایی در مذهب حنفی

یکی از دوستان سوال نموده :

که یو کس نه ډیر موخونه پاتی وی یا دسحر وی که دمانام ددی نیت سنگه تړل کیبری او کوم وخت دکوم وخت لموئخ قضایی راورپل پکار دی ددی تفصیل مولوی صاحب راولیگه؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

در اصل باید نمازهای فرض در اوقات معین ادا شود زیرا که این نمازها فرض وقتی، الله متعال در قرآن کریم فرموده است: " إن الصلاة كانت على المؤمنين كتابا موقوتا"^۱ یقینا نمازهای فرض بر مؤمنان فرض گردانیده شده در اوقات معین که آنرا رسول الله صلی الله علیه وسلم شرح نموده و توسط سنت عملی ثابت ساخته است.

بناء مسلمانی که بدون عذر خواب و فراموشی، و سفر و یا مرض و یا ترس از دشمن نماز را از وقت آن تأخیر میکند گنهگار می شود که هم قضایی بیاورد و در عین حال توبه صادقانه نماید از این گناه بزرگ.

هر وقت مسلمان یاد آور شود که یکی از نمازها را یا بیشتر از آن را ترک نموده آنرا قضا بیاورد و قبل از فرض همان وقت آنرا ادا کند.. لیکن اگر فکر میکرد که بخاطر ادا کردن قضایی نماز وقتی اش نیز قضا می شود در این حالت اول نماز همان وقت را ادا کند و در قدم دوم به ادای نماز قضایی پردازد.

فقهای مذهب حنفی بیان داشته اند که نمازهای قضایی را به ترتیب ادا کند مگر اینکه از شش نماز بیشتر را ترک کرده باشد که

^۱ - سورة النساء، الآية: ۱۰۳.

در این صورت باکی ندارد هر کدامی از نمازهای قضایی را پیشتر بخواند.

نماز خوانده و در جیبش چیزی ناپاک داشته، آیا نمازش صحیح است؟

برادر عزیز و محترم ما عزیز الله معصومی از شهر میمنه ولایت فاریاب چنین سوال نموده:

استاد کسی در جیب خود چیزی ناپاک را داشته باشد نماز آن جائز است؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

پاکی بدن، کالا و لباس و جای نماز شرط قبولی نماز است، و نماز کسی که لباسش نجاست داشته باشد و یا ناپاک باشد و در جیبهایش چیزی ناپاک داشته باشد قبول نمی شود، الله متعال رسول الله صلی الله علیه را امر کرده است که در وقت عبادت و نماز لباسش پاک باشد و نجاست نداشته باشد و این امر برای همه امتش است: "وثيابك فطهر"^۱.

نماز گزار با نجاست لباس سه حالت دارد:

^۱ - سوره مدثر: ۴.

اولاً: اگر نجاست و چیزی ناپاک را قصداً در جیب خود مانده باشد نمازش فاسد و باطل شمرده می شود و باید نجاست را دور نموده نماز خود را اعاده کند.

ثانیاً: در جیبش چیزی ناپاک و بی نماز بوده و فراموش کرده بوده لیکن هنگام نماز بیادش آمده در این حالت نجاست را از جیبش بکشد و بیندازد و نماز خود را ادامه دهد و نمازش درست است و به آن آسیب نمی رسد.

ثالثاً: اگر در جیبش چیزی بوده که نجاست داشته و یا لباسش ناپاکی داشته لیکن فراموش کرده بوده و در حالت فراموشی نماز را خوانده در این حالت نظر به قول جمهور فقهاء نمازش درست است و ضرورت به اعاده نماز نیست زیرا فراموشی عذر شرعی است.

لیکن بر مسلمان لازم است که به پاکی لباس خود اهتمام جدی نماید زیرا نجاست و ناپاکی عبادت و نمازش زیرا سوال می برد و پاکی بخش از ایمان مسلمان را تشکیل میدهد.

آیا نماز خانمها از نماز مردان فرق دارد؟

یکی از دوستان از ولایت کابل سوال نموده:

آیا در بین نماز زن و مرد فرق است؟

نصوص شریعت و عملکرد رسول الله صلی الله علیه و سلم و امهات المؤمنین بین نماز مرد و زن هیچ فرق نمی کند و خانمها همه اعمال و اقوال که در نماز است مثل مردان انجام میدهند، تنها خانمها در نماز با ستر بیشتر می بوده باشند همه جسم شان ستر می باشد فقط روی شان ستر نیست در نماز در صورت که مردان نامحرم وجود نداشته باشد در وقت نماز شان، رسول الله صلی الله علیه و سلم خطاب به همه مؤمنان مردان و زنان فرموده است که نماز را و عبادات تان را مثل من ادا کنید: " صلوا کما رأیتمونی أصلي " ^۱، الله متعال فرموده است که آنحضرت صلی الله علیه و سلم قدوه و نمونه و الگوی شما است در عبادت و همه بخشهای زندگی: " لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ " ^۲ و نیز بر خانمها در نماز شان آذان و اقامت فرض نیست، و بعض فقهاء بر

۱ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب الأذان، باب الأذان للمسافر، إذا كانوا جماعة، والإقامة، وكذلك بعرفة وجمع، وقول المؤذن: الصلاة في الرحال، في الليلة الباردة أو المطيرة، رقم الحديث: (۶۳۱)، (ج ۱، ص ۱۲۸).

۲ - سورة الأحزاب، الآية: ۲۱.

مستحب بودن چسپاندن شکم بر رانها تاکید نموده اند که خانمها مثل مردها به شکل باز سجده نکنند.

در حق خانمها اذان و اقامت مشروع نیست

یکی از دوستان از کابل چنین سوال نموده:

اقامت برای مردان سنت است اما برای زنان اقامت چی حکم دارد؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، اما بعد:

اذان دادن و اقامت گفتن تنها برای مردان مشروع است و اذان و اقامت در جماعت مردان فرض کفائی است و برای منفرد و تنها گزار مستحب است، اما خانمها نماز شانرا بدون اذان و اقامت بخوانند و در حق شان اذان و اقامت مشروع نیست، و نماز شان بدون اذان و اقامت می شود.

در نماز جماعت خانمها اذان و اقامت نیست

خواهری سوال نموده که: اگر جماعت زنان باشه و بخواهند که به جماعت نماز را بخوانند آیا اقامه خوانده میشه یا خیر؟

اذان و اقامت در حق مردان مشروع است اما خانمان از اذان دادن و اقامت گفتن معاف هستند و نماز جماعت شانرا بدون اذان و اقامت ادا کنند.

ایستادن نماز گزار رو بروی آئینه نماز را باطل نمی سازد

یکی از ائمه مساجد از ولایت غزنی سوال نموده:

آیا نماز خواندن رو بروی آئینه و تلویزیون نماز را باطل میسازد که چشمش بطرف آئینه برود؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

نماز خواندن رو بروی آئینه و تلویزیون از مبطلات نماز نیست، و کسی که رو بروی آئینه و تلویزیون نماز بخواند نمازش قبول میشود لیکن در صورتی که بطرف آینه دقت کند و خود را ببیند و یا تلویزیون روشن باشد و شخص نماز گزار متوجه تلویزیون شود نمازش مکروه میشود.

در جماعت خواندن دانستن سبب و هفت پشت امام شرط نیست

جناب استاد محترم احترامات تقدیم است! کسی را به جماعت در مسجد دعوت کردیم و گفت چون هفت پشت امام را نمی شناسم پس نمازم را تنها ادا می نمایم. آیا همین مفکوره اساس شرعی دارد؟

این یک نظریه و برداشت غلط و نادرست است که هیچ اساس و دلیل شرعی ندارد زیرا رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده اند: "يَوْمَ الْقَوْمِ أَقْرُوهُمْ لِكِتَابِ اللَّهِ، فَإِنْ كَانُوا فِي الْقِرَاءَةِ سَوَاءً فَأَعْلَمَهُمْ بِالسَّنَةِ، فَإِنْ كَانُوا فِي السَّنَةِ سَوَاءً فَأَقْدَمَهُمْ هِجْرَةَ فَإِنْ كَانُوا فِي الْهِجْرَةِ سَوَاءً فَأَقْدَمَهُمْ سَنًا" وفي رواية: "فأكبرهم سنًا" امامت نماز مسلمانان را بهترین شان در حسن قراءت نماید و اگر در قراءت مساوی باشند بیشترین شان که سنت رسول الله علیه وسلم را می فهمد، و اگر درین هم مساوی باشند کسی امامت کند که قبل از همه هجرت کرده در راه خدا یعنی بیشتر آماده ایثار و فدا کاری و قربانی دادن است در راه خداوند متعال، و اگر درین هم مساوی باشند بزرگتر شان در عمر و سن و سال پیش شود... به این معنی که باید با تقواتر و عادل و اهل علم شرعی دارای عقیده صحیح و حسن قراءت امام

۱ - أخرجه الترمذي في سننه، أبواب الصلاة عن رسول الله صلی الله علیه وسلم، باب من أحق بالإمامة، رقم الحديث: (۲۳۵)، (ج ۱، ص ۴۵۸).

شود.. واز فسق و فجور و چرس و نسوار دور باشد و فقهاء این شروط را ذکر کردند:

۱- مسلمان باشد و امامت غیر مسلمان هرگز قابل قبول نیست.

۲- عقیده صحیح داشته باشد و از اهل خرافت و انحرافات عقیدوی و فکری نباشد به این معنی که " تعویذ نویس، فالبین، مجاور و متولی زیارت، کف شناس، جادوگر، نباشد" و نیز اتباع پیر باده یا سیفها که طریقتی هستند امامت شان قابل قبول نیست زیرا درین شکی نیست آنها عقائد شرکی دارند و در بدعت و انحرافات عقیدوی و فکری غرق هستند.

۳- مرد باشد و امامت زنان به مردان قبول نمی شود.

۴- پاک و با طهارت باشد و امامت بی وضوء نمی شود.

۵- عاقل باشد و امامت شخص دیوانه و چرسی و بنگی و شرابی قبول نمی شود.

۶- قادر به اداء کردن همه ارکان و فرائض و واجبات نماز باشد مثل قیام، رکوع، سجده و غیره باشد.

۷- سوره فاتحه و قرآن کریم را بدرستی و به شکل صحیح تلاوت و خوانده بتواند.

وصلی الله تعالی علی خیر خلقه محمد وعلی آله وأصحابه
أجمعین.

نماز خواندن پشت امام که عقیده سروشی داشته جایز نیست

برادر محترم مولوی صاحب نثار احمد احمدی از ولایت هرات
سوال نموده :

حکم اقتدا نمودن به امامی که ادعا (سروشی) بودن مینماید
چیست؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

درین شکی نیست که اتباع و پیروان طوائف و گروههای گمراه
و منحرف کوشش میکنند که مواقع و مراکز قیادی را از آن خود
کنند خصوصا امامت مساجد را تا بتوانند مردم را به آسانی به افکار
و نظریات و عقائد گمراه و منحرف خود دعوت کنند و این مواقع تأثیر
گذار را در نشر دعوت باطل خود استخدام کنند ازین لحاظ آنها
سعی و تلاش دارند که امامت مساجد از آنها باشد لیکن محصلین
محترم و جوانان عزیز باید اینها را موقع و وقت ندهند و عقائد شرکی
و افکار باطل و گمراه کن معتزلی و مخالف شریعت آنها را بیان کنند
زیرا خطر آنها از سکولریزم کمتر نیست بلکه بیشتر است زیرا مردم

را در جامه اسلام گمراه میکنند و از نام دین استفاده میکنند این فرقه های باطنی و گمراه از بدترین دشمنان داخلی اسلام به شمار می روند.

و نیز از شروط امامت نماز این است که ملا امام مسلمان باشد، وعقائد شرکی نداشته و بدعت که در آن آغوشته است مکفر و غلیظ نباشد و به پیر خود الوهیت را قائل نباشد و عقیده نداشته باشد که حرف و اندیشه و اقوال رهبران آنها معادل قرآن و سنت است و آنها در کون تصرف دارند و غیب را میداند و او را عبادت نکنند.. لهذا اهلیت امامت نماز را ندارند و نماز پشت شان نمی شود.

حالا محصلین محترم و مردم محله مسجد باید شخص خوب که از اهل علم و دانش شرعی و با تقوا باشد حسن قراءت داشته باشد و تجوید را بداند و قرآن کریم را بخوبی تلاوت کند برای امامت مسجد و نماز جماعت انتخاب کنند و درین صورت هم باید از بین آنها بهترین شان را انتخاب کنند زیرا رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده اند: " یوم القوم أقرؤهم لكتاب الله، فإن كانوا في القراءة سواء فأعلمهم بالسنة، فإن كانوا في السنة سواء فأقدمهم هجرة فإن كانوا في الهجرة سواء فأقدمهم سنأ" ^۱ و فی روایة: "فأكبرهم سنأ" امامت نماز مسلمانان را بهترین شان در حسن قراءت نماید و اگر در

۱ - أخرجه الترمذي في سننه، أبواب الصلاة عن رسول الله صلى الله عليه وسلم، باب من أحق بالإمامة، رقم الحديث: (۲۳۵)، (ج ۱، ص ۴۵۸).

قراءت مساوی باشند بیشترین شان که سنت رسول الله علیه وسلم را می فهمد ، واگر درین هم مساوی باشند کسی امامت کند که قبل از همه هجرت کرده در راه خدا یعنی بیشتر آماده ایثار وفدا کاری و قربانی دادن است در راه خداوند متعال، واگر درین هم مساوی باشند بزرگتر شان در عمر و سن و سال پیش شود... به این معنی که باید با تقواتر و عادل و اهل علم شرعی دارای عقیده صحیح و حسن قراءت امام شود.. و از فسق و فجور دور باشد و فقهاء این شروط را ذکر کردند:

۱- مسلمان باشد و امامت غیر مسلمان هرگز قابل قبول نیست.

۲- عقیده صحیح داشته باشد و از اهل خرافات و انحرافات عقیدوی و فکری نباشد مثل سروشیان زیرا درین شکی نیست آنها عقائد شرکی دارند و در بدعت و انحرافات عقیدوی و فکری غرق هستند نقل و عقل خود را مقدس میدانند و در مواردی زیاد وحی را قبول ندارند و تأویل میکنند.

۳- مرد باشد و امامت زنان به مردان قبول نمی شود.

۴- باک و با طهارت باشد و امامت بی وضوء نمی شود.

۵- عاقل باشد و امامت شخص دیوانه قبول نمی شود.

۶- وقادر به اداء کردن همه ارکان و فرائض و واجبات نماز باشد مثل قیام، رکوع، سجده و غیره باشد.

۷- سوره فاتحه و قرآن کریم را بدرستی و به شکل صحیح تلاوت و خوانده بتواند.

وصلی الله تعالی علی خیر خلقه محمد و علی آله و أصحابه أجمعین.

امامت زن در نماز برای مردان نا جائز، نامشروع و حرام است به اتفاق فقهاء

مردانی که به امامت زن نماز بخوانند نماز شان باطل و فاسد شمرده می شود و باید نماز شان را اعاده کنند و از سر بخوانند.

امامت زنان در نماز برای مردان نه تنها حرام است بلکه یک نوع گمراهی و مخالفت صریح با رهنمودهای دین مبین اسلام پنداشته می شود و کسانی که چنین عمل را انجام میدهد دلالت به جهالت و نادانی شان می نماید و یا اینکه از روی دشمنی با دین مبین اسلام دست به چنین کار میزنند تا اینکه احکام دین مبین اسلام را بمسخره بگیرند.

نماز خواندن در پشت ملا امام بریلوی جائز و مشروع نیست

یکی از هموطنان عزیز ما چنین سوال نموده:

استاد ما در جای زندگی می کنیم که ملا امام مسجد ما عقیده بریلوی دارد. آیا نماز ما به امامت بریلوی میشود لطفاً به شکل عاجل رهنمائی کنید که مردم محله وقریه منتظر جواب شما هستند؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

از اینکه بریلویها عقائد شرکی دارند و ملوث به شرک آوردن به الله متعال هستند نماز مسلمان به امامت ملا امام بریلوی نمی شود...از عقائد شرکی آنها این است:

۱- آنها اعتقاد دارند که رسول الله صلی الله علیه وسلم و اولیاء قدرت و توانائی تصرف در کون و آسمان و زمین و مخلوقات را دارد..این شرک در ربوبیت الله متعال است.

۲- به اندازه در حق رسول الله صلی الله علیه وسلم افراط می کنند که نزدیک می شوند که او را عبادت کنند و عقیده دارند که رسول الله صلی الله علیه وسلم غیب را میداند..که این شرک در الوهیت الله متعال است.

۳- اعتقاد دارند که رسول الله صلی الله علیه وسلم بشر و از بنی آدم نبود تنها نور و روشنی بود، و آنحضرت صلی الله علیه وسلم نور الله متعال است... که این عقیده نیز شرکی و باطل است.

۴- آنها عقیده کمک خواستن از مرده ها را دارند و عقیده دارند که رسول الله صلی الله علیه وسلم و اولیاء بعد از وفات می توانند که برای شان کمک برسانند.. که این عقیده شرکی است در ربوبیت الله متعال.

۵- عقیده دارند که رسول الله صلی الله علیه وسلم زنده است و در مجالس شان یک چوکی را خالی می مانند.

۶- از عقائد شان این است که بالای قبرها زیارت و گنبد میسازند و این عمل شان زمینه سازی شرک و انحرافات است.

۷- از نشانه های شان این است که مساجد را مجلل میسازند و در دیوار و داخل مسجد (یا محمد) نوشته می کنند.

اقتدا کردن به جماعت از طریق تلویزیون جواز ندارد

جناب استاد سلام علیکم ورحمت الله وبرکاته ! جناب استاد اگر نماز جماعت از طریق TV پخش مستقیم باشد ما میتوانیم به همان امام که نماز ادا میکند نیت کنیم.

اگر جواز دارد به کدام دلیل و اگر جواز ندارد به کدام دلیل؟

شروط نماز جماعت از طریق تلویزیون تطبیق نمی شود، یکجا بودن و اتحاد مکان و اتصال و پیوست بودن صفهای نماز، دوری و اختلاف وقت همه از اسباب عدم جواز این نوع نماز جماعت است.

بهتر است که همراه بوتها در مساجد فرش شده داخل نشویم

یکی از دوستان محترم این سوال را فرستاده: اگر لطف کنید در باره داخل شدن همراهی بوت داخل مسجد معلومات ارائه نمایید، چرا که امروز بعضی کسانی که خود را مدافع اسلام میدانند مرتکب چنین عمل هم میشوند؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله وبعد:

درین شکی نیست که در زمانه رسول الله صلی الله علیه ایشان و صحابه کرام در مساجد با بوتها نماز را ادا میکردند و با بوتها در مساجد داخل می شدند بعد ازینکه بوتها را پاک می نمودند و متأكد می شدند که دران نا پاکی وجود ندارد، و این امر در احادیث صحیح ثابت است چون مساجد دران زمانه فرش نداشت و مردم بالای خاک و ریگ نماز را اداء میکردند و داخل شدن با بوتها بالای خاک و ریگ کار عادی پنداشته می شد و حالا علماء و فقهاء

فتوای شان این است که در مساجد فرش شده باید با بوتها داخل نشویم زیرا بوتها ناپاکی را جذب نموده سبب ناپاکی فرش مسجد می شود وهمچنان سبب آزار واذیت مردم در داخل مسجد می شود، اما اگر مسجد فرش نداشته باشد وبوتها پاک باشد نماز خواندن با بوتهای پاک مشروع وجایز است.

ملا امام مسجد شان در جماعت " ولا الضالین " را " ولا الظالین "
می خواند، آیا نماز شان درست است؟

جناب استاد محترم السلام علیکم یک سوال بود در سوره فاتحه کلمه ولا الضالین است یا ولا الظالین است برای اینکه بعض از علما میگویند که نماز نمی شود اگر ولا الظالین بخواند؟

اگر تنها مخرج حرف " ض " و " ظ " را همین قسم ادا میکند نماز شان می شود زیرا مخرج هر دو حرف نزدیک است، اما اگر لحن جلی دارد، خطا و غلطی اش تکرار می شود و سوره فاتحه را خوانده نمی تواند و قرآن کریم را غلط می خواند و در معنی تغییر میاورد نماز بشت این امام نمی شود زیرا در صورت لحن جلی و غلطی برزک در تلاوت فاتحه در نماز رخ دهد نماز نمی شود.

ملا امامی که تعصب زبانی و قومی داشته باشد نماز جماعت پشت او نمی شود

یکی از هموطنان عزیز ما سوال نموده:

نماز خواندن در پشت شخصیکه (ملا امام یا ملا) متعصب، زبان پرست و قوم پرست باشد، جواز دارد؟ چون در جایی که ما کار میکنیم نماز ظهر را به همان موقعیت کاری خود اداء میکنیم، و شخص ملا کاملاً زبان پرست و قوم پرست است؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

تعصب زبانی و قومی مسلمان را به شرک و کفر میکشاند، مسلمان زبان را وسیله تفاهم بداند و قومیت را از نشانه های الله متعال، و برتری نزد الله متعال در تقوا و دینداری است، اگر مسلمان ولاء و براء و دوستی و دشمنی اش را به اساس زبان و قوم و سمت تعیین کند بیم آن میرود که به طرف شرک و کفر سوق داده شود، مؤمن و مسلمانی که بروز آخرت ایمان دارد هر موضوع را در روشنی اسلام بحث کند نه در روشنی زبانه و کثافات و گندگی قومی و سمتی، قومگرایی و زبان پرستی از اخلاق و اصول و مبادئ جاهلیت است، مسلمان متعصب و قوم پرست باید ایمانش را مراجعه کند زیرا ایمانش متزلزل شده و خود را به شیطان تسلیم نموده، الله متعال از شخص متعصب و قومگرا ناراض است.

ملا امامی که ایمان و عقیده سمتی و زبانی داشته باشد در حقیقت احکام دین مبین اسلام را به مسخره می گیرد، الله متعال می فرماید که برتری در تقوا و امانت و عدم تعصب است نه در زبان: " إن أكرمكم عند الله أتقاكم " ^۱، بهترین شما و معزز ترین شما و مکرم ترین شما و نزدیک ترین شما نزد خداوند باتقوی تر و دیندارتر تان است و معیار ولاء و براء و دوستی و دشمنی در اسلام همانا تقوی و پرهیزگاری و خدا ترسی است نه قوم گرایی و زبان و سمت.

رسول الله صلی الله علیه وسلم در حدیث صحیح فرموده است:
"دعوها فإنها مُنتنة" ^۲، تعصب را بگذارید که بد بو است.

نیز آنحضرت صلی الله علیه وسلم در حدیث صحیح دومی از تعصب زبانی قومی تحذیر نموده که کسانی که عقیده و باور برتری جویی قومی و زبانی و سمتی دارند مرده شان مرده جاهلیت است که در زمره مسلمانان حساب نمی شوند: "مَنْ قُتِلَ تَحْتَ رَايَةٍ عَمِيَّةٍ يَدْعُو عَصِيْبَةً أَوْ يَنْصُرُ عَصِيْبَةً فَقِتْلَةٌ جَاهِلِيَّةٌ" ^۳، کسیکه زیر بیرق

۱ - سورة الحجرات، الآية: ۱۳.

۲ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب تفسير القرآن، باب قوله: {سواء عليهم أستغفرت لهم أم لم تستغفر لهم، لن يغفر الله لهم، إن الله لا يهدي القوم الفاسقين}، رقم الحديث: (۴۹۰۵)، (ج ۶، ص ۱۵۴).

۳ - أخرجه مسلم في صحيحه، كتاب الإمارة، باب الأمر بلزوم الجماعة عند ظهور الفتن وتحذير الدعاة إلى الكفر، رقم الحديث: (۱۸۵۰)، (ج ۳، ص ۱۴۷۸).

جهالت قبیلوی قتال کند و به تعصب قبیلوی و زبانی قهر شود یا برای عصبیت دعوت کند یا بیاری عصبیت برخیزد و درین راه کشته شود این کشته شدن وی کشته شدن جاهلیت است.

بنا بر این ملا امامی که تعصب زبانی و قومی داشته باشد و عقیده برتری جوی به اساس زبان، قوم و سمت داشته باشد نماز جماعت پشت او نمی شود.

آیا نماز خواندن پشت امام سود خور جواز دارد؟

یکی از دوستان سوال نموده که :

السلام علیکم استاد محترم — نماز خواندن پشت عالم سود خور جواز دارد یا خیر؟

نماز خواندن پشت امام سود خور جواز دارد لیکن بهتر این است که مسلمان نماز خود را پشت امام فاسق نخواند، و در جستجوی امام عادل و صالح باشد.

باید این امام نصیحت شود که که سود خوری گناه کبیره و بزرگ و جنگ با الله متعال و رسولش است.

در صورت که این امام به سود خوری اصرار و عادت داشته باشد مسلمان باید پشت این امام فاسق نماز نخواند و از امامت مسجد عزل شود و مردم او را معامله سود خور کنند.

نظر به قول راجح فقهای نماز جماعت واجب است

یکی از دوستان نوشته که:

السلام علیکم استاد، در یک حدیث دیدم که کسی که نمازش را با جماعت نخواند قبول نمی شود، در این مساله معلومات بدهید زیاد مردم است که جماعت نمیروند خانه میخواند هیچ مشکل هم ندارند؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

فقهای معاصر تأکید دارند که نصوص و احادیث صحیح که در تحذیر از ترک نماز جماعت آمده در مجموع دلالت میکند که اگر کسی بدون عذر دائم الحال به جماعت حاضر نشود بیم آن میرود که در زمره منافقین حساب می شود.

بر علاوه ازینکه مسلمانان در جماعت از احوال همدیگر با خبر می شوند، و نماز جماعت سبب اظهار اخوت و قوت و همدلی شان می شود، نماز جماعت سبب مغفرت گناهان هم است.

فقه‌های معاصر به این نظر هستند که اگر نماز جماعت واجب نمی بود مسلمانان در حالت جنگ و جهاد به آن امر نمی شدند که باید یک مجموعه جماعت کند دیگری حراست آنها را کند، و به نوبت جماعت بخوانند، به این معنی که جماعت در حالت جنگ لازم بوده و در حالات عادی واجب بودنش بیشتر می شود.

امام ابن نجیم حنفی در کتاب البحر الرائق شرح کنز الدقائق می نویسد که: "الجماعة سنة مؤكدة، أي قوية تشبه الواجب في القوة، والراجح عند أهل المذهب الوجوب، ونقله في البدائع عن عامة مشايخنا" نماز جماعت سنت مؤکد است که به واجب بودن مشابهت دارد و قول راجح در نزد علمای مذهب حنفی ما این است که نماز جماعت واجب است که در کتاب بدائع الصنائع امام کاسانی و عموم مشایخ فقه حنفی به این نظر هستند.

در حدیث صحیح بروایت بخاری و مسلم که لفظ همین حدیث در صحیح بخاری است رسول الله صلی الله علیه و سلم فرموده است: "والذي نفسي بيده لقد هممت أن أمر بحطب فيحطب ثم أمر بالصلاة فيؤذن لها ثم أمر رجلا فيؤم الناس ثم أخالف إلى رجال فأحرق عليهم بيوتهم"^۱ قسم به ذات که نفسم و زندگی و مرگم بدستش است تصمیم داشتم که برای جمع آوری هیزم امر کنم و

۱ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب الأذان، باب وجوب صلاة الجماعة، رقم الحديث:

کسی را به امامت نماز بگمارم و بروم و خانه های کسانی را بسوزانم که در جماعت حاضر نمی شوند بدون عذر.

ملا امام باید جای خود را در سنت تغییر دهد

سوال: در داخل مسجد در حین نماز خواندن دو رکعت را در یکجاء ۴ رکعت در جای دیگر میخوانند تعدادی میگویند صواب دارد تعدادی میگویند در آخرت همان قسمت زمین شهادت میدهد که بلی این شخص بالای من نماز خوانده خاستم نظر جناب شما را داشته باشم تشکر.

رسول الله صلى الله عليه و سلم فرموده که " لا يصل الإمام في الموضع الذي صلى فيه حتى يتحول "، امام نماز نخواند در جای که نماز داده و باید تغییر مکان کند.

اما مقتدی می تواند که در عین جای که فرض را ادا کرده سنت را نیز ادا کند و حدیث که روایت شده برای فضیلت تغییر دادن جای نماز سنت و شاهی دادن زمین، حدیث ضعیف است،

۱ - أخرجه أبو داود في سننه، كتاب الصلاة، باب الإمام يتطوع في مكانه، رقم الحديث: (٦١٦)،

(ج ١، ص ١٦٧).

و تغییر دادن جای نمازش درین صورت بهتر است که از سر راه به جای گوشه برود که کسی از پیش نمازش عبور و مرور نکند.

شریعت به چی کسی حق امامت و جماعت دادن را داده؟

یکی از دوستان سوال نموده که :

استاد محترم السلام علیکم محترم در نزدیک کار بنده دو مسجد وجود دارد که در یکی آن امامش ریش خود را میزند و در دیگر آن یک شخص فارغ دارالمعلمین هست که هیچ کار پیدا نکرده امام شده و میزوف هم است و قطعاً از دین آگاهی ندارد و قرائتش هم بکلی غلط هست بنده سه وقت نماز خود را در دکان خود میخوانم دلم هیچ برداشت نمی کند که در عقب آنها نماز بخوانم و دیگر مساجد ها دور هست و در منطقه مان باندازه ۵۳ درجه گرم هست آیا من در این حق اولیت دارم اگر واضح معلومات بدهید خوب خواهد شد، استاد محترم در وطن ما و شما یک مشکل وجود دارد که در هر مسجد اگر یک فاسق هم امام باشد مردم دیده و دانسته نماز خود را اقتدا میکنند وقت چیز بگویی میگویند الله بلا بدوش ملا یک ضربل مثل هست یک خواهش میکنم استاد که در مورد امامان مساجد ها کم کم روشنایی باندازیند که مردم معلومات پیدا کنند تشکر.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله ويعد:

این نظریه غلط و نادرست است که کسی اهلیت نماز دادن را نداشته باشد و بگویند که: "الا بلا بدوش ملا".

مردم محله مسجد و قریه باید شخص خوب که از اهل علم و دانش شرعی و با تقوا باشد حسن قراءت داشته باشد و تجوید را بداند و قرآن کریم را بخوبی تلاوت کند برای امامت مسجد و نماز جماعت انتخاب کنند و درین صورت هم باید از بین آنها بهترین شان را انتخاب کنند زیرا رسول الله صلی الله علیه و سلم فرموده اند: "يَوْمَ الْقَوْمِ أَقْرُوهُمْ لِكِتَابِ اللَّهِ، فَإِنْ كَانُوا فِي الْقِرَاءَةِ سَوَاءً فَأَعْلَمُهُمْ بِالسُّنَّةِ، فَإِنْ كَانُوا فِي السُّنَّةِ سَوَاءً فَأَقْدَمُهُمْ هِجْرَةَ فَإِنْ كَانُوا فِي الْهِجْرَةِ سَوَاءً فَأَقْدَمُهُمْ سَنًا" وفي رواية: "فأكبرهم سنًا" امامت نماز مسلمانان را بهترین شان در حسن قراءت نماید و اگر در قراءت مساوی باشند بیشترین شان که سنت رسول الله علیه و سلم را می فهمد، و اگر درین هم مساوی باشند کسی امامت کند که قبل از همه هجرت کرده در راه خدا یعنی بیشتر آماده ایثار و فداکاری و قربانی دادن است در راه خداوند متعال، و اگر درین هم مساوی باشند بزرگتر شان در عمر و سن و سال پیش شود، به این معنی که باید با تقواتر و عادل و اهل علم شرعی دارای عقیده صحیح و حسن

۱ - أخرجه الترمذي في سننه، أبواب الصلاة عن رسول الله صلى الله عليه وسلم، باب من أحق بالإمامة، رقم الحديث: (۲۳۵)، (ج ۱، ص ۴۵۸).

قراءت امام شود، و از فسق و فجور دور باشد و فقهاء این شروط را ذکر کردند:

۱- مسلمان باشد و امامت غیر مسلمان هرگز قابل قبول نیست.

۲- عقیده صحیح داشته باشد و از اهل خرافات و انحرافات عقیده وی و فکری نباشد به این معنی که "تعویذ نویس، فالبین، مجاور و متولی زیارت، کف شناس، جادوگر، نباشد".

۳- مرد باشد و امامت زنان به مردان قبول نمی شود.

۴- پاک و با طهارت باشد و امامت بی وضوء نمی شود.

۵- عاقل باشد و امامت شخص دیوانه قبول نمی شود.

۶- و قادر به اداء کردن همه ارکان و فرائض و واجبات نماز باشد مثل قیام، رکوع، سجده و غیره باشد.

۷- سوره فاتحه و قرآن کریم را بدرستی و به شکل صحیح تلاوت و خوانده بتواند.

اگر امام مسجد شما ریش تراش هم باشد نمازش قبول می شود بشرط که عقیده اسلامی صحیح داشته باشد مثلاً: "بریلوی، صوفی وحدت الوجود نباشد و به حلول و اتحاد عقیده نداشته

باشد، و یا این که به طوائف و مذاهب فکری گمراه منسوب نباشد" ریش تراش بودن مشکل کلان نیست مثلاً امام ریش تراش که عقیده صحیح داشته باشد از امام مبتدع و دارای عقیده شرکی بهتر است، اما اگر در عقیده و تقوا یکسان باشد درین شکی نیست که امام ریشدار اولویت و افضلیت دارد.

وصلی الله تعالی علی خیر خلقه محمد وعلی آلہ وأصحابه
أجمعین.

امامت ملا امام چرسی

یکی از دوستان از ولایت میدان وردک سوال نموده که امامت چرسی می شود یا خیر؟

دوست دومی از ولایت لغمان سوال نموده که: السلام علیکم جناب استاذ محترم به امید صحتمندی شما، سوال داشتم اگر درباره شرایط امام معلومات بدهید و اگر کدام امام عملی نسوار باشد اقتداء کردن پشت سر او برای همیشه بکار است یا نه یا یک وقت تشکر، جزاک الله خیراً فی الدنيا والآخرة الله تعالی مو خپل امان کی لره د قدر وړ استاذ ستاسو د نشراتو څخه ډیر معلومات مو څه کړی الله ج مو په علم او ژوند برکت کړه چی د اسلامی شرعیت په رڼا کی مسایل تشریح کوی؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله وعلى آله وصحبه أما

بعد:

در صورت که ملا امام چرسی توازن عقلی اش برهم خورده باشد و بالای اعصاب خود کنترول نداشته باشد امامتش باطل است و جواز ندارد زیرا او در حکم دیوانه و فاقد العقل است، و از شروط امامت نماز عاقل بودن است و امامت دیوانه و کسانی که عقل خود را بصورت جزئی و یا کلی از دست میدهند قبول نمی شود زیرا این نوع انسانها متحمل مسؤولیت نفس خود شده نمی توانند بس چگونه مسؤولیت نماز دادن دیگران را متحمل می شوند؟

اما امامت امام نسواری صحیح و درست است لیکن اگر امام که نسواری و عملی نباشد بهتر و اولی و افضل است زیرا نسوار نظر به قول راجح فقهاء حرام است و بعض علماء آنرا مکروه دانستند لیکن مکروه تحریمی که به حرام نزدیک است، کشیدن نسوار علاوه بر اینکه به صحت ضرر دارد اسراف و گناه است، قاعده فقهی مشهور است که: " لا ضرر ولا ضرار " هر آنچه ضرر میرساند حرام است، الله متعال ازینرو رسول الله صلی الله علیه و سلم را فرستاده که حلال و حرام را بیان کند و مردم از محرّمات و خبائث منع کند: " يُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ " ^۱.

^۱ - سورة الأعراف، الآية: ۱۵۷.

مردم باید ملا امام چرسی را فوراً عزل کنند و پشت او نماز نخوانند و او را نصیحت کنند که این گناه کبیره را ترک کند.

و نیز در جستجوی امام باشند که نسوار کش نباشد زیرا او هم مجاهر بالمعصیه است یعنی گناه را به شکل علنی مرتکب می شود.

حالا مردم محله مسجد باید شخص خوب که از اهل علم و دانش شرعی و با تقوا باشد حسن قراءت داشته باشد و تجوید را بداند و قرآن کریم را بخوبی تلاوت کند برای امامت مسجد و نماز جماعت انتخاب کنند و درین صورت هم باید از بین آنها بهترین شان را انتخاب کنند زیرا رسول الله صلی الله علیه و سلم فرموده اند: " یوم القوم أقرؤهم لكتاب الله، فإن كانوا في القراءة سواء فأعلمهم بالسنة، فإن كانوا في السنة سواء فأقدمهم هجرة فإن كانوا في الهجرة سواء فأقدمهم سنأً " وفي رواية: " فأكبرهم سنأً " امامت نماز مسلمانان را بهترین شان در حسن قراءت نماید و اگر در قراءت مساوی باشند بیشترین شان که سنت رسول الله علیه و سلم را می فهمد، و اگر درین هم مساوی باشند کسی امامت کند که قبل از همه هجرت کرده در راه خدا یعنی بیشتر آماده ایثار و فداکاری و قربانی دادن است در راه خداوند متعال، و اگر درین هم مساوی باشند بزرگتر

۱ - أخرجه الترمذي في سننه، أبواب الصلاة عن رسول الله صلى الله عليه وسلم، باب من أحق بالإمامة، رقم الحديث: (۲۳۵)، (ج ۱، ص ۴۵۸).

شان در عمر و سن و سال پیش شود، به این معنی که باید با تقواتر و عادل و اهل علم شرعی دارای عقیده صحیح و حسن قراءت امام شود، و از فسق و فجور و چرس و نسوار دور باشد و فقهاء این شروط را ذکر کردند:

۱- مسلمان باشد و امامت غیر مسلمان هرگز قابل قبول نیست.

۲- عقیده صحیح داشته باشد و از اهل خرافت و انحرافات عقیده وی و فکری نباشد به این معنی که " تعویذ نویس، فالبین، مجاور و متولی زیارت، کف شناس، جادوگر، نباشد " و نیز اتباع پیر باده یا سیفها که طریقتی هستند امامت شان قابل قبول نیست زیرا درین شکی نیست آنها عقائد شرکی دارند و در بدعت و انحرافات عقیده وی و فکری غرق هستند.

۳- مرد باشد و امامت زنان به مردان قبول نمی شود.

۴- پاک و با طهارت باشد و امامت بی وضوء نمی شود.

۵- عاقل باشد و امامت شخص دیوانه و چرسی و بنگی و شرابی قبول نمی شود.

۶- قادر به اداء کردن همه ارکان و فرائض و واجبات نماز باشد مثل قیام، رکوع، سجده و غیره باشد.

۷- سوره فاتحه و قرآن کریم را بدرستی و به شکل صحیح تلاوت و خوانده بتواند.

نظر به قول راجح فقهای مذهب حنفی نماز جماعت واجب است

یکی از دوستان نوشته:

استاد در یک حدیث دیدم که کسی که نماز اش را در جماعت نخواند قبول نمی شود، در این مسأله معلومات بدهید زیاد مردم است که جماعت نمیروند و در خانه میخوانند هیچ مشکل هم ندارند.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

نظر به قول راجح فقهای مذهب حنفی نماز جماعت واجب است.

فقهای معاصر تأکید دارند که نصوص و احادیث صحیح که در تحذیر از ترک نماز جماعت آمده در مجموع دلالت میکنند که اگر کسی بدون عذر دائم الحال به جماعت حاضر نشود بیم آن میروند که در زمره منافقین حساب شود.

بر علاوه ازینکه مسلمانان در جماعت از احوال همدیگر با خبر می شوند، و نماز جماعت سبب اظهار اخوت و قوت و همدلی شان می شود، نماز جماعت سبب مغفرت گناهان هم است.

فقه‌های معاصر به این نظر هستند که اگر نماز جماعت واجب نمی بود مسلمانان در حالت جنگ و جهاد به دای آن امر نمی شدند که باید یک مجموعه جماعت کند دیگری حراست آنها را کند، و به نوبت جماعت را بخوانند، به این معنی که جماعت در حالت جنگ لازم بوده و در حالات عادی واجب بودنش بیشتر می شود.

امام ابن نجیم حنفی در کتاب البحر الرائق شرح کنز الدقائق می نویسد:

" الجماعة سنة مؤكدة، أي قوية تشبه الواجب في القوة، والراجح عند أهل المذهب الوجوب، ونقله في البدائع عن عامة مشايخنا" نماز جماعت سنت مؤکد است که به واجب بودن مشابهت دارد و قول راجح در نزد علمای مذهب حنفی ما این است که نماز جماعت واجب است که در کتاب بدائع الصنائع امام کاسانی و عموم مشایخ فقه حنفی به این نظر هستند.

در حدیث صحیح بروایت بخاری و مسلم که لفظ همین حدیث در صحیح بخاری است رسول الله صلی الله علیه وسلم

فرموده است: "والذي نفسي بيده لقد هممت أن أمر بحطب فيحطب ثم أمر بالصلاة فيؤذن لها ثم أمر رجلا فيؤم الناس ثم أخالف إلى رجال فأحرق عليهم بيوتهم"^۱ قسم به ذات که نفسم و زندگی و مرگم بدستش است تصمیم داشتم که برای جمع آوری هیزم امر کنم و کسی را به امامت نماز بگمارم و بروم و خانه های کسانی را بسوزانم که در جماعت حاضر نمی شوند بدون عذر.

و فضیلت و ثواب نماز جماعت بیست و هفت برابر نماز فردی و تنها گزار است، در حدیث صحیح عبد الله بن عمر رضی الله عنه از رسول الله صلی الله علیه وسلم شینده که فرموده است: " صلاة الجماعة تفضل صلاة الفذ بسبع وعشرين درجة"^۲، نماز جماعت بهتر است از نماز فردی و تنها گزار بیست و هفت درجه.

۱ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب الأذان، باب وجوب صلاة الجماعة، رقم الحديث: (٦٤٤)، (ج ١، ص ١٣١).

۲ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب الأذان، باب فضل صلاة الجماعة، رقم الحديث: (٦٤٥)، (ج ١، ص ١٣١).

نماز جماعت برای خانمها واجب نیست

یکی از خواهران علاقمند مسائل دینی سوال نموده: آیا نماز جماعت برای خانمها واجب است؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

فقه‌های اسلام بر این امر اتفاق دارند که خواندن هیچ یک از نمازهای فرض پنجگانه و جمعه و عید در جماعت برای زنان واجب نیست و نمازشان در خانه بهتر است، اما اگر خانمان بخواهند در مسجد نماز بخوانند و نماز جماعت را ادا کنند نباید ایشان را منع کرد زیرا رسول الله صلی الله علیه وسلم در حدیث صحیح فرموده است: " لا تمنعوا نساءكم المساجد وبيوتهن خير لهن"، زنان را از رفتن به مساجد منع نکنید و خانه‌هایشان برایشان بهتر است.

اما باید در خارج شدن از خانه با حجاب و بدون استفاده از عطر بطرف مسجد بروند و در بخش خاص خود شان نماز بخوانند.

۱ - أخرجه أبو داود في سننه، كتاب الصلاة، باب ما جاء في خروج النساء إلى المسجد، رقم الحديث: (۵۶۷)، (ج ۱، ص ۱۵۵).

شیوه درست جماعت خانمها

یکی از مولوی صاحبان از ولایت تخار چنین سوال نموده:

دختری در خانه تراویح را امامت میکند سوال آیا مانند مرد پیش باشد و یا وسط زنان ایستاد شود؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

سنت این است خانمی که نماز جماعت خواهران را امامت میکند باید در وسط آنها ایستاد شود، زیرا در آثار صحیح ثابت است: " عن عائشة وأم سلمة رضي الله عنهما : أنهما إذا أمتا النساء وقفتا في صفهن^۱ عائشه و ام سلمه رضی الله عنهما به خانمان نماز جماعت میدادند و در وسط صف آنها ایستاد می شدند.

۱ - مختصر قیام اللیل و قیام رمضان و کتاب الوتر، باب المرأة تؤم النساء في قیام رمضان وغيره،

سنت این است هنگامیکه امام از نماز جماعت سلام دهد رویش را بطرف نمازگزاران گرداند

یکی از دوستان سوال نموده:

می خواستم بپرسم که بعض امامهای مساجد بعد از نماز روی
شان را بطرف مردم میکنند و بعض دیگری شان نمی کنند کار
کدام یک شان درست است؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

از سنتهای نماز برای ملا امام این است هنگامیکه امام از نماز
سلام دهد رویش را بطرف نماز گزاران گرداند، حدیث صحیح امام
مسلم روایت نموده صحابی جلیل القدر سمره بن جندب فرموده
است: "كان رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا صلى أقبل علينا بوجهه"،
رسول الله صلى الله عليه وسلم هنگامیکه نماز جماعت را ختم می
نمود و سلام میداد رویش را بطرف ما نماز گزاران میگردانید.

امام بخاری در کتاب خود صحیح البخاری بابی را جنین
نامیده است: (باب يستقبل الإمام الناس إذا سلم).

۱ - أخرجه البيهقي في السنن الكبرى، كتاب البيوع، باب ما جاء من التشديد في تحريم الربا، رقم
الحديث: (١٠٤٧٠)، (ج ٥، ص ٤٥٢).

از حکمتهای که فقهاء در این مورد ذکر نموده اند قرار ذیل است:

۱- اطلاع داشتن از احوال نماز گزاران و مقتدیان که کیها حاضر و غائب هستند در نماز جماعت.

۲- اگر در نماز سهو و اشتباه رخ داده باشد مقتدیان امام را به آسانی گوش زد کرده می توانند.

۳- کسانی که از بیرون مسجد بعد از جماعت داخل میشوند بدانند که جماعت اول خوانده شده زیرا ملا امام رویش بطرف مردم است.

۴- نظر داشتن در خارج شدن مردم از مسجد که بی نظمی رخ ندهد خصوصا مساجدیکه خانمها نیز در صفهای بعدی نماز می ایستادند و از یک دروازه خارج میشدند با مردان.

۵- اگر امام موعظه و نصیحت و یا درس کوتاه بعد از نماز داشته باشد در حالت روبرو بودن به آسانی انجام داده می تواند و مردم به حرفهایش توجه بیشتر میداشته باشند.

اما "دعای دسته جمعی بعد از نماز فرض" موضوع اجتهادی است که فقهاء چنین نظر دارند:

اهمیت دعاء به همه معلوم است که دعاء سلاح مسلمان و مؤمن است و دعاء خودش عبادت مستقل است و مسلمان مأمور است که دعاء کند زیرا اگر دعاء نکند و مسألت ننماید خداوند متعال بالایش قهر می شود، و دعاء اوقات اجابت خاص دارد از جمله بعد از نمازهای فرض، در بین اذان و اقامت، ساعت اخیر روزه جمعه، در بین هر دو خطبه جمعه، در سوم حصه آخر شب، دعای روزه دار، دعای مسافر، دعای مسلمان در حق برادر مسلمانش در غیاب، دعای مسلمان مظلوم.

اما در مورد دعای دسته جمعی بعد از نماز فرض مثلی که مروج است در مساجد کشور عزیز ما افغانستان علماء اختلاف دارند.

کسانی طرف دار این دعاء هستند و مشروع میدانند استدلال شان این است که بعد از نماز فرض وقت قبولی دعاء است به شکل فردی و یا اجتماعی و هیچ دلیل وجود ندارد که دعای دسته جمعی را منع کرده باشد.

و نیز خداوند متعال در قرآن کریم امر کرده که دعاء کنیم: " ادعونی أستجب لکم"^۱ شما دعاء کنید و من اجابت و قبول میکنم.

^۱ - سورة غافر، الآية: ۶۰.

و کیفیت دعاء که فردی و یا اجتماعی باشد برای بندگان
واگذار شده.

اما آن‌های که دعای دسته جمعی را مشروع نمی دانند و بدعت
می شمارند استدلال شان این است که رسول الله صلی الله علیه
وسلم و صحابه کرام و ائمه فقه چنین دعای دسته جمعی را
نکردند و هیچ ثابت نیست ولهذا این یک عبادت است که بدون
دلیل آنرا انجام ندهیم.

نظر و قول سومی این است که اگر بعض وقت دعاء اجتماعی
شود که مردم اهمیت دعاء را بدانند و فراموش نکنند خصوصا در
اوقات بحرانی بودن اوضاع مسلمانان، زیرا مردم عوام نمی فهمند
که چطور دعاء کنند و امام مسجد دعاء کند آنها آمین بگویند
دعای شان قبول می شود.

و در بعض اوقات ترک شود زیرا مداومت کردن بر آن لازم
نیست.

اما درین شکی نیست که دعاهای که در عقب درسهای فهم
القرآن و دروس دینی علماء و در وتر و قنوت و تهجد می شود
بسیار اهمیت دارد.

درخانه جماعت کردن نماز با همسر چي حکم دارد

این هم سوال یکی از دوستان است که درخانه نماز جماعت را
اداء کردن با همسر چي حکم دارد؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، وبعد:

مسلمان می تواند که با فامیل و خانواده و همسر خود نماز
جماعت را در خانه اداء کند، خودش امامت کند و فرزندان در صف
اول و زنان و دختران در صف بعدی ایستاد شوند، مقصد اینکه
خانمش در یک صف با او نباشد.

و دلیل مشروعیت و جایز بودن این جماعت حدیث انس ابن
مالک رضی الله است در صحیح مسلم است که در روایتش چنین
توضیح میدهد: " أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى بِهِ وَبِأُمَّهِ أَوْ
خَالَتِهِ قَالَ فَأَقَامَنِي عَنْ يَمِينِهِ وَأَقَامَ الْمَرْأَةَ خَلْفَنَا ^۱ ."

به امامت رسول الله صلی الله علیه و سلم نماز را اداء کردیم
من و مادرم و خاله ام و من را به طرف راست خود ایستاد نمود و
خانمان را در صف بعدی، امام کاسانی حنفی مؤلف کتاب بدائع
الصنائع نوشته است: اگر مرد امام باشد باید زن در پشت صف ببندد.

۱ - أخرجه مسلم في صحيحه، كتاب المساجد ومواضع الصلاة، باب جواز الجماعة في النافلة،
والصلاة على حصى وخمرة وثوب، وغيرها من الظاهرات، رقم الحديث: (٦٦٠)، (ج ١، ص ٤٥٨).

و بهتر است که نماز های نفل و سنت در خانه اداء شود زیرا رسول الله صلی الله علیه و سلم در حدیث صحیح متفق علیه فرموده اند: " فعليكم بالصلاة في بيوتكم، فإن خير صلاة المرء في بيته إلا الصلاة المكتوبة"^۱ باید در خانه های تان نماز بخوانید و بهترین نماز مسلمان در خانه اش است غیر از نماز های فرض که در مسجد اداء می شود.

و به این معنی نیست که جماعت دادن در خانه و منزل بمعنی نه رفتن در نمازهای جماعت در مسجد است بلکه شریعت به رفتن جماعت در مسجد تأکید کرده است، لیکن در بعض حالات به سبب دوری از مسجد و خطرات امنیتی و غیره می تواند در خانه جماعت کند و درین صورت معذور شمرده می شود، در غیر آن بیم آن می رود که ترک کننده نماز جماعت از زمره منافقین حساب شود.

۱ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب الأدب، باب ما يجوز من الغضب والشدة لأمر الله، رقم الحديث: (٦١١٣)، (ج ٨، ص ٢٨).

حکم امامت ملا امامی که مرتکب گناه کبیره می شود

یکی از دوستان محترم سوال شان را چنین مطرح نموده اند:

آیا به امامت انسان فاسد نماز میشود یا خیر، اگر حافظ قرآن باشد آیا هم ملا با گناهان همچون سگرت کشیدن و گاه نماز بخواند و گاه هم نخواند امامت شان درست هست، اما از انجام عمل این شخص همه مقتدی با خبر نیست بجز چند نفر؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله وبعد:

مردم محله مسجد و قریه باید شخص خوب که از اهل علم و دانش شرعی و با تقوا باشد حسن قراءت داشته باشد و تجوید را بداند و قرآن کریم را بخوبی تلاوت کند.

برای امامت مسجد و نماز جماعت انتخاب کنند و درین صورت هم باید از بین آنها بهترین شان را انتخاب کنند زیرا رسول الله صلی الله علیه و سلم فرموده اند: "يَوْمَ الْقَوْمِ أَقْرؤُهُمْ لِكِتَابِ اللَّهِ، فَإِنْ كَانُوا فِي الْقِرَاءَةِ سَوَاءً فَأَعْلَمُهُمْ بِالسَّنَةِ، فَإِنْ كَانُوا فِي السَّنَةِ سَوَاءً فَأَقْدَمُهُمْ هِجْرَةَ فَإِنْ كَانُوا فِي الْهَجْرَةِ سَوَاءً فَأَقْدَمُهُمْ سَنًا" وفي رواية: "فأكبرهم سنًا"^۱ امامت نماز مسلمانان را بهترین شان در حسن

۱ - أخرجه الترمذي في سننه، أبواب الصلاة عن رسول الله صلى الله عليه وسلم، باب من أحق بالإمامة، رقم الحديث: (۲۳۵)، (ج ۱، ص ۴۵۸).

قراءت نماید و اگر در قراءت مساوی باشند بیشترین شان که سنت رسول الله علیه و سلم را می فهمد، و اگر درین هم مساوی باشند کسی امامت کند که قبل از همه هجرت کرده در راه خدا یعنی بیشتر آماده ایثار و فدا کاری و قربانی دادن است در راه خداوند متعال، و اگر درین هم مساوی باشند بزرگتر شان در عمر و سن و سال پیش شود، به این معنی که باید با تقواتر و عادل و اهل علم شرعی دارای عقیده صحیح و حسن قراءت امام شود، و از فسق و فجور دور باشد و فقهاء این شروط را ذکر کردند:

۱- مسلمان باشد و امامت غیر مسلمان هرگز قابل قبول نیست.

۲- عقیده صحیح داشته باشد و از اهل خرافات و انحرافات عقیده وی و فکری نباشد به این معنی که "تعویذ نویس، فالبین، مجاور و متولی زیارت، کف شناس، جادوگر، نباشد".

۳- مرد باشد و امامت زنان به مردان قبول نمی شود.

۴- پاک و با طهارت باشد و امامت بی وضوء نمی شود.

۵- عاقل باشد و امامت شخص دیوانه قبول نمی شود.

۶- و قادر به اداء کردن همه ارکان و فرائض و واجبات نماز باشد مثل قیام، رکوع، سجده و غیره باشد.

۷- سوره فاتحه و قرآن کریم را بدرستی و به شکل صحیح تلاوت و خوانده بتواند.

به این معنی که انسان چرسی و پودری و کسی که شراب می نوشد، یا سود خور باشد و یا ظالم باشد و مال یتیم را بخورد، و کسانی که گناهان کبیره را مرتکب می شوند، قابل قبول به امامت نماز مسلمانان نیستند تا اینکه توبه نکنند و از فسق و فجور و بدکاری دست نکشند، لیکن اگر یگان وقت در مسیر راه کسی امامت کند و لوکه فاسق باشد باکی ندارد.

وصلی الله تعالی علی خیر خلقه محمد وعلی آلہ وأصحابه
أجمعین.

اگر ملا امام در نماز جماعت اشتباه کند مقتدی چگونه او را متوجه بسازد؟

یکی از هموطنان عزیز ما از ولایت غزنی سوال نموده:

ملا امام مسجد یگان وقت در نماز جماعت اشتباه میکند پس چگونه او را متوجه اشتباهش بسازیم؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

اگر امام در نماز جماعت اشتباه کند که در واجبات نماز کم یا زیاد بخواند و یک بخش نماز بعوض بخش دیگری بخواند بر مقتدیان مرد لازم است که او را متوجه بسازد و سبحان الله بگوید، و اگر خانمان در ضمن نمازگزاران باشند کف یک دست را بدست دیگر بزنند تا اینکه در نتیجه آن ملا امام متوجه اشتباه و غلطی خود شود و آنرا تصحیح نماید، زیرا رسول الله صلی الله علیه وسلم در حدیث صحیح متفق علیه فرموده است: " إِذَا نَابَكُمْ فِي صَلَاتِكُمْ شَيْءٌ، فَلْيَسِّحِ الرَّجَالُ، وَلْيَصْفُقِ النِّسَاءُ" ^۱، اگر در نمازتان سهو و اشتباه و امر غیرمألوف واقع شود مردان سبحان الله بگویند و خانمان کف بزنند تا اینکه امام متوجه شود و به بحالت عادی برگردد.

سگریت نوشی در مسجد سبب آزار و اذیت نمازگزاران و ملائکه رحمت می شود

یکی از هموطنان عزیز ما سوال نموده:

۱ - أخرجه أحمد في مسنده، تنمة مسند الأنصار، حدیث أبي مالك سهل بن سعد الساعدي، رقم الحدیث: (۲۲۸۱۷)، (ج ۳۷، ص ۴۷۴).

آیا درست است که سگریت نوشی سبب آزار و اذیت ملائکه میشود و کسی که سگریت میشود در مسجد نرود؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

سگریت نوشی در مسجد جواز ندارد و یک عمل ناروا شمرده می شود زیرا که سبب آزار و اذیت رسانیدن به نمازگزاران می گردد و از هر آنچه که انسان اذیت ببیند ملائکه نیز اذیت می بیند، رسول الله صلی الله علیه وسلم در حدیث صحیح که جابر بن عبد الله رضی الله عنه روایت کرده فرموده است: " من أكل البصل والثوم والكراث فلا يقربن مسجدنا ، فإن الملائكة تتأذى مما يتأذى منه بنو آدم" ^۱ کسی که پیاز، سیر و گندنه خورده باشد باید به مسجد نزدیک نشود زیرا که ملائکه اذیت می بیند از هر آنچه که سبب آزار و اذیت انسان شود، بد بوی بودن سگریت از این اشیای مذکور که اصلا حلال است بدتر است و بیشتر است و به نماز گزاران، عبادت کنندگان و ملائکه رحمت اذیت میرساند.

۱ - أخرجه مسلم في صحيحه، كتاب المساجد ومواضع الصلاة، باب نهي من أكل ثوما أو بصلا أو كراثا أو نحوها، رقم الحديث: (۵۶۴)، (ج ۱، ص ۳۹۵).

نماز در جای که تصاویر صلیب باشد

استاد محترم مه یک سوال دارم، در جای نماز های که تصاویر بت مثلاً پشک ، شادی ، تصاویر دیگری که من گرفته ام اشکال مختلفی دارند ، آیا روی این جای نماز خوانده شود روا است یا ناجائز ؟

جای نماز های که دارای تصاویر و عکسهای صلیب و خنزیر و حیوانات باشد نگهداری آن حرام میباشد و نماز بالای آن جائز نیست باید فوراً از مساجد برداشته شود.

فرش و جای نماز در خانه و مساجد بهتر است که ساده باشد تا اینکه رسمها و عکسها خشوع مسلمان را در نماز از بین نبرد .. اما اگر عکسای سبزه، باغ، مناظر طبیعی هم باشد نماز را مکروه میکند زیرا خشوع را کم می سازد و انسان متوجه این عکسها میشود، لیکن وجود تصاویر و رسمهای صلیب، خنزیر، و حیوانات در جای نماز حرام مطلق شمرده می شود و فقهای معاصر فتوای تلف نمودن و برچیدن این نوع فرش مسجد و جای نمازها را داده اند، به این معنی که نماز بالای این نوع جای نمازها جائز نیست، و روی زمین ازین جای نمازها بهتر است.

باید متوجه باشیم که جای نمازهای وارداتی از کشورهای غیر اسلامی مشکلات خود را دارد بهترین جای نمازها، جای نماز

ساخت ترکیه است که بدون رسم و عکس میباید و باید برای مساجد و خانه و غیره خریداری شود.

مقتدی اگر در نماز جماعت در پشت امام سهو کند بالایش سجده سهو لازم نمی شود

یکی او دوستان ر چنین سوال نموده:

اگر مقتدی همراهی ملا امام در جماعت باشد مقتدی سهو شود سجده سهو بر مقتدی لازم میشود یا نه؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

جمهور فقهاء ابوحنیفه، مالک، شافعی، احمد - رحمهم الله - اتفاق دارند که اگر مقتدی یکی از واجبات نماز را ترک کند، یا اینکه در نماز شک کند زیاد و یا کم خوانده سجده سهو بالایش واجب نمی شود و نمازش درست است زیرا امام متحمل می شود اشتباه او را، تا اینکه یکی از ارکان و فرائض نماز را ترک نکرده باشد که در آن صورت نمازش باطل می شود و باید اعاده کند.

حکم اقتداء کردن فرض گزار خفتن به امام نماز تراویح

یکی از دوستان در مسجد ناوقت رسیده جماعت فرض خفتن تمام شده آیا می تواند به امام نماز تراویح اقتداء کند و فرض خفتن خود را با امام نفل گزار بخواند؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

نظر به قول راجح فقهاء اقتدا کردن نماز گزار فرض به امام نفل خوان جواز دارد، دو رکعت اولی خود را با امام بخواند و بعد از سلام دادن امام برخیزد و دو رکعت دیگر را هم تکمیل کند.

دلیل ومستند این موضوع حدیث صحیح بروایت صحیح مسلم است: "عن جابر بن عبد الله: أن معاذ بن جبل كان يصلي مع رسول الله صلى الله عليه وسلم العشاء الآخرة ثم يرجع إلى قومه فيصلون بهم تلك الصلاة"^۱ جابر بن عبد الله رضی الله عنه روایت میکند که صحابی جلیل القدر معاذ بن جبل رضی الله عنه نماز عشاء به امامت رسول الله صلى الله عليه وسلم ادا میکرد و بعد از آن میرفت و قوم خود را نماز میداد یعنی خودش متنقل می بود و برای مقتدیان فرض گزار نماز میداد.

^۱ - صحیح مسلم، کتاب الصلاة، باب القراءة في العشاء، شماره حدیث: (۴۶۵)، (ج ۱، ص ۳۴۰).

نماز جماعت پشت ملا امام تعویذ نویسن نمی شود

برادر محترم ما فیض الرحمن فایز از کابل سوال نموده:

آیا پشت ملا امام تعویذ نویسن نماز جماعت میشود؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

مردم محله مسجد باید شخص خوب که از اهل علم و دانش شرعی و با تقوا باشد حسن قراءت داشته باشد و تجوید را بداند و قرآن کریم را بخوبی تلاوت کند برای امامت مسجد و نماز جماعت انتخاب کنند و درین صورت هم باید از بین آنها بهترین شان را انتخاب کنند زیرا رسول الله صلی الله علیه و سلم فرموده اند: " یوم القوم أقرؤهم لكتاب الله، فإن كانوا في القراءة سواء فأعلمهم بالسنة، فإن كانوا في السنة سواء فأقدمهم هجرة فإن كانوا في الهجرة سواء فأقدمهم سنأً " وفي رواية: " فأكبرهم سنأً"^۱ امامت نماز مسلمانان را بهترین شان در حسن قراءت نماید و اگر در قراءت مساوی باشند بیشترین شان که سنت رسول الله علیه و سلم را می فهمد، و اگر درین هم مساوی باشند کسی امامت کند که قبل از همه هجرت کرده در راه خدا یعنی بیشتر آماده ایثار و فدا کاری و قربانی دادن است در راه خداوند متعال، و اگر درین هم مساوی باشند بزرگتر شان در عمر و

۱ - أخرجه الترمذي في سننه، أبواب الصلاة عن رسول الله صلى الله عليه وسلم، باب من أحق بالإمامة، رقم الحديث: (۲۳۵)، (ج ۱، ص ۴۵۸).

سن و سال پیش شود، به این معنی که باید با تقواتر و عادل و اهل علم شرعی دارای عقیده صحیح و حسن قراءت امام شود، و از فسق و فجور و بدعت و عقائد شرکی دور باشد و فقهاء این شروط را ذکر کردند:

۱- مسلمان باشد و امامت غیر مسلمان هرگز قابل قبول نیست.

۲- عقیده صحیح داشته باشد و از اهل خرافت و انحرافات عقیده وی و فکری نباشد به این معنی که "تعویذ نویس، فالبین، مجاور و متولی زیارت، کف شناس، جادوگر، نباشد" و نیز اتباع پیر باده یا سیفها و بابه جانیها که طریقتی هستند امامت شان قابل قبول نیست زیرا درین شکی نیست آنها عقائد شرکی دارند و در بدعت و انحرافات عقیده وی و فکری غرق هستند. و اگر به این عقیده باشد که الله در همه جاست و در بالای عرش خود نیست نماز پشت او نمی شود، زیرا الله متعال بالای عرش خود و تصور نمی شود که در هر جا باشد "الرحمن علی العرش استوی".

۳- مرد باشد و امامت زنان به مردان قبول نمی شود.

۴- پاک و با طهارت باشد و امامت بی وضوء نمی شود.

۵- عاقل باشد و امامت شخص دیوانه و چرسی و بنگی و شرابی قبول نمی شود.

۶- قادر به ادا کردن همه ارکان و فرائض و واجبات نماز باشد مثل قیام، رکوع، سجده و غیره.

۷- سوره فاتحه و قرآن کریم را بدرستی و به شکل صحیح تلاوت و خوانده بتواند.

۸- از فسق و فجور و چرس و تریاک و مخدرات دور باشد.

چرا نماز جماعت پشت ملا امام تعویذ نویس نمی شود؟

آویزان کردن تعویذ و طلسم جایز نیست و این عمل شرک است، الله متعال در قرآن کریم فرموده است:

" وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ^۱، و اگر از الله به تو ضرری رسد هیچکس جز او تعالی نتواند تو را از آن ضرر برهاند.

و رسول الله صلی الله علیه و سلم در حدیث صحیح فرموده است: "من علق تمیمة فقد أشرك"^۲ کسی که تعویذ و طلسم نوشته را برای دفع بلا آویزان کند شرک آورده است، در عین حال تعویذ راه را برای بی حرمتی آیات قرآن کریم هموار می نماید، و توکل مسلمان را ضعیف می سازد و قول راجح نزد علمای اهل سنت و

۱ - سوره الأنعام، الآیة: ۱۷.

۲ - أخرجه أحمد في مسنده، مسند الشاميين، حدیث عقبه بن عامر الجهني عن النبي صلی الله علیه وسلم، رقم الحدیث: (۱۷۴۲۲)، (ج ۲۸، ص ۶۳۶).

جماعت این است که آویزان کردن و بسته کردن تعویذ در جسم انسان جواز ندارد حتی اگر از آیات قرآن کریم و احادیث نبوی هم باشم نظر بدلائل ذیل:

۱- هیچ دلیل صحیح وجود ندارد به مشروعیت و جواز این عمل، و در عدم وجود دلیل بر جواز آن ممنوع و غیر مشروع میباشد.

۲- از رسول الله صلی الله علیه و سلم و صحابه کرام و تابعین و فقهاء امت ثابت نیست که بخاطر شفا یابی تعویذات را به گردن آویزان نموده باشند.

۳- استفاده از تعویذات راه را برای بی حرمتی آیات قرآن کریم هموار میسازد و در هر جا زیر پا می شود و در جاهای ناپاک انداخته می شود.

۴- شخصی که تعویذ دارد روز چند بار در تشنابها میرود که این خود بی حرمتی آیات قرآنی و گناه است.

۵- شخص که به گردنش تعویذ دارد در حالت جنابت نیز تعویذ را با خود میداشته باشد که شرعا جواز ندارد.

۶- همچنان این تعویذات وسیله برای رفتن به طرف شرک می شود و خدای نخواستہ مسلمان به طرف شرک کشانیده می

شود در صورت که این تعویذات مشتمل به الفاظ شرکی و شیطانی باشد، و توکل مسلمان را به خداوند متعال ضعیف میسازد.

۷- تعویذ مسلمان را از خواندن اذکار مسنون و مآثرات باز میدارد زیرا شخص که تعویذ دارد فکر می کند در امن و امان بسر می برد و ضرورت به این اذکار و توکل نیست.

۸- تعویذ نویسان سبب گمراهی مردم می شوند و عقبماندگی ها و مزخرفات و شرکیات را بنام تعویذ نویسی ترویج میدهند و مال مردم را به باطل می خورند.

۹- اکثرا جادوگران بنام تعویذ به مردم جادو میکنند که سبب آزار و اذیت مردم می شود و زندگی بسیاریها را تباه نموده اند توسط این اعمال شیطانی شان.

هموطنان متدین و مسلمان و عزیز ما خصوصا جوانان تعویذ نویسان را در قریه و محله و منطقه خود اجازه فعالیت ندهند و انحرافات شان را به مردم بیان نمایند.

بهترین علاج مسلمان بعد از توکل بخداوند متعال و خواندن اذکار مآثرات و سوره بقره و آیه الكرسي و سوره الکافرون و سوره اخلاص و معوذتین است.

وصلی الله تعالی علی خیر خلقه محمد وعلی آلہ وأصحابه
أجمعین.

بردن اطفال به مسجد

حدیث " جنبوا مساجدکم صبیانکم .. " اطفال تان را به
مسجد نیاورید ضعیف و قابل عمل نیست.

این حدیث را بیهقی روایت کرده که علمای حرح و تعدیل علم
حدیث آنرا تضعیف کردند و بلکه ضعیف جدا دانسته اند.

الحدیث ضعفه الألبانی - رحمه الله - فی ضعیف الجامع، وهو
موجود فی السلسله الضعیفه.

و دران یک راوی است بنام " الحارث بن نبهان الجرمی " که
متروک است یعنی روایتش قبول نمی شود.

فقهاء در مورد آورد اطفال در مسجد نوشته اند که:

۱- آوردن اطفال که خوب را از بد تمیز کرده بتواند و مسجد
را بی نماز نکنند و سبب آزار و اذیت نمازگزاران نشود کار خوب و
مستحب است که به تعلیمات اسلامی و دیدن جماعت آشنا شوند
و از خوردنی به جماعت عادت کنند.

۲- کسانی که اطفال را در مسجد میاروند باید متوجه شان هم باشند.

۳- در این صورت آوردن شان در مسجد جائز نیست که سبب آزار و اذیت دیگران شوند و نظافت مسجد را مراعت نکنند.

۴- مسجد بهترین جای بود و باش برای تعلیم و تربیه اطفال از زمانه رسول الله صلی الله علیه و سلم تا به حال.

کشیدن بادهای انگشتان دست هنگام نماز، نماز را مکروه میسازد

یکی از هموطنان عزیز ما سوال نموده:

استاد محترم بعض مردم عادت دارند که سرنماز بادهای انگشتان دست شان را می کشند این چی حکم دارد؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

این عادت درست نیست و منافی خشوع و حضور قلب در نماز است، و مسلمان باید متوجه باشد که در نمازش خلل واقع نشود زیرا در صورت که مکروهات تکرار شود نماز فاسد می شود.

و اگر نماز گزار بیش از حد این کار را بکند بدون شک نمازش فاسد می شود زیرا خشوع را از بین می برد.

اداء کردن نماز در جای که عکسها نصب شده است

یکی از دوستان عزیز و محترم سوال شان را چنین تحریر نموده اند:

جناب استاد در باره تصاویر معلومات بدهید اگر در خانه تصویر خود ما نصب باشد آیا نماز میشود در آن خانه؟

و آیا این اشیا در خانه باشد حکم آن چیست؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، وبعد:

بهتر است که مسلمان نماز خود را در جای اداء کند که عکسهای انسانها و حیوانات و مسجّمه ها و زنده جانها نباشد چون فکر انسان به طرف عکسها می رود و خشوع از بین رفته و نماز مکروه می شود، اما در صحت و قبول شدن نماز شکی نیست که نماز صحیح است و قبول می شود، لیکن بعض فقهای معاصر میگویند که اصلا نماز خواندن در جای که تصاویر انسان و ذی روح باشد مکروه است.

و باید متذکر شوم که آویزان کردن عکسهای انسان و زنده جان در دیوارهای خانه مکروه است و رسول الله صلی الله علیه و سلم در حدیث صحیح فرموده اند که: " لا تدخل الملائكة بيتاً فيه كلب ولا صورة ^۱ ملائکه در خانه داخل نمی شود که در آنجا سگ و عکس زنده جان باشد، یعنی عکسها آویزان باشد و معلوم شود و پوشانیده نباشد، البته ملائکه رحمت و مغفرت و ملائکه که بخاطر برکت و استغفار میاید داخل نمی شود بخاطر بودن عکسها و سگها..

و باید عکسها و مجسمه ها از خانه دور و ازاله شود، و عکسهای مورد ضرورت پوشانده باشند.

بلند کردن طفل هنگام نماز

یک خواهر محترمه سوال نموده که:

سلام علیکم استاد، بارها من تنها میباشم در خانه و وقت نماز می خوانم دخترم بشدت گریان میکند و کسی نیست که به طفلم

^۱ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب بدء الخلق، باب إذا قال أحدكم: آمين والملائكة في السماء، آمين، فوافقت إحداهما الأخرى، غفر له ما تقدم من ذنبه، رقم الحديث: (۳۲۲۵)، (ج ۴، ص ۱۱۴).

اهتمام کند، آیا برایم جواز دارد که او را در آغوشم بگیرم تا اینکه گریان را بس کند؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

بلی برای این خواهر محترمه جواز دارد که طفل خود را در آغوش داشته باشد برای چند لحظه که گریانش خاموش شود، لیکن کوشش کند که از حرکت زیاد و کثیر اجتناب کند تنها طفل را آرام سازد و به کمترین حرکت.

امام بخاری و مسلم حدیث صحیح را روایت کرده اند که رسول الله صلی الله علیه و سلم نماز می خواند و نواسه اش زینب را حمل کرده بود و در وقت سجده به زمین می گذاشت.

این جواز دادن در حالت گریان شدید طفل است و بهتر است که قبل از نماز طفل خود با سامان های بازی و غیره و دادن چوشک شیر خاموش بسازی که گریان نکند و در نماز تان خلل وارد نشود.

آیا درست است که یک نماز با لونگی و دستار برابر هفتاد نماز فضیلت دارد؟

یکی از دوستان سوال نموده که:

حدیثی که یک نماز با لونگی معادل به هفتاد نماز حساب
میشود، آیا صحت دارد و صحیح است؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، وبعد:

حدیث روایت شده که " رَكَعَتَانِ بِعِمَامَةٍ خَيْرٌ مِنْ سَبْعِينَ رَكَعَةً بِإِلا
عِمَامَةٍ " دو رکعت نماز با دستار و لونگی بهتر از هفتاد رکعت نماز
است، حدیث ضعیف باطل و دروغین است و علماء روایت کردن و
استدلال ازین حدیث را حرام می دانند، و نماز بدون کلاه قبول
می شود، دستار و لونگی و کلاه همه به عرف مردم تعلق دارد و
هیچ حدیث صحیح در فضیلت دستار و کلاه ثابت نیست، و هر
کس مطابق عرف کشور شان عمل کند و اگر عرف و عادت و تقلید
کشور شان کلاه باشد و یا دستار باشد می تواند بپوشد، مثلا در
افغانستان دستار مروج است، و در عربستان سعودی دستمال سر
بنام شماغ و غتره، و در مصر و بوسنیا و تونس دستار خاص به آنها،
و در بسیاری از کشورها ائمه مساجد سرلچ و بدون کلاه نماز می
دهند، همه قابل قبول است و هیچ مانع شرعی وجود ندارد، همه

به عرف تعلق دارد فقط یک موضوع عرفی است، و کلاه پوشیدن از سنت های نماز نیست.

دستار و لنگی، کلاه و غتره و شماغ و یا سرلچ بودن همه از مباحات است که باید در دائره مباح و عادت و عرف مردم به آن نگاه کرد، و از سنن و واجبات نماز نیست.

و اگر پوشیدن کلاه و لنگی و دستار به مسلمان زیب و زینت ببخشد و زیبا معلوم شود پوشیدنش کار خوب است که مسلمان به شکل زیبا به طرف مسجد برود، خداوند متعال زیبا است و زیبای را دوست دارد قسمی که در حدیث صحیح ذکر شده، و خداوند متعال در قرآن کریم فرموده است: " یا بنی آدم خذوا زینتکم عند کل مسجد" ^۱ ای بنی آدم به زیب و زینت و پاکی و لباس های زیب به مسجد بروید.

^۱ - سورة الأعراف، الآية: ۳۱.

در رستورانت کار میکنم و از بی خوابی نمازهای صبح را قضا میکنم، چطور کنم؟

در رستورانت کار میکنم همه نمازها را در مسجد و با جماعت اداء میکنم لیکن از بی خوابی نمازهای صبح قضا می شود، چطور کنم؟

هر کسی که در حالت خواب بودن نمازش قضاء شود وقت که از خواب بیدار شود نماز را قضائی اداء کند.

و باید این برادر نظام و روش خواب خود را تغییر دهد تا اینکه نمازهای صبح را هم با جماعت اداء کند، زیرا نماز صبح فضیلت بسیار زیاد دارد، رسول الله صلی الله علیه و سلم فرموده اند: "من صلی البردین دخل الجنة"^۱ هر کسی نماز صبح و عصر را اداء کند جنت نصیبش می شود.

و در حدیث صحیح دیگری به روایت امام مسلم فرموده اند: "من صلی العشاء فی جماعة فکأنما قام نصف اللیل ومن صلی الصبح فی جماعة فکأنما قام اللیل کله"^۲ اگر نماز عشاء را در جماعت اداء

۱ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب مواقيت الصلاة، باب فضل صلاة الفجر، رقم الحديث: (۵۷۴)، (ج ۱، ص ۱۱۹).

۲ - أخرجه مسلم في صحيحه، كتاب المساجد ومواضع الصلاة، باب فضل صلاة العشاء والصبح في جماعة، رقم الحديث: (۶۵۶)، (ج ۱، ص ۴۵۴).

کند ثواب فرض را هم میگیرد و ثواب قیام اللیل تا نیمه شب راه و اگر نماز صبح را در جماعت اداء کند ثواب قیام اللیل تمام شب را نصیب می شود.

و أبو ذر رضی الله عنه روایت کرده در حدیث صحیح که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده اند: "من صلی الصبح فهو فی ذمة الله" ^۱ هر کسی نماز صبح را اداء کند خداوند او را حفاظت می کند و نگهدار او میباشد از بلاها و مصایب.

و خواب بودن بشکل دائم عذر شده نمی تواند برای ترک نماز صبح و اگر چنین کند گنهگار می شود، باید زنگ ساعت و یا موبایل را برابر کند تا اینکه بیدار شود و آخرین کوششهای خود را بخرچ دهد، اگر انسان قصدا و عمدا نماز را ترک کند گنهگار شمرده می شود اما اگر یکان وقت بخواب بماند معذور شمرده می شود.

و باید مسلمان بخاطر ادای نماز در اوقاتش جدی باشد و اهتمام خاص نماید زیرا اگر کسی اهتمام نکند بیم آن میرود که از جمله منافقین شمرده شود، خداوند متعال در قرآن کریم صفات منافقین را بیان میکند و از جمله اینکه آنها در نمازها تنبل هستند و به تنبلی و کسالت به طرف نماز حرکت میکنند و مردم

۱ - أخرجه مسلم فی صحیحہ، کتاب المساجد ومواضع الصلاة، باب فضل صلاة العشاء والصبح فی جماعة، رقم الحدیث: (۶۵۷)، (ج ۱، ص ۴۵۴).

را نشان میدهند و رياء كارى ميکنند و ذکر خداوند را کمتر ميکنند: "وإذا قاموا إلى الصلاة قاموا كسالى يراؤن الناس ولا يذكرون الله إلا قليلاً"^۱.

و رسول الله صلى الله عليه و سلم در حديث صحيح متفق عليه فرموده اند كه: " ليس صلاة أثقل على المنافقين من صلاة العشاء والفجر ولو يعلمون ما فيهما لأتوهما ولو حبواً"^۲، نيست گرانتر و ثقيلتتر و با وزنتر بالاي منافقين از نماز خفتن و نماز صبح، و اگر فضائل اين دو نماز را بدانند شايد چارپايى کرده خود را به مسجد برسانند.

و ابن مسعود رضى الله عنه مى فرمايد: " لقد رأيتنا وما يتخلف عن الصلاة إلا منافق قد علم نفاقه"^۳ ما دیدیم و مى بینیم كه جماعت نماز صبح را بغير از منافق آشكار كسى ديگرى ترك نمى كند.

۱ - سورة النساء، الآية: ۱۴۲.

۲ - أخرجه مسلم في صحيحه، كتاب المساجد ومواضع الصلاة، باب فضل صلاة الجماعة، وبيان التشديد في التخلف عنها، رقم الحديث: (۶۵۱)، (ج ۱، ص ۴۵۱).

۳ - مختصر صحيح مسلم للمنذري، كتاب الصلاة، باب: في انتظار الصلاة وفضل الجماعة، رقم الحديث: (۳۲۳)، (ج ۱، ص ۹۲).

و عبد الله بن عمر رضی الله عنه می فرماید: " کنا إذا فقدنا الرجل في الفجر أسأنا به الظن" ^۱، وقت که ما کسی را در مسجد در نماز صبح نمی دیدیم بالایش بد گمان می شدیم.

و خداوند متعال می فرماید که کسانی که در نماز های شان بی توجهی و کسالت میکنند جای شان وادی جهنم است " فويل للمصلين الذين هم عن صلاتهم ساهون" ^۲.

دخترش در نماز تنبلی می کند چگونه او را رهنمایی کند ؟

یکی از خواهران چنین سوال نموده: دخترم که حالا ۱۹ سال دارد در نماز تنبلی می کند چگونه رهنمایی کنم او را که نماز را بوقتش بخواند؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

در این شکی نیست که شیطان همیشه در تلاش است تا اینکه انسان را در بیراهه بکشانند و یا اقلا او را در عباداتش مبتلا بسستی و کسالت و تنبلی بسازد، شیطان همیشه در کمین است که

^۱ - أخرجه الطبراني في المعجم الكبير، باب من اسمه عمر، سعيد بن المسيب، عن ابن عمر، رقم

الحديث: (۱۳۰۸۵)، (ج ۱۲، ص ۲۷۱).

^۲ سورة الماعون، الآيتان: ۴-۵.

انسانهای سست عنصر را شکار نماید و بر آنها بالادستی و تسلط دارد مگر بر مؤمنان راستین که ایمان به الله متعال، و به روز آخرت دارند و به او تعالی توکل میکنند نه بالادست است و نه هم آنها را ببیراهه کشانیده می تواند این مطلب را الله متعال از آسمان تأکید نموده است: " إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ"^۱.

بخاطر که حالت دختر تانرا بطرف خوبی و بهبودی سوق دهید تا اینکه نماز را بوقتش با حضور قلب ادا کند موارد ذیل را در نظر داشته باشید:

اولا: منزلت و جایگاه نماز برایش فهمانده شود که نماز رکن دوم دین مبین اسلام است، و مسافه بین مسلمان و غیر مسلمان است کسی که نماز را همیشه ترک می کند خود را بمرحله خطرناک رسانیده، رسول الله صلی الله علیه وسلم در حدیث صحیح فرموده است: " العهد الذي بيننا وبينهم الصلاة فمن تركها فقد كفر"^۲.

ثانیا: نماز بر مؤمنان فرض وقتی است نه از قبل وقت قبول می و نه هم بعد از وقت بغیر از عذر شرعی مرض و سفر و خواب

۱ - سورة النحل، الآية: ۹۹.

۲ - أخرجه الترمذي في سننه، أبواب الإيمان عن رسول الله صلى الله عليه وسلم، باب ما جاء في ترك الصلاة، رقم الحديث: (۲۶۲۱)، (ج ۵، ص ۱۳).

وفراموشی، الله متعال فرموده است: " إن الصلاة كانت على المؤمنين كتابا موقوتا"^۱.

ثالثا: کسالت و تنبلی، وعدم اهتمام در نماز از صفات منافقین است، منافقین وقتی که بطرف نماز حرکت می کنند به تنبلی و کسالت حرکت میکنند نه بخاطر عبادت و ذکر الله متعال بلکه بخاطر ریاکاری: " وإذا قاموا إلى الصلاة قاموا كسالى يراؤون الناس ولا يذكرون الله إلا قليلا"^۲، جهنم در انتظار کسانی است که در نمازهای شان اهتمام نمی کنند و با حضور قلب و اخلاص نماز را نمی خوانند بلکه نماز شان شکلی است نه حقیقی: " فويل للمصلين، الذين هم عن صلاتهم ساهون"^۳.

ثالثا: نماز رابطه محکم بین مسلمان در زمین و بین پروردگارش در آسمان است و مسلمان در حالت سجده نماز به پروردگارش نزدیک میباشد همان طوریکه رسول الله صلی الله علیه وسلم در حدیث صحیح بیان نموده: " أقرب ما يكون العبد من ربه وهو ساجد"^۴.

۱ - سورة النساء، الآية: ۱۰۳.

۲ - سورة النساء، الآية: ۱۴۲.

۳ - سورة الماعون، الآيتان: ۴-۵.

۴ - أخرجه مسلم في صحيحه، كتاب الصلاة، باب ما يقال في الركوع والسجود، رقم الحديث: (۴۸۲)، (ج ۱، ص ۳۵۰).

رابعاً: نماز مسلمان را از گناه و معاصی و فحشاء و منکر باز میدارد: " وَأَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ ^۱ .

خامساً: از فضائل نماز این است که سبب مغفرت و بخشایش گناهان می گردد رسول الله صلی الله علیه وسلم در حدیث صحیح فرموده است: " الصلوات الخمس والجمعة إلى الجمعة ورمضان إلى رمضان مكفرات ما بينهن إذا اجتنب الكبائر ^۲ " نمازهای پنجگانه و نماز جمعه تا به جمعه دیگر و روزه ماه رمضان تا بر رمضان دیگر گناههای صغیره انسان را محو میکند مگر اینکه مرتکب گناههای کبیره شود.

سادساً: فراموش نکنیم که فقهاء نماز را ستون دین مبین اسلام نامیده اند و اولین عبادتی است که انسان از آن در روز قیامت مورد سوال و حساب قرار میگیرد، رسول الله صلی الله علیه وسلم در حدیث صحیح فرموده است: " إن أول ما يحاسب عليه العبد يوم القيامة من عمله: صلاته فإن صلحت فقد أفلح وأنجح وإن فسدت فقد خاب وخسر... ^۳ " در روز قیامت قبل از همه اعمال انسان از نمازش پرسان می شود و اگر نماز خود را بخشوع و حضور قلب و با

۱ - سورة العنكبوت، الآية: ۴۵ .

۲ - أخرجه مسلم في صحيحه، كتاب الطهارة، باب الصلوات الخمس والجمعة إلى الجمعة، ورمضان إلى رمضان مكفرات لما بينهن ما اجتنب الكبائر، رقم الحديث: (۲۳۳)، (ج ۱، ص ۲۰۹).

۳ - أخرجه الترمذي في سننه، أبواب الصلاة عن رسول الله صلى الله عليه وسلم، باب ما جاء أن أول ما يحاسب به العبد يوم القيامة الصلاة، رقم الحديث: (۴۱۳)، (ج ۲، ص ۲۶۹).

تمام فرائض و ارکانش ادا کرده باشد کامیاب شمرده می شود و اگر در وقتش ادا نکرده باشد وتارک نماز باشد از جمله زیان کاران حساب می گردد که بطرف دوزخ سوق داده می شود.

سادسا: شما اسباب وعللی را جستجو کنید که دختر شما را از نماز باز داشته است و در ازاله و دور کردن آن اقدام نمائید ودر عین حال بخاطر ترغیب برایش جوایزی را نیز تعیین کنید تا اینکه سبب تشویق ورو آوردنش به نماز شود زیرا فشار آوردن تنها راه حل نیست.

شیوه ادا کردن نماز برای مریضان

یکی از علاقمندان مسائل شرعی که در یکی از شفاخانه داکتر وطیب است سوال نموده که مریضان چگونه نماز شانرا ادا کنند اکثرا از ما ارهنمائی می خواهند؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله أما بعد:

نماز یکی از پنج بنای مسلمانی و رکن دوم دین مبین اسلام است بلکه فقهاء آنرا ستون این دین نامیده اند..ونظر به اهمیت نماز مسلمان اگر مریض هم باشد باید نماز را ادا کند لیکن برای

مريضان شیوه و طریقه خاص مطابق حالت مریض در نظر گرفته شده که قرار ذیل است:

مريض اگر از ادا کردن نماز بصورت ایستاده عاجز باشد نشسته بخواند، رکوع وسجده کند بخاطر رکوع کردن سر خود را کمی از زانو پایان کند، نه به حدی که به زمین برسد وسجده را بشکل عادی انجام دهد.

اما در صورتیکه رکوع وسجده کرده نتواند به اشاره این دو رکن نماز را ادا کند وسجده خود را از رکوع پایانتر انجام دهد که فرق رکوع وسجده شود.

اگر در حالت نشستن هم نماز خوانده نمی توانست خود را به پشت بیندازد، پاهای خود را بسوی قبله بگرداند وبه اشاره سر رکوع وسجده کند.

اگر خود را به یک پهلو بیندازد وروی خود را به طرف قبله بگرداند نیز نمازش درست است .

اگر ایستاده شده می توانست مگر رکوع وسجده کرده نمی توانست بنشیند وبه اشاره سر رکوع وسجده را انجام دهد.

واگر بحالتی باشد که حتی به اشاره سر هم نماز خوانده نتواند نماز به تأخیر می افتد وبه اشاره قلبی ویا چشم وابرو اکتفا نمی

شود و وقتیکه صحتیاب شود نماز های را که هنگام مریضی خوانده نتوانسته قضایی بیاورد.

همچنان اگر هنگام نماز حالش خوب و بهتر شود نماز را از سر بخواند و اعاده کند زیرا که عذرش مرفوع گردیده.. اما اگر هنگام ایستادن به نماز صحتمند باشد مگر در اثنای نماز مریضی عائد حالش گردد باقی نماز را در هر حالتی که می تواند بخواند طبق رهنمائی سابقه.

زانوهایش درد می کند چگونه نماز بخواند؟

یکی از عزیزان محترم سوال نموده :

السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته. زه یوه پوښتنه لرم زما زنگون درد کوي پرسیدلي هم ده پري کیناستي نه شم سجده چي کوم نو زنگون باندي ډیر درد کيږي. لمونځ باید سنگه وکړم. هیله لرم چي جواب راکړي. مننه. ستاسو د جواب په انتظار وسلام.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

در فقه اسلامی عبادات و نماز مریض و أصحاب أعضار به تفصیل بحث شده و احکامش بیان گردیده.. و برای این برادر جواز دارد که

بر چوکی نشسته نماز بخواند. در قیام ایستاد شود اما رکوع وسجده را بالای چوکی کند. کوشش کند که سجده اش از رکوع کرده پایین تر باشد وسجده اش در هوا انجام می شود ورسیدن پیشانی اش به زمین شرط نیست.. زیرا او معذور است.. الله متعال فرموده است: " فاتقوا الله ماستطعتم"^۱ از الله بترسید به اندازه توان خود.. ونیز فرموده: " لا یكلف الله نفسها إلا وسعها"^۲ انسان را مکلف نمی سازد مگر به اندازه توان وطاققت واستطاعت او.. حالا شما مریض هستید و برای شما اجازه است که نماز تانرا بر چوکی نشسته ادا کنید.. لیکن ایستاد شده می تواند باید قیام را بجا بیاورید تنها در سجده ورکوع معذور هستید.. اما اگر از قیام کردن هم عاجز بمانید واحساس درد کنید در این صورت حتی از قیام هم معاف می شوید.

سجده کردن بر سجدگاه این چوکی ساخته شده مخصوص
مریضان مخالف سنت است؟

مریض که عاجز است وبه زمین سجده کرده نمی تواند سنت این است که رکوع وسجده اش در هوا انجام شود.. چون پیشانی اش در زمین نمی رسد واو معذور است وسجده کردن بر سجدگاه این چوکی جواز ندارد..تنها سجده اش پایین تر از رکوع در هوا

۱ - سورة التغابن، الآية: ۱۶.

۲ - سورة بقره: ۲۸۶.

انجام شود..اما سجده کردن بر سجدگاه چوکی ویا بر بالشت جائز نیست ومخالف سنت است .

د ناروغ انسان د لمانځه مختلف حالتونه

د الله تعالى (جلت عظمته) د بې سياله رحمتونو او پېرزوينو څخه چې په خپلو بندگانو باندې يې لورولي دي، يوه هم د عذر لرونکو کسانو لپاره په لمانځه کې تخفيف راوستل دي او دا ځکه چې اسلام د سختۍ نه، بلکه د آسانی او سوکالی دین دی او الله تعالى (جلت عظمته) دا دین د سختۍ لپاره نه، بلکې د هوسياينې او خوشحالی لپاره راليرلی دی، لکه چې لوی څښتن تعالى په دې اړه مونږ ته داسې لارښونه کوي او ارشاد فرمايي: ((وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ))^۱. ترجمه: پر تاسې باندې (الله تعالى جلت عظمته) په دين کې هيڅ حرج (مشقت او سختي) نه ده گرځولی (او هغه ډول سختۍ چې په ځينو پخوانيو امتونو باندې وې، پر تاسې باندې نشته).

^۱ - الحج: ۷۸.

د لمانځه ارزښت:

د لمانځه ارزښت او لوړ منزلت ته که ځیر شو؛ نو جوته به شي چې لمونځ هغه یواځینې عبادت دی چې هیڅکله هم، حتی د عذر له کبله هم پرېښودل کیدلی نشي. او د یو بنده او د لوی څښتن تعالی (جل جلاله) تر منځ دا سپېڅلی رابطه تلپاتې او ټینګه پاتی کیږي، دا په دې معنا: که چیرې د مریض انسان لپاره د لمانځه یو ډول تر سره کول ستونزمن وي؛ نو د یو لږ آسانتیاو په پام کې نیولو سره او د رنځور انسان د ظروفو او حالاتو سره سم باید په بل شکل سره تر سره شي. مخکې مو هم وویل چې لمونځ یوه داسې ستره فریضه ده چې تر څو پوری انساني عقل ثابت وي او کار کوي؛ نو هیڅکله هم تری ساقط کېدلی نشي، د بېلګې په ډول: که چیرې یو رنځور انسان قُعوداً (په ناستې سره) خپل فرضي لمونځ نشي. تر سره کولی؛ نو اسلامي شریعت ورته ښودنه کړېده چې وُقوفاً (په ولاړې سره دې) تر سره کړي، حتی که په یوه څه باندې بې تکیه هم کړي وي او یا بې د ځان د تقویت او تکیه کولو په خاطر لکه د ستني (پاپې په توګه) بې له یوه څه شي څخه استفاده هم کړي وي.

همداراز که چیرې مریض انسان د پورتنی حالت له معکوس حالت سره مخامخ شي، لکه د یو رنځور انسان حالت داسې وي

چې په ولاړې سره د لمانځه د ترسره کولو څخه ناتوانه او عاجز وي او يا ودرېدل ورته سخت تماميږي او د بېارتيا د زياتېدو وپره ورسره وي؛ نو په دې صورت کې اسلامي شريعت ورته اجازه ورکړېده چې په ناستې سره دې خپل لمونځ ترسره کړي. که چيرې بې حالت داسې وي چې حتی په ناستې سره هم د لمانځه د ترسره کولو څخه ناتوانه وي؛ نو بيا دې په ملاستې سره لمونځ آداء کړي او غوره به وي چې د دې کار لپاره خپل بڼي اړخ (طرف) اختيار کړي او که چيرې د ناروغانو پر بستر پروت انسان په ځملاستېدو سره (په داسې پرېوتلو سره چې شا بې پر بستر پرته وي) چې پښې بې د قبلې په لوري وي لمونځ ترسره کړي؛ نو اسلامي شريعت بې په دې صورت کې هم لمونځ درست گڼلی دی.

د بېارتيا په حالت کې د لمانځه نور مختلف حالتونه:

په بېاريو کې يو لړ مرضونه داسې وي چې په واقعي توگه سره يو انسان له اخ و ټوخه وباسي، لکه که چيرې ديو بيار انسان صحي حالت داسې وي چې پکې د لمانځه لپاره کېناستلی هم نشي؛ نو دا مريض انسان کولی شي چې خپله رکوع او سجده په اشارې سره ترسره کړي، البته په داسې شکل سره چې په سجده کې به له رکوع څخه لږ څه زيات راټيټيږي او که چيرته بېارتيا دومره خپلې او زېښلې وي چې د لاس يا د سر په اشارې سره بې هم نشي- تر

سره کولی؛ نو بیا دې د سترگو په اشارې سره خپل لمونځ تر سره کړي او که چیرې کېناستل ورته مشکله وي؛ نو په دې صورت کې دا ورته روا دي چې خپل لمونځ په ولاړې سره تر سره کړي، په داسې ډول چې رکوع دې په ولاړې سره خو د سجدې د تر سره کولو لپاره به کيني.

که چیرې د ملا درد ولري؛ نو همداراز د بیارتیا بل حالت داسې دی چې: که چیرې د یو انسان رخ داسې حالت ته رسېدلی وي چې په ولاړېدو او کېناستلو سره یې مرض نور هم زیاتېږي، لکه د ملا سخت درد ولري او یا یې د سترگو عملیات تر سره کړي وي چې په رکوع او سجدې کولو سره یې مرض ورسره پر مخ ځي او روغتیا یې ورسره ځنډنې کیږي؛ نو بیا په دې صورت کې دې په داسې شکل سره دې خپل فرضي لمونځ تر سره کړي چې ورسره د رنځورتیا د زیاتېدو وېره ونلري. اما که چیرې صحي حالت یې داسې وي چې په ملاستې او څنگ وهلو سره هم خپل لمونځ نشي. تر سره کولی؛ نو بیا په دې صورت کې کولی شي چې یوازې په زړه سره د لمانځه نیت وکړي. که چیرې له دې پورته حالاتو څخه یې هم حالت ډېر خطرناک وي، لکه د ورپېښې ناروغۍ له کبله له خورا ستړیا سره مخامخ شوی وي او ډېر یې ځپلی او زېښلی وي؛ نو له دې ډول خلکو څخه په موقتي ډول سره د لمانځه د فرضیت حکم ساقطیږي، تر څو پوری

چې بډرته روغتيا ومومي او وجود کې ېې قوت راوتوكيري، ځكه د مرض له كبله د وجود د ناتواني خبره دده د وس او توان څخه بهر خبره ده او دې په دې صورت کې دا شخص پر لمانځه ترسره كولو باندې مكلف نه دی او اسلام هيڅكله هم خپلو پيروانو ته پر داسې يو څه باندې امر نه كوي چې دوي ېې نشي- تر سره كولى، يعنې په داسې يو كار ېې نه مجبوروي چې د بشري وس او توان څخه بهر خبره وي، لكه په دې اړه لوى خالق تعالى په مونږ ته داسې لارښودنه كوي: **((لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا))**^۱.

ترجمه: الله تعالى (جلت عظمته) هيڅ نفس نه ملكفوي (مسئليت ور په غاړه نه ورا چوي) مگر چې دده د وسې او توان سره (سم) وي. مؤمن مسلمان په پورتنيو او يادې ته ورته حالاتو کې چې ېې څومره تر وس پوره وي، بايد له الله تعالى څخه ووبرېري او د تقوى لاره غوره كړي، لكه چې قرآن همدا خبره مونږ ته په بشپړ صراحت سره كړيده چې فرمايي: **((فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ))**^۲.

ترجمه: نو تاسې له الله تعالى (جلت عظمته) څخه ووبرېري چې تر څو مو توان رسيري.

۱ - سوره بقره: ۲۸۶.

۲ - سورة التغابن، الآية: ۱۶.

په اسلامي سپېڅلي شريعت کې د لمانځه پرته که چيرې نورو غوره عبادتونو لکه جهاد او داسې نورو ته وگورو؛ نو راته جوته به شي چې له دې مقدسې فريضې څخه هم يو لړ خلک معذور گڼل شويدې، دا په دې معنا چې پر اسلام کې پر رانده، گوډ او رنځور انسان باندې جهاد نه دی فرض شوی، مونږ مخکې هم وويل چې په اسلام کې دا عبادتونه د انسانانو په ژوند کې د سختيو راوستلو لپاره نه دي فرض کړلای شوي، بلکه دا د دوي د هوساينې او ښکمرغۍ لپاره فرض کړلای شوي دي تر څو دوي له هوسا ژوند څخه برخمن او تر څو د دوي په ستومانه ژوند کې آرامتيا رامنځ ته شي. د جهاد په اړه راځي چې دا مبارک آيات ولولو چې لوی څښتن تعالی پکې مونږ ته داسې لارښودنه کوي او مهرباني فرمايي: **((لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرْجٌ وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَنْ يَتَوَلَّ يَْعَذِّبْهُ عَذَابًا أَلِيمًا))** ^۱، ترجمه: پر رانده، گوډ او رنځور (بیمار انسان) باندې هيڅ گناه او تکليف نشته (ځکه چې جهاد پر دغو معذورانو باندې فرض نه دی) او څوک چې د الله تعالی او د هغه د راليرل شوي استازي (رسول) اطاعت وکړي؛ نو (لورونکی او مهربان خدای تعالی به یې) هغو جنتونو ته وردننه کړي چې د هغې لاندې به (څلور ډوله) ويالې بهيري

۱- الفتح: ۱۷.

او څوک چې (د الهي احکامو څخه خپل سر يې او سرغړونه وکړي) نو (الله تعالی جلت عظمته) به يې په ډېر دردناک عذاب سره په عذاب کړي.

د بيارتيا پر مهال جمع الصلاتين تر سره کول:

[جمع الصلاتين په اصل کې د دوو لمونځونو په يوه وخت کې تر سره کولو ته وايي] او د امام احمد بن حنبل او امام مالک (رحمهما الله) په نزد د بيارتيا له کبله د دوو لمونځونو په يو وخت کې تر سره کېدل جواز لري، البته دوي په دې اړه په بشپړ تفصيل سره خپل نظر داسې څرگندوي:

حنابله وايي: چې يو رنځور (بیمار انسان) کولی شي چې د يو مسافر په څېر د ماسپښين او مازديگر د لمانځه تر منځ جمع الصلاتين وکړي، خو د ماسپښين لمونځ به څلور رکعته او د عصر - (مازديگر) لمونځ به هم څلور رکعته تر سره کوي [قصر - به پکې نه کوي] خو تقديماً او تأخيراً يې تر سره کولی شي (يعنې د ماسپښين پر وخت د مازديگر لمونځ هم ورسره تر سره کولی شي، يا هم د مازديگر پر مهال د ماسپښين لمونځ چې ځنډول شوی ؤ تر سره کولی شي)، البته بیمار انسان اختيار لري چې خپلو ظروفو او حالاتو ته په کتلو سره يو مناسب حالت غوره کړي، لکه داسې هم کولی شي چې د مغرب (مانبام) درې رکعته او د ماخوستن څلور

رکعته (تقدیماً او تأخيراً) آداء کړي او په دې اړه دوي د امام مسلم
 څخه روایت شوی حدیث د استدلال په توګه سره وړاندې کوي
 چې حضرت ابن عباس (رضي الله عنهما) نبی کریم (صلى الله
 عليه وسلم) څخه روایت کړی دی او په دې حدیث کې داسې
 راغلی دي: «جمع رسول الله صلى الله عليه وسلم بين الظهر
 والعصر، وبين المغرب والعشاء بالمدينة من غير خوف ولا مطر»^۱.
 وفي رواية: «صلى رسول الله صلى الله عليه وسلم الظهر والعصر-
 جميعا، والمغرب والعشاء جميعا من غير خوف ولا سفر»^۲.

ترجمه: حضرت رسول اکرم (صلى الله عليه وسلم) د ماسپښین
 لمونځ (د) مازدیګر (له لمانځه سره) او (بیا) د ماښام لمونځ د ماخوستن
 (د لمانځه سره) یو ځای کړل (جمع الصلاتین) پې وکړ، دا په داسې
 حال کې چې نه کومه وېره وه او نه هم باران ؤ – په یو بل روایت
 کې راغلي دي چې: نه کومه وېره وه او نه هم د سفر حالت ؤ؛ نو
 ابن عباس (رضي الله عنه) ته وویل شول چې: ولی (نبی علیه
 الصلاة والسلام) داسې وکړل؟ هغه ورته وویل: ځکه هغه

۱- سنن الترمذي، أبواب الصلاة عن رسول الله صلى الله عليه وسلم، باب ما جاء في الجمع بين
 الصلاتين، شماره حديث: (۱۷۸)، (ج ۱، ص ۳۵۴).

۲- سنن النسائي، كتاب المواقيت، الجمع بين الصلاتين في الحضر، شماره حديث: (۶۰۱)، (ج ۱،
 ص ۲۹۰).

غوبنتل تر خو خپل امت په اِحراج (کومه ستونزه) کې واقع نکړي.

حنابله په دې اړه دا هم وايي چې:

کېدلی شي په پورتنی مبارک حدیث باندی د یو لړ نورو خلکو حالت هم قیاس کړو، یعنی که څه هم په صراحت سره په دې مبارک حدیث شریف کې د یو لړ خلکو یادونه نه ده شوی، خو کېدلی شي چې: مریض، د یو سپین ږیری (بودا) او شېدې ورکوونکي مور او هر څوک چې جلا جلا لمونځ تر سره کول ورته دروند او سخت تمامیږي، د پورتنی حدیث په رڼا کې دوي هم پکې شامل شي.

د امام مالک (رحمه الله) پلویان بیا په دې نظر دي چې مریض او بیمار انسان کولی شي چې د ظهر او د عصر- تر منځ جمع الصلاتین وکړي او یا د ماښام او د ماخوستن دوه لمونځونه سره یو ځای ترسره کړي، خو دوي یو شرط هم لري او هغه دا چې یواځې تقدیم (لکه د ماخوستن لمونځ د ماښام له لمانځه سره یو ځای ترسره کولو ته تقدیم وایي - ښه مثال ېې د باران دی چې یو لړ خلک د ماخوستن لمونځ د ماښام د لمانځه سره یو ځای پکې ترسره کوي) او تأخیر نشي کولی.

د امام أبوحنيفه او امام شافعي (رحمهما الله) په نزد:

د امام ابوحنيفه او د امام شافعي (رحمهما الله) په نزد مطلقاً د بيارتيا او رنځورتيا لپاره د دوو لمونځونو تر منځ جمع کول صحيح نه گڼل کيږي او له دې کار څخه دوي منع راوړی ده.

د مرض لپاره د جمع الصلاتين مباح (روا) حالت:

په دې اړه حنابله په دې نظر دي چې: هغه مرض چې له کبله پې يو انسان کولی شي دوه لمونځونه سره يو ځای تر سره کړي، بايد داسې مرض وي چې يو انسان ونشي- کولی هر لمونځ په خپل ټاکل شوي وخت کې جلا جلا تر سره کړي او په تر سره کولو کې پې ورته مشقت او سختي وي.

امام مالک (رحمه الله) دا هم وايي چې:

هر کله که د يو بيمار انسان سره ددې وېره وي چې کېدلای شي تر بل وخت لمانځه پورې خپل هوش له لاسه ورکوي (مثلاً وروسته پرې د ذوف حالت راشي) ؛ نو کولی شي چې جمع الصلاتين وکړي او وروستنی لمونځ د لومړني لمانځه سره يو ځای تر سره کړي.

پر دې اساس هر هغه څوک چې د گوردو تکليف ولري [کوم چې وينځل يې ډېر وخت نيسي]- ورته روا دي چې دوه لمونځونه په يو وخت کې ترسره کړي او همداراز هر هغه څوک چې د ساه تنگي (نفس تنگي) پر مرض اخته وي کوم چې د اودس ترسره کول او تازه کول ورته خورا ستوتزمن وي؛ نو کولی شي چې د ماسپښين لمونځ د مازديگر د لمانځه سره په ځنډ سره تر سره کړي يا د ماخوستن لمونځ د ماښام د لمانځه سره په لومړي وخت کې تر سره کړي. د بيمار انسان دا پورته مختلف حالتونه مو وروسته له دې چې زمونږ د الملتقى الفقهي د وېب پاڼې د فيس بوک د مينه والو څخه يوې خور له مونږ څخه پوښتلي و له تاسې درنو لوستونکو سره شريک کړل، البته د دغې خور پوښتنه داسې وه چې:

زما خاوند خورا سخته بيمارتيا لري او په راز راز مرضونو باندې مبتلا دی، تر دې پورې چې له هر کار څخه يې راپرځولی دی او لمونځ هم په ناسته تر سره کوی او په ولاړه سره يې نشي- تر سره کولی او تل د بل چا مرستې ته اړتيا لري؛ نو په دې حالت کې بايد څه وکړي؟

د دې خور د پوښتنې په اړه مو مختلفو فقهي کتابونو ته کتنه او مراجع وکړه او د ناروغ انسان د لمانځه مختلف حالتونه مو په

پام کې ونيول چې په همدې مقاله کې مو له تاسې سره شریک کړل.

ساختن و اعمار مسجد در زمین غصب شده و یا صدقه کردن آن پول چه حکم دارد؟

یکی از هموطنان عزیز ما از شهر کابل سوال نموده:

ساختن مسجد در زمین غصب شده و یا صدقه کردن آن پول چه حکم دارد؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

ساختن مسجد بر زمین غصب شده حرام است نیز نماز خواندن در زمین غصب شده جایز نیست و حرام است، زیرا که این زمین در ملکیت حلال انسان قرار ندارد بلکه توسط ظلم غصب شده، هر نوع استفاده دینی و دنیایی از زمینها غصب شده حرام شمرده میشود.

ساختن و اعمار مسجد و نماز خواندن در زمین غصب شده جایز و روا نیست تا اینکه اجازه و رضایت مالک اصلی این زمین غصب شده نباشد.

نیز صدقه کردن پول زین غصب شده حرام است و قبول نمی شود.

کسی که در زمین غصب شده مسجد ساخته است باید آنرا ویران و منهدم نموده و زمین را به مالک اصلی اش تسلیم دهد.

حکومت و اداره شاروالی نیز مسئولیت دارند در قسمت اعاده و برگشتاندن زمینهای غصب شده به مالکان اصلی آن.

نماز خواندن در جای نماز عکس دار

یکی از دوستان از ولایت بادغیس سوال نموده :

سلام جناب اسطوره صاحب خداکند خوب وصحتمند باشید
یک سوال داشتم او اینکه آیا بروی این جای نماز خواند
درست است یا خیر در صورتیکه به رویش علایم از شیطان پرستی
کنجانیده شده است شما چه نظر دارید عالی جناب؟

در حدیث صحیح ثابت است که رسول الله صلی الله علیه
وسلم در خانه خود چیزی را نمی گذاشت که عکسها و تصاویر

صليب ميداشت: "لم يكن رسول الله صلى الله عليه وسلم يدع في بيته ثوبا فيه تصليب، إلا نقضه"^۱.

البته نماز های که اشتباها در این جای نماز خوانده شده صحیح است و اعاده نشود .

آمین بالجهر و رفع الیدین در نمازهای جهریه سنت است

یکی از محصلین از لیلله پوهنتون کابل سوال نموده :

سلام علیکم..یک سوال برادر امین خلف الامام از دید گاه سنت چیست

چون من فعلا لیلیه مرکزی کابل استم و این گپ به یک مشکل عمده تبدیل شده است چون بلند گفتن امین سبب تشنج بین محصلین میشود.

دوستی دوم نیز سوال نموده اند: استاد در قسمت رفع الیدین در منطقه ما بسیار جنگ جال است و در قسمت امین به جهر

^۱ - مسند أحمد، الملحق المستدرک من مسند الأنصار بقیة خامس عشر الأنصار، مسند الصدیقة عائشة بنت الصدیق رضی الله عنها، شماره حدیث: (۲۴۲۶۱)، (ج ۴۰، ص ۳۰۶).

همچنان در همین موضوع میشه کمی روشنی بیندازین، خداوند متعال برای شما اجر دهد.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

اگر آمین بالجهر گفتن و رفع الدین و بجا آوردن بعض مستحبات سبب بروز اختلاف و دوری قلبها شود بهتر است که ترک شود

و نیز از ائمه مساجد و علمای کرام خواهش می شود که تنگ نظری نکنند و مانع تطبیق سنتهای رسول الله صلی الله علیه وسلم نشوند. زیرا در روز قیامت چی جواب دارند که مانع تطبیق سنتی می شوند که در صحیح بخاری و صحیح مسلم و در احادیث و سنتهای عملی متفق علیه ثابت است.

اگر کسی رفع الیدین نکند و آمین بالجهر نگوید از منهج سلف خارج نمی شود، زیرا تقاضای منهج سلف صالح این است که باید حکمت شعار مسلمان باشد و بخاطر مستحبات که سبب فتنه و مشکلات بین مردم شود و تفرقه ایجاد شود از آن بگذرد، زیرا تفرقه و نفاق و اختلاف قلبها بین مسلمانان حرام است و باید برای اینکه مرتکب حرام نشود مستحب را ترک کند. شیخ عبد العزیز بن باز رحمه الله نوشته که: "إذا كان بين أناس لا يرفعون ، ولا يجهرون بالتأمين ، فالأولى أن لا يفعل تأليفاً لقلوبهم ، حتى يدعوهم إلى الخير ،

وحتى يعلمهم ويرشدهم ، وحتى يتمكن من الإصلاح بينهم ، فإنه متى خالفهم استكروا هذا ؛ لأنهم يرون أن هذا هو الدين ، يرون أن عدم رفع اليدين ، فيما عدا تكبيرة الإحرام ، يرون أنه هو الدين ، وعاشوا عليه مع علمائهم " .

آمین بالجهر گفتن وخفیه گفتن یک مسأله اختلافی مشهور است که هردو طرف نظر خود را دارند البته نماز در هردو صورت می شود..و در ترک کردن آن یک امر مستحب ترگ شده که به نماز آسیب نمی رساند و کار مستحب که سبب اختلاف کلان شود مسلمان آنرا انجام ندهد، بخاطر مصلحتهای بزرگتر و کلانتر.

ابن باز رحمه الله فرموده: " فلا يفعل مؤمن مستحباً يفضي إلى انشقاق وخلاف وفتنة ، بل يترك المؤمن المستحب .. إذا كان يترتب على تركه مصالح أعظم".

رسول الله صلی الله علیه وسلم خانه کعبه را که در زمانه ابراهیم علیه السلام ساخته شده بود که ضرورت به ترمیم و ایجاد تغییرات داشت لیکن آنرا به همان اساس گذاشت زیرا مردم جدیداً مسلمان شده بودند و مصلحت تقاضای آن را داشت که اذهان مردم مشوش نشود و بحال سابقه باقی بماند.

اگر کسی آمین بالجهر نگوید و رفع الیدین نکند و دستان خود را در زیر ناف ببندد از سلفیت خارج نمی شود.

ونیز از ائمه مساجد و علمای کرام خواهش می شود که تنگ نظری نکنند و مانع تطبیق سنتهای رسول الله صلی الله علیه وسلم نشوند. زیرا در روز قیامت چی جواب دارند که مانع تطبیق سنتی می شوند که در صحیح بخاری و صحیح مسلم و در احادیث و سنتهای عملی متفق علیه ثابت است... آیا عالم و مولوی وظیفه اش همین است که مردم از بجا آوردن سنتها صحیح و ثابت منع کند.. مسأله اختلاف فقهی فروع به جبر و اکراه حل ندارد بلکه به وسعت نظر.

این مسائل فقهی فروعی است که باید تطبیق آن سبب اخوت و اتحاد شود و دلالت بر آن داشته باشد که ما بر علاوه از استفاده از فقه عبد الله بن مسعود رضی الله، از فقه ابراهیم النخعی، و ابوحنیفه و محمد الحسن الشیبانی و ابویوسف و زفر، از فقه ودانش عبد الله بن عمر و ابو هریره و عبد الله بن عباس و عائشۀ رضی الله عنهم.. و نیز از فقه ائمه فقه مالک و شافعی و احمد بن حنبل و داود ظاهری و شیخ الإسلام ابن تیمیه و شاوولی الله دهلوی استفاده می کنیم .. کسی که رفع الیدین میکند و آمین بالجهر میگوید در حقیقت سنت رسول الله صلی الله علیه وسلم را انجام میدهد.. و کسی خفیه میگوید و رفع الیدین نمی کند نیز سنت رسول الله صلی الله علیه وسلم را عملی میکند که از طریق عبد الله بن مسعود رضی الله عنه بما رسیده.. باید ممانعت نشود در هر دو صورت.. و اگر کسی می کند چرا بخل کنیم و آنها را منع کنیم و در مخالفت تطبیق سنت

و مستحب قرار .گیریم.. رشد فکری و آگاهی دینی تقاضای آنرا دارد که تصعب نکنیم.

و در رفع الیدین کردن و آمین بالجهر کسی از مذهب حنفی خارج نمی شود زیرا بخشهای از مذهب حنفی به آن عمل میکنند..

و در مسائل فروعی فقهی و تطبیق آن در موارد متفق علیه همکار باشیم و در موارد مختلف فیه همدیگر را معذور بدانیم.. این مسلک زیبا است که امام حسن البنا رحمه الله نوشته است "یعین بعضنا بعضاً فیما اتفقنا علیه و یعذر بعضنا بعضاً فیما اختلفنا فیه".

رفع الیدین در نماز و بالا کردن دستان در چهار مورد انجام میشود

یکی از هموطنان عزیز ما از ولایت بدخشان سوال نموده:

موارد و جاهای که رفع الیدین در نماز سنت است برایم نوشته کنید استاد گران ارج؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله أما بعد:

رفع الیدین و بالا کردن کردن دستان و رسانیدن محاذی گوشهها در چهار مورد نماز سنت است که در صحیح البخاری و مسلم

وسنت صحیح عملی و تطبیقی و آثار صحابه کرام ثابت است و نزدیک به تواتر میرسد و کردنش ثواب و اجر دارد عبارت است از:

- ۱- در تکبیر تحریمه.
- ۲- در رفتن به رکوع.
- ۳- بالا شدن از رکوع.
- ۴- برخاستن به رکعت سوم در نمازهای چهار رکعتی و سه رکعتی.

نماز خواندن با لباس کهنه و فرسوده

این سوالی است که یکی از دوستان فرستاده، و در جوابش این است:

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

مسلمان به پوشیدن و به تن کردن کالا و لباس پاک و زیبا و ستر و پوشانیدن عورت خود در نماز مأمور است، الله متعال در قرآن کریم فرموده است: " يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ " به

۱ - سورة الأعراف، الآية: ۳۱.

طرف مسجد وادای نماز به زیب وزینت وپاکی بروید ..این آیه مبارکه دلالت به ستر عورت وپاکی لباس میکند.

در صحیح مسلم از عبدالله ابن مسعود رضی الله عنه روایت شده که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده: " إن الله جميل يحب الجمال" ^۱ الله متعال زیبا است وزیبائی را دوست دارد.

و در اثر صحیح از عبد الله ابن عمر رضی الله عنهما روایت شده که فرموده است: " إذا وسع الله عليكم فأوسعوا" ^۲ وقت که الله متعال بر شما فراوانی را را عنایت فرموده شما هم از آن استفاده کنید یعنی لباس خوب داشته باشید .

وفقهاء اتفاق دارند که ستر عورت از شروط وفرائض نماز است .
و شرط ستر عورت این است که :

۱- لباس عورت مسلمان را نشاندهی نکند ومعلوم نشود وپوشاند .

۱ - أخرجه مسلم في صحيحه، كتاب الإيمان، باب تحريم الكبر وبيانه، رقم الحديث: (۹۱)، (ج ۱)، ص ۹۳.

۲ - سنن الدارقطني، كتاب الصلاة، باب الصلاة في الثوب الواحد، شماره حديث: (۱۰۹۱)، (ج ۲، ص ۲۷).

۲- لباس پاک باشد و بی نماز نباشد، و با لباس که بانجاست آلوده باشد نماز قبول نمی شود..الله متعال فرموده است " وثيابك فطهر" ^۱ و کالای خود را پاک کن.

و نیز از رسول الله صلی الله علیه وسلم در حدیث صحیح ثابت است: "عن أمّ قیس بنتِ محصن: أنها أتت بابنِ لها صغیرٍ لم يأکلِ الطعامَ إلی رسولِ الله - صلی الله علیه وسلم -، فأجلَسَه رسولُ الله - صلی الله علیه وسلم - فی حجره، فبالَ علی ثوبه، فدعا بماءٍ، فنَضَحَه ولم یَغسِلَه" ^۲ نزد آنحضرت صلی الله علیه وسلم طفلی را آوردند که نان نخورده بود و ادرار کرد آنحضرت صلی الله علیه وسلم آب خواست و آثار ادرار را به شستن امر نمود.

۳- کالا و لباس در ذات خود مباح باشد و حرام نباشد مثلاً ابریشم نباشد برای مردان، یا لباس دزدیده شده نباشد.

و عورت مرد بین ناف و زانوها است.. اگر بخش کمی از عورت در نماز به شکل ناگهانی ظاهر شود باکی ندارد و نماز می شود..

^۱ - سوره مدثر: ۴.

^۲ - سنن أبي داود، كتاب الطهارة، باب بول الصبي یصیب الثوب، شماره حدیث: (۳۷۴)، (ج ۱، ص ۲۷۸).

وبالباس کهنه و فرسوده در صورت که پاک و نمازی باشد
و عورت را بپوشاند نماز می شود.

نفل خوانی در حالت نشسته بدون عذر

له عذر پرته د ناستې په حالت کې د نفل او سنت
لمونځونو ادا کول جواز لري لیکن ثواب یې د هغه چا د
لمانځه د نیمایي په اندازه دی چې په ولاړې یې کوي

له دوستانو څخه دوه نفرو پوښتنه کړې ده چې آیا
جواز لري چې مسلمان خپل نفل او سنت لمونځونه په
ناسته وکړي؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

د سنتو او نفلو د ناستې په حالت ادا کولو په جواز
او مشروعیت کې فقهاء اختلاف نلري ولو که مسلمان
مريض هم نه وي او عذر هم ونلري، لیکن ثواب یې د
هغه چا د لمانځه د نیمایي په اندازه دی چې په ولاړې یې
کوي.

په صحیح حدیث کې چې امام مسلم روایت کړی دی
له عبد الله بن عمرو رضي الله عنهما فرمایلي دي: "

حدث أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: صلاة الرجل قاعداً نصف الصلاة^١ وامي اور بدل چي رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي چي د ناست شخص لمونخ نيمايي د لمونخ حساببري .

اما دهغه کس لمونخ چي عذر و لري او ناروغ وي د نفلي لمونخ اجر او ثواب يي نه کمبري ولو که په ناسته يي هم ادا کړي ځکه د اسلام مبین دین د رحمت دین دی او په صحیح حدیث کې چي امام بخاري روایت کړی دی رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي: " إذا مرض العبد أو سافر كتب له مثل ما كان يعمل مقيماً صحيحاً^٢ " که مسلمان بنده ناروغ شي او یا مسافر وي دهغه د عبادت هماغه اجر او ثواب چي د صحت او مقیمیت په حالت کې يي سرته رسوي، ورته رسبري او ليکل کېږي او د نیت او دائمي عملکرد له مخي يي معامله کېږي .

١ - أخرجه مسلم في صحيحه، كتاب صلاة المسافرين وقصرها، باب جواز النافلة قائما وقاعدا، وفعل بعض الركعة قائما وبعضها قاعدا، رقم الحديث: (٧٣٥)، (ج ١، ص ٥٠٧).

٢ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب الجهاد والسير، باب يكتب للمسافر مثل ما كان يعمل في الإقامة، رقم الحديث: (٢٩٩٦)، (ج ٤، ص ٥٧).

در صورت که دستار، لنگی و کلاه مانع رسیدن پیشانی به زمین شود نماز مکروه می شود

برادر محترم سید نجیب هاشمی از ولایت لوگر چنین سوال نموده:

استاد محترم هنگام سجده اگر لنگی مانع پیشانی به زمین شود چی حکم دارد؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

از انس بن مالک رضی الله عنه که مدت ده سال خادم رسول الله صلی الله علیه وسلم بود روایت صحیح است که فرموده: "کنا نصلي مع النبي صلى الله عليه وسلم في شدة الحر، فإذا لم يستطع أحدنا أن يمكن جبهته من الأرض بسط ثوبه فسجد عليه"^۱ در حال شدت گرمای آفتاب همراه رسول الله صلی الله علیه وسلم نماز می خواندیم و اگر یکی از ما نمی توانست پیشانی خود را به زمین بماند کالای خود را هموار میکرد و بالای آن سجده می نمود... به این معنا که سجده باید بالای زمین شود و پیشانی به زمین برسد.

^۱ - صحیح مسلم، کتاب المساجد ومواضع الصلاة، باب استحباب تقديم الظهر في أول الوقت في غير شدة الحر، شماره حدیث: (۶۲۰)، (ج ۱، ص ۴۳۳).

در شک افتاده که سه رکعت نماز خوانده یا چهار، چي بايد بکند؟

يکي از دوستان سوال نموده:

سلام عليكم ورحمت الله و برکاته در نماز اگر انسان در شک بيفتد که سه رکعت نماز خوانديم يا چهار رکعت انسان بايد چي کند؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

در اين شکی نيست که نماز عبادت بسيار مهم است و مسلمان کوشش کند که نماز را به خشوع و خضوع و حضور قلب ادا کند و متوجه باشد که الله متعال حاضر و ناظر است و فلاح و رستگاری دنيا و آخرت را به آن مؤمنان وعده داده که بحضور قلب و به خشوع نماز می خوانند: "قد أفلح المؤمنون الذين هم في صلاتهم خاشعون"^۱ و رسول الله صلى الله عليه وسلم در حديث صحيح فرموده است که : "الإحسان أن تعبد الله كأنك تراه فإن لم تكن تراه فإنه يراك"^۲ الله متعال را قسمی عبادت کن که تو او را می بینی و اگر تو او را نمی بینی او ترا می بیند..

۱ - سورة المؤمنون، الآية: ۱-۲.

۲ - صحيح مسلم، كتاب الطهارة، رقم الحديث: (۸)، (ج ۱، ص ۳۶).

اما باز هم انسان از سهو و اشتباه خالی نیست و در صورت که مسلمان در شک واقع شود که سه رکعت خوانده یا چهار، این از دو حالت خارج نیست..

حالت اول: اینکه غالب گمانش این باشد که مثلاً سه رکعت خوانده و یا چهار به آن عمل کند و نماز خود را به اساس غالب گمان تکمیل کند، و بعد از تشهد و درود و سلام دادن از نماز سجده سهو کند و نمازش صحیح می شود. و این از صحابی جلیل القدر عبد الله ابن مسعود رضی الله عنه ثابت است.

حالت دوم: حیران باشد که چند رکعت خوانده و غالب گمان هم نتواند معلوم کند و شک را به یقین بدل کند که چند رکعت خوانده در این صورت به اقل عمل کند خواندگی را سه رکعت حساب کند و رکعت چهارم را بخواند و تشهد و درود را خوانده سجده سهو کند قبل از سلام دادن از نماز.

عبور و مرور از پیش نماز

برادر محترم ما عبدالروف رأفت سوال نموده:

سلام علیکم و رحمت الله و برکاته، جناب استاد محترم عبور کردن از پیش روی نماز گزار چی حکم دارد؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، اما بعد:

این مسأله بسیار مهم و ضروری است که به رکن دوم اسلام یعنی نماز تعلق دارد و اگر تساهل و بی‌اهتمامی شود اجر و ثواب نماز کم می‌شود و باید نمازگزار مطابق سنت رسول الله صلی الله علیه و سلم چنین عمل کند:

۱- در وقت نماز خواندن جای مناسب اختیار کند مثلاً نزدیک دیوار و ستون و یا اینکه ستره و چیزی را پیش نمازش بماند البته به اندازه جای سجده فقط، و ازان به بعد حق عبور و مرور و رفتن را دارد و باید غلو و افراط و تفریط و غلط فهمی نشود.

۲- در صورت عبور کردن از جای سجده نمازگزار شرعاً حق دارد که مانع عبور و مرور اشخاص از پیش نمازش شود و با دستانش دفع کند و دور بدارد و اگر چنین نکند اجر نمازش کم می‌شود البته نماز باطل نمی‌شود، رسول الله صلی الله علیه و سلم در حدیث صحیح فرموده است که: " إذا صلى أحدكم إلى شيء يستره من الناس فأراد أحد أن يجتاز بين يديه فليدفعه فإن أبي فليقاتله، فإنما هو شيطان" ^۱ اگر یکی از شما در حالت نماز خواندن باشد و ستره داشته باشد و کسی کوشش کند که از جلو نمازش عبور کند او را دفع

۱ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب الصلاة، باب: يرد المصلي من مر بين يديه، رقم الحديث:

(۵۰۹)، (ج ۱، ص ۱۰۷).

کند و اگر اصرار عبور کردن را بکند باید که همرايش به جنگ شود زیرا او شیطان است.

۳- عبور و مرور کردن از پیش نماز به اندازه جای سجده حرام است و گناه کبیره شمرده می شود، مثلاً عبور کنند مسافه بماند که قدم خود را دورتر از جای سجده بماند مسافه یک یا دو بلس باشد.

۴- عبور و مرور کردن از جلو نماز گناه بس بزرگ است که حتی اگر او بداند تا به چهل فصل خزان در باره آن فکر و تأمل میکند، در حدیث صحیح رسول الله صلی الله علیه و سلم فرموده است: " لو يعلم المار بين يدي المصلي ماذا عليه، لكان أن يقف أربعين خيراً له من أن يمر بين يديه " ۱.

۵- درین مسأله بسیاری از مردم دچار غلط فهمی و افراط و تفریط شده اند، بعض مردم تساهل می کنند و از پیش نماز هر کس به آسانی عبور و مرور میکنند و اجر نمازش را کم می کند ولی او هیچ احساس ندارد، بعض تشدد می کنند حتی از مسافه چندین متر نیز عبور و مرور نمی کند در حال که سنت این است که بعد از جای سجده مشکل نیست که رفت و آمد کند.

۱ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب الصلاة، باب إثم المار بين يدي المصلي، رقم الحديث:

(۵۱۰)، (ج ۱، ص ۱۰۸).

به این معنی که نماز گزار جای مناسب برای نمازش اختیار کند و ستره که شبیه به بالشت است نزدیک سجده گاه بماند و یا نزد دیوار و ستون نماز بخواند، و اگر کسی کوشش رفت و آمد کند به او اجازه ندهد و دفع کند و لو به جنگ تمام شود، و بعد از اندازه جای سجده مشکل شرعی ندارد، تقریباً سه بلست.

باید بدانیم که عبور کردن از پیش نماز در المسجد الحرام مکه مکرمه، و مسجد نبوی شریف در مدینه منوره معفو است از این حکم در اوقات حج و ازدحام و فقهاء آنرا استثناء نموده اند.

آیا نمایان شدن پیشانی شرط است در صحیح بودن سجده نماز؟

یکی از دوستان از شهر کابل سوال نموده که:

مولانا صاحب محترم سلام علیکم ورحمت الله وبرکاته، مولانا صاحب محترم اگر یک شخص کلاه، لنگی، دستمال... را قسمی به سر کرده باشد که پیشانی اش نمایان نباشد آیا در نماز سجده وی صحت دارد یاخیر؟

درین شکی نیست که اولی و افضل و بهتر این است که سجده مسلمان با پیشانی نمایان و ظاهر ادا شود و کلاه، لونگی، دستمال و غیره مانع رسیدن پیشانی به سجده گاه نشود، لیکن اگر پیشانی

نمایان هم نشود و در سجده کلاه، دستمال، لونگی و غیره مانع نمایان شدنش شود نماز قبول می شود و پاکی ندارد در نزد جمهور فقهاء.

علامه و فقیه معاصر شیخ ابن عثیمین رحمه الله سجده نماز را بدون پیشانی نمایان مکروه دانسته و توصیه کرده که باید پیشانی مسلمان در وقت سجده به سجده گاه برسد و هیچ چیزی مانع آن نشود، و من همین نظر را تأیید میکنم زیرا مسلمان وقت که پیشانی اش به سجده گاه برسد بدون ممانعت، احساس راحت نفسی میکند در نماز و باید مسلمان لونگی، کلاه و دستمال خود را در وقت نماز بلند کند تا اینکه مانع رسیدن پیشانی به سجده گاه نشود.

خانمش نماز صبح را نمی خواند و در اکثریت نمازها تنبلی میکند، چگونه این مشکل را حل کند؟

یکی از دوستان از کابل چنین سوال نموده:

خانمم باسواد است و از شرعیات کابل فارغ شده در هیچ مور دباهم مشکل نداریم، اما خانمم در اکثریت نمازها تنبلی میکند مثلاً در نماز صبح من برایش میگویم که خیر است صبح وقت نماز را ادا کن بعد بخواب اما میگوید که من که بیدار شدم باز

سردرد میشود بهانه میکند سوال من این است که از چپی راهی این مشکل را حل کنم؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

اولا: از این برادر محترم ما متشکریم که بخاطر هدایت خانم وشریک زندگی خود توجه جدی دارد، جزاه الله خیرا، الله متعال خانمش را توفیق دهد که بی نمازی را ترک کند.

ثانیا: راه حل این است که وقت خواب تنظیم شود، و برای نماز خواندن تشویق و ترغیب گردد که نمازها باید به اهتمام خاص و در اوقاتش ادا گردد زیرا کسانی که نمازها را بدون عذر ترک میکنند در آتش دوزخ عذاب می شوند، و این مسئولیت شوهر است که به شیوه‌های مختلف این خانم را تشویق نماید و از بی نمازی تحذیر کند و بفهماند که نماز عهد و فاصله و مسافه بین مسلمان و غیر مسلمان و مشرک میباشد، و بهتر است که برای خانم تان همنشینان صالح و خوب از خوهران انتخاب کنید زیرا با وجود تخصص شرعیات و دینیات راه بی نمازی را انتخاب نموده حتما در تربیه دینی اش خلل و کمی وجود دارد که باید جبران شود.

ثالثا: باید این خانم محترمه تان نظام و روش خواب خود را تغییر دهد تا اینکه نمازهای صبح را اداء کند.. زیرا نماز صبح فضیلت بسیار زیاد دارد .. رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده اند:

" من صلى البردين دخل الجنة"^۱ هر کسی نماز صبح و عصر را اداء کند جنت نصیبش می شود.

أبو ذر رضی الله عنه روایت کرده در حدیث صحیح که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده اند: "من صلى الصبح فهو في ذمة الله"^۲ هر کسی نماز صبح را اداء کند الله متعال او را حفاظت می کند و نگهدار او می باشد از بلاها و مصایب.

و خواب بودن بشکل دائم عذر شده نمی تواند برای ترک نماز صبح و اگر چنین کند گنهگار می شود... باید زنگ ساعت و یا موبایل را برابر کند تا اینکه بیدار شود و آخرین کوششهای خود را بخرچ دهد.. اگر انسان قصدا و عمدا نماز را ترک کند گنهگار شمرده می شود اما اگر یکان وقت بخواب بماند معذور شمرده می شود..

و باید مسلمان بخاطر ادای نماز در اوقاتش جدی باشد و اهتمام خاص نماید زیرا اگر کسی اهتمام نکند بیم آن میرود که از جمله منافقین شمرده شود، الله متعال در قرآن کریم صفات منافقین را بیان میکند و از جمله اینکه آنها در نمازها تنبل هستند و به تنبلی و کسالت به طرف نماز حرکت میکنند و مردم را نشان میدهند و ریاء

۱ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب مواقيت الصلاة، باب فضل صلاة الفجر، رقم الحديث: (۵۷۴)، (ج ۱، ص ۱۱۹).

۲ - أخرجه مسلم في صحيحه، كتاب المساجد ومواضع الصلاة، باب فضل صلاة العشاء والصبح في جماعة، رقم الحديث: (۶۵۷)، (ج ۱، ص ۴۵۴).

کاری میکنند و ذکر الله متعال را کمتر میکنند: "وإذا قاموا إلى الصلاة قاموا كسالى يراؤن الناس ولا يذكرون الله إلا قليلاً"^۱.

ورسول الله صلى الله عليه وسلم در حدیث صحیح متفق علیه فرموده اند که: "ليس صلاة أثقل على المنافقين من صلاة العشاء والفجر ولو يعلمون ما فيهما لأتوهما ولو حبواً"^۲. نیست گرانتر و ثقیلتر و باوزنتر بالای منافقین از نماز خفتن و نماز صبح.. و اگر فضائل این دو نماز را بدانند شاید چارپائی کرده خود را برسانند..

و ابن مسعود رضی الله عنه می فرماید: " لقد رأيتنا وما يتخلف عن الصلاة إلا منافق قد علم نفاقه "^۳ ما دیدیم و می بینیم که جماعت نماز صبح را بغیر از منافق آشکار کسی دیگری ترک نمی کند.

۱ - سورة النساء، الآية: ۱۴۲.

۲ - أخرجه مسلم في صحيحه، كتاب المساجد ومواضع الصلاة، باب فضل صلاة الجماعة، وبيان التشديد في التخلف عنها، رقم الحديث: (۶۵۱)، (ج ۱، ص ۴۵۱).

۳ - مختصر صحيح مسلم للمنذري، كتاب الصلاة، باب: في انتظار الصلاة وفضل الجماعة، رقم الحديث: (۳۲۳)، (ج ۱، ص ۹۲).

وعبد الله بن عمر رضي الله عنه مي فرمايد: " كنا إذا فقدنا الرجل في الفجر أسأنا به الظن" ^۱ وقت كه ما كسى را در مسجد در نماز صبح نمى ديديم بالايش بد گمان مى شديم..

وخداوند متعال مى فرمايد كه كسانى كه در نماز هاى شان بى توجهى وكسالت ميكنند جاى شان وادى جهنم است " فويل للمصلين الذين هم عن صلاتهم ساهون" ^۲.

از بي نمازي شوهرش نفرت دارد واز حكم ادامه زندگى زن مسلمان با شوهر بى نماز سوال ميکند

يکى از خواهران سوال نموده:

من سه فرزند دارم از اين شوهر، شراب مى نوشد نماز نمى خواند وقت كه برايش نصيحت كنم كه نماز بخوان سرش بد تأثير مى كند..زنكه باز هم است وتهمت وغيبت هم ميکند ليكن چاره جدا شدن را ندارم چى كنم؟

^۱ - أخرجه الطبراني في المعجم الكبير، باب من أسمه عمر، سعيد بن المسيب، عن ابن عمر، رقم

الحديث: (۱۳۰۸۵)، (ج ۱۲، ص ۲۷۱).

^۲ سورة الماعون، الآيتان: ۴-۵.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

باید این را بدانیم که دنیا دار ابتلاء و امتحان است و مسلمان به مشکلات گوناگون مواجه می شود لیکن حل این همه در روشنی دین مبین اسلام جستجو شود..حالا این خواهر محترمه و متدین ما به شوهر بی نمازی، شرابی و بی بندوبار مبتلاء شده و همه تلاشها را بخرچ داده تا اینکه سبب هدایت او شود لیکن نتیجه مثبت بدست نیاورده ..مگر به این معنی نیست که سکوت را اختیار کند و زندگی خود را با این شخص ادامه دهد زیرا:

۱- نماز رکن دوم دین مبین اسلام و علامه و نشانه صدق ایمان مسلمان است و اگر کسی از آن منکر باشد از دین مبین اسلام خارج میگردد..ونیز در صورت که بشکل دائم و همیشه آنرا ترک کند و ادا نکند باز هم خطر این می رود که از دین خارج شده باشد زیرا تنها اقرار کردن معنی ندارد و اگر عمل نکند ..رسول الله صلی الله علیه وسلم در حدیث صحیح فرموده است: "بين العبد وبين الكفر ترك الصلاة"^۱ فاصله بین مسلمان و غیر مسلمان ترک کردن نماز است..و در روایت دومی فرموده است: "ليس بين العبد وبين الكفر إلا ترك الصلاة"^۲.

^۱ سنن أبي داود، كتاب السنة، باب في رد الإرجاء، شماره حدیث: (۴۶۷۸)، (ج ۴، ص ۲۱۹).

^۲ سنن النسائي، كتاب الصلاة، باب الحكم في تارك الصلاة، شماره حدیث: (۴۶۴)، (ج ۱، ص ۲۳۲).

بین مسلمان و غیر مسلمان تنها نماز خواندن فرق ایجاد می کند.. نماز مسلمان را از فحشاء و منکر منع میکند: "إن الصلاة تنهى عن الفحشاء والمنکر"^۱.

۲- این شوهر وقت که نماز را ترک کرده دروازه های منکر و فحشاء برویش باز شده و مرتکب قمار زدن و زنکه بازی هم شده..

۳- باید بخاطر اقامه حجت و براءت ذمه خود باز هم از شوهرش خواهش کند که پابند احکام الهی باشد و نماز را ادا کند و از قمار زدن و افعال قبیح و زشت دستبردار شود در غیر آن چاره بجز از جدائی ندارد.

۴- حالا ادامه زندگی این خانم با شوهر که در مسلمانی اش شک است کار معقول به نظر می نرسد ، باید در سردرگمی نباشد اقارب و ولی امر خود را در جریان بگذارد و به شکل فوری به محکمه رجوع کند تا اینکه اجراءات جدائی از طریق محکمه شروع شود و بخاطر سرنوشت اولاد صحبت گردد که شریعت حق رعایت اولاد نیز به خانم میدهد زیرا شوهر فاسق و فاجر معلوم الحال نمی تواند که این وظیفه را بدوش داشته باشد زیرا اطفال را نیز به سرنوشت خود دچار میسازد... اطفال به فطرت خوب تولد می شوند لیکن پدر و مادر ناصالح و ماحول خراب آنها را به بیراهه میکشاند.

^۱ - سوره عنکبوت: ۴۵.

۵- البته از لا بلای سوال خواهر محترمه حکم کافر بودن شوهرش را کرده نمی توانیم چون منکر نماز نیست و نماز را ترک میکند و وعده میدهد می خواند لیکن عمل نمی کند.. مگر در فسق و فجور و کارهای آغشته است که اصرار کردن و مداومت بر آن راه رفتن به دوزخ را هموار میسازد و ادامه زندگی این خواهر را با او مشکوک ساخته... زیرا اگر از دین بر آمده باشد به این خواهر جواز ندارد که با او زندگی کند حتی ضرورت به طلاق هم نیست چون زن شخص مرتد نکاحش فسخ گفته می شود.. و احکام غیر مسلمان در تعاملات بالایش تطبیق می شود مثلا در بین زن مسلمان و این مرد زنا شوهری وجود نمی داشته باشد، از میراث محروم است، در قبرستانی مسلمانان دفن نمی شود، نماز جنازه ندارد، حق سرپرستی و تربیه اولاد خود را ندارد..

۶- قاضی محکمه بعد از اینکه حقائق و جوانب این قضیه را درک نماید در حکم و فیصله خود این مسأله را در نظر داشته باشد که این خواهر با وجود که از طبقه مظلوم است و استقلالیت اقتصادی ندارد و اعراف و تقالید کشور ما از این بیشتر به خانمها اجازه نمی دهد با وجود این همه موانع حتی الوسع سعی و تلاش را بخرج داده تا اینکه سبب هدایت شوهرش شود و راضی نبوده که جدایی را اختیار کند لیکن بخاطر ترس از عذاب قبر و روز آخرت به محکمه رجوع کرده.

نماز خواندن با دریشی که لباس مباح است

هر ملا امام که نماز خواندن را با دریشی نامشروع میدانند متعصب و تنگ نظر میباشد، در نماز ستر عورت فرض است که از زیر ناف تا به زانوها است برای مردان، البته لباس زیبا و پاک پوشیدن کار خوب است و دریشی که تنگ نباشد و عورت مسلمان را ظاهر نکند لباس مباح است.. پیراهن و تنبال تنها در افغانستان و پاکستان مروج است در حال که دریشی لباس عمومی همه مسلمانان جهان است.. مولوی صاحبان و ملاحای مساجد باید از تنگ نظری دست بردارند و لباس حلال و مباح را حرام نگویند.

آیا دلیل صحیح وجود دارد که در نمازهای سنت تغییر دادن جای نماز ثواب دارد؟

استاد محترم شما قبلاً گفته بودین حدیث که از آن استدلال می شود برای شاهی زمین برای کسانی نماز می خوانند بالایش و جای خود را در نماز سنت تغییر میدهند آیا جای خود را تغییر ندهیم در سنت؟

الحمد لله وحده والصلاة والسلام على من لا نبي بعده:

بلی من قبلا نوشتم: احادیث که در این باب آمده ضعیف است و به آن در عبادات عمل نمی شود لیکن تغییر دادن جای در نماز های سنت مباح است و بعض علماء تغییر دادن جای نماز را در سنت ها مستحب میدانند و از این آیه کریمه استدلال میکنند: "يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا" ^۱ زمین در روز قیامت شاهدهی و خبر میدهد از کارهای خیر و شر انسانها بالای آن و توقع می رود که شاهدهی دهد که یک مسلمان در جاهای مختلف مساجد و روی زمین نماز خوانده و این شاهدهی نصیبش شود.

اشاره کردن با انگشت سبابه در تشهد از سنتهای نماز است

یکی از هموطنان عزیز ما از ولایت بلخ سوال نموده:

استام محترم سوال داشتم در مورد اشاره کردن انگشت سبابه

در تشهد که این عمل از حدیث شریف ثابت است یا نه؟

^۱ - سوره زلزله: ۴.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

اشاره کردن با انگشت سبابه در تشهد از سنتهای نماز است، و در احادیث صحیح و سنت عملی و آثار صحابه رضی الله عنهم ثابت است، وائل بن حجر رضی الله عنهم روایت نموده هنگامی که رسول الله صلی الله علیه وسلم را در وقت ادای نماز مشاهده نمودم چنین انجام داد: " ثم قبض اثنتين من أصابعه وحلق حلقة ثم رفع إصبعه فرأيته يحركها يدعو بها"^۱، بعد از نشستن در تشهد دو انگشت خود را قبض و جمع نمود مثل دائره و حلقه سپس انگشت سبابه خود را اشاره کنان بلند نمود و به دعاء نمودن ادامه میداد.

از تابعی جلیل القدر نافع روایت صحیح است که فرمود: " كان عبد الله بن عمر إذا جلس في الصلاة وضع يديه على ركبتيه وأشار بإصبعه وأتبعها بصره ثم قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لهي أشد على الشيطان من الحديد يعني السبابة"^۲، عبد الله ابن عمر رضی الله عنه هنگامیکه در نماز می نشست دستان خود را بزبانوی خود میگذاشت و با انگشت سبابه خود اشاره می نمود و ادامه میداد و

۱ - أخرجه النسائي في سننه، كتاب الافتتاح، باب موضع اليمين من الشمال في الصلاة، رقم الحديث: (٨٨٩)، (ج ٢، ص ١٢٦).

۲ - أخرجه أحمد في مسنده، مسند المكثرين من الصحابة، مسند عبد الله بن عمر رضي الله عنهما، رقم الحديث: (٦٠٠٠)، (ج ١٠، ص ٢٠٤).

فرمود که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده است این اشاره انگشت سبابه از ضرب آهن نیز شدید تر و مؤثر تر است بر شیطان.

شیوه و طریقه سنت بودن این اشاره این است که انگشت سبابه در وقت خواندن شهادتین بلند شود سپس در جایش گذاشته شود و اگر کسی اشاره نمودن را تا آخر تشهد ادامه میدهد این هم ثابت است.

این از سنتهای نماز است انجام دادنش ثواب و فضیلت دارد و متابعت سنت رسول الله صلی الله علیه وسلم است، و اگر کسی انجام نمیدهد نمازش میشود زیرا از واجبات و فرائض نماز نیست.

رهنمائی شرعی برای هموطنان مقیم ما در اروپا بخاطر ادای نماز خارج مسجد و در اماکن عامه

یکی از هموطنان عزیز ما مقیم در اروپا چنین سوال نموده:

استاد محترم سؤال داشتم من در لندن زندگی می کنم مردم را می بینم که اکثر مردم در بیرون هم نماز می خوانند اما در جای پاک حکم آن چیست بدون ستره؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

از اینکه نماز رکن دوم اسلام است در اصل ادا کردن نماز از خود احکام، آداب و شرائط خاص دارد، و نمازها باید در مساجد خوانده شود، فقهاء از نماز خواندن در راه منع کرده اند و مکروه دانسته اند تا اینکه که برای عامه مردم ورهگذر مزاحمت نشود، و نیز خود نماز گزار چشمش بمردم نیفتد و فکرش نرود که خشوع نمازش کم نشود، و نیز در ادای نماز خارج مسجد و راه تعداد نماز گزاران در مساجد کم می شود و بیم آن می رود که مساجد هجر شود.

اما در بعض موارد که مثلاً مسجد وجود نداشته باشد، و یا دور باشد که نماز گزار رسیدگی کرده نتواند، و یا اینکه دکان و مرکز تجارته خود را ترک کرده نتواند برای اینها جواز دارد که در خارج مسجد نماز را ادا کنند و در این صورت وحدت، اتحاد و منظم بودن مسلمانان هم ظاهر می شود برای غیر مسلمانان و نیز این امر سبب تشویق غیر مسلمانان می شود که به دین مبین اسلام رجوع کنند و هدایت شوند و ایمان بیاورند لیکن رهنمائیهای ذیل را در نظر داشته باشند:

۱- نماز شان در یک بخش و کنار راه باشد، جاده، سرک و راه رفت و آمد مردم را مسدود نسازند که سبب آزار اذیت آنها نشوند تا اینکه غیر مسلمانان را از دین مبین اسلام متنفر نسازند.

۲- در قانون همان کشور غیر اسلامی نماز خواندن در خارج مسجد و راه منع نباشد، تا اینکه مورد پیگرد و ضرر قرار نگیرند.

۳- بهتر است که ستره یعنی مانع که از گذر مردم از سجده گاه شان شود داشته باشند، تنها سجده گاه اما بعد تر از آن مانع عبور و مرور مردم شده نمی تواند.

۴- پارکها، باغها، چمن، میدانهای آزاد و میدانهای بازی، ایستگاه موترها و غیره همه جای نماز شمرده می شود در صورت که پاک باشد، زیرا همه روی زمین جای نماز مسلمان است غیر از مقبره، زمین مغضوب، و اماکن نجاست و زباله و فارمهای حیوانات.

۵- در حالت ضرورت که مسلمان چاره نداشته باشد و خطر قضاء شدن نمازش باشد می تواند در یک بخش و کناره از راه، سرک، صنف درسی، ایستگاه موترها و غیره جاها نماز خود را ادا کند و اگر وقت کم باشد و به مشکلات مواجه باشد تنها نماز فرض را ادا کند زیرا مسلمانان که در اروپا زندگی میکنند شرائط دینی شان فرق میکند و به مشکلات گوناگون روبرو هستند از جمله قلت و نبود مساجد و جاهای طهارت و وضوء و جریان کار و درس در وقت نماز که بعض اوقات اجازه نمی داشته باشند و یا اینکه باید در وقت بسیار کم نماز را ادا کنند در صورت ادای نمازهای فرض مهم است.

۶- داشتن ستره (مانع عبور و مرور) در سجده گاه بسیار با اهمیت است و سنت مؤکد میباشد و سبب ادای نماز با خشوع و حضور قلب می گردد، رسول الله صلی الله علیه وسلم در حدیث صحیح فرموده است: "إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فَلْيَصِلْ إِلَى سِتْرَةٍ وَلْيَدْنِ مِنْهَا" هنگامی که یکی از شما نماز می خواند ستره داشته باشد و نزدیکش بوده باشد. و در احادیث صحیح بر وجود ستره و مانع عبور مرور تأکید بیشتر شده در صورتی که خطر عبور و مرور مردم و یا حیوانات از پیش نماز باشد خصوصاً در سرکهای اروپا زنان بی حجاب بیشتر هستند که اگر از سجده گاه عبور کنند نماز قطع می شود.

چگونه با خشوع و حضور قلبی نماز را ادا کند؟

یکی از خواهران از کابل سوال نموده:

استاد برزگوار یک مشکل دارم و زیاد کوشش میکنم که نماز خود را با خشوع و حضور قلبی بخوانم لیکن نمی توانم و بزودی و

---

^۱ - سنن أبي داود، كتاب الصلاة، باب ما يؤمر المصلي أن يدرأ عن الممر بين يديه، شماره حدیث: (۶۹۸)، (ج ۱، ص ۱۸۶).

عجله نماز می خوانم و در باره چیزهای زیاد در داخل نماز فکر میکنم، از خیر تان مرا رهنمایی کنید؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

بر مسلمان واجب است هنگامیکه در نماز ایستاد میشود عظمت و بزرگی ذاتی را بیاد بیاورد که بحضور او ایستاده است، که این ذات الله سبحانه و تعالی است، و نماز را آهسته، براحت اطمنان، خشوع و حضور قلب ادا نماید مثلی که رسول الله صلی الله علیه وسلم با تمام حضور قلب می خواند و نیز امت خود را امر کرده است: "صلوا كما رأيتموني أصلي"^۱، نماز را قسمی ادا کنید که من میکنم.

مسلمان باید در آیات قرآن کریم که در نماز تلاوت میکند تدبیر و تفکر نماید، به اذکار و دعاهای داخل نماز غور و تأمل بیشتر کند و این همه اموری است که او را از فکر کردن در کارهای دنیایی باز میدارد، و ضمناً تلاش نماید که همه علائق خود را با دنیا در سر نماز قطع کند و برضد شیطان و وسوسه های آن مقاومت نشان دهد، و آن مؤمن و مسلمانی فلاح و رستگاری و کامیابی دنیا و آخرت نصیبش میگردد که نماز خود را با خشوع و

^۱ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب الأذان، باب الأذان للمسافر، إذا كانوا جماعة، والإقامة، وكذلك بعرفة وجمع، وقول المؤذن: الصلاة في الرحال، في الليلة الباردة أو المطيرة، رقم الحديث: (۶۳۱)، (ج ۱، ص ۱۲۸).

حضور قلب و به اخلاص ادا کند، الله متعال فرموده است: " قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ ، الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ " ^۱.

مردی با انگشتر طلا نماز خوانده آیا نمازش باطل شده؟

یکی از هموطنان عزیز ما مقیم جرمنی چنین سوالی پرسیده:

سوال داشتم به ارتباط طلا که به مرد حرام است آیا نماز مرد با انگشتر طلا روا است و اگر با انگشتر طلا نماز خوانده باشد قضایی بگرداند؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

در شریعت پوشیدن طلا بر مردان جایز نیست، و آنرا به زبان رسول الله صلی الله علیه و سلم حرام گردانیده و در حدیث صحیح فرموده است: " أحل الذهب والحیر للإناث من أمتي وحرم علی ذکورها" ^۲، طلا و ابریشم به زنان امتم حلال گردانیده شده و بر مردان امتم حرام.

۱ - سورة المؤمنون، الآية: ۱-۲.

۲ - أخرجه أحمد في مسنده، أول مسند الكوفيين، حديث أبي موسى الأشعري، رقم الحديث: (۱۹۵۰۳)، (ج ۳۲، ص ۲۵۹).

لیکن اگر کسی از مردان با انگشتر طلا نماز خوانده باشد خودش گنہگار شمرده میشود بخاطر نامرمانی اللہ جل جلالہ لیکن نمازش درست است و قضایی ندارد.

جویدن ساجق و چوشیدن چاکلیت نماز را باطل می سازد

یکی از دوستان سوال نموده:

سلام خدمت استاد محترم اگر کسی هنگام نماز خواندن ساجق به دهن آن باشد آیا به نماز آن خللی وارد میشود؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

گذاشتن ساجق در دهن بی ادبی و بی اعتنائی در عبادت شمرده می شود و خشوع و حضور قلب را متأثر میسازد و جویدن آن و یا چوشیدن چاکلیت و شیرینی نماز را باطل می سازد.

قنوت نازله را بخاطر رفع ظلم از مسلمانان حلب فراموش نکنیم

برادر عزیز ما سوال نموده :

لطفاً درباره قنوت نازله کمی معلومات بدهید؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

سنت رسول الله صلی الله علیه وسلم در چنین حالات این است که در مساجد وحلقه ونهاد های دعوتی وحتی با فامیل اهل خانه قنوت نازله خوانده شود..ودعاء اجتماعی منظم صورت گیرد.

قنوت نوازل همان دعائی است که بعد از رکوع رکعت اخیر همه نماز های فرض خوانده می شود بخاطر نصرت وکامیابی ورفع ظلم که بر مسلمان واقع می شود ویا اینکه طوفان وحوادث وکوارث واقع شود، رسول الله صلی الله علیه وسلم در موردی یکماه کامل قنوت نوازل را می خواند.

۱- بعد از رکوع همه نمازهای فرض خوانده می شود لیکن در رکعت اخیر نماز فرض صبح بیشتر تأکید شده.

۲- بشکل فردی هم خوانده می شود ونیز به شکل اجتماعی در نماز جماعت هم.

۳- به شیوه دعاء می شود که مناسب حال واقعه که صورت گرفته باشد امام دعاء را بخواند و مقتدیها آمین بگویند..مثلا : اللهم انصر المسلمين في سوريا، اللهم ارفع عنهم الظلم، اللهم زلزل أقدام بشار ومن عاونهم.. اللهم مزقهم شر ممزق، اللهم انتقم منهم، اللهم دمر ديارهم . اللهم أنج المستضعفين من المؤمنين في سوريا وحلب ، اللهم انصرهم ، اللهم اشدد وطأتك على بشار الأسد والروس والمجوس ، ومن شايعهم وأعانهم ، اللهم العنهم ، اللهم اجعلها عليهم سنين كسني يوسف .

۴- این دعاء در حالت قیام و ایستاد بودن خوانده می شود.

۵- از فوائد این دعاء اقتداء کردن به رسول الله صلی الله علیه وسلم است در حالت سختی و مشکلات و مصائب و ابتلاء و بلای بر مسلمانان نازل می شود..دعاء کردن برای رهای از آن.

۶- اهتمام کردن به مسلمانان در جای دنیا که باشند زیرا همه مسلمان مثل یک جسم و جسد میباشند.. بر مسلمان فرض است که از احوال برادران مسلمان خود با خبر شود و کمترین واجب آن دعاء برای نصرت و کامیابی و رفع مشکلات شان است.

۷- در نتیجه این دعاء الله متعال بالای دشمنان غضب خود را نازل می کند.

۸- اطمینان دادن به مسلمانان بیچاره و مستضعف که برادران شان همراهی شان است ولو توسط دعاء.

۹- فراموش نکنیم که دعاء سلاح مسلمان است و اهمیت بسیار زیاد دارد خصوصاً دعای قنوت و حتماً تأثیر خود را میداشته باشد.

د دعای قنوت نازلہ د ویلو طریقہ

یو گران هیوادوال مو پوښتنه کړې ده:

گران استاد لطفاً د قنوت نازلہ په باره کې یو څه معلومات راکړئ؟ او د دعا متن یې هم ولیکئ؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

په سختو او شدیدو حالاتو کې د رسول الله صلی الله علیه وسلم سنت دا دي چې په مسجدو، دعوتی حلقو او نهادونو او حتی کورنۍ او اهل سره قنوت نازلہ ولوستل شي.. او منظمه اجتماعي دعاء وکړل شي.

قنوت نوازل همغه دعاء ده چې د ټولو فرضي لمونځونو له وروستۍ رکوع څخه وروسته ویل کېږي، د نصرت، کامیابی او هغه ظلم د رفع په خاطر چې پر مسلمان کېږي او یا دا چې طوفان، حوادث او نور

مصائب واقع شي، رسول الله صلى الله عليه وسلم يو وخت مكمله يو مياشت قنوت نوازل ولوستل..

۱- د ټولو فرض لمونځونو له وروستۍ ركوع څخه وروسته ويل كېږي د سهار د فرض لمونځ په وروستۍ ركعت كې ويلو يې زيات تاكيد شوى دى.

۲- په فردي او اجتماعي/جماعت دواړو شكلونو ويل كېداى شي.

۳- د داسې دعاء په طريقه ويل كېږي چې د واقع شوي حالت سره مناسب وي امام دې دعاء لولي او مقتديان دې آمين وايي..مثلا : اللهم انصر المسلمين، اللهم ارفع عنهم الظلم، اللهم زلزل أقدام بشار ومن عاونهم..اللهم مزقهم شر ممزق، اللهم انتقم منهم، اللهم دمر ديارهم .اللهم أنج المستضعفين من المؤمنين في سوريا، اللهم انصرهم ، اللهم اشدد وطأتك على بشار الأسد والروس والمجوس ، ومن شايعهم وأعانهم ، اللهم العنهم ، اللهم اجعلها عليهم سنين كسني يوسف.

۴- دا دعاء د قيام او ولاړي په حالت كې ويل كېږي.

۵- ددې دعاء يوه فائده هم په رسول الله صلى الله عليه وسلم پسې اقتداء كول دي د سختيو، مشكلاتو،

مصائبو، ابتلاؤ او ټولو هغو بلاؤ چې پر مسلمانان نازلې شوي وي..دعاء کول ددې ټولو څخه د خلاصون لپاره.

۶- د به مسلمانانو امورو ته اهتمام کول د دنيا په هر ځای کې چې وي، ځکه چې ټول مسلمانان د يو جسم او جسد په څېر دي.. پر مسلمان فرض دي چې د خپلو مسلمانانو ورونو له حالته با خبر شي او کمترین واجب پرې ددې دعاء کول دي د هغو د نصرت، کاميابۍ او ستونزو د رفع لپاره.

۷- ددې دعاء په پايله کې الله تعالى په دښمنانو خپل غضب را نازلوي.

۸- کمزور و شويو او بې چاره مسلمانانو ته دا اطمینان ورکول دي چې نور مسلمان ورونه يې له دوی سره دي ولو که دعاء پواسطه هم وي .

۹- دا بايد هېره نکړو چې دعاء د مسلمان سلاح ده، ډېر زيات اهميت لري په ځانگړي ډول دعای قنوت او حتماً خپل تاثير لري.

بهتر است که نماز وتر کمتر از سه رکعت اداء نشود در فقه حنفی

السلام علیکم ورحمت الله وبرکاته ..بعد از ادای نماز خفتن کسی و ترا یک رکعت بخواند آیا جواز دارد یا نی ؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله وعلى آله وصحبه أما

بعد:

نماز وتر نماز مستقل می باشد و فضیلت و ثواب و اجر زیاد دارد و مداومت بر آن مطابق سنت سبب دخول جنت می شود.. و وقت اداء آن بعد از نماز خفتن شروع و تا به طلوع فجر ادامه دارد.. و در مذهب حنفی واجب و از نظر جمهور و اکثریت فقهاء سنت مؤکد میباشد.

و در مورد تعداد رکعات نماز وتر فقهاء گفته اند که زیادتین آن یازده رکعت است و کمترین آن یک رکعت میباشد اگر کسی احساس کند که قضاء می شود و وقتش در حالت خارج شدن است.

رسول الله صلى الله عليه وسلم در حدیث صحیح متفق علیه فرموده است که: "صلاة الليل مثنى مثنى، فإذا خشي أحدكم الصبح صلى ركعة واحدة توتر له ما قد صلى"^۱. نماز شب دو رکعتی ، دو

۱ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب الجمعة، أبواب الوتر، باب ما جاء في الوتر، رقم الحديث:

(۹۹۰)، (ج ۲، ص ۲۴).

رکعتی است و به وتر خواندن ختم شود و اگر کسی از شما از خارج شدن وقت شب و دخول وقت صبح ترس داشته باشد وتر را یک رکعت اداء کند.

فقهاء به این نظر هستند که اگر کسی نماز وتر را قصدا وعمدا ویشکل دائمی ترک کند فاسق شمرده می شود.. امام احمد بن حنبل گفته است که تارک وتر شخص خوب نبوده و شاهدهی اش قبول نمی شود چون عدالت خود را در نتیجه ترک نماز وتر از دست داده.

بهترین طریقه و شیوه اداء کردن وتر:

۱- دو دو رکعت خوانده شود، و دری آخر آن یک رکعت مستقل خوانده شود و دعای قنوت نیز در این رکعت خوانده شود و این طریقه صحیح و ثابت است و بهتر است.

۲- دو دو رکعت خوانده شونده و در اخیر سه رکعت یکجا خوانده شود به یک سلام و یک قعه فقد بعد از سجدهای رکعت سود در قعه تشهد نشسته شود و تشهد خوانده شود و سلام داده شود. وقعه اول ندارد این دومین بهترین طریقه وتر خواندن است .. دعای قنوت در رکعت سوم خوانده شود.

۳- طریقه سوم همانا سه رکعت به با دعوی قعه نشستن در تشهد اول و آخر است که طریقه بدرستی ثابت نیست و در آن تکبیر

که قبل از دعای قنوت خوانده می شود ثابت نیست و نیز در قعده نشستن برای تشهد اول هم حرفهای است در موردش ..

وبهتر واولی وافضل همان دو طریقه اولی است .

دعای قنوت نماز وتر مذهبی حنفی واجب و از نظر جمهور فقهاء سنت است

یکی از دوستان سوال نموده که:

سلام علیکم، دعا قنوت در نماز چپی حکم دارد منظورم از سنت بودن یا واجب بودن ان است ؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

دعای قنوت وتر در مذهب حنفی واجب میباشد و نزد جمهور فقهاء سنت است و اگر کسی آنرا ترک کند نماز قبول می شود، و در نماز خلل وارد نمی شود.

در حدیث صحیح ثابت که رسول الله صلی الله علیه وسلم حسن و حسین رضی الله عنهما را دعای قنوت را یاد میداد و ایشان را نه به مداومت کردن و همیشه خواندن امر کرده بود و نه

هم به ترک کردن آن ازینرو واجب نیست تنها سنت است که ثواب و فضیلت دارد.

و نیز در اثر صحیح ثابت است که صحابی جلیل القدر ابی بن کعب رضی الله عنه برای صحابه کرام نماز جماعت میداد در مسجد نبوی و در تراویح و بعض وقت دعای قنوت را قصدا نمی خواند وتر می کرد که مردم آنرا واجب فکر نکنند.

در صورت حفظ نداشتن دعای قنوت برایش روا که از روی نوشته ورق و یا کتاب ادعیه مأثورات بخواند.

برایش جایز است که بعد از دعای قنوت برای خود و فامیل و دوستان و مسلمانان دعای های خاص و عام بکند.

قضائی نماز وتر

بسیار زیاد تشکر محترم، اگر نماز خفتن قضاء شود سه رکعت نماز وتر را چگونه قضایی اش را بیارم؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

قضائی نماز وتر دو رکعتی در روز خوانده می شود و سه رکعتی ادا نمی شود، تنها دو رکعتی خوانده می شود بدلیل حدیث

صحیح که امام مسلم در صحیح خود از أم المؤمنین عائشة رضی الله عنها روایت کرده: "أن رسول الله صلى الله عليه وسلم كان إذا فاتته الصلاة من الليل . من وجع أو غيره . صلى من النهار ثنتي عشرة ركعة" ، وقتیکه نماز شب رسول الله صلى الله عليه وسلم قضاء میشد به سبب مرض و درد و غیره در روز دوازده رکعت می خواند، در اصلا نماز شب با وتر یازده رکعت است لیکن قضائی وتر در روز تغییر می کند دو رکعتی ادا می شود.

یک رکعتی دو و سه رکعتی چهار و پنج رکعتی شش و هفت رکعتی هشت و یازده رکعتی دوازده ادا می شود.

بهترین طریقه ادای نماز وتر و تعداد رکعت آن

حاجی محمد مجاهد غزنوی سوال نموده که:

السلام علیکم ورحمه الله وبرکاته، استاد محترم نماز وتر را به أفضل ترین وجه که به احادیث صحیح ثابت شده باشد برای ما توضیح بدهید، جزاک الله خیر جهان سپاس از شما استاد گرامی که وقت گرانبها تان را به خاطر معلومات مسلمانان می دهید.

۱ - أخرجه مسلم في صحيحه، كتاب صلاة المسافرين وقصرها، باب جامع صلاة الليل، ومن نام عنه أو مرض، رقم الحديث: (۷۴۶)، (ج ۱، ص ۵۱۵).

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

نماز وتر نماز مستقل می باشد و فضیلت و ثواب و اجر زیاد دارد و مداومت بر آن مطابق سنت سبب دخول جنت می شود، و وقت اداء آن بعد از نماز خفتن شروع و تا به طلوع فجر ادامه دارد، و در مذهب حنفی واجب و از نظر جمهور و اکثریت فقهاء سنت مؤکد می باشد.

و در مورد تعداد رکعات نماز وتر فقهاء گفته اند که زیادتین آن یازده رکعت است و کمترین آن یک رکعت می باشد اگر کسی احساس کند که قضاء می شود و وقتش در حالت خارج شدن است.

رسول الله صلی الله علیه و سلم در حدیث صحیح متفق علیه فرموده است که: "صلاة الليل مثنى مثنى، فإذا خشي أحدكم الصبح صلى ركعة واحدة توتر له ما قد صلى"^۱، نماز شب دو رکعتی، دو رکعتی است و به وتر خواندن ختم شود و اگر کسی از شما از خارج شدن وقت شب و دخول وقت صبح ترس داشته باشد وتر را یک رکعت اداء کند.

۱ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب الجمعة، أبواب الوتر، باب ما جاء في الوتر، رقم الحديث:

(۹۹۰)، (ج ۲، ص ۲۴).

فقهاء به این نظر هستند که اگر کسی نماز وتر را قصدا و عمدا و بشکل دائمی ترک کند فاسق شمرده می شود، امام احمد بن حنبل گفته است که تارک وتر شخص خوب نبوده و شاهدی اش قبول نمی شود چون عدالت خود را در نتیجه ترک نماز وتر از دست داده.

آیا کشیدن موبایل از جیب هنگام نماز، دیدن شماره و بند کردن آن نماز را فاسد میکند؟

یکی از علمای ولایت ننگرهار سوال نموده:

په لمانځه کې موبایل د جیب نه راویستل او نمبر ته ئی کتل او بیانی بندول عمل ئی کثیر دی او که جواز لری؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

اولا: بر مسلمان فرض است که نماز خود را با خشوع و حضور قلب ادا کند و از هر عمل و حرکتی که در نمازش خلل وارد میکند اجتناب کند از جمله بند کردن موبایل از داخل شدن در نماز، الله متعال در قرآن کریم فرموده است که فلاح و کامیابی و رستگاری

نصیب آن مؤمنان میشود که نماز های شانرا به خشوع و حضور قلب ادا میکنند: " قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ، الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ".^۱

ثانیا: فقهای معاصر به این نظر هستند که تنها کشیدن موبایل از جیب و بند کردن آن هنگام نماز، نماز را فاسد نمی سازد.

ثالثا: به شکل قصدی و عمدی دیدن شماره تیلیفون کننده هنگام نماز که روی نماز گزار از قبله نگردد و دور نکند نماز را مکروه میسازد.

رابعاً: اما کشیدن موبایل از جیب هنگام نماز، دیدن شماره و بند کردن آن اگر به شیوه غیر عادی که نماز گزار در آن غور و فکر کند و فکرش از نماز برود که نداند بکجا رسیده نمازش باطل و فاسد میشود زیرا که عمل کثیر را انجام داده در نماز.

نظر به قول راجح فقهاء بالا کردن دستان در دعای قنوت نماز وتر مستحب است

یکی از هموطنان از شهر کابل سوال نموده:

^۱ - سورة المؤمنون، الآية: ۱-۲.

بعض مردم هنگام خواندن دعای قنوت نماز وتر واجب دستان شانرا بالا میکنند و بعض دیگر شان نمی کنند خواستم نظر شما را در این مورد داشته باشم؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

بالا کردن دستان از اسباب قبولی و استجابت دعاء است و در احادیث صحیح ثابت که رسول الله صلی الله علیه وسلم هنگام دعای قنوت نوازل که برای نصرت و کامیابی مسلمانان دعاء میکرد دستان مبارک خود را بالا می نمود با یارانش کرامش، نیز بالا کردن دستان در دعای قنوت نماز وتر از چندین تن از صحابه و یاران پیامبر صلی الله علیه وسلم ثابت است و نقل شده از جمله عمر بن الخطاب، و عثمان بن عفان، و عبد الله بن مسعود رضی الله عنه و همین مذهب فقهای مذهب حنفی، شافعی و حنبلی است.

گفتنی و ملاحظه مهم در مورد تکبیر قبل از دعای قنوت در نماز وتر

یکی از مولوی صاحبان از شهر کابل سوال نموده که:

استاد محترم بعض کسان میگویند که تکبیر که قبل از دعای قنوت در نماز وتر واجب گفته می شود صحیح نیست و دلیل نداره، همین مسأله را اگر برایم واضح بسازی خوش می شوم؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

نماز وتر در مذهب حنفی سه رکعت خوانده می شود به یک سلام، و بعد از دو رکعت اول باید در قعده نشسته تشهد اول خوانده شود و بعدا در رکعت سوم شروع کند و بعد از فاتحه و خوانده سوره و قبل از دعای قنوت تکبیر گفته شود.

با وجود بحث و بررسی و تحقیق من شخصا هیچ دلیل پیدا نکردم نه از حدیث و نه هم از قیاس و حتی دلیل قناعت بخش هم نیافتم در کتابهای فقه حنفی و از سالهای زیاد من این تکبیر را نمی گویم زیرا دلیل ضعیف هم نداریم و می ترسم که این تکبیر فعل زائد در نماز باشد که خود نماز را زیر سوال نرود و فکر نکنم که ائمه و فقهای اسبق حنفی این تکبیر را گفته باشند، فقط در بعض کتابهای فقه حنفی نوشته شده و این به نظر من کفایت نمی کند.

و در نتیجه گیری باید بگویم که هیچ دلیل نیست از حدیث صحیح و نه هم قیاس کرده می توانیم به تکبیرات انتقالات ولهذا به نظر من من حیث یک محقق علم حدیث و فقه و باحث شرعی و طالب العلم ما و شما باید این تکبیر را نگوئیم و نماز وتر خود را بدون این تکبیر ادا کنیم.

و اگر مولوی صاحبان محترم دلیل دارند لطفا نوشته کنند که همه بدانند.

این فرصت خوب است برای بحث و مناقشه این مسأله زیرا علمای فقه مذهب حنفی ما این پوست را می خوانند که نماز وتر هموطنان خود را تصحیح کنیم، و این عیب نیست که اعتراف کنیم و اعلان کنیم که این تکبیر را مردم بی دلیل می خوانند.

نماز شب (وتر) اصلا یازده رکعت است

استاد محترم سلام علیکم من این سوال را در مسنجر تان هم کردم جواب نه گرفتم در نماز وتر در رکعت اول سوره سبح اسم ربک الاعلی و رکعت دوم سوره کافرون و در رکعت سوم سوره اخلاص که خوانده شد بعد به رکوع میرویم از رکوع که بلند شدیم بعد از سمیع الله لمن حمده استاد که شدیم باز دست را بسته کنیم دعای قنوت بخوانیم یا به شکل دعا دست بالا کنیم بخوانیم و این را میدانم که گاه گاهی خوانده شود.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

نماز وتر نماز مستقل می باشد و فضیلت و ثواب و اجر زیاد دارد و مداومت بر آن مطابق سنت سبب دخول جنت می شود، و

وقت اداء آن بعد از نماز خفتن شروع و تا به طلوع فجر ادامه دارد، و در مذهب حنفی واجب و از نظر جمهور و اکثریت فقهاء سنت مؤکد میباشد.

و در مورد تعداد رکعات نماز وتر فقهاء گفته اند که زیاد ترین آن یازده رکعت است و کمترین آن یک رکعت میباشد اگر کسی احساس کند که قضاء می شود و وقتش در حالت خارج شدن است.

رسول الله صلی الله علیه وسلم در حدیث صحیح متفق علیه فرموده است که: "صلاة اللیل مثنی مثنی، فإذا خشي أحدكم الصبح صلی رکعة واحدة توتر له ما قد صلی" ^۱، نماز شب دو رکعتی، دو رکعتی است و به وتر خواندن ختم شود و اگر کسی از شما از خارج شدن وقت شب و دخول وقت صبح ترس داشته باشد وتر را یک رکعت اداء کند.

فقهاء به این نظر هستند که اگر کسی نماز وتر را قصدا و عمدا و بشکل دائمی ترک کند فاسق شمرده می شود، امام احمد بن حنبل گفته است که تارک وتر شخص خوب نبوده و شاهدی اش

۱ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب الجمعة، أبواب الوتر، باب ما جاء في الوتر، رقم الحديث:

(۹۹۰)، (ج ۲، ص ۲۴).

قبول نمی شود چون عدالت خود را در نتیجه ترک نماز وتر از دست داده.

طریقه و اسلوب اداء کردن وتر:

۱- دو دو رکعت خوانده شود، و در آخر آن یک رکعت مستقل خوانده شود و دعای قنوت نیز در این رکعت خوانده شود و این طریقه صحیح و ثابت است و بهتر است.

۲- دو دو رکعت خوانده شود و در اخیر سه رکعت یکجا خوانده شود به یک سلام و یک قعدۀ فقط بعد از سجدهای رکعت سوم در قعدۀ تشهد نشسته شود و تشهد خوانده شود و سلام داده شود، و قعدۀ اول ندارد این دومین بهترین طریقه وتر خواندن است، دعای قنوت در رکعت سوم خوانده شود.

۳- طریقه سوم همانا سه رکعت به با دو قعدۀ نشستن در تشهد اول و آخر است که طریقه بدرستی ثابت نیست و در آن تکبیر که قبل از دعای قنوت خوانده می شود ثابت نیست و نیز در قعدۀ نشستن برای تشهد اول هم حرفهای است در موردش.

و بهتر و اولی و افضل همان دو طریقه اولی است.

حکم فراموش کردن دعای قنوت وتر

دعای قنوت نماز وتر را فراموش کرده نمازش چطور می شود؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

در مذهب حنفی باید سجده سهو کند زیرا یکی از واجبات، وتر واجب را ترک کردن است و جبران آن سجده سهو است.

اما در مذهب جمهور فقهاء ترک سنت و مستحب شده و نمازش درست است و سجده سهو لازم نمی گردد.

چگونه نماز وتر خود را ادا کنیم؟

یکی از خواهران از شهر کابل سوال نموده: نماز وتر بهتر و صحیح تر چطور است که بخوانیم؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

نماز وتر نماز مستقل است و فضیلت و ثواب و اجر زیاد دارد و مداومت بر آن مطابق سنت سبب دخول جنت و بهشت برین می گردد.

وقت ادای وتر:

وقت ادای نماز وتر بعد از نماز فرض وسنت خفتن آغاز و تا به طلوع فجر ادامه دارد، بهترین وقت آن آخر شب است برای کسی که بخواب نرود و وتر را قضاء نکند.

نماز وتر در مذهب حنفی واجب است زیرا که نصوص شریعت وسنت عملی رسول الله صلی الله علیه وسلم بر آن تأکید بیشتر داشته، واز نظر جمهور فقهاء سنت مؤکد است.

تعداد رکعات نماز وتر:

در مورد تعداد رکعات نماز وتر فقهاء گفته اند که زیادترین آن یازده رکعت است وکمترین آن یک رکعت میباشد اگر کسی احساس کند که قضاء می شود ووقتش در حالت خارج شدن است.

رسول الله صلی الله علیه وسلم در حدیث صحیح متفق علیه فرموده است: "صلاة الليل مثنى مثنى، فإذا خشي أحدكم الصبح صلى ركعة واحدة توتر له ما قد صلى"^۱.

۱ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب الجمعة، أبواب الوتر، باب ما جاء في الوتر، رقم الحديث:

(۹۹۰)، (ج ۲، ص ۲۴).

نماز شب دو رکعتی ، دو رکعتی است و به وتر خواندن ختم شود واگر کسی از شما از خارج شدن وقت شب ودخول وقت صبح ترس داشته باشد وتر را یک رکعت اداء کند.

آیا کسی که نماز وتر را ترک کند گنهگار میشود؟

فقهاء به این نظر هستند که اگر کسی نماز وتر را قصدا وعمدا وبشکل دائمی ترک کند فاسق شمرده می شود.. امام احمد بن حنبل گفته است که تارک وتر شخص خوب نبوده وشاهدی اش قبول نمی شود چون عدالت خود را در نتیجه ترک نماز وتر از دست داده.

طریقه و اسلوب اداء کردن وتر:

۱- دو دو رکعت خوانده شود، ودر آخر آن یک رکعت مستقل خوانده شود ودعای قنوت نیز در این رکعت آخری خوانده شود لیکن بعد از رکوع در حالت قیام وایستاده، قبل از سجده، واین طریقه صحیح وثابت است وبهتر است.

۲- دو دو رکعت خوانده شوده ودر اخیر سه رکعت یکجا خوانده شود به یک سلام ویک قعه ، بعد از سجده های رکعت سوم در قعه تشهد نشسته وتشهد خوانده را وسلام داده شود .وقعه اول ندارد این دومین بهترین طریقه وتر خواندن است،

دعای قنوت در رکعت سوم خوانده میشود بعد از رکوع در حالت قیام و ایستاده و قبل از سجده.

۳- طریقه سوم همانا سه رکعت به با دو قعده نشستن در تشهد اول و آخر است که این طریقه بدرستی ثابت نیست و در آن تکبیری که قبل از دعای قنوت خوانده می شود ثابت نیست نیز در قعده نشستن برای تشهد اول هم حرفهای است در موردش.

و بهتر و اولی و افضل همان دو طریقه اول است.

گفتنی و ملاحظه مهم در مورد تکبیر گفتن قبل از دعای قنوت در نماز وتر:

نماز وتر در مذهب حنفی سه رکعت خوانده می شود به یک سلام ، و بعد از دو رکعت اول باید در قعده نشستته تشهد اول خوانده شود و بعدا در رکعت سوم شروع کند و بعد از فاتحه و خوانده سوره و قبل از دعای قنوت تکبیر گفته شود.

با وجود بحث و بررسی و تحقیق من شخصا هیچ دلیل پیدا نکردم نه از حدیث و نه هم از قیاس و حتی دلیل قناعت بخش هم نیافتم در کتابهای فقه حنفی و از سالهای زیاد من این تکبیر را نمی گویم زیرا دلیل ضعیف هم نداریم و می ترسم که این تکبیر فعل زائد در نماز باشد که خود نماز را زیر سوال ببرود و فکر نکنم که ائمه و فقههای اسبق حنفی این تکبیر را گفته باشند، فقط در

بعض کتابهای فقه حنفی نوشته شده و این به نظر من کفایت نمی کند که به آن عمل کنیم.

و در نتیجه گیری باید بگویم که هیچ دلیل نیست از حدیث صحیح و نه هم قیاس کرده می توانیم به تکبیرات انتقالات و لهذا به نظر من من حیث یک محقق علم حدیث و فقه و باحث شرعی و طالب العلم ما و شما باید این تکبیر را نگوئیم و نماز و تر خود را بدون این تکبیر ادا کنیم .

الفاظ دعای قنوت که در احادیث و آثار صحیح ثابت است:

۱- " اللهم إنا نستعينك ونستغفرك ونؤمن بك ونتوكل عليك ونشفي عليك الخير كله نشكرك ولا نكفرك ونخلع ونترك من يفجرك، اللهم إياك نعبد ولك نصلي ونسجد وإليك نسعى ونحفد نرجو رحمتك ونخشى عذابك إن عذابك بالكفار ملحق "

۲- " اللَّهُمَّ اهْدِنِي فِيمَنْ هَدَيْتَ ، وَعَافِنِي فِيمَنْ عَافَيْتَ ، وَتَوَلَّنِي فِيمَنْ تَوَلَّيْتَ ، وَبَارِكْ لِي فِيمَا أَعْطَيْتَ ، وَقِنِي شَرَّ مَا قَضَيْتَ ، فَإِنَّكَ تَقْضِي وَلَا يُقْضَى عَلَيْكَ ، وَإِنَّهُ لَا يَذِلُّ مَنْ وَالَيْتَ ، وَلَا يَعِزُّ مَنْ عَادَيْتَ ، تَبَارَكْتَ رَبَّنَا وَتَعَالَيْتَ ، وَلَا مَنجَا مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ "

خپل وتر لمونځ څرنگه ادا کړو؟

له کابل څخه یوې خور پوښتنه کړې ده :

په بهتر او صحیح توګه وتر لمونځ څرنگه دی چې و
بې کړو؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

وتر لمونځ مستقل لمونځ دی او زیات فضیلت،
ثواب او اجر لري، د سنت مطابق په هغه مداومت کول
جنت او بهشت برین ته د داخلېدو سبب ګرځي..

د وتر د ادا کولو وخت:

د وتر لمانځه د ادا کولو وخت د ماخوستن د فرض
او سنت لمانځه څخه وروسته پیل او د فجر تر طلوع
پورې ادامه لري، د هغه غوره وخت د شپې آخر وخت
دی د هغه چا لپاره چې بیا ویده نشي او وتر قضاء
نکړي.

په حنفي مذهب کې وتر لمونځ واجب دی ځکه چې د
شریعت نصوصو او د رسول الله صلی الله علیه وسلم
عملي سنتو پر هغه زیات تأکید درلود، او جمهورو فقهاؤ
له نظره سنت مؤکد دی.

د وتر لمانځه د رکعاتونو تعداد:

د وتر لمانځه د رکعتونو په اړه فقهاؤ ویلي چې تر ټولو زیات یوولس رکعته دي او تر ټولو کم یې یو رکعت دی البته که څوک احساس وکړي چې قضاء کېږي او وخت یې د بهر کېدو په حالت کې دی .

رسول الله صلی الله علیه وسلم په صحیح متفق علیه حدیث کې فرمایلي دي :

"صلاة الليل مثنى مثنى، فإذا خشي أحدكم الصبح صلى ركعة واحدة توتر له ما قد صلى"^۱.

د شپې لمونځ دوه دوه رکعته دی او په وتر ادا کولو سره دې ختم شي او که له تاسو څخه څوک د شپې د وخت د خارجېدو او سهار د وخت له داخلېدو څخه وپره ولري وتر دې یو رکعت اداء کړي.

آیا هغه څوک چې د وتر لمونځ پرېږدي گنهگار ېږي؟

فقهاء په دې نظر دي چې که یو څوک وتر لمونځ قصدا او عمدا په دائمي شکل ترک کړي فاسق شمېرل

۱ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب الجمعة، أبواب الوتر، باب ما جاء في الوتر، رقم الحديث:

(۹۹۰)، (ج ۲، ص ۲۴).

کېږي.. امام احمد بن حنبل ویلي دي چې د وترو پرېښودونکی ښه شخص نه دی او شاهدي یې نه قبلېږي، ځکه چې د وترو د پرېښودو په پایله کې یې خپل عدالت له لاسه ورکړی دی.

د وترو د اداء کولو طریقه او اسلوب:

۱- دوه دوه رکعته دې وکړل شي، په آخر کې دې یو رکعت مستقل وکړای شي او دعای قنوت دې هم په دې آخري رکعت کې وویل شي لیکن له رکوع څخه وروسته د قیام او ودرېدو په حالت کې، له سجدي څخه مخکې، او دا طریقه صحیح، ثابته او غوره ده.

۲- دوه دوه رکعته دې وکړل شي او په اخیر کې دې درې رکعت یو ځای وکړل شي، په یو سلام او په یوه قعده، د دریم رکعت له سجدو وروسته دې د تشهد په قعده کېښي تشهد دې ولولي او سلام دې وگرځوي، اوله قعده نلري، دا دوهمه طریقه د وتر لمونځ بهترینه طریقه ده.. دعای قنوت یې په دریم رکعت کې له رکوع وروسته او له سجدي مخکې د ولاړې او قیام په حالت کې ویل کېږي.

۳- دریمه طریقه یې هماغه درې رکعته دي په دوه قعدو کېښناستل په لومړي او وروستي تشهد سره، چې دا

طریقه په درست ډول ثابته نه ده او په هغې کې هغه تکبیر چې له دعای قنوت څخه مخکې ویل کېږي ثابت نه دی همدارنگه د لومړي تشهد لپاره په قعده کې هم ځینې خبرې شته ..

بهره، اولی او افضل هماغه دوه لومړنۍ طریقې دي .

په وتر لمونځ کې له دعای قنوت څخه مخکې د تکبیر په اړه مهمې ملاحظې او نقطې:

په حنفي مذهب کې وتر لمونځ درې رکعته کېږي، په یو سلام سره ، له دوه اولنو رکعتونو وروسته باید په قعده کښېني او اول تشهد دې وویل شي، وروسته دې په دریم رکعت پیل وکړي، د فاتحې او سورة له ویلو وروسته او له دعای قنوت څخه مخکې تکبیر دې وویل شي ...

د بحث، بررسی او تحقیق سره سره ما شخصاً هیڅ دلیل پیدا نکړ، نه له حدیث او نه هم له قیاس او حتی په حنفي فقه کې مې هم قناعت بخش دلیل پیدا نکړ او له زیاتو کلونو راهیسي زه دا تکبیر نه لولم ځکه چې ضعیفه دلیل هم نلرو او وپرېزم چې دا تکبیر په لمونځ کې فعل زائد وي چې خپله لمونځ تر پوښتنې لاندې

راولي او فکر نه کوم چې ائمه ؤ او مخکنیو حنفي فقها ؤ
دا تکبیر ویلی وی .. فقط د حنفي فقهي په ځینو
کتابونو کې لیکل شوي دي او زما په نظر دا کفایت نه
کوي چې پرې عمل وکړو .

په پای کې باید ووايو چې له صحيح حدیث هیڅ دلیل
نه شته او نه هم په تکبیرات انتقالات قیاس کولای شو لهذا
منحیث د حدیث او فقهي د یو محقق، مبحث شرعي او
طالب العلم زما په نظر مور او تاسو باید دا تکبیر ونه
لولو او خپل وتر لمونځ له دې تکبیر پرته ادا کړو .

د دعای قنوت الفاظ چې په احادیثو او صحيح آثارو
کې ثابت دي:

۱- " اللهم إنا نستعينك ونستغفرك ونؤمن بك
ونتوكل عليك ونثني عليك الخير كله نشكرك ولا
نكفرك ونخلع ونترك من يفجرك، اللهم إياك نعبد ولك
نصلي ونسجد وإليك نسعى ونحفد نرجو رحمتك
ونخشى عذابك إن عذابك بالكفار ملحق "

۲- " اللهم اهْدني فيمن هَدَيْتَ ، وَعَافني فيمن عَافَيْتَ ،
وَتَوَلَّني فيمن تَوَلَّيْتَ ، وَبَارِكْ لي فيمَا أُعْطَيْتَ ، وَقْني شَرُّ
مَا قَضَيْتَ ، فَإِنَّكَ تَقْضِي وَلَا يُقْضَى عَلَيْكَ ، وَإِنَّهُ لَا يَدُلُّ

مَنْ وَالَيْتَ ، وَلَا يَعْزُ مِنْ عَادَيْتَ ، تَبَارَكْتَ رَبَّنَا وَتَعَالَيْتَ ،
ولا منجا منك إلا إليك " .

چرا در مذهب ما یعنی فقه حنفی دعای قنوت نماز وتر اهمیت خاص
دارد؟

یکی از هموطنان عزیز سوال نموده: چرا در مذهب ما یعنی
فقه حنفی دعای قنوت نماز وتر اهمیت خاص دارد، آیا این دعای
قنوت در احادیث صحیح ثابت است؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

درین این شکی نیست که این دعای قنوتی که در نماز وتر
واجب شب خوانده میشود یکی از دعاهاى با اهمیت میباشد که
شامل معانی توحید و وحدانیت الله متعال بوده و مسلمان بندگی
ویکتا پرستی الله متعال را ثابت میسازد و از شرک براءت و بیزاری
خود را در لا بلای این دعاء اعلان میدارد، و در روایات صحیح کتاب
های حدیث و آثار ثابت است که این دعاء در حقیقت دو سوره از
سوره های قرآن کریم بوده بنامهای " سورة الخلع وسورة الحفد" که
تلاوتش نسخ شده و حکمش باقی مانده و صحابی جلیل القدر ابی
بن کعب رضی الله عنه در مصحف خود نوشته نموده بود ، و در
روایات یکتعداد از صحابه کرام از جمله عبد الله بن مسعود رضی

الله عنه ثابت است که در وتر خوانده شده بر علاوه از دعاهای دیگری که مأثور است.. ودر بعض مصاحف کاتبین مصحف دیده شده.. واین لفظ مأثور آن است:

" اللهم إنا نستعينك ونستغفرك ونؤمن بك ونتوكل عليك ونثني عليك الخير كله نشكرك ولا نكفرك ونخلع ونترك من يفجرک، اللهم إياک نعبد ولك نصلي ونسجد وإليك نسعی ونحفد نرجو رحمتك ونخشى عذابك إن عذابك بالكفار ملحق "

ای بار خدایا از تو یاری میجوئیم واز تو آمرزش می خواهیم،
بتو ایمان می آریم، بتو توکل میورزیم، وبر تو ثنای خیر میگوئیم،
شکر ترا بجا میاوریم، وناسپاسی نمی کنیم وکسانی را که از اوامر
تو سرپیچی میکنند ترک میکنیم.

ای بار خدایا خاص از ترا میپرستیم و خاص بتو نماز می
خوانیم و خاص به توسجده میکنیم، وبسوی تو می شتابیم وبه
خدمت تو حاضریم وامیدوار رحمت تو هستیم واز عذاب تو می
ترسیم وبیگمان عذاب تو به کافران پیوست است.

نماز خواندن در گودام شراب فروشی

یکی از هموطنان ما مقیم امریکا سوال نموده:

خسربره ام در امریکا است، در یک شرکت کار میکند به حیث موتروان داخل گودام، اما داخل گودام همه اش کارتن ها و موادش شراب است، در وقت نماز در همان جا داخل گدام کنار شراب نماز هم میخواند آیا نمازش قبول میشود؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

اولا: کار کردن در شرکتهای که شراب فروشی میکند حرام است، معاش، کسب و کارش نیز حرام است، و باید بشکل فوری این کار را ترک کند و در جستجوی کار و وظیفه حلال شود و در ضمن پول و پیسه ای را که از این کار بدست آورده برای فقیران روی بازار صدقه دهد و نزد خود نگهداری نکند و از آن شرعا حق استفاده را ندارد، چون این نوع کار همکاری در کار ناروا و ناجایز است که الله متعال از آن منع نموده و امر کرده که مسلمان در کار خیر و تقوا و پرهیزگاری همکاری باشد و در کار بد، زشت و ناروا همکاری نکند، "وتعاونوا على البر والتقوى ولا تعاونوا على الإثم والعدوان"^۱.

^۱ - سورة المائدة، الآية: ۲.

رسول الله صلى الله عليه وسلم در حديث صحيح فرموده است:
 " لعن الله الخمر، وشاربها، وساقياها، وبائعها، ومبتاعها، وعاصرها،
 ومعتصرها، وحاملها، والمحمولة إليه، وآكل ثمنها".^۱

خود شراب جنس نجس است لعن شده و نیز اشخاص ذیل و
 همکاران در بخش شراب نوشی خرید و فروش و نقل و انتقال آن
 لعنت گردیده اند:

* کسیکه شراب را میسازد و تولید میکند بشکل مباشر و
 مستقیم.

* کسیکه برایش شراب تولید میشود یعنی شراب نوشی
 میکند.

* فروشنده شراب دکاندار و مغازه دار شراب و رستوران
 شراب فروش.

* کسیکه برایش شراب خریداری شده است تا اینکه از آن
 استفاده کند.

۱ - أخرجه البيهقي السنن الكبرى، كتاب البيوع، باب تحريم التجارة في الخمر، رقم الحديث:

(۱۱۰۴۵)، (ج ۶، ص ۲۰).

* کسیکه شراب را حمل میکند و نقل و انتقال میدهد مثل راننده و درایور.

* کسیکه برایش شراب حمل میشود و نگهداری آن را بدوش دارد.

* نوشنده ای شراب.

* ساقی شراب یعنی گارسون های رستورانها و هوتلها.

* استفاده کننده از پول شراب در تمام این بخشها و غیره.

* همچنان کسانیکه مواد شراب سازی و ماشین آلات آنرا برای شرکت های شراب نوشی میفروشند و آماده می سازند همه در گناه شریک هستند و از رحمت الهی طرد شده اند و آتش دوزخ در انتظار شان است.

ثانیا: از اینکه نماز عبادت الله متعال است مسلمان باید برای ادای نماز خود جای پاک را انتخاب کند و در جاهای که نجاست داشته باشد و یا به نجاست و پلیدی ها نزدیک باشد نماز نخواند.

ثالثا: در حالت عادی نماز که انسان جای پاک برای نمازش داشته باشد نماز در داخل گودام و شرکت شراب فروشی قبول نمی شود.

رابعاً: اگر جای دیگری که پاک باشد نداشته باشد و مجبور باشد نمازش در در داخل همان شرکت شراب فروشی قبول میشود زیرا رسول الله صلی الله علیه وسلم در حدیث صحیح فرموده است: " جعلت لي الأرض مسجداً وطهوراً"^۱ از خصائص من این است که زمین همه اش برای ادای نماز و سجده ام روا و پاک گردانیده شده.

خامساً: جاهای که نماز خواندن در آنجا مکروه است قرار ذیل است:

۱- در بین راه رفت و آمد.

۲- در خوابگاه حیوانات.

۳- در مذبحه و کشتارگاه.

۴- در بیت الخلاء.

۵- در غسل خانه.

۶- بر سقف خانه کعبه.

۷- در قبرستان یعنی محل دفن مرده ها.

^۱ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب التيمم، رقم الحديث: (۳۳۵)، (ج ۱، ص ۷۴).

۸- در زمین غصب شده.

۹- بدون ستره در جای که مردم رفت آمد و عبور و مرور نمایند.

شیوه و طریقه ادای نماز مسافر در داخل طیاره و هواپیما

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

بدون شک از ارکان و فرائض نماز قیام یا ایستادن و رو بطرف قبله آوردن است که نماز بدون آنها قبول نمی شود، لیکن در بعض اوقات مسلمان عذر میداشته باشد که قادر به قیام و رو بطرف قبله آوردن نمی باشد خصوصاً مسافری که در سفر طیاره و هواپیما در حرکت میباشد، در این حالت به اگر بیم آن برود که تا برسیدن طیاره وقت نماز خارج میشود و این نماز از نمازهای نیست که با نماز قبلی و یا بعدی اش جمع تأخیر و یا تقدیم شود نماز گزار تا حد توان خود کوشش کند از خدمه و میزبانان هواپیما جهت قبله را سوال نماید نیز در حالت قیام نماز بخواند اما اگر قبله را ندارد و قادر به ایستادن نیز نباشد نماز خود در هر حالتی که میسر و ممکن باشد بخواند و رو بطرف قبله آوردن و ایستادن یعنی قیام ساقط میشود می تواند در حالت نشسته نمازهای فرض خود را ادا کند، اما اگر آب برای طهارت و وضوء میسر نباشد می تواند تیمم

کند، اما در نماز نفلی سفر اصلاً رو بطرف قبله آوردن و قیام شرط نیست.

در دین مبین اسلام انسان به اندازه توانایی خود مکلف است که عبادات را بجا بیاورد، و او تعالی بر بندگان خود سختی و مشقت را روا نمی‌دارد و فرموده است: "يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمْ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمْ الْعُسْرَ"^۱.

او تعالی برای شما آسانی و سهولت و یسر را می‌خواهد و سختی و مشقت را نمی‌خواهد.

نیز فرموده است: "لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا"^۲.

الله متعال هیچ انسان را، جز به اندازه توانائیش، مکلف به عبادت نمی‌سازد.

و فرموده است: "فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ"^۳.

از او تعالی بترسید به اندازه که توانایی دارید یعنی تا حد توان خود عبادت او تعالی را بجا بیاورید.

۱ - سورة البقرة، الآية: ۱۸۵.

۲ - سورة القبره ، الآية: ۲۸۶.

۳ - سورة التغابن، الآية: ۱۱.

و رسول الله صلى الله عليه وسلم در حديث صحيح فرموده است: " إِذَا أَمَرْتُكُمْ بِشَيْءٍ فَأَتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ " ١.

وقتیکه من شما را به چیزی امر کردم، شما به اندازه توان خود آنرا انجام دهید.

همین حکم در نماز مسافرانی که در کشتی سفر میداشته باشند نیز تطبیق میشود، و در اثر صحیح ثابت است که انس بن مالک رَضِيَ اللهُ عَنْهُ همسفران خود را در کشتی در حالت نشسته بالای فرش نماز داده بود.

په الوتکه کي د مسافر د لمانځه اداکولو طريقه

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

پرته له شکه چې قیام/و در بدل او قبلې ته مخ کول د لمانځه له فرائضو او ارکانو څخه دي چې له هغو پرته لمونځ نه قبلېږي... لیکن په ځینو وختونو کې مسلمان عذر لري چې نشي کولای قیام وکړي او مخ قبلې ته واړوي په ځانگړي ډول هغه مسافر چې په الوتکه کې د

١ - أخرجه مسلم في صحيحه، كتاب الحج، باب فرض الحج مرة في العمر، رقم الحديث:

(١٣٣٧)، (ج ٢، ص ٩٧٥).

حرکت په حالت کې وي، په دې حالت کې که دا وېره وي چې د الوتکې تر رسېدو پورې د لمانځه وخت پای ته رسېږي او دا لمونځ د هغو سنت لمونځونو له جملې څخه نه وي چې د مخکنیو یا وروستنیو لمونځونو سره جمع تاخیر یا تقدیم شي، لمونځ کوونکي دې د توان تر حده هڅه وکړي د سفر له خدمتگارانو څخه دې د قبلې لوری وپوښتي او د قیام په حالت کې دې لمونځ وکړي، مگر که قبله نشي معلومولای او ودرېدای هم نشي نو په هر حالت کې آسانه او ممکنه وي لمونځ دې وکړي، بیا نو قبلې ته مخ کول او ودرېدل ساقطېږي او کولای شي په ناسته خپل فرضي لمونځ اداکول کړي، همدارنگه که د طهارت او اوداسه لپاره اوبه نه وي کولای شي تیمم وکړي.. اما د سفر په حالت کې د نفلي لمونځ لپاره قبلې ته مخ کول او قیام شرط نه دي.

د اسلام په مبین دین کې انسان د خپل توان په اندازه مکلف دی چې عبادات پرځای کړي، الله تعالی په خپلو بنده گانو سختي او مشقت کول نه خوښوي او فرمایلي یې دي:

"يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ"^۱.

^۱ - سورة البقرة، الآية: ۱۸۵.

الله تعالى ستاسو لپاره آساني، سهولت او يسر غواړي
او سختي او مشقت اراده نه لري/نه خوبنوي.

همدارنگه فرمايي:

"لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا" ۱.

الله تعالى هيڅ انسان لره، پرته د توانايي له اندازې
خخه يې، په عباداتو نه مكلفوي.

او فرمايلي يې دي: " فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ" ۲.

له الله تعالى خخه و وېرېږئ په هغه اندازه چې
توانايي يې لري يعني د خپل توان تر حده د هغه تعالى
عبادت پرځای کړئ.

او رسول الله صلى الله عليه وسلم په صحيح حديث
کې فرمايلي دي:

" إِذَا أَمَرْتُكُمْ بِشَيْءٍ فَأَتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ" ۳.

۱ - سورة القبره ، الآية: ۲۸۶.

۲ - سورة التغابن، الآية: ۱۱.

۳ - أخرجه مسلم في صحيحه، كتاب الحج، باب فرض الحج مرة في العمر، رقم الحديث:

(۱۳۳۷)، (ج ۲، ص ۹۷۵).

کله مې چې تاسو ته په یو څه امر وکړ، د خپل توان په اندازه هغه سر ته ورسوئ.

همدا حکم د هغو مسافرو د لمانځه لپاره هم تطبیقېږي چې په کښتۍ کې سفر ولري او په صحیح اثر کې ثابت دي چې انس بن مالک رَضِيَ اللهُ عَنْهُ د سفر ملگرو ته په کښتۍ کې په ناسته لمونځ ورکړی ؤ.

بدون کلاه نماز می شود

سلام علیکم استاد خدا کند خوب باشید کسیکه بدون کلاه جماعت دهد چه حکم دارد کلاه پوشیدن مستحب است؟

فقهاء به این نظر هستند که لباس امر اعتیادی است که زیر قاعده تعبد داخل نیست و در باب مباحات شامل است و الله متعال این باب را واسع و کلان ارزانی کرده، و شریعت به لباس خاص امر نکرده تنها ستر عورت شرط است در نماز، زیرا در لباس عادات و تقالید مسلمانان از شرق تا غرب دنیا فرق می کند حتی در داخل کشور از شهر تا به اطراف فرق میکنند، و در عادات قاعده است که "الأصل في الأشياء الإباحة" یعنی اصل در عادات مباح است تا اینکه دلیل به سنت بودن باشد، لیکن کسی اگر می پوشد هم مباح است و یک عادت است و اگر کسی نمی پوشد نیز مباح است و هر دو در

سنت داخل نیست و هیچ دلیل شرعی وجود ندارد که کلاه و لنگی سنت باشد در نماز.

و بهتر که مسلمان لباس زیبا و پاک را در نماز به تن کند و به طرف مسجد به زیب و زینت برود.

سجده سهو چگونه بجا آورده می شود؟

یکی از دوستان خواهش نموده که طریقه درست و صحیح عملی سجده سهو را بیان نمایم.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

حکم سجده سهو:

سجده سهو سنت تکمیلی است، و بعض فقهاء آنرا واجب دانسته اند بخاطر جبران نقص و خلل که در نماز بصورت اشتباهی واقع می شود، در حدیث صحیح که امام مسلم روایت کرده رسول الله صلی الله علیه و سلم فرموده است: " إنما أنا بشر مثلکم، أنسی كما تنسون، فإذا زاد الرجل أو نقص، فليسجد سجدةً^۱ من هم مثل

۱ - أخرجه مسلم في صحيحه، كتاب المساجد ومواضع الصلاة، باب السهو في الصلاة والسجود له، رقم الحديث: (۵۷۲)، (ج ۱، ص ۴۰۲).

شما بشر هستم و فراموش میکنم مثلیکه شما فراموش میکنید اگر کسی از شما در نماز خود اشتباهها زیاد بخواند و یا کمی کند بخاطر جبران این سهو و اشتباه دو سجده نماید.

حکمت مشروعیت سجده سهو:

حکمت مشروعیت سجده سهو در نماز بعد از اشتباه راندن شیطان و ذلیل ساختن او است زیرا که همین شیطان تلاش نموده که نماز گزار را مصروف بسازد تا اینکه نمازش را به خشوع و حضور قلب و به وجه مطلوب ادا کرده نتواند، رسول الله صلی الله علیه و سلم در حدیث صحیح که امام مسلم روایت کرده در وصف سجده سهو فرموده است: " فلیسجد سجدتین؛ ترغیماً للشیطان" ^۱ بعد از اشتباه در نماز دو سجده کند بخاطر ذلیل ساختن و راندن شیطان.

در عین حال سجده سهو از طرف نماز نوعی از معذرت خواهی است که نماز گزار توسط آن نقص و خللی که در نمازش رخ داده جبران کند و سجده بهترین موقع و فرصت است که مسلمان عذر خود را به الله متعال تقدیم نماید تا اینکه مورد عفو و مغفرت او تعالی قرار گیرد.

۱ - أخرجه النسائي في سننه، كتاب السهو، باب إتمام المصلي على ما ذكر إذا شك، رقم الحديث:

(۱۲۳۸)، (ج ۳، ص ۲۷).

اسبابیکه موجب سجده سهو در نماز می شود:

فقهاء موجبات سجده سهو را سه چیز نوشته اند که عبارت است از: زیادت در نماز، نقصان و کمی در نماز، شک نمودن در نماز.

و در سه حالت که نماز گزار در نماز خود اشتباه نماید عبارت است از:

ترک واجب، تکرار فرض، تکرار عمل از جنس نماز که از همان نماز نباشد، البته در صورتی سجده سهو نماز اشتباه را جبران میکند که این اشتباه بشکل قصدی و عمدی نباشد.

اگر کسی به یاد آورد که یکی از واجبات نماز را ترک کرده و یا در ادای فرضی از فرائض نماز تأخیر و یا تکرار بعمل آورده بر وی واجب است که سجده سهو نماید بخاطر جبران نقصی که در نماز وارد شده.

اولاً: سجده سهو برای جبران ترک واجب

اگر ملا امام در نماز خفیه قرائت را جهر بخواند یعنی بصدای بلند، یا در نماز جهر قرائت را خفیه بخواند بشکل آهسته در این دو حالت چون سهوا واجب نماز را ترک کرده است سجده سهو بر او لازم می شود، همچنان اگر در قعدۀ اول یا خواندن "التحیات"

در همین قعه که واجب است سهوا ترک گردد باید سجده سهو نماید.

ثانیا: تأخیر فرض

اگر نماز گزار در رکعت اول سجده ای را فراموش کرد و در رکعت دوم بیادش آمد و سجده کرد، چون سجده فرض است، در جای خودش اداء نشده و در ادای آن تأخیر آمده ازینرو نماز گزار باید در اخیر نماز سجده سهو کند بخاطر جبران این اشتباه.

اگر در رکعت اول پس از سجده دوم قدری نشست بعد بیادش آمد که رکعت اول است برخیزد، و نماز خود را تکمیل نماید، چون قیام یعنی ایستادن در رکعت دوم از فرائض نماز است لذا به سبب تأخیر آن سجده سهو لازم می شود.

ثالثا: تکرار عمل

اگر در نماز خود چیزی را زیاد تکرار کند که از جنس نماز باشد لیکن در زمره همان نماز نباشد در این حالت نیز سجده سهو بر وی لازم میشود، مثلا در نماز دو رکعتی بعد از قعه ایستاده شود و در همین حالت بیادش بیاید که نماز دو رکعتی بوده و تمام شده و بنشیند در این حالت نیز سجده سهو لازم می شود برای جبران همین اشتباه.

قابل یاد آوری است که سهو ملا امام موجب سهو مقتدی نیز میگردد به این معنی که اگر امام سهو کند و سجده سهو نماید مقتدی نیز مکلف است که متابعت امام را نماید.

رابعاً: شیوه و طریقه بجا آوردن سجده سهو

در قعده آخری نماز بعد از خواندن "التحیات" بجانب راست سلام داده و "الله أكبر" بگویند و به سجده رود و سجده کند و بعداً "الله أكبر" گفته از سجده بلند شود، و باز "الله أكبر" گفته و به سجده رود و سجده کند سپس "الله أكبر" گفته از سجده بلند شود و به قعده بنشیند و طبق معمول "التحیات" و درود و دعاء را خوانده بدو طرف سلام بدهد.

اگر در یک نماز چند سجده سهو بر نماز گزار لازم شود، یکبار سجده سهو کردن برای همه آنها کفایت می کند.

شنیدن خطبه جمعه واجب است و به اندازه دو رکعت نماز فرض ظهر ثواب دارد

استاد محترم السلام علیکم ورحمت الله وبرکاته، سوالم این است که اگر کسی تنها نماز جمعه را می خواند و خطبه را نمیشنود آیا نمازش قبول میشه؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

شیندن خطبه جمعه واجب است و اگر کسی خطبه جمعه را نمیشنود به اندازه فضیلت دو رکعت نماز فرض ظهر ثواب را از دست میدهد و محروم می شود.. البته نمازش قبول می شود لیکن اجر و ثواب آن کم می شود، مفسرین این آیت قرآن کریم را: " فاسعوا إلى ذكر الله " ^۱ به ذکر الله متعال بشتابید این را تفسیر نمودند که مراد از ذکر الله متعال در اینجا هر دو خطبه جمعه است، و رسول الله صلی الله علیه وسلم هیچ وقت خطبه جمعه را ترک نکرده و رسول الله صلی الله علیه وسلم دو خطبه میداد و در بین هر دویش وقت کوتاهی وقفه می کرد و می نشست.. و نماز جمعه از این لحاظ دو رکعت میباشد که دو خطبه هم دارد که به اندازه دو رکعت نماز فرض ظهر ثواب دارد.. هر خطبه از این دو خطبه به اندازه یک رکعت ثواب و فضیلت دارد.

و مسلمان کوشش کند که هر دو خطبه را بشنود و نیز در اثنای خطبه جمعه صحبت کردن و حرف زدن و مشغول شدن به موبایل حرام قطعی است و فضیلت و ثواب شنیدن خطبه را باطل می سازد.

^۱ - سوره جمعه: ۹.

خواندن چهار رکعت نماز فرض احتیاطی بعد از نماز جمعه بدعت، نامشروع و ناجایز است

یکی از مولوی صاحبان محترم ولایت تخار چنین سوال را فرستاده:

مردم در بعض جاها بنام نماز احتیاطی نماز بعد از نماز جمعه (چهار رکعت فرض پیشین) را ادا میکنند به این عقیده که ممکن اینجا نماز جمعه میشود یا نمیشود بهتر است نماز فرض پیشین خوانده شود یعنی شک دارند در نماز جمعه که ادا کردند یا نه؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

در شریعت نمازی بنام نماز احتیاطی بعد از فرض نماز جمعه وجود ندارد همین که نماز جمعه با جماعت ادا گردد ولو که تعداد نمازگزاران آن به سه نفر بر علاوه از امام هم باشد جمعه شمرده می شود، و هر نوع نو آوردی و نماز احتیاطی خواندن بدعت پنداشته می شود که مسلمان را به به طرف گمراهی سوق میدهد و نتیجه گمراهی همانا رفتن به آتش دوزخ است، "كل بدعة ضلالة وكل ضلالة في النار"^۱.

۱ - أخرجه أحمد في مسنده، شماره حدیث: (۱۷۱۴۴)، ج ۲۸، ص ۳۷۳.

نماز جمعہ در قریہ مسکونی، شہر و شہرکهای کہ بہ تعداد چہل نفر نماز گزار داشتہ باشد مشروع میباشد ادا میگردد نزد جمہور فقہاء، و نماز گزاری کہ جمعہ را ادا کند نماز ظہر بر آن فرض نیست و فرض ظہر ساقط می شود.

و در مذهب حنفی حتی کہ سہ نفر نماز گزار ہم باشد و شخص چہارمی امامت کند نماز جمعہ شان قبول می شود بشرط کہ اجازہ حاکم همان شہرک یا ولایت و کشور را داشتہ باشند.

د جمعی د لمانخہ خخہ وروستہ خلور رکعتہ فرض احتیاطی لمونخ کول بدعت، نامشروع او ناجایز دی

له تخار ولایت خخہ یو محترم مولوی صاحب دارنگہ پوښتنه را لېرلې ده:

په ځینو ځایونو کې خلک د جمعی د لمانخہ خخہ وروستہ د احتیاطی لمونخ په نوم (د ماسپښین خلور رکعتہ فرض) لمونخ ادا کوي په دې عقیده چې ممکن دلته د جمعی لمونخ کېږي یا نه، بهتره ده چې د ماسپښین فرض لمونخ وکړل شي یعنی د جمعی په لمانخہ کې شک لري چې ادا یې کړ یا نه؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

په شريعت کې د احتياطي لمونځ په نوم د جمعې له فرض لمانځه څخه وروسته؛ وجود نه لري. همدا چې د جمعې لمونځ په جماعت سره ادا کړل شي ولو که د لمونځ کوونکو شمېر يې له امام څخه علاوه درې تنه هم وي جمعه شمېرل کېږي. او هر نوع نوي والی او احتياطي لمونځ کول بدعت گڼل کېږي چې مسلمان د گمراهۍ لوري ته راکاږي او د گمراهۍ پایله هماغه ده يعنې د جهنم اور دی، "كل بدعة ضلالة وكل ضلالة في النار"۱.

د جمعې لمونځ په مسکوني (هلهته چې خلک اوسېږي) کلي، بناړ او بناړگوټو کې چې د څلويښتو نفرو په تعداد لمونځ کوونکي ولري مشروع دی او د جمهورو فقهاؤ په نزد ادا کېږي. او هغه لمونځ کوونکی چې د جمعې لمونځ ادا کړي د غرمې لمونځ پر هغه فرض نه دی او د غرمې فرض لمونځ ساقطېږي.

په حنفي مذهب کې حتی که لمونځ کوونکي درې نفره هم وي او څلورم شخص يې امامت وکړي د جمعې لمونځ يې قبلېږي په دې شرط چې د هماغه بناړ، ولايت يا هېواد د حاکم اجازه ولري.

۱ - أخرجه أحمد في مسنده، شماره حديث: (۱۷۱۴۴)، ج ۲۸، ص ۳۷۳.

اگر نماز عید و جمعه در یک روز واقع شود، چی باید کرد؟

یکی از دوستان سوال نموده:

خداوند متعال شما را صحت کامل وموفقیت های بیشتر عطا

فرماید

اگر عید سعید قربان روز جمعه واقع شود طبعی است که قبل از ظهر نماز عید و بعد از ظهر نماز جمعه اداء میگردد از زبان یک عالمی شنیدم که میگوید در صورتیکه شخصی نماز عید را اداء نماید واگر نتواند نماز جمعه را اداء نماید درین صورت ترک نماز جمعه گناهی نیست زیرا نماز عید را اداء نموده است آیا این گفتار درست است؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

در صورتیکه اتفاق بیفتد که عید در روز جمعه باشد آیا کسی که نماز عید را ادا کرده بالایش نماز جمعه نیز فرض است وخواندن نماز عید آیا نماز جمعه را ساقط می سازد؟ فقهاء مذاهب فقهی به سه قول ونظر تقسیم شدند:

قول اول : فقهای هر دو مذهب حنفی ومالکی - رحمهم الله -

به این نظر هستند که ادا کردن نماز عید فرضیت نماز جمعه را

ساقط نمی سازد زیرا که هر دو نمازهای جداگانه و مستقل هستند که باید هر یک بجای خود ادا شود.

نظر دوم: فقهای مذهب امام شافعی - رحمهم الله - به این نظر هستند که اهل قریه خارج شهر که نماز عید را ادا کند بالایش نماز جمعه نیست اما اهالی شهرها باید هر دو نماز را ادا کنند زیرا که در شهرها سهولتهای بیشتر وجود دارد... اما اهل قریه

اگر نماز عید را خوانده باشند تنها نماز ظهر بر آنها فرض است در صورتیکه نماز جمعه را ادا کرده نتوانند البته ادا کردن جمعه بهتر است و ثواب دارد.

مذهب سومی: فقهای حنابله به این نظر هستند که کسی که نماز عید را ادا کند نماز جمعه از ذمه اش ساقط می شود و اگر به نماز جمعه رسیدگی کرده نتواند نماز ظهر را بخواند در خانه خود.

اما کسی اگر امام مسجد جامع باشد بالایش فرض است که در مسجد حاضر شود و به حاضرین خطبه و نماز جمعه را جماعت دهد.. این نظر سومی از رسول الله صلی الله علیه وسلم مأثور است و نیز از صحابه کرام رضی الله عنهم مثل عمر، عثمان، عبد الله ابن مسعود، عبد الله بن عباس، عبد الله بن الزبیر و غیره .

من این را ترجیح میدهم که اگر نماز جمعه خوانده شود بهتر است زیرا نماز جمعه فرض است و نماز عید واجب است و در ادا کردن هر دو مسلمان اجر و ثواب بیشتر را کمایی میکند.

پس اولی و افضل و بهتر این است که هر دو نماز یعنی نماز عید و نماز جمعه هر یک در وقتش ادا شود.

خطبه جمعه یکی از دو ارکان نماز جمعه است، و نماز جمعه بدون خطبه قبول نمی شود

یکی از دوستان چنین سوال نموده:

وقتیکه امام برای خطبه خواندن در نماز جمعه حاضر نباشد، چی باید کرد؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

شرط و شرایط خطبه نماز جمعه چه میباشد. و کسیکه خطبه میخواند واجد چه شرایطی باشد؟

قبل از نماز جمعه امام دو خطبه می خواند که رکن نماز جمعه شمرده می شود و نماز جمعه بدون آنها قبول نمی شود، و از آداب آن این است که در بین هر دو خطبه امام نشست کوتاهی

داشته باشد، و بین نماز جمعه و خطبه آن فاصله درازی نباشد، و تفسیر آیه کریمه: "فاسعوا إلى ذکر الله"^۱ همین هردو خطبه جمعه است یعنی وقت که آذان گفته شد به طرف شنیدن ذکر الله متعال که عبارت از هردو خطبه جمعه است بشتابین، و نیز رسول الله صلی الله علیه و سلم هرگز این دو خطبه را در روز جمعه ترک نکرده و در حدیث صحیح ثابت است "أن النبي صلی الله علیه و سلم كان «يخطب خطبتين، يجلس بينهما جلسة» زاد بشر «وهو قائم»"^۲ رسول الله صلی الله علیه و سلم دو خطبه میداد و در بین هردو می نشست، و خطبه را در حالت ایستادن می خواند.

اما فقهای مذهب حنفی و مالکی به این نظر هستند که یک خطبه هم قبل از نماز جمعه کافی است و رکن جمعه با یک خطبه بجا آورده می شود، لیکن مذهب اول که دو خطبه را شرط مانده اند راجح است و فعلا به آن عمل مستمر و روان است در کشورهای اسلامی و این مذهب شافعی و حنبلی است.

محتوای هر دو خطبه باید شامل حمد و ثنای الله متعال و درود بر رسول الله صلی الله علیه و سلم باشد، و نیز شامل وعظ و ارشاد

^۱ - سوره جمعه: ۹.

^۲ - سنن ابن ماجه، کتاب إقامة الصلاة، والسنة فيها، باب ما جاء في الخطبة يوم الجمعة، شماره حدیث: (۱۱۰۳)، (ج ۱، ص ۳۵۱).

دینی و شرح احکام دین مبین اسلام بوده باشد و دعاء بر مسلمانان هم فراموش نشود در خطبه جمعه.

و مستحب این است که خطبه جمعه دراز و طویل نبوده باشد که نماز گزاران مریض و ضعیف احساس ناراحتی ننمایند.

چونکه نماز جمعه بدون خطبه قبول نمی شود و خطبه شرط نماز جمعه است اگر امام غائب بوده باشد نظر به کدام عذر حاضر شده نتواند یکی از نماز گزاران که نسبتاً عالم و دانشمند باشد خطبه و نماز بدهد.

قابل یاد آوری است که از شروط خطیب جمعه فقهاهت، دانش دینی و عقیده و اندیشه درست داشتن است و مؤثر بودن نیز است، و این خطبه بخش مهم از زندگی دینی و دعوتی مسلمانان را تشکیل میدهد و از بهترین وسائل دعوت اسلامی بشمار میرود از اینرو باید به اهتمام بیشتر خطیب جمعه آمادگی داشته باشد.

و باید روی موضوعات و مسائل مهم مسلمانان حرف زده شود به عوض قصه های اسرئیلیات و خرافاتی که درد مسلمانان را دوا نمی کند.

نماز جمعه در کندک های اردوی ملی

یکی از ائمه مساجد اردوی ملی سوال نموده:

استاد گرامی من جدیداً به حیث امام در یکی از قرارگاه های لوای سرحدی تعیین شدم و بعد از سپری شدن یک دو روز با این مسأله مواجه شدم که امام قبلی این قرارگاه فتوا صادر کرده که ادای نماز جمعه در چنین قرارگاه ها بنا بر فقه احناف جائز نیست (شرایط که احناف وضع کرده) و متن فتوا چنین است.

سوال: جناب مولوی صاحب علمای دین مبین اسلام و علمای مذهب حنفی چه میفرمایند در رابطه به ادای نماز جمعه و نماز عیدین در شرکتهای که مانع افراد غیر مسئول میشوند و یا وزارت یا قرارگاه های نظامی و یا ریاست ها، حتی قصر ریاست جمهوری که حتی در وقت ادای نماز جمعه یا عیدین مانع ورود افراد ملکی و یا غیر مسئول میشوند بنا بر ضوابط و قواعد خاص که حتی اجازه موقوف هم برای افراد غیر مسئول داده نمیشود؟

الجواب بسم ملهم الصواب:

۱: وفي العالمگیریة! ومنها الأذن العام وهو ان تفتح ابواب الجامع فيؤذن للناس كافة حتى ان جماعة لواجتمعوا واذن اذنا عاما جازت صلاته شهيدها العامة أو لم يشهدواها. كذا في المحيط. و ان لم يفتح باب

الدار و اجلس البوابين عليها لم تجز لهم الجمعة كذا في المحيط. (ج ۱، ص ۱۴۸).

۲- وفي الدر المختار قوله الاذن العام اي ان يأذن للناس اذنا عاما بأن لا يمنع احد ممن تصح منه الجمعة عن دخول موضع الذى تصلى فيه. (ج ۱، ص ۶۰۰).

۳- وفي رد المحتار و السابع الاذن العام من الامام و هو يحصل بفتح ابواب الجامع للواردین. (ج ۱، ص ۶۰۰ و ۷۰۰).

وفي فتاوى العثمانية: اگر چنین مقام باشد که افراد متعدد در آنجا سکونت داشته باشند در داخل شهر جهت انتظامیه یا کدام علت دگر برای هر شخص اجازه دخول نباشد جهت قواعد و ضوابط خاص در چنین جا ادای نماز جمعه جایز است به شرطیکه به مردم قریه در آنجا اجازه داخل شدن باشد مثلاً قشله حکومتی، کارخانه بزرگ، میدان هوایی بزرگ که در داخل شهر باشد که به صد ها تن موجود باشد اما اجازه موقوف باشد بر قواعد خاص درین همه جاها جمله جایز است به شرطیکه داخل شهر باشد و مامورین محبس، کارخانه میدان هوایی یا استیشن ریل حق شرکت را در نماز داشته باشد (ج ۲ ص ۱۸۷).

از چنین گفته های فوق بر میآید که ادای نماز جمعه در چنین جاها مسئول عنه جواز ندارد، چون اجازه عام در چنین جاها وجود ندارد. والله اعلم بالصواب

و درین جا مردم میخواهند شدن یا نشدنش را با دلیل قناعت بخش بشنوند شما درین مورد چه گفتنی دارید؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

عساکر اردوی ملی می توانند که در قرارگاه ها و کندک های سرحدی و محاربوی خود نماز جمعه را ادا کنند زیرا در فرضیت نماز جمعه روستاهای اطراف شهر حکم شهر را دارد، افغانستان کشور و سر زمین اسلامی است و شرایط نماز جمعه در همه مناطق کشور ما تکمیل است.

نماز جمعه بر مرد مسلمان آزاد، بالغ، عاقل، مقیم و تندرست فرض عین است و بخش از رکن دوم دین مبین اسلام است ایمان و مسلمانی کسی تکمیل نمی شود تا اینکه این رکن دین مبین اسلام را بجا بیاورد، حتی شخص نابینا اگر رهنما و عصاکش داشته باشد بر وی نیز نماز جمعه فرض است، البته نماز جمعه بر زن، شخص مسافر و غلام و برده و مریض معذور از رفتن به مسجد فرض نیست، در صورتیکه اینها نیز نماز جمعه را ادا کنند فرض

نماز ظهر شان ساقط می شود و تنها ادای نماز جمعه کافی است برای شان.

نماز جمعه در شهری فرض است که تمام وسایل و سهولت های مدنی و زندگی در آن وجود داشته باشد و روستاها و قریه جات یعنی ولسوالی ها، علاقه داری ها، دره های اطراف شهرها حکم شهر را در فرض بودن نماز جمعه دارا میباشند زیرا همه سهولت های مثل وجود جمعی از هموطنان مسلمان و متدین ما، آب برای وضوء و طهارت، وجود مساجد جامع و امنیت همه میسر است.

نماز جمعه در قریه مسکونی، شهر و شهرک های و قریه جات که به تعداد چهل نفر نماز گزار داشته باشد مشروع میباشد ادا میگردد نزد جمهور فقهاء، و نماز گزاری که جمعه را ادا کند نماز ظهر بر آن فرض نیست و فرض ظهر ساقط می شود.

و در مذهب حنفی حتی که سه نفر نماز گزار هم باشد و یکی از آنها امامت کند نماز جمعه شان قبول می شود بشرطی که اجازه مسئول همان منطقه و قریه و شهرک را داشته باشند.

نیز خواندن چهار رکعت نماز فرض احتیاطی بعد از نماز جمعه بدعت، نامشروع و ناجائز است.

در شریعت نمازی بنام نماز احتیاطی بعد از فرض نماز جمعه وجود ندارد همین که نماز جمعه با جماعت ادا گردد ولو که تعداد نمازگزاران آن به سه نفر برسد بر علاوه از امام جمعه شمرده می شود، و هر نوع نو آوردی و نماز احتیاطی خواندن بدعت پنداشته می شود که مسلمان را به طرف گمراهی سوق میدهد و نتیجه گمراهی همانا رفتن به آتش دوزخ است، "کل بدعة ضلالة وکل ضلالة في النار"^۱.

در شریعت اسلامی و دین مبین اسلام تنها شرایطی که در فوق ذکر شد بر فرض بودن نماز جمعه کافی است و شرائط ادای نماز جمعه در همه شهرها و دیهات و قریه جات سرزمین ما که همین شرائط و مواصفات را داشته باشد کاملاً آماده است و نماز جمعه بر هموطنان متدین ما فرض است و هیچ ملا و آخوند حق الغاء نمودن و ساقط ساختن این فرض الهی را ندارد که در واقع بخش از رکن دوم دین مبین اسلام است.

و کسی که چنین فتوا را داده که شرایط نماز جمعه در مساجد دوایر دولتی و مراکز نظامی و قرارگاه ها تکمی نیست در حقیقت گناه بزرگ را مرتکب شده خود و مردم را بطرف گمراهی سوق داده و مردم متدین و مسلمان ما را از ادای فرض الله متعال

۱ - أخرجه أحمد في مسنده، شماره حدیث: (۱۷۱۴۴)، ج ۲۸، ص ۳۷۳.

که عبارت از نماز جمعه است منصرف ساخته که دلالت به جهالت و نادانی این نوع اشخاص دارد.

شرائط جنگی و کشمکشهای موجوده و مداخلات کشورهای خارجی از جمله مداخلات بی شرمانه کشورهای همسایه فرائض و واجبات الهی را از مردم متدین ما ساقط نمی سازد و بر آن تأثیر ندارد بلکه ادای فرائض و بجا آوردن ارکان دین مبین اسلام و امر بالمعروف و تشویق درکاری های خیر والنهی عن المنکر یعنی منع کردن مردم از نافرمانی الله متعال و دعوت بسوی نیکیها در رشد و ترقی و آبادی و امنیت و نشر و انتشار خیر و برکت تأثیرات مثبت و زیبا دارد و مردم را به دین مبین اسلام بیشتر نزدیک میسازد، اما منع کردن مردم از ادای فرائض و ارکان دین مبین اسلام و واجبات سبب دوری آنها از دین میشود.

و ملا صاحبان کم علم که نباید بخاطر بدست آوردن کرسی و چوکی حکم و قدرت و عملکرد به نفع سیاستهای کشورهای همسایه چنین فتاوی گمراه کن بدهند که دنیا و آخرت خود را خراب نمایند.

خلاصه مطلب این است که: در این قرارگاه سرحدی و کندک محاربوی که برادر عزیز سوال کننده ما امام است همه شرائط و سهولتها برای ادای نماز جمعه آماده و مهیا است: مسجد جامع وجود دارد، آب برای طهارت است، تعداد کثیری از عساکر و

منسوبین اردوی ملی مقیم این مرکز هستند، امام دارند که عذری برای ترک کردن و عدم برگزاری آن وجود ندارد و ترک کردن آن بمعنای ترک یکی از ارکان دین مبین اسلام است، البته یک بخش از نیروهای امنیتی آنجا مسئولیت حراست را داشته باشند تا اینکه از طرف دشمن مورد حمله و هجوم قرار نگیرند و متحمل تلفات و خسارت جانی و مالی نشوند.

مسائلی را که این مولوی صاحب در فتوایش از کتابها نقل نموده در شرائط موجوده و در مورد که سوال شده تطبیق نمی شود زیرا در زمانه های قدیم این نوع سهولیات وجود نداشت، هر فتوای که مصادم نصوص قرآن و سنت و یا مخالف مقاصد شریعت باشد قابل عمل نمی باشد.

فرضیت نماز جمعہ روستاها

یکی از دانشمندان ولایت غزنی سوال نموده:

جناب استاد من از غزنی استم نماز جمعہ به اطراف مثلا از شہربہ فاصلہ ده الی ۱۵ کیلومتر است اما قریہ های نزدیک ہمسایہ ما است کہ حدوداً بیشتر از ۵۵۰ خانہ میباشد اما فعلا نماز جمعہ ادا میشود و بعض ملاہای مخالفت میکنند میگویند در مذهب امام

ابوحنیفه نماز جمعه در این قریه جایز نیست شما چه فتوا می‌دهید
در این مسأله؟

و یکی از برادران دانشمند و دعوتگر از ولایت هرات نیز سوال
مشابهی نوشته است:

جناب استاد اخیراً اطلاع یافتم که در مناطقی از ولسوالی اوبه
ولایت هرات کدام آخوندی فتوی داده که در این کشور شرایط
نماز جمعه تکمیل نیست و نباید نماز جمعه خواند و از زمان
طالبان تا اکنون در آن مناطق هیچ نماز جمعه‌ی ادا نشده است.

حال سوال اینجا است، آیا واقعاً ادای نماز جمعه که فرض
الهی است نیاز به شرایط خاص دارد که در کشور نبوده و نیست؟
آیا کسی که خلق الله را با این فتوای خویش از نماز جمعه سالیان
سال است که باز داشته، گناهکار نیست؟ در زمینه از شما طالب
معلومات هستم.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

نماز جمعه برد مرد مسلمان آزاد، بالغ، عاقل، مقیم و تندرست
فرض عین است و بخش از رکن دوم دین مبین اسلام است ایمان
و مسلمانی کسی تکمیل نمی‌شود تا اینکه این رکن دین مبین
اسلام را بجا بیاورد، حتی شخص نابینا اگر رهنما و عصا کش داشته
باشد بر وی نیز نماز جمعه فرض است، البته نماز جمعه بر زن،

شخص مسافر و غلام و برده و مریض معذور از رفتن به مسجد فرض نیست، در صورتیکه اینها نیز نماز جمعه را ادا کنند فرض نماز ظهر شان ساقط می شود و تنها ادای نماز جمعه کافی است برای شان.

نماز جمعه در شهری فرض است که تمام وسایل و سهولت های مدنی و زندگی در آن وجود داشته باشد و روستاها و قریه جات یعنی ولسوالی ها، علاقه داری ها، دره های اطراف شهرها حکم شهر را در فرض بودن نماز جمعه دارا میباشد زیرا همه سهولتهای مثل وجود جمعی از هموطنان مسلمان و متدین ما، آب برای وضوء و طهارت، وجود مساجد جامع و امنیت همه میسر است.

نماز جمعه در قریه مسکونی، شهر و شهرکهای و قریه جات که به تعداد چهل نفر نماز گزار داشته باشد مشروع میباشد ادا میگردد نزد جمهور فقهاء، و نماز گزاری که جمعه را ادا کند نماز ظهر بر آن فرض نیست و فرض ظهر ساقط می شود.

و در مذهب حنفی حتی که سه نفر نماز گزار هم باشد و شخص چهارمی امامت کند نماز جمعه شان قبول می شود بشرطی که اجازه حاکم همان شهرک یا ولایت و کشور را داشته باشند.

نیز خواندن چهار رکعت نماز فرض احتیاطی بعد از نماز جمعه بدعت، نامشروع و ناجائز است.

در شریعت نمازی بنام نماز احتیاطی بعد از فرض نماز جمعه وجود ندارد همین که نماز جمعه با جماعت ادا گردد ولو که تعداد نمازگزاران آن به سه نفر برسد بر علاوه از امام جمعه شمرده می شود، و هر نوع نو آوردی و نماز احتیاطی خواندن بدعت پنداشته می شود که مسلمان را به به طرف گمراهی سوق میدهد و نتیجه گمراهی همانا رفتن به آتش دوزخ است، "کل بدعة ضلالة وکل ضلالة في النار"^۱.

در شریعت اسلامی و دین مبین اسلام تنها شرایطی که در فوق ذکر شد بر فرض بودن نماز جمعه کافی است و شرائط ادای نماز جمعه در همه شهرها و دیهات و قریه جات سرزمین ما که همین شرائط و مواصفات را داشته باشد کاملاً آماده است و نماز جمعه بر هموطنان متدین ما فرض است و هیچ ملا و آخوند حق الغاء نمودن و ساقط ساختن این فرض الهی را ندارد که در واقع بخش از رکن دوم دین مبین اسلام است.

و کسی که چنین فتوا را داده که شرایط نماز جمعه در کشور ما تکمیل نیست در حقیقت گناه بزرگ را مرتکب شده خود و

۱ - أخرجه أحمد في مسنده، شماره حدیث: (۱۷۱۴۴)، ج ۲۸، ص ۳۷۳.

مردم را بطرف گمراهی سوق داده و مردم متدین و مسلمان ما را از ادای فرض الله متعال که عبارت از نماز جمعه است منصرف ساخته که دلالت به جهالت و نادانی این نوع اشخاص دارد.

شرائط جنگی و کشمکشهای موجوده و مداخلات کشورهای خارجی از جمله مداخلات بی شرمانه کشورهای همسایه فرائض و واجبات الهی را از مردم متدین ما ساقط نمی سازد و بر آن تأثیر ندارد بلکه ادای فرائض و بجا آوردن ارکان دین مبین اسلام و امر بالمعروف و تشویق درکاری های خیر والنهی عن المنکر یعنی منع کردن مردم از نافرمانی الله متعال و دعوت بسوی نیکیها در رشد و ترقی و آبادی و امنیت و نشر و انتشار خیر و برکت تأثیرات مثبت و زیبا دارد و مردم را به دین مبین اسلام بیشتر نزدیک میسازد، اما منع کردن مردم از ادای فرائض و ارکان دین مبین اسلام و واجبات سبب دوری آنها از دین میشود.

و ملا صاحبان کم علم که نباید بخاطر بدست آوردن کرسی و چوکی حکم و قدرت و عملکرد به نفع سیاستهای کشورهای همسایه چنین فتاوی گمراه کن بدهند که دنیا و آخرت خود را خراب نمایند.

خطبه جمعه یک مولوی صاحب خوانده وجماعت نماز جمعه را ملا صاحب دیگر داده آیا درست است؟

یکی از دوستان سوال نموده:

خطبه را یک مولوی صاحب خوانده وجماعت نماز جمعه یک ملا صاحب دیگر نماز داده چطور میشود؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

سنت ثابت و صحیح از رسول الله صلی الله علیه وسلم این است که آنحضرت صلی الله علیه وسلم خطبه جمعه را می خواند وجماعت نماز جمعه را نیز میداد و به همین شیوه وطریقه خلفای راشدین وصحابه وتابعین عمل کردند .. ومستحب این است نزد جمهور فقهاء که جماعت نماز جمعه را کسی بدهد که خطبه را هم داده است.. لیکن این امر واجب نیست تنها مستحب است واگر یک امام خطبه را بدهد وامام دومی جماعت را نماز صحیح ودرست است لیکن روش خلاف اولی وخلاف مستحب انتخاب شده.. ودر مذهب مالکی برای کسی جواز ندارد جماعت بدهد در صورت که خطبه جمعه را نداده باشد مگر اینکه عذر داشته باشد...مثلا خطبه را بدهد و بی وضوء شود در این کسی دیگر امامت نماز کند.

نماز جمعه بر مسافری که مسافه ۸۵ کیلومتر سفر کرده باشد نیست

یکی از دوستان سوال چنین نموده:

من در یکی از مؤسسات وظیفه دارم که باید هر ماه سفرهای ولایتی داشته باشم ، در این ماه به ولایت غزنی برای یک هفته رفتم آیا نماز جمعه را بخوانم؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

از شروط فرض بودن نماز جمعه استقرار در شهر وقریه ومقیم بودن است ، وبالای مسافر نماز جمعه نیست وبرادر سوال کننده که از کابل به غزنی سفر کرده بالایش نماز جمعه نیست لیکن اگر در نزدیکی محل بودو وباش واقامت شما مسجد جامع وجود داشته باشد وآذان را میشنویند بهتر است که نماز جمعه را بخوانید زیرا مانع وجود ندارد، الله متعال فرموده است: "يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ"^۱.

ای کسانیکه ایمان آورده اید هنگامیکه برای ادا کردن نماز جمعه آذان داده می شود بخاطر ادای این نماز وشنیدن خطبه

^۱ - سوره جمعه: ۹.

وذكر او تعالى بشتابيد وهر نوع كار و تجارت را ترك كنيد و اين بهتر است براى شما اگر شما بدانيد .

چهار ركعت نماز نفلى در آخرين جمعه رمضان

برادر محترم ما احتشمام الحق انصارى از ولايت سمنگان و يك خواهر محترمه ما از شهر جلال آباد چنين سوال نموده اند:

آيا خواندن چهار ركعت نماز نفلى در آخرين جمعه رمضان بخاطر جبران نمازى هاى قضائى عمرى اساس و مستند شرعى دارد؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

چهار ركعت نماز نفلى در آخرين جمعه رمضان بخاطر جبران نمازى هاى قضائى عمرى اساس و مستند شرعى ندارد، بدعت شمرده مى شود و بخش از نظريات خرافاتى است كه از يك حديث دروغين و موضوع استدلال ميكنند: "من فاتته صلاة في عمره ولم يحصها فليقم في آخر جمعة من رمضان فيصلي أربع ركعات بتشهد واحد، يقرأ في الركعة الواحدة الفاتحة وسورة القدر عدد خمسة عشر مرة، وكذلك سورة الكوثر مثلها، ويقول في النية: نويت أن أصلي أربع ركعات كفارة لما فاتني من الصلاة"، هر كسى كه نماز هاى قضائى بى حساب

بر ذمه اش باشد قبل از ظهر جمعه آخری رمضان چهار رکعت نماز نفلی در به یک سلام بخواند همه نمازهای قضائی اش را جبران میکند، این حدیث دروغین و موضوع است و این نماز بدعت و مخالف سنت و شریعت شمرده می شود، و نمازهای نفلی به هیچ صورت قضائی فرضی شده نمی تواند.

شیوه درست و صحیح ادا نمودن نمازهای قضائی که تعداد آن فراموش شده این است که انسان تلاش کند که کدام نمازها را قضاء نموده مثلا نماز یا ظهر و یا عصر و یا مغرب و یا خفتن و یا فجر را و به گمان غالب خود عمل کند و به اندازه که می تواند نظر به تخمین که کرده این نمازها را قضائی بخواند در اوقاتی که می تواند بشکل و شیوه و طریقه که زندگی روز مره، کار و وظیفه، مسئولتیهای خانوادگی اش نیز معطل نشود.

اداء کردن نماز در حالت نشسته بدون

دو نفر از دوستان سوال نموده که آیا جواز دارد که مسلمان نمازهای سنت و نفل را نشسته بخواند؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

در جواز داشتن و مشروع بودن سنت و نفل خوانی در حالت نشستن فقهاء اختلاف ندارد ولو که مسلمان مریض هم نباشد و عذر هم نداشته باشد لیکن ثوابش کمتر است از کسی که نماز را در حالت قیام و ایستاده بودن ادا میکند.

در حدیث صحیح که امام مسلم روایت کرده از عبد الله بن عمرو رضی الله عنهما فرموده است: " حدث أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: صلاة الرجل قاعداً نصف الصلاة^۱ شنیده ام که رسول الله صلى الله عليه وسلم فرموده است که نماز شخص نشسته نیم نماز حساب می شود.

اما کسی که عذر داشته باشد و مریض باشد اجر و ثواب نماز نفلی اش کم نمی شود ولو که نشسته هم ادا کند زیرا دین مبین اسلام دین رحمت است و در حدیث صحیح که امام بخاری روایت کرده رسول الله صلى الله عليه وسلم فرموده است: " إذا مرض العبد أو سافر كتب له مثل ما كان يعمل مقيماً صحيحاً^۲ " اگر بنده مسلمان مریض شود و یا مسافر باشد همان اجر و ثواب عبادت او که در

۱ - أخرجه مسلم في صحيحه، كتاب صلاة المسافرين وقصرها، باب جواز النافلة قائما وقاعدا، وفعل بعض الركعة قائما وبعضها قاعدا، رقم الحديث: (۷۳۵)، (ج ۱، ص ۵۰۷).

۲ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب الجهاد والسير، باب يكتب للمسافر مثل ما كان يعمل في الإقامة، رقم الحديث: (۲۹۹۶)، (ج ۴، ص ۵۷).

حالت صحت و مقیم بودن انجام میداد برایش میرسد و نوشته می شود و از روی نیت و عملکرد دائمی اش معامله می شود.

رهنمائی برای ادای نمازهای سنت قبل از نماز جمعه و بعد از آن

برادر محترم ما عبدالرحیم رحیمی از ولایت بلخ چنین سوال

نموده:

دلیل بر چهار رکعت سنت قبل از جمعه چیست؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله أما بعد:

تنها دو رکعت تحیه مسجد از رسول الله صلی الله علیه وسلم ثابت است اما چهار رکعت سنت قبلی از رسول الله صلی الله علیه وسلم ثابت نیست در احادیث صحیح، لیکن چون در اوقات مکروهه نیست همه نوافل شمرده می شود و در صورتی که امام در منبر خطبه نباشد می تواند که آنرا بخواند بنیت نفل اما اگر هنگام خطبه باشد تنها به دو رکعت تحیه مسجد اکتفاء کند، و در یک اثر از صحابی جلیل القدر عبد الله بن مسعود رضی الله عنه روایت شده که چهار رکعت نفل قبل از نماز جمعه می خواند و چهار رکعت

بعد از آن، " ما جاء عن ابن مسعود رضي الله عنه: أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي قَبْلَ الْجُمُعَةِ أَرْبَعًا وَبَعْدَهَا أَرْبَعًا " ^۱.

خوب این نوافل است و دروازه نفل خواندن باز است و ثواب و فضیلت دارد در غیر اوقات مکروهه، اما بهتر و اولی و افضل است که بغیر از تحیه مسجد سنن و نوافل در خانه ادا شود.

بعد از نماز جمعه همان چهار رکعت به شکل دو رکعتی یعنی به دو سلام اگر در خانه ادا شود به سنت عمل می شود زیرا رسول الله صلی الله علیه وسلم در خانه ادا میکرد، و این امر از عبد الله بن عمر رضی الله ثابت است در روایت بخاری و مسلم، این از باب استحباب و نوافل است رسول الله صلی الله علیه وسلم در حدیث صحیح که امام مسلم روایت کرده فرموده است: " إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ الْجُمُعَةَ فَلْيُصَلِّ بَعْدَهَا أَرْبَعًا " ^۲ وقتی که یکی از شما نماز فرض جمعه را ادا کرد چهار رکعت بخواند، البته در مسجد هم خوانده می شود.

نتیجه گیری همین است که قبل از فرض نماز جمعه تنها تحیه مسجد سنت است و بعد از نماز جمعه چهار رکعت هم

۱ - أخرجه الترمذي في سننه، أبواب الجمعة، باب ما جاء في الصلاة قبل الجمعة وبعدها، رقم الحديث: (۵۲۳)، (ج ۲، ص ۳۹۹).

۲ - أخرجه مسلم في صحيحه، كتاب الجمعة، باب الصلاة بعد الجمعة، رقم الحديث: (۸۸۱)، (ج ۲، ص ۶۰۰).

خوانده می شود و بیشتر از آن هم به نیت نفل و مستحب در خانه و مسجد.

حکم سفر کردن روز جمعه قبل از نماز جمعه

من موتر لینی دارم و بارها اتفاق میفتد که روز جمعه سواری داشته باشم و قبل از نماز جمعه سفر کنم آیا گنهگار می شوم؟
بعد از حمد و ثنای خداوند متعال و درود بر رسولش حضرت محمد صلی الله علیه وسلم.

باید عرض کنم که نماز جمعه فرض عین است و اگر انسان قصدا جمعه را ترک کند گنهگار می شود.

رسول الله صلی الله علیه و سلم در حدیث صحیح که امام مسلم روایت کرده از بالای منبر فرموده اند: " لینهین أقوام عن ودعهم الجمعات، أو لیختمن الله علی قلوبهم ثم لیكونن من الغافلین"،
بر مردمان که عادت شان ترک کردن نمازهای جمعه و جماعت است لازم است که ازین کار شان را ترک کنند و اگر چنین نکنند

۱ - أخرجه مسلم فی صحیحته، کتاب الجمعة، باب التغلیظ فی ترک الجمعة، رقم الحدیث: (۸۶۵)، (ج ۲، ص ۵۹۱).

خداوند بالای قلبهای شان مهر غفلت میگذارد و از جمله غافلان و سهل انگاران حساب می شوند.

و اگر انسان قصداً به نیت ترک نماز جمعه سفر کند گنهار می شود، اما اگر سفرش مصادف روز جمعه باشد و ضرورت سفر وجود داشته باشد کدام ممانعت شرعی وجود ندارد و می تواند سفر کند و بالای مسافر نماز جمعه نیست.

چون برادر و دوست سوال کننده ما همیشه در سفر است و موتر لینی دارد کوشش کند که در هنگام سفر خود در یکی از مساجد جامع توقف کند خودش و همراهانش نماز جمعه را اداء کنند باز سفر شان را ادامه دهند این بهتر است ازینکه ثواب نماز جمعه را از دست دهند بر علاوه ازینکه فرض خداوند را اداء میکنند گناهان خورد و کوچک یک هفته شان هم بخشیده می شود همان طوریکه در حدیث صحیح ذکر شده.

نماز جمعه نوکریوال

کسانی که مسئولیت نوکریوالی دارند در شفاخانه ها و یا حراست پهره داری و چوکی داری نگهبانی شهرکها و شرکتها را دارند بالایشان نماز جمعه فرض نیست چون اینها مسؤول حفاظت از جان و مال مردم هستند و در نتیجه رفتن شان نفسهای مردم

تلف می شود و یا املاک و دارائی های که اینها مسئول حفاظت شان است تلف می شود و شریعت برایشان اجازه داده که به جای نماز جمعه نماز ظهر را اداء کنند زیرا معذور شمرده می شوند، و برادر عزیز سوال کننده که اگر در بخش عاجل شفاخانه مسؤولیت دارد و در وقت نماز جمعه مریضان ضرورتمند به تداوی باشد درین صورت نماز جمعه بالایش فرض نیست و می تواند نماز ظهر را با همکارانش به جماعت اداء کند.

وصلی الله تعالی علی خیر خلقه محمد وعلی آلہ وصحبہ
أجمعین.

دو نماز جمعه در یک قریه

یکی از دانشمندان وفعالین دعوت اسلامی از قریه ولایت پنجشیر چنین سوال نموده است:

جناب استاد ممتاز السلام علیکم و رحمہ الله وبرکاته!

در قریه ولایت پنجشیر، مولوی صاحب (.....) در حالی که چندین سال است با یک تعداد مردم جمع خطیب مدرسه عنابه اختلاف نظر دارد و بخش از مدرسه را به شمول اطاق های بالای وضوخانه مدرسه در کنترل خود گرفته که هم در آنجا تدریس

می‌کند و هم نمازهای پنج‌گانه را به جماعت اقامه می‌کند. چنانچه همزمان با بلند شدن صدای آذان، از سوی شاگردانش آذان گفته می‌شود و همزمان به اقامه جماعت‌های پنجگانه و همچنان نماز جمعه در مسجد جامع، به نمازهای جماعت و ادای نماز جمعه پرداخته می‌شود.

امید در زمینه مشروعیت نمازهای پنجگانه به جماعت و جمعه در فاصله ۱۵ متری مسجد جامع در محوطه مدرسه عنابه و اطاق‌های درسی‌ای که بالای وضوخانه اعمار گردیده است، در روشنی فقه اسلامی ارشاد خواهند فرمود.

لازم به یاد آوری است که در جنجال‌های سلیقوی این مولوی صاحب .. چند سال پیشتر در یک برخورد با مردم قریه، یک نفر با ضرب گلوله به قتل رسانیده شد چندین بار با علما و عامه مردم جنگ و کشمکش داشته و چندین بار زندان را نیز تجربه نموده است و فعلاً عضو شورای ولایتی پنجشیر می‌باشد.

نیز یکی از ملا صاحبان از ولایت هرات چنین سوال نموده در این مورد:

شخصی بنام مولوی صاحب (.....) از ولایت پنجشیر سالها است از طرف حکومت وهم از طرف مردم تهدید میشود..نماز جمعه را جدا از مردم یعنی با تعدادی از محبان خود ادا مینمایند

وملاها فتواهای گوناگون را صادر مینمایند نظر شما در این مورد چیست؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

اولاً: جمهور فقهای اهل سنت وجماعت به این نظر هستند که برگزاری دو نماز جمعه در یک قریه کوچک جایز و مشروع نیست و مخالف مقاصد شریعت اسلامی است و فقهاء این عمل را حرام دانسته اند بلکه بعضی شان به این نظر هستند که جمعه دومی استحداث شده قبول نمی شود و باطل شمرده می شود زیرا که شروط اقامه نماز جمعه در آن متوفر نیست. شیخ عبد العزیز بن عبد الله بن باز مفتی اسبق عربستان سعودی - رحمه الله - چنین فتوا داده است: "الذي عليه جمهور أهل العلم تحريم تعدد الجمعة في قرية واحدة..". جمهور علمای متفق هستند که اقامه و برگزاری دو نماز جمعه در یک قریه حرام است. زیرا این کار را نبی رسول الله صلی الله علیه وسلم کرده است در حیات مبارک شان و نه هم از خلفای راشدین ابوبکر، عمر، عثمان، و علی رضی الله عنهم ثابت است، و نه هم در وقت تابعین واتباع تابعین و سلف و فقهای امت مروج بوده و تا به حال به این عمل کسی روی نیاورده چون شریعت اسلامی در جماعت قوی با افراد بیشتر ترغیب و تشویق نموده که سبب اجتماع و محبت، دوستی، و همدلی مسلمانان میگردد و قوت شان را نمایان میسازد و همکاری در کارهای خیر بین شان

ایجاد می شود و از موعظه دینی روز جمعه جمع کثیر از مسلمانان مستفید می شوند و علم دانش فقهی شان بیشتر می گردد... شریعت اسلامی از تفرقه و دوری قلبها نفرت و انزجار دارد و آنرا را حرام و مردود میداند زیرا جدای نمازی های جمعه و جماعت سبب دوری قلبها مبگردد و مسلمان در این کار و روش سلبی خود بر علاوه از اینکه اجر و ثواب و برکت جماعت برزگ را از دست میدهد و خود را از خیر محروم میسازد سبب خوش ساختن دشمنان دین مبین اسلام نیز میشود.

در شریعت اسلامی نصوص زیاد و فراوان بر اتحاد، یکپارچگی و همدلی امر نموده و از تفرقه، و اختلاف دینی که سبب دوری قلبها شود تحذیر کرده، الله متعال فرموده است: "وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا"^۱ بریسمان الله متعال که همانا وحدت و اتحاد را جند بزیند و از تفرقه و اختلاف دوری جویند.

رسول الله صلی الله علیه وسلم در حدیث صحیح فرموده است: "إن الله يرضى لكم ثلاثا ويسخط لكم ثلاثا يرضى لكم أن تعبدوه ولا تشركوا به شيئا وأن تعتصموا بحبل الله جميعا ولا تفرقوا وأن تناصحوا من ولاه الله أمركم"^۲.

^۱ - سوره آل عمران: ۱۰۳.

^۲ - صحیح ابن حبان، کتاب الزکاة، ذکر الإخبار عما يجب علی المرء من مجانبة الإكثار من السؤال، شماره حدیث: (۳۳۸۸)، (ج ۸، ص ۱۸۲).

الله متعال سه چیز را برای شما می پسندد و سه چیز را ناپسند میداند ، چیزی که سبب رضایت و خوشنودی او تعالی می شود این است که او را عبادت کنید و در عبادت او شرک نیاورید، و بریسمان او چنگ بزنید یعنی اتحاد و وحدت و اخوت اسلامی تا آنرا حفظ کنید و از تفرقه و اختلاف اجتناب ورزید و حاکمانی را که او تعالی بر شما مسلط ساخته نصیحت کنید و نصیحت خوب آنها را نیز بپوشانید.

و از مقاصد مشروعیت و برگزاری نماز جمعه که بخش رکن دوم اسلام است سه چیز است که باید تحقق یابد:

مسلمانان قریه در یکجا و در یک مسجد جامع جمع شوند و همین اجتماع شان بمعنای اظهار همدلی و محبت و برادری ایمانی شان است و در این حالت براحتی عبادت الله متعال را انجام میدهند بدون خوف و ترس و هراس نماز را ادا میکنند ، و موعظه و تبلیغ دینی را میشوند که این هم از مقاصد تشریحی جمعه است و احکام مهم دین مبین اسلام بیان میگردد و امر بالمعروف والنهی عن المنکر صورت میگیرد و در کارهای خیر تشویق می شوند و از کارهای بد و زشت و ناروا منع میگردند، و مقصد و هدف سومی از این عبادت مهم مسلمانان اظهار اخوت، اتحاد، همدلی است. و این از محاسن و زیباییهای دین مبین است و رسول الله صلی الله علیه به این امر کرده و تشویق نموده ، نیز الله متعال ما را امر کرده که طاعت رسول الله صلی الله علیه وسلم را بکنیم و از هر آنچه که منع

کرده دورى جوييم: " وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ، وَمَا نَهَاكُم عَنْهُ فَانْتَهُوا"^۱.

ودر اين حالت ما سنت عملى رسول الله صلى الله وسلم وخلفاى راشدين را با خود داريم ونظر فقهاى اسلام همين است ..وهر عمل مخالف اين روش شرعى بدعت ونوآورى در دين مابين اسلام شمرده مى شود كه رسول الله صلى الله عليه وسلم در احاديث صحيح از آن تحذير نموده وفرموده است: "من أحدث في أمرنا هذا ما ليس منه فهو رد"^۲ هر كسى كه در دين ما نو آورى نمايد وتلاش كند كه از خود كارى را برخلاف شريعت اختراع كند مردود شمرده مى شود.

ودر حديث ديگرى فرموده است: "من عمل عملا ليس عليه أمرنا فهو رد"^۳ هر كسى كارى را بكنند كه من به آن امر نكردم آن عمل مردود ونا قابل قبول شمرده مى شود.

^۱ - سوره حشر: ۷.

^۲ - صحيح مسلم، كتاب الأفضية، باب نقض الأحكام الباطلة، ورد محدثات الأمور، شماره حديث: (۱۷۱۸)، (ج ۳، ص ۱۳۴۳).

^۳ - صحيح مسلم، كتاب الأفضية، باب نقض الأحكام الباطلة، ورد محدثات الأمور، شماره حديث: (۱۷۱۸)، (ج ۳، ص ۱۳۴۳).

وهر بدعت ونو آوری در عبادات ومسائل دینی گمراهی است که صاحب خود را بطرف آتش دوزخ سوق میدهد: "کل بدعة ضلالة، وکل ضلالة في النار"^۱.

در روشنی نصوص شرعی، وفتاوی فقهای اسلام، ومقاصد دین مبین اسلام که به اتحاد وهمدلی دعوت میدهد واز تفرقه تحذیر می نماید از جناب این مولوی صاحب مطلوب است که از اقامه نماز جمعه در مسجد استحداث شده جدیدش خود داری کند زیرا نمازهای جمعه شان در ۱۵ متری مسجد سابقه که بر حال است جواز ومشروعیت ندارد..اما نمازهای جماعت پنجگانه که در فقه حنفی سنت مؤکد است وفرض وواجب نیست می تواند این نمازهای پنجگانه را مؤقتا تا وقت حل وفصل شدن وآوردن صلح بین علماء ومردم متدین این قریه آنها جماعت جدا گانه داشته باشند زیرا همه پیرو مذهب حنفی هستند.

اما بدرسهای دینی وتربیه سالم فرزندان وطن خود ادامه دهد این مولوی صاحب محترم وعلمای کرام دینی که در طرف دیگر قرار دارند وکسی حق ممانعت نشر علم شرعی ودعوت إلی الله را ندارد وشرعا منع کردن نشر علم گناه است تبلیغ دین مبین اسلام

^۱ - أخرجه أحمد في مسنده، شماره حدیث: (۱۷۱۴۴)، ج ۲۸، ص ۳۷۳.

واجب است بشرطیکه این علماء اهلیت ودرایت ومواصفات مدرس دینی وداعیان برحق را داشته باشند.

ثانیا: دین عین حال درر مسائل فقهی فروعی باید وسعت نظر داشته باشیم..وبخاطر مستحبات ومسائل اجتهادی بجان هم نیفتیم..

اختلافات فقهی فروعی از زمانه های قدیم تا به حال جریان دارد وادامه میداشته باشد وممکن نیست که همه را در یک قالب جمع آوری کنیم زیرا بسیاری از نصوص شرعی دارای تفسیرات گوناگونی است واین امر سبب شده که مجال اجتهاد وفرصت اختلاف باز باشد.. وهدف فقیه ومحقق وعالم رسیدن به حق باشد .

واگر احیانا احقیت نظریه خود را ثابت می کنیم وترجیح میدهیم باید اصحاب نظریه مخالف خود را مورد آزار واذیت ودشنام قرار ندهیم واز زشت خوئی وطعن ولعن کار نگیریم وبا کمال حوصله دلایل خود را تقدیم کنیم وكوشش کنیم که هر مسأله ما مستند به دلائل صحیح باشد.. وفقهاء کرام هریک دلایل خود را دارند ودر مورد قبول نکردن بعض مسائل عذر خود را دارند که شیخ الإسلام ابن تیمیة رحمه الله در کتابی بنام: " رفع الملام عن الأئمة الأعلام " این موضوع را شرح نموده واز فقهاء دعوت به عمل آورده که باید عذر یکدیگر را قبول کنند واختلاف در فروع سبب دوری قلبها نشود.. وهمچنان شاولی الله دهلوی رحمه الله در

کتاب: " حجة الله البالغة " روی این مطلب بسیار تأکید کرده، ومجدد دعوت وفکر معاصر امام حسن البناء رحمه الله قاعده خوبی را بیان داشته که: "يعين بعضنا بعضا فيما اتفقنا فيه ويعذر بعضنا بعضا فيما اختلفنا فيه" یکدیگر را در مسائل اتفاقی کومک می کنیم.. ودر مسائل فروعی اختلافی عذر شان را قبول می کنیم..

ازینرو در مسائل اختلافی فقهی فروعی باید از تعصب وتنگ نظری دوری جویم واز وسعت نظر وحوصله وپیشانی باز کار بگیریم.. وحق را به شیوهای خوب وزیبا ودرست وبه حکمت وتدرج به مردم برسانیم.. وکوشش کنیم که مستدل حرف بزیم وتنها به فتوا دادن که حرام است وجواز ندارد اکتفاء نکنیم وباید راه حل های مناسب را به دوستان خود ارایه کنیم.. ومردم را فریب ندهیم من ملا ومولوی استم حرف مرا قبول کنید وازمن حق دلیل خواستن را ندارید... وعالم وفقیه خوب ومجتهد هیچ وقت از نقد وانتقاد وبحث ومباحثه ومناقشه ودلیل خواستن گریز نمی کند بلکه سبب خوشنودی اومی شود .

ثالثا: علمای کرام وائمه مساجد باید دارای اخلاق نیکو باشند

زیرا اخلاق نیکو، وتعامل زیبا وخوب ورفتار خالی از خشونت در نشر دین مبین اسلام واصلاح مردم تأثیرات قابل ملاحظه دارد.

دین مبین اسلام پیروان خود را به پیروی از انسانهای نیکو، بزرگوار و عاقل تشویق کرده است که در رأس این انسانهای ستوده شده فرستادگان الهی قرار دارند که الله (جل جلاله) در کتاب خود به آن چنین اشاره میکند: "أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ فَبِهِدَاهُمُ افْتَدَاهُ"^۱.

اینان کسانی هستند که خدا هدایتشان کرده است پس به هدایت آنان اقتدا کن.

و اوتعالی در جایی دیگری مهربانی میکند: "لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيهِمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ"^۲.

قطعا برای شما در [پیروی از] آنان سرمشقی نیکوست [یعنی] برای کسی که به خدا و روز بازپسین امید می بندد.

و این هم گفته ای دیگری اوتعالی میباشد: "لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَ ذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا"^۳.

^۱ - سوره انعام: ۹۰.

^۲ - سوره ممتحنه: ۶۰.

^۳ - سوره احزاب: ۲۱.

قطعاً برای شما در [اقتدا به] رسول خدا سرمشقی نیکوست برای آن کس که به خدا و روز بازپسین امید دارد و خدا را فراوان یاد می‌کند.

و پیامبر ما محمد (صلی الله علیه وسلم) رهبری است که الگو و سرمشق بودن زندگی را به نمایش گذاشته است و کسی که به او (صلی الله علیه وسلم) اقتدا بکند بدون شک به اخلاق نیکو دست یافته و به راه هدایت روان شده است، و رسول الله (صلی الله علیه وسلم) در روش دعوت خویش به قرآن رجوع کرده و از آن کتاب آسمانی تأسی کرده است و همین صفت رسول علیه الصلاة و السلام سبب شده است که به اخلاق قرآنی آراسته شود و اوامر آن کتاب مقدس را عملی کند و از نواهی اش دوری نماید و همین سبب است که عایشه (رضی الله عنها) در جواب شخصی که از اخلاق پیامبر (صلی الله علیه وسلم) پرسید، چنین گفت: **كَانَ خُلُقُهُ الْقُرْآنَ**^۱.

ترجمه: اخلاق رسول کریم (صلی الله علیه وسلم) قرآن بود.

^۱ - مسند أحمد، الملحق المستدرک من مسند الأنصار بقیة خامس عشر الأنصار، مسند الصدیقة عائشة بنت الصدیق رضی الله عنها، شماره حدیث: (۲۵۸۱۳)، (ج ۴۳، ص ۱۵).

ابن كثير (رحمه الله) ميگويد: معنى اين قول الله متعال جلت عظمته — (كَانَتْ خُلُقُهُ الْقُرْآنَ)^۱ اين است كه عملی كردن اوامر و نواهی قرآن كريم صفت ذاتی رسول الله (صلى الله عليه وسلم) گشته و به حدی با كتاب الهی انس گرفته بود كه خوی و عادت فطری خود را فراموش کرده بود، هرگاه قرآن به چیزی امر ميكرد او (صلى الله عليه وسلم) آن را عملی مينمود و هرگاه از چیزی منع ميكرد آن را ترك مينمود، و با اين صفت رسول الله (صلى الله عليه وسلم) صفات ذاتی و پيدايشی اش همچو حياء، دلیری، گذشت، نرمی و تمام اخلاق پسندیده ديگرش نیز آميخته شده بود. (تفسير القرآن العظيم). همچنين امام حسن بصری (رحمه الله) در شرح حديث (كَانَتْ خُلُقُهُ الْقُرْآنَ)^۲ چنین ميگويد: " الوَاعِظُ مَنْ وَعَظَ النَّاسَ بِعَمَلِهِ لَا بِقَوْلِهِ، وَكَانَ ذَلِكَ شَأْنَهُ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَأْمُرَ بِشَيْءٍ بَدَأَ بِنَفْسِهِ ففَعَلَهُ، وَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَنْهَى عَنِ شَيْءٍ انْتَهَى عَنْهُ فَمَنْ أَسْرَتْهُ نَفْسُهُ، وَ أَصْبَحَ عَبْدًا لِهَوَاهُ فَلَا يُمْكِنُ أَنْ يَنْكُرَ عَلَى الْآخِرِينَ ".

پند دهنده اصلی کسی است كه مردم را با عمل خود پند دهد نه با گفتار خود، و اين صفت در رسول الله - صلى الله عليه وسلم - هويدا بود و هر گاه ميخواست مردم را به چیزی امر كند، اول

۱- مسند أحمد، الملحق المستدرک من مسند الأنصار بقیة خامس عشر الأنصار، مسند الصدیقة عائشة بنت الصدیق رضي الله عنها، شماره حديث: (۲۵۸۱۳)، (ج ۴۳، ص ۱۵).

۲- مسند أحمد، الملحق المستدرک من مسند الأنصار بقیة خامس عشر الأنصار، مسند الصدیقة عائشة بنت الصدیق رضي الله عنها، شماره حديث: (۲۵۸۱۳)، (ج ۴۳، ص ۱۵).

خودش آن را عملی میکرد و اگر میخواست مردم را از چیزی باز دارد باز هم خودش اولین کسی بود که آن را ترک میکرد، و کسی که خود را فراموش کرده باشد و تسلیم هوا و هوس گردیده باشد هیچ امکان ندارد که در دیگران تغییر بیاورد.

هر گاه به قرآن و حدیث مراجعه شود و در آن تامل صورت بگیرد دیده میشود که این دو مصدر به تعامل نیکو تأکید میکنند، اگر صفت (تعامل نیکو) در این دین وجود نمیداشت محال بود که بر دلها تاثیر بگذارد و قلب ها را به سوی خود متوجه نماید، پس این حسن تعامل موثرترین وسیله است که سبب شده است مردم به این دین رو بیاورند، چنانچه خواهر دعوتگر جوهره طریفی در نوشته خود (رفتار نیکو و اثر آن در زندگی دعوتی) به آن اشاره کرده است.

و رسول الله (صلی الله علیه وسلم) که با اخلاق قرآنی آراسته بودند، هرگاه قرآن کریم به سوی فضیلتی فرامیخواند او (صلی الله علیه وسلم) اولین کسی بودند که به آن چنگ میزدند و بعدش خانواده و خویشاوندان خود را به سوی آن دعوت میکردند، همچنان هر صفتی زشتی که قرآن دوری اش را طلب کرده است، رسول الله (صلی الله علیه وسلم) نخستین شخصی میبودند که از آن دوری میجستند و سپس خانواده و خویشاوندان خود را به ترک آن دعوت میکردند.

و پیامبر (صلی الله علیه وسلم) با صحابه کرام از در رحمت و مَلاطفت (نرمی) که قرآن کریم به آن امر میکند، پیش می آمدند و متوجه ایشان بودند و در کارها با ایشان مشورت میکردند و با لطف با آنها تعامل می نمودند و او (صلی الله علیه وسلم) در معامله و برخورد از همه مردم نیکوتر بودند.

همین برخورد نیک رسول الله (صلی الله علیه وسلم) سبب شده بود که صحابه (رضی الله عنهم) با ایشان محبت بورزند و به او (صلی الله علیه وسلم) توجه داشته باشند و از وی دفاع کنند، و محبت صحابه کرام با رسول الله (علیه الصلاة والسلام) در حدی بود که کافران را بهت زده کرده و از این محبت و صمیمیت در حیرت آفتیده بودند، کتب احادیث و سیرت از نمونه های برخورد نیک قوی و فعلی رسول (علیه الصلاة والسلام) مملوء می باشد که با صحابه خود انجام میدادند و همچنان خود صحابه کرام نیز به تعامل نیک رسول مقبول (علیه الصلاة والسلام) گواهی میدهند، که در این مورد احادیث ذیل ذکر میگردند:

روایت است که عبدالله بن عمرو (رضی الله عنه) گفته است: ”
لَمْ يَكُنْ فَاحِشًا وَ لَا مُتَفَحِّشًا“ و كان يقول: ”إِنَّ مِنْ خِيَارِكُمْ أَحْسَنُكُمْ
أَخْلَاقًا“^۱.

ترجمه: رسول الله (عليه الصلاة و السلام) نه دشنام می دادند
و نه بد زبانی می کردند، و او (عليه الصلاة و السلام) میفرمودند:
بهترین شما کسانی هستند که اخلاق شان نیکو باشد.

أم المؤمنین حضرت عایشه (رضی الله عنها) میگوید: ((مَا
خَيْرَ رَسُولٍ لِلَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بَيْنَ أَمْرَيْنِ أَحَدُهُمَا أَيْسَرُ مِنَ الْآخَرِ
إِلَّا اخْتَارَ أَيْسَرَهُمَا مَا لَمْ يَكُنْ إِثْمًا ، فَإِنْ كَانَ إِثْمًا كَانَ أَبْعَدَ النَّاسِ مِنْهُ)^۲.

رسول الله (صلی الله علیه وسلم) هیچ گاه بین دو کار مُخیر
نگردیده اند که یکی از آن دو آسان تر بوده مگر اینکه آسان آن را
انتخاب کرده اند، مادامی که گناه نبوده است، و هرگاه گناه می بود
دورترین مردم از آن می بود (به روایت بخاری و مسلم)

۱ - صحیح البخاری، کتاب المناقب، باب صفة النبي صلى الله عليه وسلم، رقم الحديث:
(۳۵۵۹)، (ج ۴، ص ۱۸۹).

۲ - صحیح مسلم، کتاب الفضائل، باب مباحثته صلى الله عليه وسلم للآثام واختياره من المباح،
أسهله وانتقامه لله عند انتهاك حرمانه، رقم الحديث: (۲۳۲۷)، (ج ۴، ص ۱۸۱۳).

و تعامل نیکو و حسن رفتار رسول الله (علیه الصلاة و السلام) در حدی بود که هیچ گاه با مردم رفتاری ناپسند انجام نمیداد.

علماء باید بدانند که رفتار نیکو در پذیرش دعوت و روآوردن دیگران به این دین اثر بس سزایی داشته و سبب میشود که مردم با داعیان حق محبت بورزند و خود را به آنها نزدیک بدانند و از گفته های شان مایه بگیرند، چنانکه رفتار نیکو سبب میشود دشمنی ها و بدبینی ها به دوستی مبدل شوند، رفتار نیکو سبب میشود که افرادی جدیدی در راه دعوت قدم گذاشته و در حمل بار سنگین دعوت با کسانی همکار شوند که از آنها متأثر گردیده اند.

بدون شک می توان گفت که یکی از اسباب انتشار دین مبین اسلام معامله نیکو بوده است که ممیزه آنعده از مسلمانان میباشد که در روشنی قرآن کریم و سنت رسول الله (صلی الله علیه وسلم) تربیت یافته اند، تاریخ نویسان در نوشته های شان درج کرده اند که به وسیله حسن رفتار تاجران مسلمان که در حقیقت داعیان حق بودند و تجارت را وسیله رفت و آمد قرار داده بودند، اسلام به سرزمین های شرق و غرب انتشار یافت.

در ایران نماز جمعه ندارند

سوالی دارم استاد ما در ایران زندگی میکنیم در اینجا نماز جمعه را نمیگذارند بخوانیم، مسجدی نداریم نماز میخوانیم داخل خانه اون هم دور است آیا میشود چند نفر در محیط خود نماز جمعه بخوانیم؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

الله متعال فرموده که: " لا يكلف الله نفسا إلا وسعها"^۱ الله مكلف نساخته بنده را در عبادت بیشتر از اندازه توان و استطاعتش، شما معذور هستید، همین نیت دارین برای تان اجر نماز جمعه نوشته می شود، و الله متعال در روز قیامت جزای ظالمین و کسانی که مسلمانان را از نماز جمعه و رفتن به مسجد منع می کنند میدهد زیرا آنها مسلمانان را از ذکر الله متعال، و عبادت، منع کرده و در حقیقت مساجد را تعطیل نموده، " ومن أظلم ممن منع مساجد الله أن يذكر فيها اسمه وسعى في خرابها أولئك ما كان لهم أن يدخلوها إلا خائفين لهم في الدنيا خزي ولهم في الآخرة عذاب عظيم"^۲.

۱ - سورة البقرة، الآية: ۲۸۶.

۲ - سورة البقرة، الآية: ۱۱۴.

نفهمیدن معنای خطبه جمعه دلیل شرعی شده نمی تواند که مسلمان نماز جمعه را ترک کند

یکی از خواهران هموطن ما مقیم جرمنی چنین سوال نموده است:

دو پسر به سن های ۲۲ و ۱۷ سال دارم قبلاً همراه من وقتیکه در خانه میبودند به نماز جمعه میرفتند اما متأسفانه از مدتی به این طرف میگویند که خطبه را به زبان ترکی میگوید ما نمی فهمیم میگویند هدف از شنیدن خطبه آموختن است ما چیزی نمی فهمیم به این دلیل حاضر نیستند که به نماز جمعه بروند نمیدانم چه کنم لطفاً راهنمایی نماید؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

نماز رکن دوم دین مبین اسلام است، و نماز جمعه بخش این رکن و فریضه است، در صورتیکه مسجد جامع در شهر وقریه وجود داشته باشد و عذر مرض، وحبس نبوده باشد نماز جمعه بالای مسلمان بالغ وعاقل فرض است، و نفهمیدن معنای خطبه جمعه دلیل شرعی شده نمی تواند که مسلمان نماز جمعه را ترک کند و بخاطر ادای آن حاضر نشود، بلکه در نماز حاضر شود و همان خطبه را بشنود و هر دو رکعت فرض نماز جمعه با امام به جماعت ادا کند این فرض از ذمه اش ساقط می شود، اجر و ثواب این نماز را بشکل کامل حاصل میکند، فرضیت نماز جمعه در این آیه قرآنی

ثابت است: "يا أيها الذين آمنوا إذا نودي للصلاة من يوم الجمعة، فاسعوا إلى ذكر الله، وذروا البيع"^۱، ای کسانیکه ایمان آورده اید هنگامیکه ندا و آذان نماز جمعه گفته می شود بطرف نماز جمعه و شنیدن خطبه آن بشتابید، کار و تجارت، بزنس، خرید و فروش را ترک کنید.

و در حدیث صحیح رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده است: "لقد هممت أن آمر رجلاً يصلي بالناس، ثم أحرق على رجال يتخلفوا عن الجمعة بيوتهم".

به این تصمیم شدم کسی را امر کنم که بمردم نماز دهد و خودم بروم خانه های کسانی را در بدهم و بسوزانم که در نماز جمعه حاضر نمی شوند.

اما اگر به نماز جمعه حاضر نمی شود به بهانه اینکه خطبه بزبان ترکی و یا بکدام زبان دیگر است و نماز جمعه را ترک میکند گنهگار می شود و تارک نماز محسوب میگردد و در عین حال از اجر و ثواب بزرگ نماز جمعه خود را محروم میسازد، رسول الله صلی الله علیه وسلم در حدیث صحیح فرموده است بروایت امام مسلم فرموده است: " الصَّلَاةُ الْخَمْسُ ، وَالْجُمُعَةُ إِلَى الْجُمُعَةِ ، كَفَّارَةٌ لِمَا

^۱ - سوره جمعه: ۹.

بَيْنَهُنَّ مَا لَمْ تُغَشَّ الْكِبَائِرُ^۱ نمازهای پنجگانه و نماز جمعه تا به جمعه دیگر سبب مغفرت و بخشایش همه گناههای مسلمان می شود مگر اینکهنه‌های کبیره را مرتکب شده باشد.

و در حدیث صحیح دومی که امام مسلم روایت کرده رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده است: "مَنْ اغْتَسَلَ ثُمَّ أَتَى الْجُمُعَةَ فَصَلَّى مَا قَدَّرَ لَهُ ، ثُمَّ أَنْصَتَ حَتَّى يَفْرُغَ مِنْ خُطْبَتِهِ ، ثُمَّ يُصَلِّي مَعَهُ ، غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الْأُخْرَى وَفَضْلُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ"^۲ هر مسلمانیکه غسل نماید و به نماز جمعه حاضر شود و نوافل بخواند قبل از نماز جمعه و به خطبه جمعه گوش دهد و نماز جمعه را با امام در جماعت ادا کند الله متعال گناهی را که این بنده در بین هر دو جمعه مرتکب می شود می بخشد و با سه روز اضافه و در شریعت هر نیکی ده برابر محسوب می شود.

هر قدم و گامی را که مسلمان در راه رفتن به طرف نماز جمعه می ماند برایش اجر روزه یک سال نوشته می شود، و این جایزه بزرگ را شریعت بخاطر تشویق مسلمان بزبان رسول الله صلی الله علیه وسلم در حدیث صحیح اعلان نموده است: عن أوس بن أوس

۱ - أخرجه مسلم في صحيحه، كتاب الطهارة، باب الصلوات الخمس والجمعة إلى الجمعة، ورمضان إلى رمضان مكفرات لما بينهن ما اجتنبت الكبائر، رقم الحديث: (۲۳۳)، (ج ۱، ص ۲۰۹).

۲ - صحیح مسلم، كتاب الجمعة، باب فضل من استمع وأنصت في الخطبة، شماره حدیث: (۸۵۷)، (ج ۲، ص ۵۸۷).

الثقفي عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: "مَنْ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَغَسَّلَ، وَبَكَرَ وَابْتَكَّرَ، وَدَنَا وَاسْتَمَعَ وَأَنْصَتَ، كَانَ لَهُ بِكُلِّ خُطْوَةٍ يَخْطُوهَا أَجْرُ سَنَةِ صِيَامِهَا وَقِيَامِهَا"^۱ مسلمانیکه غسل ووضوء نماید در روز جمعه و به شوق و ذوق و قبل از نماز به وقت کافی به مسجد برود در نزدیکی امام بنشیند، خطبه را بشنود، در هر قدم و گامهای او در راه رفتن به مسجد که گذاشته الله متعال برایش اجر و ثواب یکسال روزه را نوشته می کند.

اما اگر وقت کافی داشته باشند و سبب مشقت و سختی برای شان نباشد تلاش کنند که در مساجدی بروند که خطبه جمعه بزبان عربی باشد.. لیکن باز هم تأکید می شود که جمهور فقهاء خطبه جمعه را بزبان های غیر عربی جائز میدانند..البته بودن خطبه جمعه بزبان عربی اولویت دارد نزد شان، لیکن کدام حرج و مانع شرعی ندارد اگر بزبانهای مردم محله داده شود تنها مقدمات آن بعربی بوده باشد.

^۱ سنن الترمذی، أبواب الجمعة، باب ما جاء في فضل الغسل يوم الجمعة، شماره حدیث: (۴۹۶)، (ج ۲، ص ۳۶۷).

د جمعی په ورځ، د جمعی له لمانځه څخه مخکې د سفر کولو حکم

یو گران هیوادوال مو پوښتنه کړې ده:

زه لینی موټر لرم او ډېر ځله داسې کېږي چې د
جمعی په ورځ سورلي ولرم او د جمعی له لمانځه څخه
مخکې سفر وکړم آیا گنهگار ېږم؟

د خدای تعالی له حمد او ثنا او په رسول یې حضرت
محمد صلی الله علیه وسلم له درود څخه بعد ..

باید عرض وکړم چې د جمعی لمونځ فرض عین دی
او که انسان قصدا جمعه ترک کړي گنهگار ېږي.

رسول الله صلی الله علیه وسلم په صحیح حدیث کې
چې امام مسلم روایت کړی دی د منبر له پاسه فرمایلي
دي: " لينتهين أقوام عن ودعهم الجمعات، أو ليختمن الله
على قلوبهم ثم ليكونن من الغافلين"، پر هغو خلکو چې
د جمعی لمونځو او جماعت پرېښودل یې عادت دی لازم
دي چې دا کار یې ترک کړي او که داسې ونکړي الله

۱ - أخرجه مسلم في صحيحه، كتاب الجمعة، باب التغليظ في ترك الجمعة، رقم الحديث: (۸۶۵)،

(ج ۲، ص ۵۹۱).

تعالی یې په زړونو د غفلت مهر وهي او د غافلانو او سهل انگارانو له جملې څخه حسابېږي...

که انسان قصدا د جمعې د لمانځه د ترک کولو په نیت سفر وکړي گنهگار ېږي.. اما اگر سفر یې د جمعې له ورځې سره مصادف وي او د سفر ضرورت وجود ولري بیا کوم شرعي ممانعت وجود نلري، کولای شي سفر وکړي او په مسافر د جمعې لمونځ نشته، (د نورو ورځو په څېر معمول او مسافرانه لمونځ به کوي) ...

چون پوښتونکی ورور او دوست مو همیشه په سفر وي او لینی مو تر لري کوشش دې وکړي چې د خپل سفر په وخت په یو جامع مسجد کې توقف وکړي هم په خپله او هم یې سورلي د جمعې لمونځ اداء کړي بیا دې یې سفر ته ادامه ورکړي دا بهتره ده له دې چې د جمعې د لمانځه ثواب له لاسه ورکړي. علاوه له دې چې د الله تعالی فرض اداء کوي د یوې اونۍ واړه او کوچني گناهونه یې هم بخښل کېږي هماغه ډول چې په صحیح حدیث کې ذکر شوي دي.

و صلی الله علی نبینا محمد و علی آله و صحبه أجمعین.

در فقه اسلامی نمازی بنام (نماز فتح و نصر) وجود دارد

نماز فتح و نصر و کامیابی هشت رکعت است که به یک سلام ادا می شود.. و در حدیث صحیح ثابت که رسول الله صلی الله در فتح مکه غسل نموده و در خانه دختر کاکایش ام هانئ ادا کرد این نماز را، و این نماز در طول تاریخ سنت بوده.

أبو عبیده الجراح بعد از کامیابی در الیرموک خوانده بود این نماز را و عمر بن الخطاب رضی الله عنه بعد از فتح القدس، و عمر بن العاص آنرا بعد از فتح اسکندریه، و محمد الفاتح بعد از فتح قسطنطنیه.

البته بعضیها این نماز را نماز شکر میدانند که این نماز شکر نیست.

نماز تحیه مسجد

یکی از علاقمندان مسائل دینی سوال نموده: نماز تحیه مسجد چی وقت خوانده می شود؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

وقتی مسلمان در مسجد داخل میشود دو رکعت نماز را بعنوان تحیه مسجد ادا میکند، پیامبر اسلام محمد رسول الله صلی الله علیه وسلم در حدیث صحیح متفق علیه چنین فرموده است: "إذا دخل أحدكم المسجد فلا يجلس حتى يصلي ركعتين"^۱ هنگامیکه یکی از شما یان در مسجد داخل میگردد ننشیند تا اینکه دو رکعت نماز تحیه مسجد را ادا نکرده باشد، قبل از اینکه بنشیند باید دو رکعت نماز را بخواند.

در مذهب حنفی تحیه مسجد در اوقات نهی یعنی اوقات مکروهه خوانده نمی شود اما در مذهب جمهور فقهاء تحیه مسجد از ذوات الأسباب است و در هر وقت که در مسجد داخل شود خوانده می شود حتی در اوقات مکروهه.

نماز کسوف و خسوف یعنی آفتاب و مهتاب گرفتگی

یکی از برادران دینی ما نوشته: در باره نماز خسوف معلومات بدهید.

۱ - أخرجه ابن خزيمة في صحيحه، كتاب الجمعة، باب الزجر عن الجلوس عند دخول المسجد قبل أن يصلي ركعتين، رقم الحديث: (۱۸۲۷)، (ج ۳، ص ۱۶۳).

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

فقهاء نماز آفتاب گرفتگی را کسوف و نماز ماه گرفتگی را خسوف می نامند.

چون خورشید و آفتاب گرفته شود و یا مهتاب گرفته شود ولو که آفتاب و مهتاب گرفتگی بشکل جزئی هم باشد.

سنت رسول الله صلی الله علیه وسلم این است که امام به مردم دو رکعت نماز مانند نماز نافله بخواند با جماعت، قرائت این دو رکعت نماز را طولانی می نماید و نسبتاً آهسته می خواند و بعد از آن تا وقتی که خورشید و یا مهتاب متجلی می شود امام و مقتدیان به دعاء می پردازند و ادامه می دهند .

در صورتیکه امام حاضر نباشد مردم خود شان بشکل تنهایی و فردی این نماز بخوانند.

به این معنی که جماعت سنت است لیکن شرط نیست و به شکل فردی هم خوانده می شود.

سنت این است که این نماز در مسجد خوانده شود زیرا در حدیث صحیح که از ام المؤمنین عائشة رضی الله عنها روایت شده فرموده است: " خسفت الشمس في حياة رسول الله صلى الله عليه وسلم

فخرج إلى المسجد ، فصف الناس وراءه"^۱ در زمانه رسول الله صلى الله عليه وسلم آفتاب گرفته شد آنحضرت صلى الله عليه وسلم به مسجد رفت و مردم در پشت شان بخاطر نماز خسوف صف بستند.

این نماز بر مرد وزن سنت است زیرا عائشه و أسماء رضی الله عنهما نیز با رسول الله صلى الله عليه وسلم این نماز را در مسجد ادا کردند قسمیکه در روایت امام بخاری آمده است.

وقت نماز کسوف و خسوف:

ابتدای این نماز با گرفتگی آفتاب و یا مهتاب شروع می شود و تا هنگامیکه متجلی و کاملاً ظاهر شود ادامه میداشته باشد. زیرا رسول الله صلى الله عليه وسلم در حدیث صحیح فرموده است: " إذا رأيتم شيئاً من ذلك فصلوا حتى ينجلي"^۲ و قتیکه آفتاب و یا مهتاب گرفتگی را می بینید نماز را آغاز کنید تا اینکه متجلی و ظاهر شود.

۱ - أخرجه مسلم في صحيحه، كتاب الكسوف، باب صلاة الكسوف، رقم الحديث: (۹۰۱)، (ج ۲، ص ۶۱۹).

۲ - أخرجه ابن حبان في صحيحه، كتاب الصلاة، باب صلاة الكسوف، ذكر البيان بأن هذا النوع من صلاة الكسوف يجب أن يصلى ركعتين في ست ركعات وأربع سجعات، رقم الحديث: (۲۸۴۴)، (ج ۷، ص ۸۷).

اما اگر کسی از آفتاب ومهتاب گرفتگی آگاهی نداشته باشد ووقت خبر شود که متجلی شده این نماز قضایی ندارد و مقید متجلی شدن آن است.

آیا این نماز اذان دارد مثل نماز های فرض پنجگانه و جمعه؟

این نماز اذان و اقامت ندارد تنها ندا می شود که " الصلاة جامعة" از عبد الله بن عمر رضی الله عنهما در حدیث صحیح متفق علیه ثابت است که فرمودند: " لما كسفت الشمس على عهد رسول الله صلى الله عليه وسلم نودي بالصلاة جامعة " ^۱ در زمانه رسول الله صلى الله عليه وسلم هنگامیکه آفتاب گرفته ندا گفته که " الصلاة جامعة" نماز جماعت کسوف آماده است.. وبهتر است که تکرار شود تا اینکه مردم آماده خوانده ومتوجه این نماز شوند.

خطبه نماز خسوف و کسوف:

سنت این است که بعد از سلام دادن از نماز امام وعظ وارشاد نماید ومردم را از غفلت تحذیر نموده وبه دعاء وتوبه وطلب مغفرت از الله متعال تشویق نماید وترغیب دهد..در حدیث صحیح ثابت

۱ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب الجمعة، باب النداء بالصلاة جامعة في الكسوف، رقم

الحديث: (۱۰۴۵)، (ج ۲، ص ۳۴).

رسول الله صلى الله عليه وسلم در خطبه بعد از نماز خسوف چنین فرموده است:

" إن الشمس والقمر آيتان من آيات الله لا ينكسفان لموت أحد ولا لحياته، فإذا رأيتم ذلك فادعوا الله " ۱ آفتاب ومهتاب از نشانه های الله متعال است وبخاطر مردن وزندگی کسی گرفته نمی شوند واگر دیدید که آفتاب ومهتاب گرفته می شود رو به دعاء وتكبير و ذکر الله متعال بیاورید واو تعالی را به بزرگی یاد کنید ونماز بخوانید وصدقه بدهید.

د کسوف او خسوف یعنی لمر او سپورمی نیونپی لمونخ

یوه دینی ورور مو لیکلی دی :

د خسوف لمانخه په باره کې معلومات راکړئ.

۱ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب الجمعة، باب الدعاء في الخسوف، رقم الحديث: (۱۰۶۰)،

(ج ۲، ص ۳۹).

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

فقهاؤ د لمر نیونی لمونځ د کسوف او د سپوږمۍ نیونی لمونځ خسوف نوموي.

کله چې لمر ونيول شي يا سپوږمۍ ونيول شي ولو که دا نيونه جزئي هم وي

د رسول الله صلى الله عليه وسلم سنت دا دي چې امام خلکو ته په جماعت سره دوه رکعته نفل لمونځ ورکړي، ددې دوه رکعته لمونځ قرائت اوږدوي يعنې طولاني کوي او نسبتا وروپې وايي او وروسته له دې چې لمر يا سپوږمۍ روښانه شي له دې وروسته امام او مقتديان په دعاء پيل کوي او ادامه ورکوي .

په هغه صورت کې چې امام حاضر نه وي خلک دې خپله په تنها او فردي شکل دا لمونځ وکړي.

په دې معنی چې جماعت سنت دی لیکن شرط نه دی او په فردي شکل هم کېږي.

سنت دا دي چې دا لمونځ په مسجد کې ادا شي ځکه چې په صحيح حديث کې له ام المؤمنین عائشة رضي الله عنها څخه روايت شوی فرمايلي يې دي:

" خسفت الشمس في حياة رسول الله صلى الله عليه وسلم فخرج إلى المسجد ، فصف الناس وراءه " د رسول الله صلى الله عليه وسلم په زمانه کې لمر نیونه وشوه آنحضرت صلى الله عليه وسلم مسجد ته لاړ او خلکو ورپسې د خسوف د لمانځه په خاطر تر شا صف وټړه .

دا لمونځ په بنځه او سړي سنت دی ځکپ عائشة او أسماء رضي الله عنهما هم د رسول الله صلى الله عليه وسلم سره دا لمونځ په مسجد کې ادا کړ؛ لکه څرنگه چې د امام بخاري په روایت کې راغلي دي .

دکسوف او خسوف د لمونځ وخت:

ددې لمانځه ابتدا د لمر نیونې یا سپوږمۍ نیونې څخه پیل کېږي او تر هغه وخته دوام کوي تر څو چې لمر /سپوږمۍ روښانه او کاملاً ظاهره شي..ځکه رسول الله صلى الله عليه وسلم په صحیح حدیث کې فرمایلي دي:

۱ - أخرجه مسلم في صحيحه، كتاب الكسوف، باب صلاة الكسوف، رقم الحديث: (۹۰۱)،

(ج ۲، ص ۶۱۹).

" إذا رأيتم شيئاً من ذلك فصلوا حتى ينجلي " ١ كله چې لمر يا سپوږمى نيونه و وينئ لمونځ پيل كړئ تر دې چې روښانه او ظاهر شي .

اما كه څوك له لمر يا سپوږمى نيونې څخه خبر نه وي او هغه وخت خبر شي چې روښنايي شوې وي نو دا لمونځ قضايي نه لري .

آيا دا لمونځ د نورو فرض او جمعي د لمونځونو په شان آذان لري ؟

دا لمونځ آذان او اقامت نه لري تنها ندا(غږ) كېږي چې " الصلاة جامعة " له عبد الله بن عمر رضي الله عنهما څخه په صحيح متفق عليه حديث كې ثابت دي چې فرمايلي يې دي:

" لما كسفت الشمس على عهد رسول الله صلى الله عليه وسلم نودي بالصلاة جامعة " ٢ د رسول الله صلى الله عليه وسلم په زمانه كې چې كله لمر نيول شوى غږ شوى چې

١ - أخرجه ابن حبان في صحيحه، كتاب الصلاة، باب صلاة الكسوف، ذكر البيان بأن هذا النوع من صلاة الكسوف يجب أن يصلى ركعتين في ست ركعات وأربع سجعات، رقم الحديث: (٢٨٤٤)، (ج٧، ص٨٧).

٢ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب الجمعة، باب النداء بالصلاة جامعة في الكسوف، رقم الحديث: (١٠٤٥)، (ج٢، ص٣٤).

" الصلاة جامعة " د کسوف د لمانځه جماعت آماده دی.. او بهتره ده چې تکرار شي ترڅو چې خلک تیار او لمانځه ته متوجه شي.

د خسوف او کسوف د لمانځه خطبه :

سنت دا دي چې امام له سلام څرځولو وروسته و عظ او ارشاد وکړي؛ خلک له غفلت څخه و وپروي او دعاء، توبې او له الله تعالى څخه مغفرت غوښتلو ته يې تشويق او ترغيب ورکړي.. په صحيح ثابت حديث کې رسول الله صلى الله عليه وسلم د خسوف د لمانځه له خطبې څخه وروسته دارنگه فرمايلي دي:

" إن الشمس والقمر آيتان من آيات الله لا ينكسفان لموت أحد ولا لحياته، فإذا رأيتم ذلك فادعوا الله " لمر او سپورمی د الله تعالى له نښو څخه دي؛ د چا د مرگ او ژوند لپاره نه نیول کېږي او که ومو و لیدل چې لمر او سپورمی نیول کېږي؛ دعاء ته مخه کړئ؛ د الله تعالى تکبیر او ذکر وکړئ او هغه تعالى په بزرگی/لویوالي یاد کړئ؛ لمونځ وکړئ او صدقه ورکړئ.

۱ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب الجمعة، باب الدعاء في الخسوف، رقم الحديث: (۱۰۶۰)،

فرضیت نماز جمعه در روستاها و شهرها

یکی از برادران دانشمند و دعوتگر از ولایت هرات نوشته است:

جناب استاد اخیراً اطلاع یافتم که در مناطقی از ولسوالی اوبه ولایت هرات کدام آخوندی فتوی داده که در این کشور شرایط نماز جمعه تکمیل نیست و نباید نماز جمعه خواند و از زمان طالبان تا اکنون در آن مناطق هیچ نماز جمعه بی ادا نشده است.

حال سوال اینجا است، آیا واقعاً ادای نماز جمعه که فرض الهی است نیاز به شرایط خاص دارد که در کشور نبوده و نیست؟

آیا کسی که خلق الله را با این فتوای خویش از نماز جمعه سالیان سال است که باز داشته، گناهکار نیست؟

در زمینه از شما طالب معلومات هستم.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

نماز جمعه برد مرد مسلمان آزاد، بالغ، عاقل، مقیم و تندرست فرض عین است و بخش از رکن دوم دین مبین اسلام است ایمان و مسلمانی کسی تکمیل نمی شود تا اینکه به این رکن دین مبین اسلام ایمان داشته باشد و آنرا بجا بیاورد، حتی شخص نابینا اگر رهنما و عصاکش داشته باشد بر وی نیز نماز جمعه فرض است.. البته نماز جمعه بر زن، شخص مسافر و غلام و برده و مریض

معذور از رفتن به مسجد فرض نیست. در صورتیکه اینها نیز نماز جمعه را ادا کنند فرض نماز ظهر شان ساقط می شود و تنها ادای نماز جمعه کافی است برای شان .

نماز جمعه در شهری فرض است که تمام وسایل و سهولت های مدنی و زندگی در آن وجود داشته باشد و روستاها و قریه جات یعنی ولسوالی ها، علاقه داری ها، دره های اطراف شهرها حکم شهر را در فرض بودن نماز جمعه دارا مییابد زیرا همه سهولت های مثل وجود جمعی از هموطنان مسلمان و متدین ما، آب برای وضوء و طهارت، وجود مساجد جامع و امنیت همه میسر است.

نماز جمعه در قریه مسکونی، شهر و شهرک های و قریه جات که به تعداد چهل نفر نماز گزار داشته باشد مشروع می باشد و ادا می گردد نزد جمهور فقهاء. و نماز گزاری که جمعه را ادا کند نماز ظهر بر آن فرض نیست و فرض ظهر ساقط می شود.

و در مذهب حنفی حتی که سه نفر نماز گزار هم باشد و شخص چهارمی امامت کند نماز جمعه شان قبول می شود بشرط که اجازه حاکم همان شهرک یا ولایت و کشور را داشته باشند

نیز خواندن چهار رکعت نماز فرض احتیاطی بعد از نماز جمعه بدعت، نامشروع و ناجائز است

در شریعت نمازی بنام نماز احتیاطی بعد از فرض نماز جمعه وجود ندارد همین که نماز جمعه با جماعت ادا گردد ولو که تعداد نمازگزاران آن به سه نفر برسد بر علاوه از امام جمعه شمرده می شود. و هر نوع نو آوردی و نماز احتیاطی خواندن بدعت پنداشته می شود که مسلمان را به به طرف گمراهی سوق میدهد و نتیجه گمراهی همانا رفتن به آتش دوزخ است، "کل بدعة ضلالة وکل ضلالة فی النار"^۱.

در شریعت اسلامی و دین مبین اسلام تنها شرایطی که در فوق ذکر شد بر فرض بودن نماز جمعه کافی است و شرایط ادای نماز جمعه در همه شهرها و دیهات و قریه جات سرزمین ما که همین شرایط و مواصفات را داشته باشد کاملاً آماده است و نماز جمعه بر هموطنان متدین ما فرض است و هیچ ملا و آخوند حق الغاء نمودن و ساقط ساخت این فرض الهی را ندارد که در واقع بخش از رکن دوم دین مبین اسلام است.

و کسی که چنین فتوا را داده که شرایط نماز جمعه در کشور ما تکمیل نیست در حقیقت گناه بزرگ را مرتکب شده خود و مردم را بطرف گمراهی سوق داده و مردم متدین و مسلمان ما را از ادای

۱ - أخرجه أحمد فی مسنده، شماره حدیث: (۱۷۱۴۴)، ج ۲۸، ص ۳۷۳.

فرض الله متعال که عبارت از نماز جمعه است منصرف ساخته که دلالت به جهالت و نادانی این نوع اشخاص دارد

شرائط جنگی و کشمکشهای موجوده و مداخلات کشورهای خارجی از جمله مداخلات بی شرمانه کشورهای همسایه فرائض و واجبات الهی را از مردم متدین ما ساقط نمی سازد و بر آن تأثیر ندارد بلکه ادای فرائض و بجا آوردن ارکان دین مبین اسلام و امر بالمعروف و تشویق درکاری های خیر و النهی عن المنکر یعنی منع کردن مردم از نافرمانی الله متعال و دعوت بسوی نیکیها در رشد و ترقی و آبادی و امنیت و نشر و انتشار خیر و برکت تأثیرات مثبت و زیبا دارد و مردم را به دین مبین اسلام بیشتر نزدیک میسازد.. اما منع کردن مردم از ادای فرائض و ارکان دین مبین اسلام و واجبات سبب دوری آنها از دین میشود..

و ملا صاحبان کم علم نباید بخاطر بدست آوردن کرسی و چوکی حکم و قدرت و عملکرد به نفع سیاستهای کشورهای همسایه چنین فتاوی گمراه کن بدهند که دنیا و آخرت خود را خراب نمایند.

فلسفه، احکام و آداب عید در روشنی قرآن و سنت و فقه حنفی

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

فلسفه و مشروعیت عید در دین مبین اسلام:

در این شکی نیست که دین مبین اسلام دین خوشحالی، سرور و زیبائی است، اتباع خود را تشویق و ترغیب نموده که در حالت خوشحالی بسر ببرند، غم و غمگینی و حزن را بخود راه ندهند، از اینرو پیامبر اسلام محمد رسول الله صلی الله علیه وسلم در صبح و شام از غمگینی به الله متعال پناه می خواست و امت او نیز مأمور هستند که چنین بکنند و از هر وسیله مشروع و مباح که سبب تقویت ذهنی، روحی و بدنی آنها شود استفاده ای نیز مشروع نمایند تا اینکه عبادت الله متعال را بدرستی انجام داده بتوانند.

در همین سیاق شریعت اسلامی روزهای خاص را بخاطر خوشحالی مسلمانان تخصیص داده که عبارت از روزهای عید میباشد و معنایش سرازیر شدن خوشی و سرور است بعد از اتمام و ختم بعض عبادات مثلاً در عید فطر مسلمانان روزه ماه مبارک رمضان را که یکی از ارکان مهم این دین است سپری نموده اند و از اینکه اجر، ثواب و پاداش بی پایان شامل حال شان شده است اظهار خوشحالی دارند و این مناسب برزگ و عظیم را بخاطر بجا آوردن شکرانه الله متعال که ایشان را توفیق داده تجلیل میگیرند و از

نعمات الهی مباح که برای شان ارزانی نموده استفاده می نمایند.. همچنان عید اضحی به عید فطر شباهت دارد که بعد از عبادت رکن مهم و اساسی حج که عبارت از وقوف بعرفات است تجلیل می شود.

نماز عید فطر و عید اضحی در سال دوم هجری بر مسلمانان مشروع گردیده، و آنحضرت صلی الله علیه وسلم در سال دوم هجری نماز عید فطر و عید اضحی را به مسلمانان امامت کرد و عملاً تطبیق نمود.

در حدیث صحیح جنین روایت شده: قدم رسول الله صلی الله علیه و سلم المدينة ولهم یومان یلعبون فیهما، فقال: «ما هذان الیومان؟» قالوا: یومان کنا نلعب فیهما فی الجاهلیة، فقال رسول الله صلی الله علیه وسلم: «إن الله قد أبدلکم بهما خیرا، منهما یوم الأضحی، ویوم الفطر»^۱.

هنگامیکه رسول الله صلی الله علیه وسلم وارد شهر مدینه منوره گردید مردم را ملاحظه نمود که آنها در روزی از سال بازی میکردند، از آنها سوال نمودند که این دو روز کدام روزها است؟ آنها در جواب ایشان گفتند که این دو روزی است که ما در زمانه جاهلیت قبل از اسلام در آن بازی میکردیم و به لهو و لعب مشغول

^۱ - المستدرک علی الصحیحین للحاکم، کتاب صلاة العیدین، شماره حدیث: (۱۰۹۱)، (ج ۱)، ص ۴۳۴.

بودیم ، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند که الله متعال شما را دو روز خوبتر و بهتر برای شما عنایت فرموده که عبارت است از روز عید اضحی و عید فطر، در بدل اعیاد جاهلیت قبل از اسلام که مملوء از خرافات و بدبختیها بود.

نظر به این حدیث مسلمانان تنها دو عید دارند مشروع دارند که مشروعیت هر دو آنها از آسمان نازل شده، و بغير از این دو عید همه اعیاد مردود است که اساس شرعی ندارد .

مشروعیت نماز عید:

دلیل مشروعیت نماز عید و اینکه عبادتی است که خالصا برای الله متعال ادا میشود آیت قرآنی است که او تعالی امر نموده به خواندن این نماز: "فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ..."^۱ برای پروردگارت نماز بخوان که این نماز نماز عید است.

در صحیح بخاری و مسلم مشروعیت نماز عید از رسول الله صلی الله علیه وسلم چنین روایت شده: "کان رسول الله صلی الله علیه وسلم یخرج یوم الفطر والأضحی إلى المصلی، فأول شيء یبدأ به الصلاة، ثم ینصرف، فیقوم مقابل الناس، والناس جلوس علی صفوفهم فیعظهم، ویوصیهم، ویأمرهم، فإن کان یرید أن یقطع بعثا قطعته، أو یأمر

^۱ - الکوثر/۲.

بشيء أمر به، ثم ينصرف" ^۱، اولین کاری را که رسول الله صلی الله علیه وسلم در هردو روز عید فطر واضحی انجام میداد رفتن به نماز عید بود، نماز را ادا میکرد و بعد از آن در مقابل مردم و امت خود قرار میگرفت و مردم را وعظ و نصیحت می نمود در حالیکه آنها در صفهای شان حاضر بودند.

حکم نماز عید:

فضیلت و اجر و ثواب بزرگی که نماز هردو عید دارد فقهای مذهب حنفی آنرا واجب دانسته اند که کسی اگر آنرا ترک کند گنهگار می شود، در حالیکه علمای فقه حنبلی نماز عید را فرض کفائی میدانند، و در نزد دو مذهب فقهی مالکی و شافعی نماز عید سنت مؤکد است.. و اکثر فقهای معاصر واجب بودن آنرا ترجیح میدهند زیرا الله متعال به ادای این نماز امر نموده و امر کردن بمعنای واجب بودن است و فرموده است: "فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَنْحَرْ" ^۲ که خاص برای پروردگارت نماز بخوان و قربانی کن.

^۱ - صحیح البخاری، کتاب الجمعة، باب الخروج إلى المصلی بغیر منبر، شماره حدیث: (۹۵۶)،

(ج ۲، ص ۱۷).

^۲ - سوره کوثر: ۲.

آداب رفتن به طرف نماز عیدگاه:

قبل از حرکت نمودن به طرف مسجد وعیدگاه مسلمان باید غسل نموده با طهارت وپاکی لباس پاک را پوشیده و خود را معطر ساخته وبه طرف مساجد وعیدگاهها حرکت کند.

برای خواهران نیز مشروع است که نماز عید را با جماعت در بخشهای خاص خواهران در مساجد وعیدگاهها ادا کنند واز شنیدن خطبه ووعظ وارشاد عید مستفید شوند.

وخواهران که عذر دارند در خارج مسجد می توانند خطبه را بشنوند ودر فضیلت وثواب وخوشی مسلمانان شریک شوند.

وقت نماز عید:

ابتدای وقت نماز عید از طلوع آفتاب وبالا شدن آن به اندازه یک نیزه میباشد یعنی یک ساعت بعد از طلوع خورشید وتا به ما قبل از آذان ظهر ادامه میداشته باشد وبهتر این است که در اول وقت ادا شود که همان بالا شدن آفتاب به اندازه یک نیزه است زیرا رسول الله صلی الله علیه وسلم ویرانش به همین شیوه مواظبت نموده اند.

جمهور فقهاء - احناف، شوافع وحنابله- به این نظر هستند که اگر نظر به بعض اعذار مرض، خواب، فراموشی، دوری راه مسلمان

نماز عید را در روز اول عید ادا کرده نتواند برایش جائز و مشروع است که آنرا در روز دوم عید ادا کند.

طریقه و شیوه ادا کردن نماز عید:

از اینکه نماز عید واجب است و اهمیت بس بزرگ دارد در زندگی مسلمان و ثواب و فضیلت زیاد آن سبب شده که به اهتمام خاص ادا شود، دو رکعت نیت می شود و با جماعت ادا میگردد...مقتدی به نیت جماعت پشت امام اقتدا میکند.

دو رکعت نماز خوانده می شود بغیر از آذان و اقامت، زیرا در حدیث صحیح جنین ثابت است بروایت جابر بن عبد الله رضی الله عنه: "لم یکن یؤذَن یومَ الفطر ولا یومَ الأضحی" ^۱ برای ادای نماز عید اضحی و عید فطر آذان و اقامت گفته نمی شد در زمانه رسول الله صلی الله علیه وسلم.. اما فقهای مذهب شافعی و بعض مجتهدین بهتر دانسته اند که بخاطر آگاهی و خبر دادن مردم صدا شود که "الصلاة جامعة"، یعنی نماز جماعت بر با می شود.

دارای نه تکبیر است..سه تکبیر اصلی که عبارت است از تکبیر افتتاح و یا تحریمه و دو تکبیر هردو رکوع. رکوع رکعت اول و دوم. و شش تکبیر زوائد است که سه آن در رکعت اول قبل از قرائت

^۱ صحیح البخاری، کتاب الجمعة، باب المشی والركوب إلى العيد، والصلاة قبل الخطبة بغیر آذان ولا إقامة، شماره حدیث: (۹۶۰)، (ج ۲، ص ۱۸).

خوانده می شود توسط امام و سه آن در رکعت دوم بعد از قرائت توسط امام خوانده می شود..

امام تکبیر تحریمه را به صدای بلند می خواند، امام و مقتدیان دعای استفتاح نماز را می خوانند بعد از این تکبیر و امام سه تکبیر دیگر را نیز می خواند، متعاقبا امام سوره فاتحه و سوره الأعلى را می خواند بصدای جهر و بلند.. و در رکعت دوم سوره فاتحه را با سوره الغاشیة می خواند بعد از آن سه تکبیر میگوید و به رکوع و سجده می رود.

وهمین شیوه و طریقه خواندن نماز عید اضحی و عید فطر است. تنها نیت هردو را فرق می کند.. و باید در قلب نیت شود نماز عید اضحی.

شنیدن هردو خطبه نماز عید ثواب و فضیلت دارد :

برخلاف خطبه جمعه، خطبه نماز عید بعد از ادای نماز میباید، بعد از سلام دادن امام.. مقتدیها همه در جاهای شان نشسته خطبه عید را میشوند زیرا شنیدن خطبه عید مثل نماز عید فضیلت دارد و مستحب است حتی بعض فقهاء شنیدن خطبه عید را واجب دانسته اند.. و در اثنای خطبه عید حرف زدن و سخن گفتن مکروه است.. و حرف زدن در اثنای خطبه عید مسلمان را از

ثواب و فضیلت آن محروم میسازد باید به دقت خطبه را شنید و تساهل نکرد.

آیا نماز عید قضائی دارد؟

در صورتیکه مسلمان در روز اول عید و روز دوم نتواند نماز عید را ادا کند به این معنی که از ثواب و فضیلت این نماز محروم مانده و قضائی ندارد اما در مذهب امام شافعی و حنابله کسی که نماز عید را نظر بکدام عذر نخوانده می تواند قضائی بیاورد چون این هم نماز است مثل سائر نمازها و از انس بن مالک رضی الله عنه ثابت است که نماز عید را قضائی خوانده.

حکم نفل خواندن قبل از نماز عید و بعد از آن:

جمهور فقهای به این نظر هستند که نفل خواندن نه قبل از نماز عید و نه هم بعد از نماز عید مشروع است و از رسول الله صلی الله علیه وسلم و صحابه کرام ثابت نیست که آنها نفل خوانده باشند. امام بخاری در کتاب صحیح خود چنین روایت نموده: "أن النبي صلی الله علیه وسلم خرج يوم الفطر فصلى ركعتين، لم يصل قبلهما ولا بعدهما"^۱ رسول الله صلی الله علیه وسلم هنگامیکه بطرف عید رفت

^۱ - صحیح البخاری، کتاب الجمعة، باب الصلاة قبل العيد وبعدها، شماره حدیث: (۹۸۹)،

تنها دو رکعت نماز خواند نه قبل از آن نفل خواند و نه هم بعد از آن.

فقهاء حکمت عدم مشروعیت نفل خوانی را در عیدگاه بیان نموده اند که مردم فکر نکنند که نماز عید نیز نماز های سنت مؤکد دارد.

اهمیت انتخاب عیدگاه برزگ برای ادای نماز عید :

فقهاء به این نظر هستند که برای ادای نماز عید مسجد برزگ و کلان انتخاب شود و یا اینکه میدان و مساحت برزگ از شهر و قریه در نظر گرفته شود تا اینکه همه مسلمانان در فضای برادری و اخوت نماز عید را ادا کرده بتوانند و احساس این را نداشته باشند که جای نماز ندارند و همچنان فرصت ملاقات و عید مبارکی جمع برزگ مسلمانان مهیا گردد.

سنتهای روز عید:

از سنتهای روز عید غسل نمودن و پوشیدن لباس پاک و عطر زدن ، و رفتن به طرف نماز عید و ادا کردن نماز و شنیدن خطبه و باز گشت از راه دیگری غیر از راه آمد است .. به این معنی که از یک راه برود و از راه دیگری برگشت کند، که هر دو راه در روزه قیامت برایش شاهی بدهد که در نماز و برای عبادت و بدست آوردن خوشنودی الله متعال رفته و نیز اگر در هر دو راه با فقیران و بی

نوایان و حاجتمندان روبرو شود برای شان صدقه بدهد زیرا میشود که در مسیر یک راه کسی از محتاجین با او روبرو نشود و در راه دیگری روبرو شوند.

همچنان از سنتها و آداب ما قبل نماز عید فطر این است مسلمان چند دانه خرما را که طاق باشد بخورد، اما در عید اضحی خوردن را تا بعد از نماز عید تأخیر نماید.

در روز عید صدقه دادن را نباید فرموش کرد:

یکی از آداب و احکام مهم عید اضحی این است که صدقه و همدردی مالی با بی نوایان و حاجتمندان را فراموش نکنیم و این سنت عملی رسول الله صلی الله علیه وسلم و صحابه کرام است در این روز.

در شریعت نماز شکرانه وجود ندارد لیکن مسلمان می تواند در حالت خوشی سجده شکر کند

یکی از دوستان بسیار محترم و عزیز و ایمانی ما سوال نموده

که:

خداوند شما و استاد را حفظ کند، استاد میخواهم درضمن صدقات نماز شکرانه هم بخاطر کامیابی برادران مان در ترکیه بخوانم طریقه و وقت بهترش کدام وقت است؟

یک سجده کند مثل سجده نماز و سه بار و یا زیاد تر " سبحان ربی الأعلى، سبحان ربی الأعلى، سبحان ربی الأعلى" بگوید، و هر دعای که می خواهد برای خود و کامیابی مسلمان بکند برایش جواز دارد بلکه مستحب است، و این سجده مستحب است، این سجده با وضوء و طهارت بهتر و خوبتر است لیکن بی وضوء هم جواز دارد.

اما نماز شکر در سنت صحیح رسول الله صلی الله علیه و سلم ثابت نیست، اما اگر خوشی و خوشخبری در وقت نماز ضحی و یا اشراق و غیره نوافل مصادف باشد می شود همان دو رکعت را ادا کند که هم ثواب نماز ضحی و اشراق کسب کند و نیز برایش ثواب شکرانه برسد.

نماز تسبیح سنت نیست زیرا احادیث که برای مشروعیت آن نقل شده همه ضعیف است

یکی از دوستان رادیو اسلام پیمان خواهش نموده که در مورد نماز تسبیح معلومات دهیم.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله ويعد:

-عبادات مسلمان توفیقی است و با استناد بر احادیث ضعیف
وموضوع ثابت نمی شود.

-هیچ یکی از ائمه اربعه مذاهب فقهی این نماز را مشروع
ندانسته، اصلا ائمه فقه ابوحنیفه، مالک، شافعی از این نماز نام
نبرده، واحمد بن حنبل این نماز را مکروه دانسته.

-ابن قدامه حنبلی، نووی شافعی، شیخ الإسلام ابن تیمیه
حنبلی بر عدم ثابت بودن این نماز در فقه تأکید دارند و شیخ
محمد بن صالح العثیمین نیز تأکید کرده است که این نماز سنت
نیست...فقههای معاصر اللجنة الدائمة للبحوث العلمیة والإفتاء این
نماز را بدعت شمرده.

-اگر این نماز ثابت میبود فقهاء آنرا نظر انداز نمی کردند در
کتابهای مهم فقهی ونیز محدثین و شارحین حدیث مطالبی
میداشتند روی احکام آن، از اینکه اصلا ثابت نبوده آنها نیز اهتمام
نکردند تنها احادیث بر مشروعیت آن ذکر شده ضعیف بودن
وموضوع بودن آنرا بیان کردند.

-اما مسلمان می تواند که نمازهای تهجد، قیام اللیل، نوافل
اشراق وضحی را بخواند، ثواب، خیر وبرکت در عباداتی است که
در سنت رسول الله صلی الله علیه وسلم ثابت است، وبه عبادتی

مشغول شود که از رسول الله صلی الله علیه وسلم و صحابه کرام ثابت باشد، وان عبادت را انجام ندهد که ثابت نیست.

اشتراک کردن بعض علماء و مولوی صاحبان در مراسم و مجالس مخالف شریعت دلیل مشروعیت و جائز بودن آن نیست

بلکه این نوع علمای نامهاد یا بخاطر منفعت شخصی و دنیوی، یا بدلیل ضعف ایمان، و یا تحت تأثیر رفتن عادات و تقالید مردم این کارها را انجام میدهند و یا اصلاً دارای اعتقاد منحرف هستند و علم شرعی شان پاک و صاف و درست و صحیح نیست و مخلوط با انحرافات عقیدوی و فکری است.

اشتراک اینها در مجالس و کارها و عادات و تقالید مخالف شریعت به هیچ وجه دال بر مشروعیت و جائز بودن آن نیست بلکه دلالت بر این میکنند که در جامعه ما بعض ملام صاحبان در انحرافات آغشته اند و سبب گمراهی مردم میشوند و اینها هستند که عقب ماندگی دینی را ترویج میدهند... و مصلحت شکم را بر مصلحت دین ترجیح میدهند.

نماز توبه و شیوه و طریقه ادا نمودن آن

یکی خواهران از ولایت هرات سوال نموده که: آیا نماز توبه مشروع است و چطور خوانده می شود؟

خواهر دومی ما نیز از ولایت بلخ سوال نموده: طریقه نماز استغفار چطور است؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

دو رکعت نماز توبه مشروع است و در هر وقت خوانده می شود حتی در اوقات نهی هم خواندنش جائز است.

این دو رکعت به اتفاق فقهاء مشروع است.

سبب این دو رکعت نماز وقوع انسان در گناه است که بخاطر طلب بخشش و آمرزش آن خوانده میشود.

بخاطر بخشیدن گناه کبیره و صغیره خوانده می شود.

هر انسان خطاء کار است و اشتباه دارد، و وقتی که از وی خطاء و گناه سر میزند پشیمان گردیده به حضور خالق خود سر به سجده بگذارد و برای طلب مغفرت و معافی خواستن گناه خود دو رکعت نماز نفلی که نماز توبه نامیده میشود بخواند، از ابو بکر صدیق رضی الله عنه در حدیث صحیح روایت شده که فرموده

است: "سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : " مَا مِنْ عَبْدٍ يُذْنِبُ ذَنْبًا فَيُحْسِنُ الطُّهُورَ ، ثُمَّ يَقُومُ فَيُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ ، ثُمَّ يَسْتَغْفِرُ اللَّهَ إِلَّا غَفَرَ اللَّهُ لَهُ ، ثُمَّ قَرَأَ هَذِهِ الْآيَةَ : "وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ وَمَنْ يَغْفِرِ اللَّهُ لَهُ إِلَّا اللَّهُ وَلَمْ يُصِرُّوا عَلَىٰ مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ" ^۱، هیچ مرد مسلمانی نیست که از وی گناهی صادر گردد سپس آن بخیزد وضوء و طهارت نماید و دو رکعت نماز بخواند و بعد از الله متعال بخواند تا گناهش را ببخشد مگر اینکه او تعالی گناهش را معاف میگرداند بعد از آن رسول الله صلی الله علیه و سلم این آیت کریمه را تلاوت فرمودند: و آنهایی که چون مرتکب عمل فحشاء میشوند یا بر خود ستم میکنند پس الله متعال را یاد میکنند و آمرزش گناهان خویش را می خواهند و کیست جز او تعالی که گناهان را ببخشد و بیامزد.

مسلمانی که در معصیت و گناه واقع شود وضوء کند و بعد از آن دو رکعت نماز بخواند و توبه کند و از الله تعالی مغفرت کند، و گناهش را می بخشد.

دو رکعت مثل نماز نفل خوانده می شود.

بعد از نماز توبه استغفر الله گفته شود.

^۱ - أخرجه أبو داود في سننه، كتاب الصلاة، باب في الاستغفار، رقم الحديث: (۱۵۲۱)، (ج ۲،

نماز توبه قبل از گناه در حالت عادی هم خوانده می شود.

نماز توبه بعد از گناه خوانده می شود.

بعد از نماز توبه باید کارهای خیر و خوب و ثواب کند خصوصا صدقه بدهد.

نماز خوف در حالت نبرد با دشمنان دین و سرزمین اسلامی

یکی از هموطنان از ولایت لو گر سوال نموده:

استاد محترم لطف نموده طریقه خواندن نماز خوف و ترس را بیان کنید که بعض هموطنان ما که در سنگرهای نبرد قرار دارند ضرورت دارند.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

قبل از اینکه جواب این سوال را بقید تحریر در آورم لازم میدانم یاد آور شوم که نمازی بنام " نماز خوف " وجود ندارد بلکه همان نماز های فرض است که به کیفیت مخصوص ادا میشود به این معنی که تنها شیوه و نحوه ادای آن نمازها تغیر میکند، و از این امر اهمیت نماز که رکن دوم دین میبین اسلام است معلوم میشود که حتی در حالت نبرد نیز باید ادا شود وساقط نمی گردد.

فقهاء نماز خوف نمازی را می نامند که در حالت جنگ و نبرد با دشمن بشیوه و طریقه خاص ادا میشود، و مشروعیت این نماز در قرآن کریم و سنت صحیح رسول الله صلی الله علیه وسلم و آثار صحابه رضی الله عنهم ثابت است، الله متعال فرموده: "وَإِذَا كُنْتَ فِيهِمْ فَأَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلَاةَ فَلْتَقُمْ طَائِفَةٌ مِّنْهُمْ مَعَكَ وَلْيَأْخُذُوا أَسْلِحَتَهُمْ فَإِذَا سَجَدُوا فَلْيَكُونُوا مِن وَرَائِكُمْ وَلْتَأْتِ طَائِفَةٌ أُخْرَى لَمْ يُصَلُّوا فَلْيُصَلُّوا مَعَكَ وَلْيَأْخُذُوا حِذْرَهُمْ وَأَسْلِحَتَهُمْ"^۱، هنگامیکه با لشکر مسلمانان باشی و نماز را با آنها برپا نمودی یک گروه از آنها با تو نماز بخواند و اسلحه و جنگ افزارهای خود را باخود داشته باشند و در حالت دفاعی قرار داشته باشند، و بعد از سجده رکعت اول آنها بروند و مجموعه دومی بیایند و آنها نیز در نماز را آغاز نمایند با اسلحه و وسائل جنگی و نظامی خود.

و در احادیث صحیح ثابت که رسول الله صلی الله علیه وسلم در غزوات هنگام ضرورت نماز خوف را ادا میکرد، و نیز صحابه کرام بر مشروعیت این نماز اتفاق داشتند و از جمله آنها علی، ابو موسی الأشعری، و حذیفه بن الیمان این نماز را در میدان های نبرد ادا نموده اند.

در صورتیکه نبرد شدید و سنگین و تعداد دشمن زیاد باشد مسلمانانی که در نبرد و سنگر دفاع از دین مبین اسلام و سرزمین

^۱ - سورة النساء، الآية: ۱۰۲.

اسلامی خود را قرار دارند بدو گروپ و مجموعه تقسیم شوند یکی از این دو گروپ برای ادای نماز بیاید و گروپ دومی امنیت اینها را تأمین نماید، هنگامیکه گروپ اول سجده دوم رکعت اول را تمام نمایند این گروپ بروند و امنیت را بعهدده داشته باشند و گروپ دوم که مصروف گرفتن امنیت و حراست از سنگر بودند رکعت اول نماز خود را بخوانند با همین امام مجموعه اول که در حقیقت این امام در رکعت دوم خود است و نماز دو رکعتی را تمام کند و سلام بگرداند و همین مجموعه دومی بروند و جاگزین گروپ اولی در سنگر شوند و آنها بیایند رکعت دومی خود را منفردانه بخوانند و نماز خود را تمام نمایند و بروند که گروپ دومی بیاید و آنها نیز رکعت دومی خود منفردانه تمام نمایند.

هر دو مجموعه در همین حالا حیثیت دفاعی را دارند و به دشمن حمله آور نشوند و اگر به دشمن در حین حالت حمله کنند نماز شان فاسد و باطل میشود.

و اگر در موقف بسیار سخت و شدید و زیر آتش باران دشمن باشند می توانند که در وسائط نقلیه و موترها و در داخل سنگر با اشاره منفردانه نماز بخوانند حتی ولو که نتوانند رو به قبله نماز بخوانند معذور شمرده می شوند.

مستحب این است که امام نماز جماعت را در نماز خوف کوتاه بخواند، و از دراز خواندن قرائت اجتناب ورزد، نیز از احکام مهم

نماز خوف این است که باخود داشتن اسلحه در حال نماز جایز و مشروع است.

قابل یاد آوریست که نمازی بنام نماز خوف وجود ندارد بلکه همان نماز های فرض است که به کیفیت مخصوص ادا میشود.

در شریعت عبادتی بنام نماز رغائب در اولین شب جمعه ماه رجب ثابت نیست

یکی از دوستان از شهر هرات چنین سوال نموده:

استاد محترم مردم دوازده رکعت نمازی را که در اولین شب جمعه ماه رجب در بین نماز شام و خفتن می خوانند بنام نماز رغائب آیا این نماز درست است؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

اصل در عبادات توقیف است یعنی اگر در قرآن و سنت و آثار صحیح صحابه رضی الله عنهم ثابت نباشد ادا کردنش درست نیست، زیرا همه عبادات در نصوص صحیح بما نقل شده و ثابت است و نماز رغائب ثابت نیست، رسول الله صلی الله علیه وسلم این نماز را نخوانده و نه هم امر کرده و از صحابه کرام و یاران پیامبر اسلام هم نقل نشده و ثابت نیست و از هیچ یکی از فقهاء هم ثابت

نیست و احادیثیکه در این مورد نقل شده موضوع و دروغین است و عبادت با استناد به احادیث موضوع و دروغین ثابت نمی شود، لهذا خواندن این نماز بدعت و نو آوری شمرده می شود که از بدعتهای ماه رجب است.

تکبیرات تشریق

استاد محترم امید که جور صحت مند بوده باشی!!

اگر لطف کنی در مورد تکبیر های تشریق معلومات بدهید، در صفحه عمومی تان تا همه دوستان آگاه شوند، جزاک الله احسن الجزا.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

از روز اول ذی الحجة تا آخرین قسمت سب نهم ذی الحجة گفته شود خصوصا از روز هشتم.

بعد نماز های فرض ودر خانه وبازار ومسجد در هر جا گفته شود .

تکبیر به شکل فردی گفته می شود نه به شکل جماعی وگروهی .

تکبیرات تشریق نیز شامل این تکبیرات است که بعد از فجر روز عرفه گفته می شود تا به آخر وقت روز سوم عید بعد از نمازها.

اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، وَلِلَّهِ

الْحَمْد.

الله أكبر كبيرا والحمد لله كثيرا وسبحان الله بكرة واصيلا .

خواندن سوره فاتحه در نماز جنازه

یکی از دوستان از ولایت تخار سوال نموده: آیا بدون فاتحه نماز میشود اگر مقتدی به همراهی امام باشد باید فاتحه را بخواند یا نه؟ و در نماز جنازه هم فاتحه خوانده میشود یا نه؟

نماز جنازه بدون خواندن سوره فاتحه درست است زیرا که این نماز عبارت از دعاء بخاطر مغفرت و ثواب رسانی به میت مسلمان است و نماز که بمعنای حقیقی که رکوع و سجده داشته باشد نیست، اما اگر کسی سوره فاتحه در نماز جنازه بخواند ثواب دارد و جائز و مشروع است نزد جمهور فقهاء.

نماز اوابین دو رکعت نماز نفل ضحی است که قبل از زوال آفتاب خوانده می شود

برادر عزیز و محترم ما حافظ محبوب الله حمیدی از ولایت قندز سوال نموده:

آیا نماز اوابین از شش تا بیست رکعت خوانده می شود بعد از مغرب؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

حدیث که در مورد نماز اوابین ذکر شده ضعیف و بعد از مغرب نفل خواندن مشروع و مستحب است لیکن نمازی بنام اوابین بعد از مغرب وجود ندارد.. اما بعد از فرض مغرب دو رکعت نماز سنت مؤکد میباشد و بعد از آنه مجال نفل خوانی باز و مفتوح است تا به نماز عشاء زیرا این وقت مکروهه نیست.. اما نماز اوابین همان دو رکعت و یا بیشر که در وقت ضحی یعنی بعد از اشراق و طلوع آفتاب تا به قبل از زوال آفتاب ادا می شود میباشد.

نماز تحیه وضوء

یکی از علاقمندان مسائل دینی سوالی را مطرح نموده که آیا دو رکعت نماز بعد از وضوء درست است یا خیر؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

بعد از وضوء نمودن خواندن دو رکعت نماز مستحب است،
وآنرا در فقه اسلامی تحیه وضوء می نامند، ودر ثواب واجر وفضیلت
نماز تحیه وضوء از رسول الله صلی الله علیه وسلم چندین حدیث
صحیح ذکر شده از جمله آن: "مَا مِنْ أَحَدٍ يَتَوَضَّأُ فَيُحْسِنُ الْوُضُوءَ
وَيُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ يُقْبَلُ بِقَلْبِهِ وَوَجْهِهِ عَلَيْهِمَا إِلَّا وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ"^۱.

کسی وضوء کند وبا خلوص نیت دو رکعت نماز بخواند جنت
برایش واجب میگردد.

نیز فرموده است: "لا يتوضأ رجل مسلم فيحسن الوضوء إلا غفر الله
له ما بينه وبين الصلاة التي تليها"^۲.

هیچگاه بنده مسلمانی وضوء نمی سازد ووضوء خود را کامل
نمی نماید مگر اینکه الله متعال گناهای او را که او در بین وضوء
ونماز خویش مرتکب شده است می آمرزد.

^۱ - سنن أبي داود، كتاب الصلاة، باب كراهية الوسوسة وحديث النفس في الصلاة، شماره حدیث:
(۹۰۶)، (ج ۱، ص ۲۳۸).

^۲ - صحیح مسلم، كتاب الطهارة، باب فضل الوضوء والصلاة عقبه، شماره حدیث: (۲۲۷)،
(ج ۱، ص ۲۰۵).

نماز اشراق دو رکعت نماز است که بعد از طلوع آفتاب ادا میشود

برادر محترم ما ظهور الدین مبارز از ولایت جوزجان چنین سوال نموده :

در باره نماز اشراق ووقت این نماز معلومات ارائه کنید؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله أما بعد:

این نماز سنت رسول الله صلی الله علیه وسلم است که ثواب وفضیلت دارد و سبب مغفرت و بخشایش گناهان می شود، و بنامهای نماز اشراق، نماز ضحی، و نماز اوابین نیز نامیده شده در فقه اسلامی .

در مورد مشروعیت و سنت بودن آن یکی از فقهای صحابه کرام بنام ابو هریره رضی الله عنه در حدیث صحیح متفق علیه می فرماید: "أوصاني خليلي صلى الله عليه وسلم بثلاث: صيام ثلاثة أيام من كل شهر، وركعتي الضحى، وأن أوتر قبل أن أنام"^۱ دوست من - رسول الله صلی الله علیه وسلم است - به سه چیز برایم نصیحت کرده است که آنرا انجام دهم ، سه روز روزه در هر ماه که همان روزه ایام البیض یعنی تواریخ سیزده - چهارده و پانزده ماهای هجری

^۱ - صحیح البخاری، کتاب الصوم، باب صیام ایام البیض: ثلاث عشرة وأربع عشرة وخمس عشرة، شماره حدیث: (۱۹۸۱)، (ج ۳، ص ۴۱).

است، دو رکعت نماز اشراق، وادای نماز وتر قبل از خوابیدن در شب.

نماز اشراق دو رکعت نماز است که بعد از طلوع آفتاب و ارتفاع آن خوانده می شود، برای کسی که نماز صبح را خوانده سپس در محل نمازش نشسته و مشغول تلاوت، ذکر الله متعال و یا مطالعه علم شرعی بوده تا آنکه خورشید طلوع کرده و دو رکعت نماز می خواند، یعنی ادا کردن دو رکعت نماز در ابتدای محدوده وقت نماز ضحی

ووقت این نماز نفلی نیز وقت نماز ضحی است، ولی بهتر است که در ابتدای وقت یعنی هنگام طلوع و ارتفاع آفتاب به اندازه یک نیزه که تقریباً یک ربع ساعت بعد از طلوع طول می کشد ادا شود تا قبل از آذان ظهر یعنی داخل شدن وقت مکروهه که چند دقیقه قبل از داخل شدن وقت نماز ظهر میباشد. و تعداد رکعات آن دو رکعت است و اگر کسی ادامه دهد نماز ضحی را ادامه داده و باکی ندارد که بیشتر بخواند زیرا مجال و فرصت نفل خواندن در این وقت میسر است.

شیوه و طریقه ادای نماز استسقاء یا طلب باران رحمت

یکی از علاقمندان مسائل دینی خواهش نموده که شیوه و طریقه مسنون نماز استسقاء را بیان نمایم

در نزد امام ابوحنیفه رحمه الله در استسقاء تنها دعاء واستغفار سنت مؤکد است و استسقاء نماز جماعت ندارد و اگر مردم دو رکعت نماز را به تنهایی بدون جماعت می خوانند باکی ندارد.. زیرا الله متعال فرموده است: "فقلت استغفروا ربکم إنه کان غفّاراً یرسل السّماء علیکم مدراراً"^۱ گفتم که طلب مغفرت و بخشایش گناهان را کنید از پروردگار تان و او بی نهایت بخشاینده و مهربان است و باران را از آسمان برای تان نازل می کند بشکل مستمر و متتابع تا اینکه سیراب شوید... نیز اما ابوحنیفه رحمه الله به حدیث عمر رضی الله استدلال نموده که بدعای العباس رضی الله عنه کاکای رسول الله صلی الله علیه وسلم استسقاء و طلب باران میکرد و در آن نماز نبود.

اما جمهور فقهاء از جمله امام ابویوسف و محمد بن الحسن از مذهب حنفی و فقهای مالکی، شافعی و حنابله به این نظر هستند که در استسقاء تنها دعاء هم سنت است.. و نماز جماعت نیز سنت است، زیرا که هر دو از رسول الله صلی الله علیه وسلم و صحابه کرام ثابت است.

^۱ - سوره نوح: ۱۰-۱۱.

نماز استسقاء ویا طلب باران نمازی است که برای طلب بارندگی ادا می شود، هرگاه مردم به خشک سالی مواجه شوند، آب کم شود، وباران نباریده باشد مردم واهل قریه وشهر از منازل وخانه های خود خارج می شوند به نیت نماز استسقاء ودو رکعت نماز را با جماعت ادا می نمایند .

ملا امام در این نماز بصدای جهر وبلند قرائت می کند.. در رکعت اول هفت تکبیر میگویند ودر رکعت دوم پنج تکبیر مثل نماز عید..زیرا عبد الله بن عباس رضی الله عنه فرموده است که رسول الله صلی الله علیه وسلم نماز استسقاء را دو رکعت خواند مثل نماز عید.

نظر دومی این است که تنها دو رکعت نماز خوانده می شود مثل نماز های نفل.. در آثار صحیح ذکر شده که رسول الله صلی الله علیه وسلم نماز استسقاء را دو رکعت ادا نمود مثل نمازهای نوافل واز تکبیرات نامبرده نشده.

اولی وافضل وبهتر این است که اطفال را نیز باخود به مسجد بیاورند.

بعد از سلام دادن امام دو خطبه می خواند ووعظ ونصیحت نموده مردم را از گناه ومعصیت وظلم تحذیر می نماید وبه توبه کردن، صدقه دادن وعمل صالح ونیک تشویق نماید وترغیب

دهد..وبعد از خطبه دومی دست بدعاء می شوند رو به قبله وطلب باران رحمت می نمایند که الله متعال بندگان و سرزمین شان را سیراب نماید.

دعای مسنون استسقاء وطلب باران:

بالا کردن دستان در دعای استسقاء سنت است واز رسول الله صلی الله علیه وسلم ثابت است ودر استسقاء

این دعاهای مسنون خوانده می شود: "اللَّهُمَّ اسْقِنَا الْغَيْثَ وَلَا تَجْعَلْنَا مِنَ الْقَانِطِينَ" پروردگارا ما را سیراب بساز وباران رحمت را بر ما نازل کن و ما را مأیوس نگردان، واین دعا خوانده شود: "اللَّهُمَّ اسْقِنَا مِنْ بَرَكَاتِ السَّمَاءِ، وَأَنْبِتْ لَنَا مِنْ بَرَكَاتِ الْأَرْضِ. اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْتَغْفِرُكَ إِنَّكَ كُنْتَ غَفَّارًا، فَأَرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْنَا مَدْرَارًا" پروردگارا ما را از بَرَكَاتِ آسمان سیراب بساز وباران را نازل فرما، واز بَرَكَاتِ زمین کشت ووزراعت را برای ما برویان، پروردگارا از ذات تو طلب مغفرت وبخشایش گناهان خود را می نمایم ویقینا که ذات بخشاینده استی..باران را از آسمان بشکل مسلسل ومستمر به ما روان کند، و این دعا: "اللَّهُمَّ اسْقِنَا غَيْثًا مُغِيثًا، مَرِيئًا مَرِيئًا، نَافِعًا غَيْرَ ضَارٍ، عَاجِلًا غَيْرَ آجِلٍ" پروردگارا فرو فرست برای ما بارانی نجات دهنده از خشکسالی باران گوارا پر برکت مفید وبدون ضرر، زود ونه دیر، و این دعا: "اللَّهُمَّ أَغْنِنَا، اللَّهُمَّ أَغْنِنَا، اللَّهُمَّ أَغْنِنَا" یا الله ما را باران بده، یا الله ما را باران بده، یا الله ما را باران بده، و این دعا: "اللَّهُمَّ اسْقِنَا"

عِبَادَكَ ، وَبِهَائِمِكَ ، وَأَنْشُرْ رَحْمَتَكَ ، وَأُحْيِ بَلَدَكَ الْمَيِّتَ " پروردگارا بیار باران را برای بندگان و چهارپایان و بگستر رحمتت را وزنده گردان شهرت را که مرده است.

استسقاء دو رکعت نماز ودعای طلب باران سنت رسول الله صلی الله علیه وسلم میباشد

یک خواهر محترمه ما از شهر کابل نوشته:

استاد گرامی بنده یک پیشنهاد دارم در قسمت اینکه در کابل هوا خیلی آلوده شده اگر از آدرس شما پیشنهاد شود که نماز استسقا ادا شود..ونیز آداب دعاء ونماز استسقاء را نوشته کنید.

ویکی از منسوبین محترم استره محکمه نیز نوشته:

استاد فرهیخته: بعضا مسایل طور در جامعه مطرح شود که مسلمانان هموطن ما از زبان شما یاد بگیرند در این روزها متوجه هستیم که هموطنان به شما احترام دارند وبه عنوان مجتهد مسائل دینی عصری ،مصلح ودعوتگر با شما برخورد میکنند شما لطف نموده یک خواهش کنید که در کابل نماز استسقاء خوانده شود..از شماتشکری وقدردانی می نمایم که درطول سال ما مسلمانان را

از عقیده سالم، از حلال و حرام، سنن مندوبات و غیره آگاه می سازید خداوند به حسنات تان بیفزاید.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله أما بعد:

در حالات خشک سالی، باران نشدن، تلوث هوا که سبب قحکی و امراض گوناگون و پریشان حالی مردم می شود سنت است که باید مسلمانان به سنت رسول الله صلی الله علیه عمل کنند و شیوه ذیل را انتخاب کنند جهت رفع مشکلات و نزول برکات:

۱- دعاء نمودن و تضرع کردن و از الله متعال باران رحمت خواستن سنت است.. مسلمان دعاء کند به شکل فردی و اجتماعی در هر وقت از شب و روز.

۲- دعاء نمودن بخاطر طلب باران بعد از نمازهای فرض به شکل فردی و اجتماعی.

۳- بهترین و خوبترین شیوه استسقاء و طلب باران رحمت ادا کردن دو رکعت نماز استسقاء است که در مسجد جامع و یا در فضای باز مثل نماز جمعه و عید ادا شود بدون آذان گفتن و اقامت.. و تکبیرات زوائد گفته نشود..

استسقاء مشروع و جائز است بلکه مستحب است و رسول الله صلی الله علیه وسلم در ماه رمضان سال ششم هجری استسقاء

نموده بود.. وفقهاء بخاطر دعاء و نماز استسقاء آداب ذیل را بیان نموده اند:

۱- ولی امر مسلمانان باید روز، ساعت و وقت استسقاء را تعیین کند تا اینکه مردم جمع شوند و بخاطر توبه و استغفار و ترک کردن معاصی و گناهها، و بازگرداندن حقوق مردم، و ترک نمودن دشمنی و کینه و بغض و عداوت بین مسلمانها.. زیرا گناهها سبب قحطی می شود و طاعت الله متعال سبب نزول رحمت و برکت میگردد.

۲- بعد از نماز امام و مقتدیان رو به قبله ایستاده دعاء نمایند.

۳- در نماز استسقاء شخص عالم و فقیه و با تقوا باید امامت نمایند... امام دعاء کند و همه آمین گویند.

۴- و نیز بر علاوه از دعاها به زبان خود ما این دعاء را بخواند:
 "اللهم اسق عبادك وبهائمك، وانشر رحمتك، وأحي بلدك الميت" یا الله
 بندگان را و زندجان ها را سیر آب بساز، و رحمت خود خود را نازل
 کن، و زمین خشک را تر بساز، و همچنان این دعاء را بزبان بیاورند:
 "اللهم اسقنا وأغثنا، اللهم اسقنا غيثاً، مُغِيثاً، هنيئاً، مريئاً، مريئاً، مُرَبِعاً،
 مُرَبِعاً، سائلاً، مُسَبِّلاً، مُجَلِّلاً، نافعاً غير ضار، عاجلاً غير راث، اللهم
 تُحِيي به البلاد، و تُغِيث به العباد، و تجعله بلاغاً للحاضر منا والباد".

۵- بهترین وقت برای نماز استسقاء بعد از طلوع آفتاب میباشد
 و قبل از زوال.. مقصد اینکه در اوقات مکروهه یعنی بعد از زوال

آفتاب وبعد از نماز فجر وقبل از طلوع آفتاب وبعد از نماز عصر برای استستقاء انتخاب نشود.

۶- ونیز مستحب است که امام در روز جمعه بعد از خطبه وقبل از نماز جمعه دعاء نماید بخاطر استسقاء وطلب باران رحمت واین هم سنت رسول الله صلی الله علیه وسلم است ودر صحیح بخاری ومسلم ثابت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم از فراز منبر جمعه در وقت خشک سالی این دعاء را خواند: "اللهم أغثنا، اللهم أغثنا، اللهم أغثنا" وبعد از خارج شدن شان از مسجد باران سرازیر شد.

و در شرائط کنونی استسقاء وطلب باران رحمت بسیار یک امر مهم وضروری است خصوصا برای شهریان محترم شهر کابل پایتخت کشور عزیز وماحول آن زیرا هوا ملوث شده ومردم نیاز جدی به باران رحمت دارند واز علمای کرام ودانشمندان توقع می رود که این سنت رسول الله صلی الله علیه وسلم را احیاء نمایند که سبب نزول رحمت وبرکات برای ملت عزیز ما شود.

طریقه و روش شرعی استخاره کردن

یکی از دوستان خواهان فهمیدن طریقه و روش نماز استخاره شده است.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله وعلى آله وصحبه، أما بعد:

نماز استخاره دو رکعت است و دعای استخاره بعد از سلام خوانده می شود.

نماز استخاره مشروع است در هر وقت تنها در اوقات مکروهه که بعد از نماز صبح الی طلوع آفتاب، و بعد از نماز عصر تا به مغرب، و وقت استواء و برابری آفتاب در روزه خوانده نمی شود، در غیر این اوقات در هر وقت از شب و روز خوانده می شود.

دعای استخاره بعد از سلام دادن از نماز خوانده می شود.

استخاره در کارهای مباح می شود اما در کارها و مسائل که واجب بودن و یا حرام و مکروه بودنش معلوم باشد استخاره نیست.

واگر هنگام خواب و بعد از آن احساس راحت نمود معنایش که نتیجه استخاره ایجابی است اما اگر چیزی معلوم نشد و یا احساس نا راحتی کرد باید منصرف شود، و می تواند که استخاره را تکرار کند.

طهارت و پاکی شرط نماز استخاره است.

در ضمن استخاره مشوره علماء و دانشمندان و صاحب نظران نیز مهم است.

دعای استخاره بعد از سلام دادن از نماز استخاره خوانده می شود:

اللهم إني أستخيرك بعلمك، وأستقدرك بقدرتك، وأسألك من فضلك العظيم، فإنك تقدر ولا أقدر، وتعلم ولا أعلم، وأنت علام الغيوب، اللهم إن كنت تعلم أن هذا الأمر خير لي في ديني ومعاشي وعاقبة أمري، أو قال: عاجل أمري وآجله، فاقدره لي ويسره لي ثم بارك لي فيه، وإن كنت تعلم أن هذا الأمر شر لي في ديني ومعاشي وعاقبة أمري، أو قال: عاجل أمري وآجله فاصرفه عني، واصرفني عنه، واقدر لي الخير حيث كان ثم رضني به. قال: ويسمى حاجته، أي يذكر حاجته عند قوله: اللهم إن كنت تعلم أن هذا الأمر، فيقول مثلاً: اللهم إن كنت تعلم أن سفري أو زواجي من فلان أو من فلانة.

بعد از ادای نماز استخاره و خواندن دعای آن خوابیدن شرط نیست لیکن یک امر معمول است

یکی از خواهران از ولایت بدخشان چنین سوال کرده:

استاد محترم من در صفحه فیسبوکی شما آداب استخاره را خواندم .. آیا خوابیدن هم از سنتهای استخاره است؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله أما بعد:

استخاره طلب خیر است که مسلمان توسط نماز، دعاء و مسألت از الله متعال خیر می خواهد ، در کار که حیران است و علم و دانش بشری اش کوتاهی میکند از او تعالی می خواهد که خیر را برایش مقدر یازد و شر و ناپسندی را دور بدارد ، هیچ نص و دلیل صحیح وجود ندارد که خوابیدن از شروط و سنتهای استخاره است .. لیکن یک امر معمول است .. مهم این است که نتیجه استخاره را یا در خواب و یا در حالت بیداری بدست بیاورد که عبارت است از حالت خوشی و احساس خوب، اما اگر احساس ناراحتی نمود معنایش که نتیجه مثبت نداشته و باید از انجام آن کار منصرف شود.

نماز بر والدین

یکی از هموطنان عزیز ما از شهر کابل سوال نموده:

استاد محترم آیا نماز والدین وجود دارد اگر دارد لطف نموده
طریقه نیت و کدام سوره باید خوانده شود همگانی سازید؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

در شریعت اسلامی عبادتی بنام نماز بر والدین وجود ندارد، و اگر چنین نماز مشروع میبود حتما از آیات قرآنی و احادیث صحیح نبوی و تطبیق عملی سنت رسول الله صلی الله علیه وسلم، و آثار صحابه کرام، و عملکرد تابعین و اتباع آنان سند و دلیل میداشت و ائمه فقه بخش از کتب و مؤلفات و تراث فقهی خود را برای شرح و بیان احکام و آداب این نماز تخصیص میدادند.

این نماز در بین اهل بدعت و کسانی که از شریعت برداشتهای خرافاتی دارند مروج است و بعد از نماز مغرب دو رکعت را بنام نماز بر والدین در جماعت می خوانند.

آیا دو رکعت نماز شب عروسی در سنت صحیح ثابت است؟

یکی از هموطنان عزیز ما از شهر کابل سوال نموده: یک سوال دارم لطفا جواب بدهید نماز شب زفاف یعنی شب عروسی چطور خوانده میشود و اگر خوانده نشود چی حکم دارد؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

این دور رکعت نماز شب عروسی هنگامیکه عروس در خانه شوهر میرسد از بعض صحابه رضی الله عنه نقل شده و در آثار آنها ذکر شده در حالیکه هیچ احادیث صحیح و سنت عملی قابل اعتماد در این مورد وجود ندارد، لیکن اگر کسی بخواند یعنی هر دو شاه و عروس باکی ندارد و مانع شرعی نیست چونکه بعض علمای سلف خوانده اند، و اگر نخوانند نیز گنهگار نمی شوند.

دو رکعت نماز نفلی است مثل سائر نوافل و اگر در شب ادا کنند می توانند جهر بخوانند و در روز خفیه خوانده میشود.

نیز سنت این است که دست خود را به پیشانی خانم خود بگذارد و این دعاء را بخواند که ابوداود روایت کرده و شیخ البانی تصحیح نموده: "اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَهَا وَخَيْرَ مَا جَبَلْتَهَا عَلَيْهِ وَأَعُوذُ

بِكَ مِنْ شَرِّهَا وَمِنْ شَرِّ مَا جَبَلْتَهَا عَلَيْهِ^۱، پرودگارا از تو می خواهم خیرش را و خیر آنچه او را بر آن سرشت دادی و پناه می برم به تو از شرش و شر آنچه او را بر آن سرشت دادی.

البته این دعاء را قبل از دو رکعت نماز و یا بعد از آن خوانده می تواند، لیکن باید در همان لحظات آغاز زندگی زن و شوهری خوانده شود.

دو رکعت نماز مسافر

یکی از علاقمندان مسائل دینی سوال نموده:

آیا در شریعت نمازی بنام نوافل سفر وجود دارد و ثابت است من در یک کتاب خوانده بودم که دو رکعت نماز نفل در وقت روان شدن به سفر در خانه خوانده میشود، و دو رکعت دیگر وقتیکه از سفر بازگشت کند و برسد؟

۱ - أخرجه أبو داود في سننه، كتاب النكاح، باب في جامع النكاح، رقم الحديث: (۲۱۶۰)،

(ج ۲، ص ۲۴۸).

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

در وقت روان شدن به سفر دو رکعت نماز نفل ثابت نیست، احادیثی که در این مورد نقل شده همه ضعیف است.

اما هنگام رسیدن و بازگشت از سفر خواندن دو رکعت نماز نفل سنت، و در احادیث صحیح ثابت که رسول الله صلی الله علیه و سلم وقتی که در وقت ضحی یعنی چاشت از سفر بازگشت می نمود در مسجد دو رکعت نماز نفل را ادا میکرد سپس به طرف خانه روان میشد.

حدیث صحیح را در این مورد صحابی جلیل القدر کعب بن مالک رضی الله عنه چنین روایت نموده است: "كان النبي صلى الله عليه وسلم كان لا يقدم من سفر إلا نهراً في الضحى فإذا قدم بدأ بالمسجد فصلى فيه ركعتين ثم جلس فيه"^۱، پیامبر اسلام محمد صلی الله علیه و سلم از سفر خویش بر نمی گشتند مگر در وسط روز، وقتی که از سفر خود قدوم می آوردند ابتداء به مسجد می رفتند و در مسجد دو رکعت نماز اداء میکردند سپس در مسجد می نشستند.

۱ - أخرجه مسلم في صحيحه، كتاب صلاة المسافرين وقصرها، باب استحباب الركعتين في المسجد لمن قدم من سفر أول قدمه، رقم الحديث: (۷۱۶)، (ج ۱، ص ۴۹۶).

این دو رکعت نماز مثل سائر نمازهای نفل اداء میگردد با سوره فاتحه و آیات و یا سوره از قرآن کریم، و از همه نوافل هیچ فرق ندارد.

مسأله مشروعیت دور رکعت نماز حاجت

درباره مشروعیت نماز حاجت چهار حدیث ذکر شده که دو حدیث آن موضوع و باطل و سومی آن بسیار ضعیف بوده و چهارمی آن ضعیف میباشد.

و امام ابن الجوزی در کتاب الموضوعات توضیح داده و شیخ محمد ناصر الدین الألبانی هم به این نتیجه رسیده که ازین احادیث موضوع و ضعیف در باره مشروعیت نماز حاجت استدلال نمی شود.

علماء و محققین و مفتیها معاصر هم به این نتیجه رسیده اند که هیچ حدیثی صحیح و معتمد درباره مشروعیت نماز حاجت وجود ندارد.

لیکن اگر مسلمان وضوء کند و نماز بخواند و نزد خداوند دعاء کند و حاجت مشروع و حلال خود را طلب و مسألت نماید باکی

ندارد چون خداوند متعال فرموده اند: "واستعينوا بالصبر والصلاة"^۱ و از الله متعال طلب کمک و استعانت کنید توسط صبر و شکیبای و نماز.

سجده شکر

السلام علیکم استاد محترم سوال داشتم بخاطری صحت مندی خود و دیگر نعمت های خداوند نماز شکرانه هست چند رکعت و چی وقت خوانده شود تشکر؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

سجده شکر مشروع است و در احادیث صحیح ثابت است، یک سجده است حتی بدون وضوء هم جائز است، اما نماز شکر ثابت نیست زیرا احادیث که بر مبنای آنرا نماز شکر ذکر شده همه ضعیف است.

^۱ - سورة البقرة، الآية: ۴۵.

از کابل به بدخشان سفر می کند به خانه پدر خود آیا نماز مسافرانه بخواند؟

یکی از خواهران سوال نموده که:

السلام علیکم، یک خانم که خانه والدینش چند روزه می رود آیا میتاند نماز قصر بخاند؟

مثلا خودش د کابل و والدینش در بدخشان است و سه چهار روزه چکر می رود خانه پدرش قصر خوانده میتانه یا که خانه پدر که کسی برود مسافر شمرده نمیشود؟

الحمد لله ، والصلاة والسلام على رسول الله وبعد:

مسافه قصر یعنی نماز چهار رکعتی فرض مثل ظهر و عصر و خفتن را دو رکعت اداء کردن و هم جمع کردن بین نماز های ظهر و عصر، و بین شام و خفتن، جمع تقدیم و جمع تاخیر بمعنای یکجا خواندن بخاطر سهولت و آسانی سفر و نبودن آب برای وضوء و غیره مشکلات و مشقت های که با سفر و مسافر همراه است، این مسافه را علماء در خارج شدن از شهر به ۸۵ کیلومتر تعیین کرده اند.

جمع تقدیم: یکجا خواندن نماز ظهر و عصر را با هم دو دو رکعت در وقت نماز ظهر، که بعد از دو رکعت فرض ظهر فوراً دو

رکعت فرض عصر را بخواند بدون تأخیر، و همچنان سه رکعت فرض شام را و دو رکعت فرض خفتن را با هم بخواند در وقت نماز شام بدون تأخیر.

جمع تأخیر: اداء کردن نماز عصر و ظهر را دو دو رکعت پی هم در وقت نماز عصر، و اداء کردن سه رکعت فرض شام را با دو رکعت خفتن در وقت نماز خفتن.

و نماز صبح تقدیم و تأخیر و جمع نمی شود و باید بر وقت اداء شود.

و مسلمان می تواند که نماز مسافران را در صورت که در مسافه سفر داخل شود اداء کند ولو که سفر زمینی و یا هوایی و یا دریایی و بحری باشد هیچ فرق ندارد.

دین اسلام دین رحمت و یسر و آسانی است، خداوند متعال در قرآن کریم فرموده اند: " وما جعل علیکم فی الدین من حرج^۱ او تعالی درین دین بالای تان حرج و مشقت و سختی را لازم ندیده، و نگردانیده، " یرید الله بکم الیسر ولا یرید بکم العسر^۲ خداوند برایتان آسانی را می خواهد نه سختی و مشقت را.

۱ - سورة الحج، الآیة: ۷۸.

۲ - سورة البقرة، الآیة: ۱۸۵.

مسافر اگر در جای سفر می کند و نیت اقامت را برای چهار روز کند می تواند درین مدت نمازهای مذکور را جمع و قصر کند و اگر ازین مدت اقامتش طول بکشد باید نمازها را پوره اداء کند و از جمع و قصر نمودن صرف نظر کند، لیکن اگر او فکر می کند که شاید فردا کارش خلاص می شود و یا پس فردا حاجتش به اتمام می رسد و نمی داند درین صورت او در حکم مسافر است و به جمع کردن و قصر نمودن خود ادامه بدهد تا که آماده رفتن شود.

لیکن شما در تنها در مسیر راه کابل و بدخشان که مسافه ۸۵ کیلو دور شوین و سفر کنید می توانید نماز را جمع و قصر کنید اما در بدخشان منزل آبائی تان و در کابل خانه خود تان در هر دو جا مستقر هستین و نماز را جمع و قصر کرده نمی توانید.

آیا شرعا جواز دارد که مسافر شاه راه کابل قندهار نماز فرض را سوار بر موتر ادا کند؟

استاد گرانمایه السلام علیکم ورحمت الله وبرکاته، سوال من این است که از کابل به طرف غزنی و قندهار سفر میکنیم و در وقت نماز دریور موتر را توقف نمی دهد آیا نماز فرض را در موتر خوانده می توانیم؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله ويعد:

در جواب سوال این برادر عزیز باید بگویم که تنها نفل خواندن در موتر جواز دارد و اداء کردن نماز های فرض در حالت عادی در موتر جواز ندارد زیرا باید که موتر توقف داده شود و بعد از معلوم شدن قبله نماز ادا شود، زیرا در حدیث صحیح متفق علیه عامر بن ربیعاً رضی الله عنه ذکر نموده: "رأيت رسول الله - صلى الله عليه وسلم - يصلي على راحلته حيث توجهت به" رسول الله صلى الله عليه و سلم را دیدم که بالای راحله یعنی شتر نماز می خواند البته نماز نفل را، "ولم يكن يصنعه في المكتوبة" تنها نفل را ادا میکرد و فرض را چنین نمی کرد.

اما اگر راننده یعنی دریور موتر را توقف ندهد و بیم می رود که نماز قضاء شود درین صورت جواز دارد که مسلمان فرض را نیز در موتر ادا کند زیرا شروط ادای نماز مثل روی آوردن به قبله و قیام و غیره درین صورت ساقط می شود زیرا که انسان از بجا آوردن آن عاجز است.

و به اتفاق فقهاء مسلمان در ادای فرائض به اندازه استطاعت و توانایی خود مکلف است نه بیشتر از آن، الله متعال فرموده است: "

---

۱ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب الجمعة، أبواب تقصير الصلاة، رقم الحديث: (۱۰۹۳)، (ج ۲، ص ۴۴).

فاتقوا الله ما استطعتم" ^۱، از او تعالی بترسید به اندازه که می توانید یعنی عبادت او تعالی را به اندازه توانایی تان ادا کنید، و نیز رسول الله صلی الله علیه و سلم فرموده است در حدیث صحیح: " إذا أمرتكم بشيء فأتوا منه ما استطعتم" ^۲، وقتی که شما را به عبادت امر نمودم آنرا بجا بیاورید به اندازه توان و استطاعت تان، و در این صورت شما در چوکی موثر نشسته نماز را ادا کنید و سعی تلاش داشته باشید که قبله را معلوم کنید و در صورتی که قبله هم معلوم نشود نماز را ادا کنید و قضائی ندارد.

مگر یک سهولت دیگر هم داریم که نمازهای فرض ظهر و عصر را جمع تقدیم و تأخیر کرده می توانیم مثلا اگر یقین داشته باشیم که قبل از خارج شدن وقت می رسیم، و نیز نماز شام و خفتن هم جمع تقدیم و تأخیر می شود زیرا دین مبین اسلام بخاطر رفع حرج، و دور ساختن سختی و مشقت سهولتهای را برای مسافری در نظر گرفته است.

لیکن مسلمان باید راننده را تشویق کند و مجبور بسازد که موثر را توقف دهد در وقت نماز که خودش نیز نماز را ادا کند البته اگر خطر بی امنیتی نباشد در راه.

۱ - سورة التغابن، الآية: ۱۶.

۲ - أخرجه مسلم في صحيحه، كتاب الحج، باب فرض الحج مرة في العمر، رقم الحديث: (۱۳۳۷)، (ج ۲، ص ۹۷۵).

وصلی الله علی نبینا محمد وعلی آله وصحبه أجمعین.

دعای دسته جمعی بعد از نماز فرض بین المانعین والمجیزین

این چندین بار است که دوستان در مورد مشروعیت دعای دسته جمعی خواهان بحث و معلومات می شوند و آخرین این پرسشها سوالی است که قبل از چند دقیقه از طرف دوست ارسال شده:

استاد بزرگوار اسلام علیکم و رحمتہ الله و برکاتہ !

اختلافات وجود دارد در اتباط دعا که بعضی میگویند بعد از فرض دعا شود و بعضی میگویند که بعد از سنت دعا نماید فضیلت دارد، معلومات دقیق تان را میخواهم؟

الحمد لله والصلاة والسلام علی رسول الله، أما بعد:

اهمیت دعاء به همه معلوم است که دعاء سلاح مسلمان ومؤمن است ودعاء خودش عبادت مستقل است ومسلمان مأمور است که دعاء بکند زیرا اگر دعاء نکند ومسألت ننماید خداوند متعال بالایش قهر می شود، ودعاء اوقات اجابت خاص دارد از جمله بعد از نمازهای فرض، در بین آذان واقامت، ساعت اخیر روزه جمعه، در بین هردو خطبه جمعه، درسوم حصه آخر شب، دعای

روزه دار، دعای مسافر، دعای مسلمان در حق برادر مسلمانش در غیاب، دعای مسلمان مظلوم.

اما در مورد دعای دسته جمعی بعد از نماز فرض مثل که مروج است در مساجد کشور عزیز ما افغانستان علماء اختلاف دارند.

کسانی طرف دار این دعاء هستند و مشروع میدانند استدلال شان این است که بعد از نماز فرض وقت قبولی دعاء است به شکل فردی و یا اجتماعی و هیچ دلیل وجود ندارد که از دعای دسته جمعی را منع کرده باشد.

و نیز خداوند متعال در قرآن کریم امر کرده که دعاء کنیم : " ادعونی أستجب لکم^۱ شما دعاء کنید و من اجابت و قبول میکنم.

و کیفیت دعاء که فردی و یا اجتماعی باشد برای بنده گان واگذار شده.

اما آنهای که دعای دسته جمعی را مشروع نمی دانند و بدعت می شمارند استدلال شان این است که رسول الله صلی الله علیه وسلم و صحابه کرام و ائمه فقه چنین دعای دسته جمعی را نکردند

^۱ - سورة غافر، الآية: ۶۰.

وهیچ ثابت نیست ولهذا این یگ عبادت است که بدون دلیل آنرا انجام ندهیم.

نظر وقول سومی این است که اگر بعض وقت دعاء اجتماعی شود که مردم اهمیت دعاء را بدانند وفراموش نکنند خصوصا در اوقات بحرانی بودن اوضاع مسلمانان..زیرا مردم عوام نمی فهمند که چطور دعاء کنند وامام مسجد دعاء کند آنها آمین بگویند دعای شان قبول می شود.

و در بعض اوقات ترک شود زیرا مداومت کردن بر آن لازم نیست.

اما در بن شکی نیست که دعاهای که در عقب درسهای فهم القرآن و دروس دینی علماء و در وتر و قنوت و تهجد می شود بسیار اهمیت دارد.

از کابل به پنجشیر به تفریح میرود آیا نماز های فرض را مسافرانه بخواند؟

دوستی سوال نموده که :

السلام علیکم ورحمت الله وبرکاته، اگر شخصی از کابل به پنجشیر به تفریح برود صرف به مدت یک روز آیا نماز های فرض

را مسافرانہ بخواند یا خیر و نماز های سنت را ادا کند یا خیر نظر راجح را بیان کنید ممنون سازید.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

دین اسلام دین رحمت و یسر و آسانی است، خداوند متعال در قرآن کریم فرموده اند: " وما جعل علیکم فی الدین من حرج^۱ او تعالی درین دین بالای تان حرج و مشقت و سختی را لازم ندیده، و نگردانیده، " یرید الله بکم الیسر ولا یرید بکم العسر^۲ خداوند برایتان آسانی را می خواهد نه سختی و مشقت را.

از همین لحاظ در عبادت هم برای مسافر جائز دانسته که نماز فرض چهار رکعتی را قصر نموده به دو رکعت اداء کند و بین ظهر و عصر جمع تقدیم و نماز شام و خفتن را جمع تقدیم و تأخیر کند بخاطر آسانی و رفع سختی و مشقت، و مسافه قصر را علماء عصر به ۸۵ کیلو متر تحدید کرده اند، و مسافر می تواند روزه را هم نگیرد، و باز قضائی بیاورد.

مسافر اگر در جای سفر می کند و نیت اقامت را برای چهار روز کند می تواند درین مدت نمازهای مذکور را جمع و قصر کند و اگر ازین مدت اقامتش طول بکشد باید نمازها را پوره اداء کند و

۱ - سورة الحج، الآیة: ۷۸.

۲ - سورة البقرة، الآیة: ۱۸۵.

از جمع و قصر نمودن صرف نظر کند، لیکن اگر او فکر می کند که شاید فردا کارش خلاص می شود و یا پس فردا حاجتش به اتمام می رسد و نمی داند درین صورت او در حکم مسافر است و به جمع کردن و قصر نمودن خود ادامه بدهد تا که آماده رفتن شود.

اما در بخش معاملات تجارتنی و کاری های دنیایی هم دین ما به یسر و سهولت تشویق نموده و قاعده فقهی است " المشقة تجلب التيسير " سختی و مشقت موجب یسر و سهولت و آسانی می شود، و قاعده فقهی دیگری است " إذا ضاق الأمر اتسع "، هر وقت که انسان در تنگنا قرار گیرد به جستجوی وسعت شود، و از همین لحاظ دین اسلام تاجران مسلمان را در خرید و فروش و معاملات به تسامح و آسانی و خوش معامله گری تشویق کرده.

این بود جواب من به سؤال یک خواهر مسلمان که خواهان فهمیدن مدت زمان جمع و قصر نماز مسافر شده بود و حکمت مشروعیت این نوع سهولت می خواست بداند؟

اما شروط قصر و جمع نماز در سفر این است:

از ۸۵ کیلومتر کم نباشد.

نیت اقامت را نداشته باشد در شهر که سفر کرده.

سفر برای کدام کار غلط و گناه و عیاشی و هدف نامشروع نباشد.

جای می‌رود منطقه و وطن اصلی اش نباشد.

نماز مسافر و مسافه مشرو عیت نماز مسافرانه

یکی از دوستان خواهان معلومات در مورد نماز مسافر شده و چنین سوال نموده: در مورد نماز مسافرانه لطفاً با تفصیل برایم بنویسید؟

الحمد لله، والصلاة والسلام على رسول الله وبعد:

در مسافه قصر نماز چهار رکعتی فرض مثل ظهر و عصر و خفتن را دو رکعت اداء کردن و هم جمع کردن بین نماز های ظهر و عصر، و بین شام و خفتن، جمع تقدیم و جمع تاخیر بمعنای یکجا خواندن بخاطر سهولت و آسانی سفر و نبودن آب برای وضوء و غیره مشکلات و مشقت های که با سفر و مسافر همراه است مشروع است، این مسافه را علماء در خارج شدن از شهر به ۸۵ کیلومتر تعیین کرده اند.

جمع تقدیم: یکجا خواندن نماز ظهر و عصر را با هم دو دو رکعت در وقت نماز ظهر، که بعد از دو رکعت فرض ظهر فوراً دو

رکعت فرض عصر را بخواند بدون تأخیر، و همچنان سه رکعت فرض شام را و دو رکعت فرض خفتن را با هم بخواند در وقت نماز شام بدون تأخیر.

جمع تأخیر: اداء کردن نماز عصر و ظهر را دو دو رکعت پی هم در وقت نماز عصر، و ادا کردن سه رکعت فرض شام را با دو رکعت خفتن در وقت نماز خفتن.

و نماز صبح تقدیم و تأخیر و جمع نمی شود و باید بوقتش ادا شود.

و مسلمان می تواند که نماز مسافران را در صورتیکه در مسافه سفر داخل شود اداء کند و لوکه سفر زمینی و یا هوایی و یا دریایی و بحری باشد هیچ فرق ندارد.

دین اسلام دین رحمت و یسر و آسانی است، خداوند متعال در قرآن کریم فرموده اند: " وما جعل علیکم فی الدین من حرج^۱ او تعالی درین دین بالای تان حرج و مشقت و سختی را لازم ندیده، و نگردانیده، " یرید الله بکم الیسر ولا یرید بکم العسر^۲ خداوند بر این آسانی را می خواهد نه سختی و مشقت را.

۱ - سورة الحج، الآیة: ۷۸.

۲ - سورة البقرة، الآیة: ۱۸۵.

از نظر جمهور فقهاء مسافر اگر در جای سفر می کند و نیت اقامت را برای چهار روز کند می تواند درین مدت نمازهای مذکور را جمع و قصر کند و اگر ازین مدت اقامتش طول بکشد باید نمازها را کامل ادا کند و از جمع و قصر نمودن صرف نظر کند، لیکن اگر او فکر می کند که شاید فردا کارش خلاص می شود و یا پس فردا حاجتش به اتمام می رسد و نمی داند درین صورت او در حکم مسافر است و به جمع کردن و قصر نمودن خود ادامه بدهد تا که آماده رفتن شود، اما در مذهب حنفی این مدت پانزده روز است.

مستری بودم و نمازهای زیادی را ترک کردم چگونه نمازهای قضائی را ادا کنم؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله وبعد:

به همه معلوم است عبادات خصوصا نمازها وقت مخصوص دارد که باید لزوما در اوقاتش ادا شود خداوند متعال می فرماید: " إن الصلاة كانت على المؤمنين كتابا موقوتا"^۱ به تأکید نمازها بالای مسلمانان فرض گردانیده شده در اوقات معین، و تأخیر کردن ادای

^۱ - سورة النساء، الآية: ۱۰۳.

نماز و یا ترک کردنش گناه کبیره است، مگر اینکه انسان عذر شرعی داشته باشد.

و کسی که نمازها را در چندین سال ترک کرده از دو حالت خارج نیست:

اول: اینکه نمازهایش را در حالت معذور بودن ترک کرده مثلاً یا خواب بوده و یا مریض بوده و یا فراموش کرده درین حالت گنهکار شمرده نمی شود و باید قضائی بیاورد به اندازه که ترک کرده.

أنس بن مالک رضی الله عنه از رسول الله صلی الله علیه وسلم روایت کرده در حدیث بخاری که ایشان فرموده اند: "من نسي صلاة فليصلها إذا ذكرها لا كفارة لها إلا ذلك" وفيه زيادة لمسلم: "أو نام عنها"^۲.

هرکسی که نماز را فراموش کند و یا خواب باشد قضائی بیاورد بعد از بیدار شدن از خواب و یا بعد از بیدار آوردن.

۱ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب مواقيت الصلاة، باب من نسي صلاة فليصل إذا ذكر، ولا يعيد إلا تلك الصلاة، رقم الحديث: (۵۹۷)، (ج ۱، ص ۱۲۲).

۲ - أخرجه مسلم في صحيحه، كتاب المساجد ومواضع الصلاة، باب قضاء الصلاة الفائتة، واستحباب تعجيل قضائها، رقم الحديث: (۶۸۴)، (ج ۱، ص ۴۷۷).

حالت دوم: اینکه نماز را قصدا و بدون عذر شرعی بسبب تنبلی و کسالت و بی پروایی ترک کند درین صورت او گنهگار شمرده می شود، و نظر بقول راجح فقهاء بالای این شخص قضاء نیست و اجر نماز را از دست داده و باید توبه کند و اظهار ندامت و پشیمانی کند و عزم راسخ داشته باشد که ازین به بعد نمازها را به وقت اداء میکند و بخاطر جبران نمازهای ترک شده کارهای خیر را انجام میدهد و نمازهای نفل می خواند تا اینکه ترازوی اعمالش برابر شود.

رهنمائی شرعی برای ادای نماز در موتر

استاد محترم نماز خواندن در موتر که خوانده شود به اشاره یعنی که جای سجده نباشد آیا از موتر که پایان شدم قضایی آن نماز خوانده شود یا خیر تشکر بسیار زیاد از شما استاد منتظر جواب تان هستیم؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله وبعد:

در جواب سوال این برادر عزیز باید بگویم که تنها نفل خواندن در موتر جواز دارد و ادا کردن نمازهای فرض در حالت عادی در موتر جواز ندارد زیرا باید که موتر توقف داده شود و بعد از معلوم شدن قبله نماز ادا شود، زیرا در حدیث صحیح متفق علیه عامر بن

ربيعه رضى الله عنه ذكر نموده: "رأيت رسول الله - صلى الله عليه وسلم - يصلي على راحته حيث توجهت به" ^۱ رسول الله صلى الله عليه وسلم را دیدم که در بالای راحله یعنی شتر نماز می خواند البته نماز نفل را، "ولم يكن يصنعه في المكتوبة" تنها نفل را ادا میکرد و فرض را چنین نمی کرد.

اما اگر راننده یعنی دریور موتر را توقف ندهد و مسافر یقین داشته باشد که نماز فرضش قضاء می شود درین صورت جواز دارد که مسلمان فرض را هم در موتر ادا کند زیرا شروط ادای نماز مثل روی آوردن به قبله، قیام، رکوع، سجده و غیره است درین صورت ساقط می شود زیرا که انسان از بجا آوردن آن عاجز است، و به اتفاق فقهاء مسلمان در ادای فرائض به اندازه استطاعت و توان مکلف است نه بیشتر، الله متعال فرموده است: "فاتقوا الله ما استطعتم" ^۲ از او تعالی بترسید به اندازه که می توانید، و نیز رسول الله صلى الله عليه وسلم فرموده است در حدیث صحیح: "إذا أمرتكم بشيء فأتوا منه ما استطعتم" ^۳ وقت که شما را به عبادت امر نمودم آنرا بجا بیاورید به اندازه توان و استطاعت تان، و در این

۱ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب الجمعة، أبواب تقصير الصلاة، رقم الحديث: (۱۰۹۳)، (ج ۲، ص ۴۴).

۲ - سورة التغابن، الآية: ۱۶.

۳ - أخرجه مسلم في صحيحه، كتاب الحج، باب فرض الحج مرة في العمر، رقم الحديث: (۱۳۳۷)، (ج ۲، ص ۹۷۵).

صورت شما در جوکی موتر نشسته نماز را ادا کنید و سعی تلاش داشته باشید که قبله را معلوم کنید و در صورت معلوم هم نشود نماز را ادا کنید و قضائی ندارد.

مگر یک سهولت دیگر هم داریم که نمازهای فرض ظهر و عصر را جمع تقدیم و تأخیر کرده می توانیم مثلاً اگر یقین داشته باشیم که قبل از خارج شدن وقت می رسیم، و نیز نماز شام و خفتن هم جمع تقدیم و تأخیر می شود زیرا دین مبین اسلام بخاطر رفع حرج، و دور ساختن سختی و مشقت سهولت‌های را در نظر گرفته برای مسافرین.

لیکن مسلمان باید راننده را تشویق کند و مجبور بسازد که موتر را توقف دهد در وقت نماز که خوش نیز نماز را ادا کند البته اگر خطر بی امنیتی نباشد در راه.

په هغه سفر کې چې د گناه لپاره وي د قصر لمونځ څه حکم لري؟

په دې اړه فقهاء دوه نظره لري؛ یو د جمهورو و علماوو نظر دی او بل لوري ته د امام أبوحنیفه (رحمه الله) نظر دی، چې د دواړو ډلو دلائل او نظریات به په لنډه توګه له تاسې درنو لوستونکو سره شریک کړو:

لومړی: د جمهورو علماوو نظر:

جمهور فقهاء په دې اړه وايي چې: که چېرې يو شخص ددې لپاره سفر کوي ترڅو يو رواء عمل پکې ترسره کړي، [کېدای شي چې دا سفر يې واجب وي، يا هم مندوب (مستحب) او مباح (روا) وي؛ نو په دې صورت کې د لمانځه قصر (لنډ آداء کول) او جمع (دوه لمونځونه په يو وخت کې ترسره کول) دواړه د ده لپاره مباح او روا عملونه گڼل کېږي.

د روا سفر څو مثالونه له تاسې سره شريکول غواړو؛ لکه: د لوی الله تعالیٰ په لاره کې د جهاد د مقدسې فريضې د ترسره کولو لپاره وتل، د تجارت لپاره يو لړ هېوادونو ته سفر کول، يا هم په علمي ډگر کې نړيوالو پوهنتونو ته د لوړو زده کړو (Higher Education) په موخه لرې سفرونه کول، يا هم په صحي ډگر کې د خپلې ناروغۍ د معالجې او درملنې په تکل له خپلې سيمې څخه وتل، او يا هم د سياحت لپاره او يا د تفريح او ساعت تېرۍ لپاره او د داسې نورو مقاصدو د ترلاسه کولو لپاره سفر کول، په اسلامي شريعت کې روا عملونه گڼل کېږي؛ خو دلته خبره داده چې: که چېرې دا سفر د يو ناروا [حرام] عمل د ترسره کولو لپاره وي؛ ترڅو انسان په ظلم کې پرېوزي، يا هم د شهادة الزور (پر دروغو او ناروا عمل باندې د شاهدي ورکولو) لپاره

انسان سفر وکړي، يا د يو فساد رامنځ ته کولو او يا هم د الله تعالى د بندگانو د حقوقو د اتلاف (له منځه وړلو) لپاره وي؛ نو په دې ډول سفرونو کې قصر او جمع بين الصلاتين هيڅکله هم جواز نلري. ددې خبرې لپاره د جمهورو علماؤ دليل دادی چې:

په اصل کې د مسافر لپاره د لمانځه قصر او جمع په شرعي لحاظ رخصت (روا) عمل او يوه الهي پېرزوينه گڼل کېږي، خو دا ډول الهي پېرزوينه د گناهگار او بدکار انسان له سفر سره هيڅ تړاو نه لري؛ نو د همدې لپاره د معصيت او گناه په سفر کې ترې استفاده نشي کېدلی، او دا هم ددې لپاره ترڅو دا گناهگار انسان پېنېمانه او بېرته له خپلې گناه څخه راوگرځي، او په دې کار سره د زورېدو انگېرنه او احساس ورسره راپيدا شي؛ او دا نظر د امام أحمد بن حنبل، امام مالک او امام شافعي (رحمهم الله) نظر دی، او دوي دا مبارک آيت د دليل په توگه وړاندې کوي، لکه چې لوی څښتن تعالى مونږ ته داسې لارښوونه کوي: "فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ"^۱.

ژباړه: نو هر هغه څوک چې (حرام مال لکه: د خنزير او پرته له شرعي ذبحې څخه د مردار شوي

^۱ - سورة البقرة، الآية: ۱۷۳.

خاروي غوبنه) د يوې اړتيا له مخې و خوري (لکه دومره ولوبزه ورباندې راغلي وي چې مرگ ته نژدې وي) په داسې حال کې چې ظلم کوونکی او نه هم له (ټاکلو) حدودو څخه تجاوز کوونکی وي (نو) پر ده باندې هيڅ گناه نشته.

د امام أبو حنیفه (رحمه الله) نظر:

امام أبو حنیفه [او امام ابن تیمیة (رحمهما الله)] (۱) د سفر په لمانځه کې د قصر لپاره د سفر روا والی شرط نه گڼي، بلکې دوی وايي چې د قصر حکم د هر انسان لپاره په سفر کې همداسې باقی پاتې کېږي، که څه هم دا سفر يې د معصیت او گناه لپاره وي، ځکه په قرآن کریم کې په عامه توگه سره د د قصر د رخصت (روا والي) یادونه شوې ده

(او خاص شوی ندی)؛ لکه چې په قرآن کریم کې داسې راغلي دي:

"فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَّرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ...".^۱

^۱ - سورة البقرة، الآية: ۱۸۴.

ژباړه: نو که چېرې له تاسې څخه یو څوک ناروغ او یا هم په سفر کې وي (او روژه وځوري) نو (بیادې د خوړل شویو روژو) په شمار په نورو ورځو کې (بېرته قضایي روژې ونیسي).

[نو د امام أبوحنیفه (رحمه الله) له نظره دلته په عمومي ډول سره د سفر یادونه شوېده او کوم خاص قید نه دې ذکر شوی]. همداراز کله چې د نبی کریم (صلی الله علیه وسلم) مبارکو احادیثو ته کتنه کوو؛ نو جوتېبري چې په سفر کې د قصر مسئله په عامه توګه سره ذکر شوې ده، او له دې کبله چې مسافر په سفر کې د لمانځه د قصر او د جمع کولو اجازه ورکړل شوې ده؛ نو هغه هم د یو مطیع او منونکي انسان په توګه له دې فرصت څخه ګټه پورته کوي او د هر نیت لرونکي انسان حساب او کتاب له الله تعالی (جلت عظمته) سره دی [یعنې هر انسان ته به د هغه د نیت پر اساس ثواب یا عقاب ورکول کېږي].

په دې اړه راجح قول د جمهورو علماوو قول دی، او هغه داسې چې: مسافر که چېرې د ګناه او د الهي معصیت د ترسره کولو لپاره یوې سیمې ته د سفر کولو اراده وکړي؛ نو له دې نعمت څخه محرومېږي؛ ترڅو سزا وويني، د پېښمانتیا انګېرنه او احساس پکې را ژوندی

شي او تر خو له خپل دې ناوړه نیت څخه بېرته سمې او نیغې لارې ته راوگرځي .

برای مسافر جمع کردن نماز عصر با نماز جمعه جواز ندارد

یکی از دوستان سوال نموده:

استاد من مسافر هستم آیا می توانم بعد از اینکه نماز جمعه را بخوانم نماز عصر با نماز جمعه جمع تقدیم کنم لطفا امشب جوابم را روان کنید منتظر هستم ؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

جمع کردن نماز جمعه با نماز عصر از رسول الله صلی الله علیه وسلم وصحابه رضی الله عنهم ثابت نیست ، وجواز ندارد زیرا نماز جمعه از جنس نماز عصر نیست .. کسی که نماز عصر را با نماز جمعه جمع کرده باشد باید که نماز عصر را اعاده کند زیرا نماز عصر را قبل از داخل شدن وقت آن ادا کرده و نیز بدون دلیل شرعی جمع کرده .. اما جمع کردن نماز ظهر وعصر باهم جواز دارد جمع تقدیم وتأخیر .

شخص بعضی وقت در کندز و بعضی وقت در کابل است، آیا مسافر شمرده می شود؟

یکی از دوستان از ولایت کندز چنین سوال نموده:

جناب استاد محترم یک سوال داشتن اگر فرصت داشتین جواب بدهید.

خانه اصلی ما در کندز است و زندگی ما هم در همانجا است و در کابل هم خانه داریم به کرایه گرفتیم بعض وقت اینجا در کابل می آیم بخاطر بعض کارها سوال این است که اینجا حکم چی است مسافر هستیم یا نیستیم؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

این برادر محترم در کندز و کابل مقیم شمرده می شود زیرا خانه دارد و به کدام مشقت که مسافر مواجه می شود روبرو نیست، تنها در مسیر راه کابل کندز که ۸۵ کیلومتر را طی کند نمازهای فرض چهار رکعتی را جمع و قصر کرده می تواند و در حکم مسافر است در مسیر راه سفر فقط.

آیا طبیبانیکه مشغول عملیات های جراحی طولانی میباشند می توانند جمع صلاتین نمایند؟

یکی از دکتوران طب چنین سوال نموده:

بارها اتفاق رخ میدهد که داکتران در شفاخانه عملیاتیهای جراحی نسبتاً طولانی میداشته باشند که گاهی به ده ساعت هم طول میکشد و آنها نمی توانند که مریض را رها کنند.. آیا برای آنها جواز دارد که نمازهای ظهر و عصر، را با هم جمع کنند وهمچنان نماز شام و خفتن را؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

فقهاء در کتابهای فقه اسلامی ذکر کردند که نجات دادن نفس انسان معصوم از نماز جماعت کرده مقدم است، وحتی بعض شان به این نظر هستند که نجات دادن نفس بیگناه از فکر کردن به وقت هم مهم است لهذا آنها می توانند که اگر وعده دار باشند با مردم و خانواده وغیره وعده شانرا لغو کنند و عملیات جراحی شانرا ادامه دهند.. نیز مثل مسافر دو نماز را هم جمع کنند، جمع تقدیم وتأخیر.. ظهر و عصر را باهم، شام و خفتن را همچنان زیرا عذر شان نجات دادن مریض است از هلاکت .

البته نظر دومی بعض فقهاء این است که مثل عساکریکه در خطوط مقدم جبهه بر ضد دشمن قرار دارند مطابق حالت خود نماز را ادا کنند.. لیکن نظر اولی راجح است.

صاحب کار اجازه نماز را نمی دهد

یکی از هموطنان ما که در فرانسه زندگی میکنند و در یک کارخانه کار میکند که صاحب کار برایش اجازه خواندن نماز ظهر و عصر را نمی دهد و خواهان رهنمائی شرعی شده است.

الجمد لله والصلاة والسلام على رسول الله أما بعد:

درین شکی نیست مسلمان بارها مورد ابتلاء و امتحان قرار میگیرد خصوصا کسانی که در کشورهای غیر اسلامی زندگی میکنند زیرا احتکاک به اشیای خورد و نوش حرام میسر میباشد و بی حجابی وجود دارد و پهلوی این نوع مشکلات و نابسانیها مسلمان بعض وقت حتی عبادت الله متعال را بجا آورده نمی تواند و صاحب کار حتی برایش وقت ادا کردن نماز را نمی دهد، در حال مسلمان مأمور است نمازهای خود را به اوقات که فرض است ادا کند و هیچ کار دنیایی باید مانع ادا کردن نماز نشود، الله متعال در قرآن کریم فرموده است: "رِجَالٌ لَا تُلْهِهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ

وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ يَخَافُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَالْأَبْصَارُ^۱

مسلمانان خوب و با ایمان کسانی هستند که آنها را تجارت و کار و بار و بزنس و خرید و فروش از نماز و عبادت و ذکر الله متعال و دادن زکات باز نمی دارد و می ترسند از روز قیامت روزی که قلبها و چشمان بروی دیگری گردانیده می شود و حالت عادی نمی باشد و انسان از هر عمل حساب میدهد، و از شروط نماز یکی هم ادا کردن آن در وقت معین است که باید قضاء نشود، و توصیه و مشوره به این برادر و آنانیکه در موقف شان قرار دارد که کوشش کنند اقلا نماز های فرض را در محل کار خود ادا کنند اگر رفتن به جماعت میسر نیست، و یا اینکه کمی سختی و مشقت را برداشت نموده اوقات کاری شان را تغییر دهند و یک ساعت اضافی کار کنند تا اینکه وقت را که در نماز صرف می کنند جبران کنند، و اگر این هم میسر نیست در جستجوی کار و وظیفه دیگری باشند که هم دین و ایمان شان مصئون باشد و نیز احساس راحت نفسی کنند، و تا آن وقت می توانند، الله متعال فرموده است: " وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ"^۲ کسی از الله متعال بترسد و بخاطر کسب رضای او کار کند او تعالی نیز برایش راه را هموار میسازد و اسباب رزق و روزی را باز میکند قسمی که هیچ کمان نکنند و بالاتر از تصور شان.

۱ - سورة النور، الآية: ۳۷.

۲ - سورة الطلاق، الآية: ۲-۳.

و این برادر که اجازه نماز خواندن را ندارد و کار دنیایی اش مانع عبادت او می شود از همین حالا بصورت جدی در فکر بدل کردن کار و وظیفه اش باشد و تا بجا شدن در وظیفه و کار جدید نماز های فرض را ادا کند در اثنای کار و یا اینکه یک ساعت اضافی کار کند بخاطر وقت ادای نماز، و احیانا اگر نتواند می شود نماز های ظهر و عصر را جمع تأخیر نماید کند و نیز شام و خفتن را جمع کند زیرا حالا معذور شمرده می شود.

اگر نماز گزار گرسنه باشد و نان هم آماده باشد، نان خوردن مقدم است

برادر محترم ما قاری صاحب فضل احمد نوری از ولایت تخار
سوال نموده:

استاد محترم بعض اشخاص هستند که میگویند " لا صلاة بحضرة الطعام " میگویند که نماز نمیشود در صورتیکه نان آماده باشد اگر گرسنه باشد اشتهايش زياد باشد دلش به طرف نان میلان کند نماز جماعت حاضر باشد مسجد هم نزدیک باشد درین باره روشنی بیندازید که خیلی مهم است؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

اگر نماز گزار گرسنه باشد و نان آماده باشد نان خوردن مقدم است بر نماز خواندن زیرا که انسان گرسنه نمی تواند نماز را با حضور قلب و خشوع ادا کند و در نماز خلل واقع میشود، و خشوع از شروط اساسی نماز است، در حالت آماده بودن نان بحضور انسان گرسنه نماز مکروه میشود، زیرا رسول الله صلی الله علیه و سلم در حدیث صحیح فرموده است: " لا صلاة بحضرة الطعام، ولا هو يدافعه الأخبثان"^۱ نماز گزار نماز نخواند هنگامیکه طعام و نان آماده باشد و نیز هنگامیکه ضرورت به قضای حاجت داشته باشد زیرا که نماز را مکروه میسازد.

نیز رسول الله صلی الله علیه و سلم در حدیث صحیح متفق علیه فرموده است: " إذا وضع عشاء أحدكم وأقيمت الصلاة فابدءوا بالعشاء ولا يعجل حتى يفرغ منه"^۲.

اگر طعام و غذای شب شما آماده باشد و نماز جماعت نیز بر پا گردد و اقامت گفته شود به نان خوردن شروع کنید و از عجله

۱ - أخرجه مسلم في صحيحه، كتاب المساجد ومواضع الصلاة، باب كراهة الصلاة بحضرة الطعام الذي يريد أكله في الحال وكراهة الصلاة مع مدافعة الأخبثين، رقم الحديث: (٥٦٠)، (ج ١، ص ٣٩٣).

۲ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب الأذان، باب: إذا حضر الطعام وأقيمت الصلاة، رقم الحديث: (٦٧٣)، (ج ١، ص ١٣٥).

کار نگیرد تا اینکه نان خوردن را ختم کنید، زیرا که نماز خفتن وقت بیشتر دارد و بزودی قضا نمی شود.

البته این امر مقید به این است که در اول وقت نماز قرار داشته باشد اما اگر وقت نماز تنگ باشد و بیم آن برود که نماز قضا شود در این حالت نماز خواندن مقدم است زیرا تأخیر کردن نماز تا اینکه وقت آن خارج شود و بگذرد جایز نیست.

**برابر کردن صفهای نماز به اندازه با اهمیت است که به درجه وجوب
میرسد**

یکی از دوستان محترم از کابل سوال چنین سوال نموده:

اگر در صفها پاهاباهم نچسبد کراهیت دارد و یا خیر؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

دین مبین اسلام بخاطر برابری صفهای نماز گزاران در جماعت تأکید زیاد نموده و آنرا علامه قبولی نماز، اتحاد، اخوت و همودلی شان دانسته و بزبان رسول الله صلی الله علیه وسلم که انس بن مالک از فقهای صحابه روایت شده و در صحیحین بخاری

ومسلم آمده: "سُوُوا صُفُوفَكُمْ، فَإِنَّ تَسْوِيَةَ الصَّفِّ مِنْ تَمَامِ الصَّلَاةِ"^۱ صفهای تانرا برابر کنید که برابری صف نماز را تکمیل می کند و در روایت دومی فرموده است: "سُوُوا صُفُوفَكُمْ، فَإِنَّ تَسْوِيَةَ الصُّفُوفِ مِنْ إِقَامَةِ الصَّلَاةِ"^۲ صفهای تانرا برابر کنید که برابر کردن صف و منظم بودن آن بخش از نماز است، به این معنی که با صفهای پراکنده و نامنظم نماز ناقص میباشد.. امام بخاری در کتاب صحیح خود بابی را جنین نامگذاری کرده: "باب إثم من لا يتم الصفوف"^۳ باب کنه کسانی که صفهای نماز را برابر نمی کنند و ناتکمیل می مانند.

واجب و فضائل برابری صفها که بیان شد به این معنی نیست که بعضیها زیر این نام به نمازگزاران محترم در داخل خانه های الله متعال آزار و اذیت برسانند و پاهای شانرا بالای پاهای دیگران بگذارند و با شانه های شان تیله و تنبک کنند و مردم را متنفر بسازند.. بلکه سنت این است که نزدیک ایستاده شوند و پاها و شانه

^۱ - صحیح مسلم، کتاب الصلاة، باب تسوية الصفوف، وإقامتها، وفضل الأول فالأول منها، والازدحام على الصف الأول، والمسابقة إليها، وتقدم أولى الفضل، وتقرئهم من الإمام، شماره حدیث: (۴۳۳)، (ج ۱، ص ۳۲۴).

^۲ - صحیح البخاری، کتاب الأذان، باب: إقامة الصف من تمام الصلاة، شماره حدیث: (۷۲۳)، (ج ۱، ص ۱۴۵).

^۳ - صحیح البخاری (ج ۱، ص ۱۴۶).

ها با هم چسبانیده باشد و نیز برابر باشند و از پیش و پس بودن دوری جویند.

احکام نماز شخص مریض که از ایستادن و قیام عاجز است

یکی از هموطنان محترم ما از شهر جلال آباد سوال نموده:

زه یوه پوښتنه لرم زما زنگون درد کوي پرسیدلي هم ده پري کیناستي نه شم سجده چي کوم نو زنگون باندي ډیر درد کيږي. لمونځ باید سنگه و کرم. هیله لرم چي جواب راکړي. مننه. ستاسو د جواب په انتظار؟

الله متعال این هموطنان عزیز ما را صحت و عافیت نصیب کند. و در جواب سوال این دوست محترم باید بنویسم که:

در فقه اسلامی عبادات و نماز مریض و أصحاب أعضار به تفصیل بحث شده و احکامش بیان گردیده، و برای این برادر جواز دارد که بر چوکی نشسته نماز بخواند، در قیام ایستاد شود اما رکوع و سجده را بالای چوکی انجام دهد، کوشش کند که سجده اش از رکوع کرده پایین تر باشد و سجده اش در هوا انجام می شود و رسیدن پیشانی اش به زمین شرط نیست، زیرا او معذور

است، الله متعال فرموده است: " فاتقوا الله ما استطعتم"^۱، از الله بترسید به اندازه توان خود، نیز فرموده: " لا یكلف الله نفسا إلا وسعها"^۲ انسان را مکلف نمی سازد مگر به اندازه توان و طاقت و استطاعت او، حالا شما مریض هستید و برای شما اجازه است که نمازتانرا بر چوکی نشسته ادا کنید، ازینکه ایستاد شده می تواند باید قیام را بجا بیاورید تنها در سجده و رکوع معذور هستید، اما اگر از قیام کردن هم عاجز بمانید و احساس درد کنید در این صورت حتی از قیام هم معاف می شوید.

و مریض اگر دارای عقل و هوش بوده باشد حتی اگر پاها و دستانش حرکت نداشته باشد به اشاره نماز را ادا کند در هر حالیکه قرار دارد و تأخیر نکند.

الله متعال در همین حالت نمازش را قبول می فرماید: " لا یكلف الله نفسا إلا وسعها"^۳ او تعالی کسی را مکلف نمی سازد مگر به اندازه قدرت و توانی که دارد.

اما اگر در حالت بیهوشی باشد و عقل خود را از دست داده باشد در این حالت از نماز معاف است.

۱ - سوره التغابن، الآیة: ۱۱.

۲ - سورة البقرة، الآیة: ۲۸۶.

۳ - سورة البقرة، الآیة: ۲۸۶.

نماز خواندن در تاریکی مباح و مشروع است، لیکن نه مستحب است و نه هم مکروه

یکی از هموطنان عزیز ما از ولایت غزنی سوال نموده:

آیا نماز خواندن در تاریکی گناه است و قبول نمی شود یک
ملا صاحب گفته است که نماز خواندن در تاریکی مکروه است؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

در اصل نماز خواندن در تاریکی و جای تاریک مباح و مشروع
است، لیکن نه مستحب است و نه هم مکروه، وجود روشنی و چراغ
از فرائض و ارکان و واجبات و سنتها و مستحبات نماز نیست،
همچنان تاریکی از محرّمات و مکروهات نماز شمرده نمی شود.

نماز گزار می تواند که نماز خود را در روشنی بخواند و یا
اینکه در تاریکی، در احادیث صحیح ثابت است که رسول الله صلی
الله علیه وسلم در تاریکی شب نماز خوانده است.

و در زمانه های قدیم اکثراً مساجد در شب چراغ و روشنی
نداشت زیرا برق و وسائل روشنی فعلی در آن زمانه وجود نداشت و
این طبیعی است که نمازهای شبانه شانرا در تاریکی ادا میکردند.

لیکن اگر نماز گزار عادت داشته باشد که در روشنی با خشوع
و حضور قلبی نماز را ادا کرده می تواند و در تاریکی دچار تشویش

و سردرگمی میشود که به نمازش تأثیر منفی میداشته باشد، در این حالت بهتر است که در روشنی بخواند در صورتی که امکان بودن چراغ و برق و وسائل روشنی باشد.

اما اگر احساس میکند که در تاریکی به خشوع و اطمینان قلبی بیشتر نماز خواندن برایش خوشایند است تاریکی را انتخاب کند در وقت نماز خود، در نهایت امر این مسأله بخواهش و رغبت نماز گزار تعلق میگیرد.

بهتر است که نماز های سنت در خانه خوانده شود

یکی از دوستان سوال نموده که: السلام و علیکم و رحمت الله و برکاته! استاد بزرگوار در شهریکه من زندگی میکنم اکثریت برادر های مومن نماز سنت را نمیخوانند با وجود آنکه شیعه هم نیستند.

و کسیکه در مذهب امام اعظم رحمه الله است وقت هم داشته باشد اما نماز سنت را نخواند آیا مرتکب گناه شده است؟ آیا کافر شده است؟ و یا نه گناه نه کافر؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله ، أما بعد:

برای مسلمان لازم است که نمازهای فرض را در جماعت مسجد ادا کنند و نمازهای سنت را در وقتی که در خانه بوده باشند در خانه ادا کنند و این سنت رسول الله صلی الله علیه وسلم است، رسول الله صلی الله علیه وسلم در حدیث صحیح که زید بن ثابت رضی الله عنه روایت کرده فرموده است: " صَلُّوا أَيُّهَا النَّاسُ فِي بَيْتِكُمْ فَإِنَّ أَفْضَلَ الصَّلَاةِ صَلَاةَ الْمَرْءِ فِي بَيْتِهِ إِلَّا الْمَكْتُوبَةَ"^۱ ای مردم در خانه های تان نماز بخوانید و بهترین نمازهای مسلمان آن نمازها است که در خانه خوانده شود بغیر از فرائض که در مسجد با جماعت ادا شود، و در حدیث صحیح متفق علیه که از عبد الله بن عمر رضی الله عنهما روایت کرده رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده است: " اجْعَلُوا فِي بَيْتِكُمْ مِنْ صَلَاتِكُمْ وَلَا تَتَّخِذُوهَا قُبُورًا"^۲ بخش از نمازهای تان را در خانه ها ادا کنید تا اینکه فرق بین خانه و قبر شود.

برادرانی که نمازهای سنت را در مسجد ادا نمی کنند شاید به سنت عمل کنند و در خانه ادا کنند. و به ترک نماز سنت

۱ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب الأذان، باب صلاة الليل، رقم الحديث: (۷۳۱)، (ج ۱، ص ۱۴۷).

۲ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب الصلاة، باب كراهية الصلاة في المقابر، رقم الحديث: (۴۳۲)، (ج ۱، ص ۹۴).

مسلمان کافر نمی شود، و گنهگار هم نمی شود ثواب و فضیلت و اجر بزرگ را از دست می دهد و محروم می شود، زیرا نمازهای سنت بر علاوه اینکه نقص و کوتاهی که در نمازهای فرض صورت میگیرد آن را تکمیل می کند سبب محبت و دوستی و نزدیکی به خداوند متعال به می شود و سبب آسانی کارهای دینی و دنیایی انسان می شود در حدیث صحیح قدسی خداوند متعال فرموده است: " ما یزال عبدی یتقرب إلی بالنوافل حتی أحبه" ^۱ بنده من در حالت نزدیک شدن به من می باشد توسط نوافل و سنتها و کارهای خیر تا اینکه من دوستش بدارم، و درین صورت دعایش را قبول میکنم و گناهانش را می بخشم و کارهایش را آسان می سازم.

بهتر است که نماز های سنت و نوافل در خانه خوانده شود

سلام استاد محترم، استاد محترم در نمازهای شام و خفتن در خانه میباشیم به مسجد میروم بعد از نماز فرض مینیشنم دعاها را مسنون را میخوانم بعد از نماز سنت را مستقیم از مسجد خارج میشم منتظر دعای بعد از سنت با امام اشتراک نمیکنم بعضی دوستان انتقاد میکنند و یک معقوله را میگویند که گندم کشت

۱ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب الرقاق، باب التواضع، رقم الحديث: (۶۵۰۲)، (ج ۸،

کردی اما دروش نکردی که حاصلش را بگیری، نظر شما چی است در این باره؟

ثواب نماز سنت و نفل در خانه و ثواب فرائض با جماعت در مسجد بیشتر است.

در حدیث صحیح رسول الله صلی الله علیه و سلم فرموده است: " لا تجعلوا بیوتکم قبورا " ^۱ خانه های تان مثل قبر نسازید و نماز بخوانید در خانه.

و نیز در حدیث صحیح دیگری فرموده است: "أفضل صلاة المرء في بيته إلا المكتوبة" ^۲ بهترین نماز مسلمان در خانه است بغیر از فرض که در جماعت مسجد خوانده می شود.

اما انتظار کردن تا به دعای امام لازم و مسنون نیست و بهتر است بعض روزها قصدا درین دعاء انتظار نشود که مداومت به عبادتی نشود که صریحا ثابت نیست و از عمومیات نصوص استدلال شده.

۱ - أخرجه أبو داود في سننه، كتاب المناسك، باب زيارة القبور، رقم الحديث: (۲۰۴۲)، (ج ۲، ص ۲۱۸).

۲ - أخرجه ابن حبان في صحيحه، كتاب الصلاة، باب النوافل، رقم الحديث: (۲۴۹۱)، (ج ۶، ص ۲۳۸).

ادای نماز در جای که مجسمه باشد

یکی از دوستان عزیز و محترم سوال شان را چنین تحریر نموده اند:

جناب استاد درباره تصاویر معلومات بدهید اگر در خانه تصویر خود ما نصب باشد آیا نماز میشود در آن خانه؟ و آیا این اشیا در خانه باشد حکم ان چیست؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، وبعد:

بهتر است که مسلمان نماز خود را در جای اداء کند که عکسهای انسانها و حیوانات و مسجّمه ها وزنده جانها نباشد چون فکر انسان به طرف عکسها می رود و خشوع از بین رفته و نماز مکروه می شود، اما در صحت و قبول شدن نماز شکی نیست که نماز صحیح است و قبول می شود، لیکن بعض فقهای معاصر میگویند که اصلاً نماز خواندن در جای که تصاویر انسان و ذی روح باشد مکروه است.

و باید متذکر شوم که آویزان کردن عکسهای انسان و زنده جان در دیوارهای خانه مکروه است و رسول الله صلی الله علیه و سلم در حدیث صحیح فرموده اند که: " لا تدخل الملائكة بيتاً فيه

کلب ولا صورة^۱ ملائکه در خانه داخل نمی شود که در آنجا سگ و عکس زنده جان باشد، یعنی عکسها آویزان باشد و معلوم شود و پوشانیده نباشد، البته ملائکه رحمت و مغفرت و ملائکه که بخاطر برکت و استغفار میاید داخل نمی شود بخاطر بودن عکسها و سگها.

و باید عکسها و مجسمه ها از خانه دور و ازاله شود، و عکسهای مورد ضرورت پوشانده باشند.

نماز خواندن بالاي چوكي هاي كه جاي سجده دارد روا نيست

در بعض شفاخانه ها چوكی های مروج شده كه جای سجده دارد و مريضان از آنها استفاده میکنند و هم در بازارها به فروش می رسد.

فقههای معاصر فتوای صادر کرده اند كه به موجب آن نماز خواندن بالای آن چوكی ها و فروش آن را ناجایز و ناروا گفتند.

و اگر مريض بر زمین سجده کرده نمی تواند باید برایش سجده گاه ساخته نشود و او شرعا معذور است و می تواند كه در

۱ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب بدء الخلق، باب إذا وقع الذباب في شراب أحدكم فليغمسه، فإن في إحدى جناحيه داء وفي الأخرى شفاء، رقم الحديث: (٣٣٢٢)، (ج٤، ص ١٣٠).

حال نشستن نماز را اداء کند و اگر درین حالت هم نمی توانست باز به یک طرف نماز را اداء کند و اگر نمی توانست به اشاره اداء کند، رسول الله صلی الله علیه و سلم فرموده است برای رهنمای مریض: "صَلِّ قَائِماً فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَقَاعِداً فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَعَلَى جَنْبٍ"^۱.

و مریض می تواند که بالای کرسی و چوکی نماز را اداء کند لیکن سجده اش به اشاره باشد.

داکتران صاحبان و دوستان که در شفاخانه ها وظیفه دار هستند باید متوجه این امر باشند و مریضان محترم را رهنمای کنند درین مورد و جزاکم الله خیرا.

آیا برای مسلمان جواز دارد که در داخل نماز بزبان فارسی و پشتو دعاء کند ؟

یکی از خواهران از کابل سوال نموده:

استاد آیا دعاء به زبان فارسی هم در سجده نماز جواز دارد ؟

۱ - أخرجه البخاري في صحيحه، أبواب تقصير الصلاة، باب إذا لم يطق قاعدا صلي على جنب، رقم الحديث: (۱۱۱۷)، (ج ۲، ص ۴۸).

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، وبعد:

این مسأله یک مسأله فقهی اختلافی است بین فقهاء و نظر بعض علماء از جمله امام ابویوسف و محمد بن الحسن الشیبانی این است که در نماز تنها به بزبان عربی دعاء شود زیرا دعاء عبادت محض است و باید لفظ و معنایش همه مطابق نصوص مأثور باشد، و نظر مجموعه دوم علماء از جمله امام ابو حنیفه این است که دعاء کردن بغیر زبان عربی در داخل نماز جواز دارد و مسلمان می تواند که بزبان اصلی خود دعاء کند هدف از دعاء مسألت و رسانیدن مقصود به او تعالی و طلب کردن از الله متعال است، در وتر بعد از قنوت و در سجده و رکوع می تواند به زبان اصلی خود دعاء کند، و نظر سوم این است که به کسی جواز و مشروع است که زبان عربی را نفهمد و کوشش کند زبان عربی هم بیاموزد، و دعاهای مختصر و آسان مسنون را حفظ کند مثل این دعاهای جامع:

اللهم إني أسألك الهدى، والتقى، والعفاف، والغنى.

اللهم إني أسألك الجنة، وأعوذ بك من النار.

اللهم اغفر لي وارحمني واهدني واجبرني وارزقني وعافني

اللهم إني ظلمت نفسي ظملاً كثيراً ولا يغفر الذنوب إلا أنت، فاغفر

لي مغفرة من عندك وارحمني إنك أنت الغفور الرحيم.

البته هدف سوال کننده دعاهای اضافی بوده بعد از خواندن دعاهای که از واجبات و سنتها و مستحبات نماز است در آن همه متفق هستند که بعربی باید ادا شود..

و دست بالا کردن در دعاء سنت است و مسلمان می تواند دستهای خود را بالا کند تا اینکه در حالت خضوع و خشوع و تذلل باشد، بلکه بالا کردن دستها از اسباب قبولی و اجابت دعاء است که رسول الله صلی الله علیه وسلم در حدیث صحیح به آن اشاره نموده " ثم ذکر الرجل يطيل السفر أشعث أغبر يمد يديه إلى السماء.. " ^۱، مسلمان بعد از سفر طولانی و دراز دست خود را به طرف آسمان بلند و دراز می کند.

و در حدیث صحیح دیگری رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده که: " إن ربكم حيي سّير يستحي من عبده إذا رفع يديه إليه أن يردهما صفرا " ^۲ از صفات او تعالی حیاء و ستر است و از بنده اش حیاء میکند که دستانش را بلند کند و به طرف او تعالی دراز کند و آن را قبول نکند.. ازینرو بالا کردن دست در دعاء سنت و مسنون است و اهمیت زیاد دارد و دلالت بر این میکند که مسلمان محتاج است و در حالت محتاجی و تذلل خداوند دعایش را قبول می کند.

۱ - أخرجه مسلم في صحيحه، كتاب الزكاة، باب قبول الصدقة من الكسب الطيب وتربيتها، رقم الحديث: (۱۰۱۵)، (ج ۲، ص ۷۰۳).

۲ - أخرجه أبو داود في سننه، باب الدعاء، رقم الحديث: (۱۴۸۸)، (ج ۲، ص ۷۸).

آيا د مسلمان لپاره جواز لري چې د لمانځه په داخل کې په
پښتو يا دري ژبه دعا وکړي ؟

يوې خور له کابل څخه پوښتنه کړې ده :

استاد آيا په فارسي ژبه هم د لمانځه په سجده کې دعا
کول جواز لري ؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، وبعد:

دا مسأله د فقهاؤ ترمنځ يوه فقهي اختلافي مسأله ده او
د ځينو علماؤ نظر، د هغو له جملې څخه د امام ابو
يوسف او محمد بن الحسن الشيباني دا دی چې په لمانځه
کې دې تنها په عربي ژبه دعا وشي ځکه چې دعا
محض عبادت دی او بايد لفظ او معنایې ټول د ماثوره
نصوصو مطابق وي .. او د دوهم ټولي علماؤ نظر، چې
د هغو له جملې څخه امام ابو حنيفه دا دی چې د لمانځه په
داخل کې دعا کول بغير له عربي ژبې څخه جواز لري
او مسلمان کولای شي په خپله اصلي ژبه دعا وکړي له
دعا څخه هدف مسألت/غوښتنه او خپل مقصود هغه
تعالی ته رسول دي او طلب کول دي له الله تعالی څخه ..
په وترو کې بعد له قنوت څخه او په سجده او رکوع کې
کولای شي په خپله اصلي ژبه دعا وکړي .. او دريم
نظر دا دی چې هغه چا ته جائز او مشروع دي چې په

عربي ژبه نه پوهيږي او كوشش دې وكړي چې عربي ژبه هم زده كړي.. او لنډې او آسانې مسنون دعاگانې دې حفظ كړي لكه دا جامع دعاگانې:

اللهم إني أسألك الهدى، والتقى، والعفاف، والغنى.

اللهم إني أسألك الجنة، وأعوذ بك من النار.

اللهم اغفر لي وارحمني واهدني واجبرني وارزقني
وعافني

اللهم إني ظلمت نفسي ظلماً كثيراً ولا يغفر الذنوب إلا
أنت، فاغفر لي مغفرة من عندك وارحمني إنك أنت
الغفور الرحيم.

البته د پوښتونكې موخه اضافي دعاگانې وې وروسته له هغو دعاگانو چې د لمانځه واجبات، سنتونه او مستحبات دي په هغو ټول متفق دي چې په عربي بايد ادا شي..

او د لاس پوته كول په دعاء كې سنت دي او مسلمان كولاى شي خپل لاسونه پوته كړي ترڅو چې د خضوع، خشوع او تذلل په حالت كې وي، بلكه د لاس پوته كول د دعاء د قبوليت او اجابت له اسبابو دي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم په صحيح حديث كې هغې ته اشاره

کړې ده " ثم ذکر الرجل يطيل السفر أشعث أغبر يمد يديه إلى السماء.. "، مسلمان له اوږد او طولاني سفر وروسته خپل لاس آسمان طرف ته اوچت او اوږدوي .

او په بل صحيح حديث کې رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي چې : " إن ربكم حييٌ ستّيرٌ يستحي من عبده إذا رفع يديه إليه أن يردهما صفرا " ٢ د هغه تعالى له صفاتو څخه حيا او ستر دي چې له بنده څخه يې حياء کوي چې لاسونه يې پورته کړي او د هغه تعالى لور ته يې اوږده کړي او هغه لره قبول نکړي .. ددې له مخې په دعاء کې لاس پورته کول سنت او مسنون دي او زيات اهميت لري او پر دې دلالت کوي چې مسلمان محتاج دی او د محتاجي او تذلل په حالت کې يې الله پاک دعاء قبولوي .

١ - أخرجه مسلم في صحيحه، كتاب الزكاة، باب قبول الصدقة من الكسب الطيب وتربيتها، رقم الحديث: (١٠١٥)، (ج ٢، ص ٧٠٣).

٢ - أخرجه أبو داود في صحيحه، باب الدعاء، رقم الحديث: (١٤٨٨)، (ج ٢، ص ٧٨).

یک سجده نماز را در رکعت سوم فراموش کرده چطور کند؟

سجده از ارکان نماز است نماز بدون سجده نمی شود یک سجده کم شود و یا دو لیکن، اگر قبل از برخاستن در رکعت چهارمی بداند فوراً سجده کند اما اگر در رکعت چهارمی رفته باشد در این صورت یک رکعت نماز را کاملاً اعاده کند و قبل از سلام سجده سهو نماید و اگر بعد از سلام دادن بیادش بیاید باز هم یک رکعت بخواند و سجده سهو کند لیکن بشرط که از محل و جای نماز دور نرفته باشد و بی وضوء نشده باشد، این سهو جبران می شود.

اما اگر بی وضوء شده باشد و نیز از جای نماز به محل دور رفته باشد نمازش باطل می شود و سجده هم این نماز را جبران نمی کند باید نماز را کاملاً از سر بخواند.

آیا به شنیدن آیات سجده از تلویزیون و رادیو سجده تلاوت واجب می شود؟

یکی از خواهران از ولایت هرات سوال نموده که:

استاد اگر سجده تلاوت از طریق تلویزیون و رادیو شنیده شود باز هم سجده واجب میشه یاخیر؟ بلی بخاطریکه کدام ملای رسانه ای به tv گفته بوده که نمیشه؟

به شنیدن آیات سجده از تلویزون و رادیو و کمپیوتر سجده تلاوت واجب نمی شود لیکن اگر کسی احتیاطاً سجده می کند شرعاً ممانعت نیست.

در سجده تلاوت وضوء داشتن شرط نیست بشرطه در حالت جنابت نباشد.

در نماز آیاتی را خوانده که در آن سجده تلاوت بوده لیکن سجده نکرده، حالا چي کند؟

نظر به مذهب جمهور فقهاء سجده تلاوت در داخل و خارج نماز واجب نیست بلکه سنت است و اگر کسی سجده نکرده باشد نمازش صحیح و درست است و به نمازش آسیب نرسیده لیکن می تواند که در خارج نماز سجده کند، سنت بودن به این معنی نیست که انسان او را ترک کند بلکه باید سجده کند در داخل و خارج نماز، اما در مذهب حنفی واجب بوده و به ترک واجب بوده و این سجده حتمی و لازمی است، و به ترک واجب در داخل نماز سجده سهو لازم می شود که در حالت فراموشی بعد از نماز هم می شود.

شیوه و طریقه درست سجده تلاوت قرآن کریم

یکی از خواهران علاقمند مسائل دینی از شهر کابل نوشته:

اگر وقت داشته باشید سجده تلاوت را هم نوشته کنید که خواهران سوال دارند؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

هرگاه شخص مسلمان این آیات را تلاوت کند و بخواند و یا شخص دیگری تلاوت نماید و او بشنود بر خواننده و شنونده بجا آوردن سجده تلاوت در مذهب حنفی واجب می‌گردد و این سجده حتمی و لازمی است.. و به ترک واجب در داخل نماز سجده سهو لازم می‌شود که در حالت فراموشی بعد از نماز هم می‌شود. اما در مذهب جمهور فقهاء سجده تلاوت در داخل و خارج نماز واجب نیست بلکه سنت است و اگر کسی سجده نکرده باشد نمازش صحیح و درست است و به نمازش آسیب نرسیده لیکن می‌تواند که در خارج نماز سجده کند... سنت بودن به این معنی نیست که انسان او را ترک کند بلکه باید سجده کند در داخل و خارج نماز..

آیات سجده قرار ذیل است:

۱- آیت ۲۰۶ سوره اعراف

۲- آیت ۱۵ سوره رعد

- ٣- آیت ٥٠ سوره النحل
- ٤- آیت ١٠٩ سوره إسرائ
- ٥- آیت ٥٨ سوره مریم
- ٦- آیت ١٨ سوره الحج
- ٧- آیت ٧٧ سوره الحج
- ٨- آیت ٦٠ سوره الفرقان
- ٩- آیت ٢٥ سوره النمل
- ١٠- آیت ١٥ سوره السجده
- ١١- آیت ٢٤ سوره ص
- ١٢- آیت ٣٧ سوره فصلت
- ١٣- آیت ٦٣ سوره نجم
- ١٤- آیت ١٢ سوره الانشقاق
- ١٥- آیت ١٩ سوره العلق

اگر این آیات در نماز خوانده شود، در صورتی که ملا امام آنرا بخواند هم بر امام وهم بر مقتدی سجده تلاوت لازم میگردد و باید در اثنای نماز در حال سجده کنند.

واگر آیت سجده را شخصی به تنهایی در نماز بخواند بروی لازم می شود تا در همان لحظه و وقت سجده تلاوت نماید.

اگر کسی یک آیت را در یک مجلس بیشتر از یکبار بخواند نیز یکبار برایش سجده لازم میگردد و اگر مجالس این شخص واشخاص تلاوت کننده تکرار گردد سجده تلاوت نیز لازم میگردد بخاطر هر مجلس یک سجده .

یعنی اگر یگ آیت سجده را در جا های مختلف و در اوقات مختلف تکرار کند باید بخاطر هر تلاوت یکبار سجده کند.

چگونه سجده تلاوت بجا آورده می شود؟

در داخل نماز نماز گزار وقتی که آیت سجده را بخواند تکبیر " الله أكبر " بگوید وبدون آنکه دست خود را بالا نماید بسجده برود، سه بار " سبحان ربی الأعلى " بگوید، و تکبیر گفته سرخود را از سجده بالا کند وبدون سلام دادن سجده اش تمام می شود.

در سجده تلاوت پاکی بدن یعنی با طهارت بودن، پاکی لباس و پاکی جای سجده، ورو آوردن بطرف قبله شرط است زیرا که عبادت شبیه به نماز است احکام نماز را دارد..

خانمها باید که در سجده تلاوت لباس نمازی وجادر به سر شان داشته باشند.

سجده تلاوت در حالت حیض، نفاس، وجنابت جائز نیست زیرا در این حالت از نماز معاف هستند واز سجده تلاوت نیز معاف هستند.

در سجده تلاوت تشهد "التحيات" وسلام دادن نیست زیرا رسول الله صلی الله علیه وسلم نکرده است.

مريضی که آیات سجده را تلاوت می کند ویا میشوند اگر توانایی سجده کردن را نداشته باشد برایش مشروع ومجائز است که به اشاره سجده کند در هر حالت که می تواند.

مسافری که در سفر موتر و طیاره آیات سجده را تلاوت میکند برایش نیز مشروع وجائز است که در طیاره وموتر سجده کند.

اگر خطیب وامام در خطبه جمعه ووعظ وارشاد خود آیات سجده را تلاوت کند وبخواند بخاطر استدلال برایش مشروع است

که از منبر پایین شود وسجده نماید ومردم نیز با او یکجا سجده
تلاوت نمایند.

کتاب روزه

آداب استقبال رمضان

در چند روز آینده بهترین روزها مبارک سال آمدنی است و ازین روزها و این ماه مبارک را چگونه استقبال کنیم؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

روزهای که گناهان دران بخشیده می شود و درجات و اعمال نیک مسلمان چند برابر می شود، و باید مسلمان ماه مبارک رمضان را چنین استقبال کند:

۱- مسلمان باید دعا کند که روزه ماه مبارک رمضان مشمول حالش شود و ازین ماه مبارک محروم نگردد بسبب مرگ و مردن و یا مریضی و غیره اعذار طبیعی، رسول الله صلی الله علیه و سلم وقت که ماه نو را میدید می فرمود: "اللهم أهله علينا باليمن والإيمان والسلامة والإسلام ربي وربك الله"^۱، خداوندا درین ماه بالای ما رحمت و برکات خود را نازل فرما وما را ایمان وصحت و سلامتی نصیب فرما پبروردگار همه ما وشما خداوند متعال است .

۲- مسلمان باید با نزدیک شدن ماه مبارک رمضان اظهار خوشی نماید، و بدیگران بشارت دهد زیرا رسول الله صلی الله علیه

۱ - أخرجه أحمد في مسنده، مسند باقي العشرة المبشرين بالجنة، رقم الحديث: (١٣٩٧)، (ج ٣،

وسلم با آمدن ماه رمضان اظهار خوشی میکرد و صحابه رضی الله عنهم را بشارت و خوشخبری میداد و می فرمود که با آمدن این ماه مبارک دروازه های جنت باز می شود و دروازه های دوزخ مسدود میگردد. "جاءکم شهر رمضان، شهر رمضان شهر مبارك كتب الله علیکم صیامه فیه تفتح أبواب الجنان وتغلق فیه أبواب الجحیم... الحدیث"۱.

همچنان صحابه کرام و تابعین و علماء و عامه مسلمانان اظهار خوشی میکردند که موسم طاعات و عبادات و برکات و رحمت رسیدنی است و بهترین فرصت برای تجدید ایمان مسلمان است .

۳- نیت کردن برای استفاده زیاد بخاطر عبادت و طاعت خداوند و ازدیاد نیکی ها و اعمال صالحه درین ماه مبارک و از دست ندادن این فرصت بزرگ که خود ماه صبر و عزمیت و پایداری و استقامت است.

۴- تلاش نمودن بخاطر دانستن و آموختن احکام و آداب روزه که این رکن مهم اسلام است و باید مسلمان همه احکام آنرا دانسته و به آن عمل کند و روزه از خود فرائض و واجبات و سنن و مستحبات و محرمات و مکروهات و مفسدات دارد و آموختن این احکام فرض است بالای مسلمان، و روزه دار مسلمان باید خداوند متعال را به علم و بصیرت عبادت کند و اگر فرائض روزه را نداند

۱ - أخرجه عبد الرزاق الصنعاني في مصنفه، كتاب الصيام، باب سلسلة الشياطين وفضل رمضان، رقم الحدیث: (۷۳۸۳)، (ج ۴، ص ۱۷۵).

معذور شمرده نمی شود، و از اهل علم و دانش شرعی بیاموزد: " فاسألوا أهل الذکر إن کنتم لا تعلمون ^۱، احکامی را که نمی دانید از علماء سوال کنید.

۵- از احوال فقیران و محتاجان با خبر شدن و اگر بتواند برای آنها کمکهای لازم را تقدیم کند چون در ماه روزه کار کردن سخت است باید هر مسلمان که می تواند خصوصا تاجران مسلمان مصارف فقیران را بپردازد تا اینکه این ماه بالای آنها به آسانی سپری شود.

۶- آمدن رمضان فرصت بسیار خوب است برای محاسبه نفس مسلمان هم با الله متعال وهم با بندگانش که اگر نقص و کوتاهی در عبادات خود داشته باشد قبل از دخول این ماه آنرا مراجعه کند و اگر با بندگان خداوند واقارب و دوستان خود هم کوتاهی و کینه و بغض داشته باشد می تواند با آنها وارد اصلاح و مصالحه شود.

۷- دعاء کردن بخاطر نصرت و کامیابی مسلمانان مظلوم امت اسلامی که در بعض از کشور های اسلامی جنگ علیه اسلام و مسلمانان اهل سنت بشدت ادامه دارد و قبل از همه برای تحقق صلح و ثبات و امنیت و آرامی و اخوت و برادری کشور عزیز ما دعاء کنیم.

^۱ - سورة النحل، الآية: ۴۳.

٨- صدقه دادن وسهم گرفتن مالی وتشويق کردن ديگران در آبادی مساجد ومراکز اسلامی نهاد های دعوتی که فعلا در کابل ومراکز بعض ولايات جريان دارد ودعوتگران ما از نبود مراکز ومقر های دعوتی رنج می برند وهمين فرصت است که باید در همچو کارهای وقفی وخیری سهم شويم ودر صحائف اعمال ما اين کارهای خیر ونیک وصالح هم درج شود در ماه مبارک رمضان، و نهاد اجتماعی ودعوتی وتعليمی وتربيتی جمعيت اصلاح افغانستان درين راستها بهترين وخوبترين پروگرامها را دارا میباشد وکارهای دوامدار را روی دست دارد. اللهم بلغنا رمضان وارزقنا صيامه وقيامه على الوجه الذى يرضيك عنا.

د رمضان مبارکه میاشت څرنگه استقبال کړو؟

په راتلونکو څو ورځو کې د کال بهترینې او مبارکې ورځې راتلونکې دي؛ دا ورځې او میاشت څرنگه استقبال کړو؟

هغه ورځې چې د مسلمان گناهونه پکې بخښل کېږي او د مسلمان نېک اعمال او درجات څو برابره کېږي.. نو باید مسلمان د رمضان مبارکه میاشت دا رنگه استقبال کړي:

١- مسلمان بايد دعاء وکړي چې د رمضان مبارکې مياشتې روزه يې په برخه شي او له دې مبارکې مياشتې څخه د مرگ، ناروغۍ يا نورو طبعي عذرونو په سبب محروم نشي. رسول الله صلى الله عليه و سلم به چې کله نوي مياشت ليدله فرمايل به يې: اللهم أهله علينا بالامن و الايمان و السلامة و الإسلام ربي و ربك الله.

يا الله په دې مياشت کې پر مونږ خپل رحمت او برکات نازل کړي او مور ته ايمان، صحت او سلامتي نصيب کړي زموږ او ستاسو پروردگار الله تعالى دى.

٢- مسلمان بايد د رمضان مبارکې مياشت په رسېدو سره د خوښۍ اظهار وکړي، او نورو ته بشارت ورکړي ځکه چې رسول الله صلى الله عليه وسلم د رمضان مياشتې په راتلو سره د خوښۍ اظهار کوو او صحابه و رضي الله عنهم ته يې بشارت او زېرى ورکوو او فرمايل يې چې ددې مبارکې مياشتې په راتلو سره د جنت دروازې پرانيستل کېږي او د جهنم دروازې مسدودې/تړل کېږي، "جاءكم شهر رمضان، شهر رمضان شهر مبارك كتب الله عليكم صيامه فيه تفتح أبواب الجنان وتغلق فيه أبواب الجحيم...".

همدارنگه صحابه کرامو، تابعينو او د مسلمانانو عامو علماء به د خوښۍ اظهار کولو چې د طاعاتو، عباداتو، برکاتو او رحمتو موسم

را رسېدونکې دى او د مسلمان د ايمان د تجديد لپاره بهترين فرصت دى.

٣- په دې مبارکه مياشت کې د الله تعالى د عباداتو او طاعت په خاطر د زياتې استفادې، د نېکو او صالحو اعمالو د زيادت نيت کول او ددې فرصت له لاسه نه ورکول. خپله دا مياشت د صبر، عزيمت، پايداري او استقامت مياشت ده.

٤- د روژې په احکامو او وآدابو د پوهېدو او زده کولو کوښښ کول؛ دا د اسلام مهم رکن دى او بايد مسلمان يې په ټولو احکامو پوهه شي او په هغو عمل وکړي؛، خپل فرائض، واجبات، سنتونه، مستحبات، محرمات، مکروهات او مفسدات لري او ددې احکامو زده کول په مسلمان فرض دي.. روژه دار بايد په علم او بصيرت سره د الله تعالى عبادت وکړي او که چېرته د روژې په فرائضو پوهه نه وي معذور نه شمېرل کېږي... او د شرعي علم او پوهې له خاوندانو څخه دې يې زده کړي: "فاسألوا اهل الذکر ان کنتم لا تعلمون".

٥- د فقيرانو او محتاجانو له حال څخه خبرېدل او که وکولای شي د هغوى لپاره لازمي مرستې وړاندې کړي چون د روژې په مياشت کې کار کول سخت دي او بايد هر مسلمان چې کولای شي

خصوصا مسلمان تاجران دې د فقيرانو مصارف ادا کړي ترڅو چې دا مياشت په هغوى په آسانۍ سره تېره شي.

٦- د رمضان راتگ د مسلمان د نفس د محاسبې لپاره ډېر ښه فرصت دى هم له الله تعالى سره او هم يې له بندگانو سره چې که چېرته په خپلو عباداتو کې نقص او کوتاهي ولري ددې مياشتې له داخلېدو څخه مخکې دې هغو ته مراجعه وکړي او که د الله له بنده گانو، خپلو اقاربو او دوستانو سره هم کوتاهې، کينه او بغض ولري کولای شي له هغوى سره اصلاح او مصالحې ته وارد شي.

٧- د اسلامي امت له مظلومو مسلمانانو سره د نصرت او کاميابۍ لپاره دعاء کول ځکه چې په ځينو اسلامي هېوادونو کې د اسلام او اهل سنت مسلمانانو په وړاندې جنگ په شدت سره ادامه لري او د هر څه له مخه بايد په خپل هېواد کې د صلح، ثبات، امنيت، آرامي، اخوت او ورورولي د تحقق لپاره دعاء وکړو.

٨- صدقه ورکول، د مساجدو، دعوتي مراکزو او دعوتي نهادونو په ابادولو کې مالي برخه اخستل او نور هم ورته تشويق کول چې فعالا په کابل او د ځينو ولاياتو په مراکزو کې جريان لري او دعوت گران مو د دعوتي مراکزو او اوسېدو د ځايونو د نه شتون څخه رنج وړي او همدا فرصت دى چې بايد په همداسې وقفي او خيريې کارونو کې سهم شو او د خپلو اعمالو په صحائفو

کې مو دا نېک، صالح او د خیر کارونه هم د رمضان په مبارکه میاشت کې درج شي. او په دې برخه کې د جمعیت اصلاح افغانستان اجتماعي، دعوتي، تعلیمي او تربیتي نهادونه د بهترینو او غوره پروگرامونو لرونکي دي او دوامداره کارونه په مخکې لري.

اللهم بلغنا رمضان وارزقنا صيامه وقيامه على الوجه الذي يرضيك عنا.

وصلی الله تعالی علی خیر خلقه محمد وعلی آله وأصحابه أجمعین.

پرته له تراویح څخه روژه قبلېري، لیکن تراویح لمونځ له هغو سنتونو څخه دی چې مسلمان الله تعالی ته نژدې کوي.

یو له دوستانو څه دارنگه پوښتنه کړې ده:

زه خیاطي کوم فرض لمونځ کوم خو تراویح لمونځ کولو ته راسره وخت نه وي.. آیا روژه مې قبلېري؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

دا تصور او برداشت نادرست دی چې روژه پرته له تراویح څخه نه قبلېري، د رمضان مبارکې میاشتې روژې د اسلام مبین

دين له ارکانو څخه دي، او تراويح لمونځ له سنتو نوافلو څخه دي، د رمضان مياشتې رووژه بدون له تراويح څخه قبلېږي. ليکن بايد پوهه شو چې د تراويح لمونځ له هغو سنتونو څخه دي چې د مسلمان په ژوند کې له ځانگړي او خاص اهميت څخه برخورداره دي او په دې مبارکه مياشت کې د مسلمانانو د ځانگړنو څخه شمېرل کېږي، رسول الله صلى الله عليه وسلم دا لمونځ ادا کړی دی، او له وفات څخه بعد يې د مسلمانانو دوهم خليفه عمر بن الخطاب رضي الله عنه د هغه په مؤثريت کې اساسي رول ادا کړی دی؛ مسلمانان يې د جليل القدر صحابي ابي بن کعب په امامت په تراويح جماعت سره را جمع کړل او تر دې حال يا تر دې دمه پورې دا شيوه/طريقه ادامه لري؛، له هغو نوافلو څخه دي چې مسلمان الله تعالى ته زيات نژدي کوي؛ له بنده سره د الله تعالى د محبت او دوستۍ سبب کېږي؛، رسول الله صلى الله عليه وسلم په صحيح قدسي حديث کې فرمايلي دي چې هغه تعالى بيان کړي دي: "لا يزال عبدي يتقرب إلي بالنوافل حتى أحبه"، زما بنده د خپلو نوافلو عباداتو په سبب ماته د نژدي کېدو په حال کې دی تر دې چې زه له هغه سره مينه وکړم/ولرم.

په عين حال کې د تراويح په شمول ټول نوافل لمونځونه له زيات اهميت سره چې لري يې هغه کمي او نقائص چې د فرائض په ادا کولو کې واقع کېږي؛ جبران کوي يې.

په تراویح کې سنت دا دي چې لمونځ کوونکی لمونځ له امام سره د وروستي رکعت تر سلام ګرځولو پورې ادامه ورکړي او د هغه لپاره د قیام اللیل اجر لیکل کېږي.

رمضان ماه تزکیه و تربیه نفس

چطور کنم که در ماه رمضان بی صبر نشوم روزه بالایم سختی می کند و کمی احساس ناراحتی کردم؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، وبعد:

از حکمت‌های فرضیت روزه ما مبارک رمضان تربیه نفس به تقوا، صبر، استقامت، پایداری، ایثار و قربانی، بردباری، تراحم و تکافل، اخوت و برادری، محبت و دوستی، وسهم گرفتن در فعالیت‌های اسلامی و همدردی با مردم بی بضاعت، واز همه مهمتر مهمان نوازی روزه داران است زیرا رسول الله صلی الله علیه وسلم در حدیث که امام ترمذی روایت کرده فرموده اند که: " من فطَّر صائماً كان له مثل أجره، غير أنه لا ينقص من أجر الصائم شيئاً " ^۱ هر

۱ - أخرجه الترمذی فی سننه، أبواب الصوم عن رسول الله صلی الله علیه وسلم، باب ما جاء فی فضل من فطر صائماً، رقم الحدیث: (۸۰۷)، (ج ۳، ص ۱۶۲).

کسی که مهمان نوازی روزه دار را بکند و برایش افطاری دهد برایش اجر و ثواب به اندازه روزه روزدار نوشته می شود.

و در مقابل این صبر و شکیبای و خود گزری وجود و کرم خداوند متعال برای روزه داران دروازه را در جنت تخصیص داده بنام "باب الریان" که روزه داران با عزت از آن دروازه وارد جنت می شوند، و به هر اندازه که انسان به سختی و مشقت مواجه می شود به همان اندازه گناهانش بخشیده می شود و ثواب کمائی میکند، رسول الله صلی الله علیه وسلم در حدیث صحیح بخاری و مسلم فرموده اند که: " حُفَّتِ الْجَنَّةُ بِالْمَكَارِهِ، وَحُفَّتِ النَّارُ بِالشَّهَوَاتِ "۱ کسی که راه جنت را انتخاب می کند از سختی ها و مشکلات می گذرد و به بامشکلات گوناگون دست و پنجه نرم می کند ، و کسی که به طرف آتش دوزخ می رود - نعوذ بالله- از راه شهوت برستی سوق داده می شود، و ما شما میدانیم که دنیا دار امتحان و ابتلاء و آزمایش ونمی شود که مطابق میل خود انسان و نفس الأماره بالسوء روان شد، ازین لحاظ باید صبر کنیم و رضای خداوند متعال را هدف خود قرار دهیم، و درین صورت این سختی ها در مقابل جنات الفردوس چیزی کوچکی است، و خداوند متعال به همه ما

۱ - أخرجه مسلم في صحيحه، كتاب الجنة وصفة نعيمها وأهلها، رقم الحديث: (۲۸۲۲)، (ج ۴،

وشما توفیق دهد که روزه را بخوبی سبری کنیم قسمی که او تعالی از ما وشما راضی شود.

وصلی الله تعالی علی خیر خلقه محمد وعلی آله وأصحابه أجمعین.

حکم روزه گرفتن یک روز یا دو روز قبل از رمضان

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

امام مسلم از ابو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ روایت کرده که: رَسُوْلُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرموده اند: "لَا تَقْدَمُوا رَمَضَانَ بِصَوْمِ يَوْمٍ وَلَا يَوْمَيْنِ إِلَّا رَجُلٌ كَانَ يَصُومُ صَوْمًا فَلْيَصُمْهُ"^۱.

قبل از رمضان یک روز ویا دو روز پیش روزه نگیرید مگر کسی همیشه روزه دار میباشد برای او مشروع است اما برای کسانی که عادت روزه را ندارند باید روز نگیرند و فقط آماده روزه ماه رمضان باشند.

۱ - أخرجه مسلم في صحيحه، كتاب الصيام، باب لا تقدموا رمضان بصوم يوم ولا يومين، رقم الحديث: (۱۰۸۲)، (ج ۲، ص ۷۶۲).

امام نووی رحمه الله در شرح این حدیث نوشته است که اگر کسی عادت روزه گرفتن دائمی را نداشته باشد بر او حرام است که یک روز و یا دو روز پیش از رمضان روزه بگیرد.

روزهای قبل از رمضان روزهای خوردن و نوشیدن است

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

باز هم تأکید می شود که این روزها روزهای خوردن و نوشیدن است نه روزه گرفتن برای کسانی که عادت روزه دائمی را ندارند، و اگر کسی روزه میگیرد این روزها را مطابق سنت رسول الله صلی الله علیه وسلم عمل نمی کند و در حقیقت در غلو افراط و تفریط و بدعت و نور آوری واقع می شود.

زیرا روزه گرفتن یک روز و دو روز قبل از رمضان مشروع نیست بلکه علماء آنرا حرام و مکروه دانسته، امام مسلم از ابو هُرَیْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ روایت کرده که: رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرموده اند: " لَا تَقْدَمُوا رَمَضَانَ بِصَوْمِ يَوْمٍ وَلَا يَوْمَيْنِ إِلَّا رَجُلٌ كَانَ يَصُومُ صَوْمًا فَلْيَصُمْهُ"^۱.

۱ - أخرجه مسلم في صحيحه، كتاب الصيام، باب لا تقدموا رمضان بصوم يوم ولا يومين، رقم الحديث: (۱۰۸۲)، (ج ۲، ص ۷۶۲).

قبل از رمضان یک روز ویا دو روز پیش روزه نگیرید مگر کسی همیشه روزه دار میباشد برای او مشروع است اما برای کسانی که عادت روزه را ندارد باید روز نگیرند و فقط آماده روزه ماه رمضان باشند .

امام نووی رحمه الله در شرح این حدیث نوشته است که اگر کسی عادت روزه گرفتن دائمی را نداشته باشد بر او حرام است که یک روز ویا دو روز پیش از رمضان روزه بگیرد.

طریقه نیت کردن روزه

دوستی سوال نموده :

آیا روزه دار فرضی هر شب نیت کند و یا اینکه در شب اول نیت یکماهه اش کفایت میکند؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، وبعد:

درین شکی نیست که روزه یک عبادت بسیار مهم است و یکی از ارکان دین مبین اسلام است و نیت شرط اساسی قبولی این عبادت است بدلیل حدیث عمر بن الخطاب - رضی الله عنه - قال: قال رسول الله - صلى الله عليه وسلم - : "إنما الأعمال بالنية، وإنما

لامرئ ما نوی..^۱ عبادات و اعمال انسان مینایش بر نیت است و هر انسان مطابق نیت خود معامله می شود.

و نظر به قول راجح فقهاء مسلمان می تواند که در شب اول رمضان قبل از آذان فجر نیت همه روزه ماه مبارک رمضان را بکند و ضرورت به تجدید نیت هر شب ندارد - این قول مذهب امام أبوحنیفه و یک روایت از امام احمد بن حنبل رحمهما الله است .

اما قول دوم مذهب جمهور فقهاء " مالکی، شافعی و حنبلی " این است که که مسلمان روزه دار باید هر شب قبل از آذان فجر نیت روزه فردای خود را تجدید کند زیرا هر روزی از رمضان مستقل است و به روزهای دیگر ارتباط ندارد.

و اگر کسی به مذهب جمهور فقهاء عمل میکند و بخاطر تأکید و اطمینان خاطر هر شب نیت فردا را می کند هم باکی ندارد .. لیکن باید در شب اول نیت روزه همه ماه رمضان را بکند زیرا می شود یگان شب نیت را فراموش کند و درین صورت همان نیت یکماهه کفایت می کند و این را فقهاء " الجمع بین القولین " می نامند، یعنی عمل کردند به هر دو مذهب.

۱ - أخرجه البخاري في صحيحه، باب بدء الوحي، كيف كان بدء الوحي إلى رسول الله صلى الله عليه وسلم، رقم الحديث: (۱)، (ج ۱، ص ۶).

وصلی الله علی خیر خلقه محمد وعلی آله وأصحابه أجمعین.

آیا روزه مسلمان بدون خواندن نماز تراویح قبول می شود؟

جناب استاد ما در ایران هستیم تراویح را خوانده نمیتوانیم آیا روزه ما میشود در یک پاساژ نگهبان هستیم، بعضی اشخاص گفتند بدون تراویح روزه صحیح نمیشود بناء از شما پرسیدم شب خوش داشته باشین؟

الحمد لله والصلاة والسلام علی رسول الله وبعد:

بلی روزه مسلمان بدون خواندن نماز تراویح قبول می شود زیرا روزه یکی از ارکان مهم و اساسی دین اسلام است، وبدون روزه گرفتن ماه رمضان دین مسلمان تکمیل نمی شود، اما نماز تراویح سنت است، وبه ادا کردن سنت مسلمان ثواب حاصل می کند وبه ترک سنت عذاب نمی بیند.

و باید غلط فهمی نشود نوافل و سنن و مستحبات به این خاطر برای مسلمانان مشروع شده که در ترازو و میزان اعمال شان اعمال صالحه و نیک شان را وزین بسازد و کمک کند و نقائص که در ادای فرائض آمده آنرا تکمیل کند .. وهیچ وقت ترک سنن، مستحبات و نوافل سبب این نمی شود که مسلمان گنهگار شود لیکن باید به

اندازه توان به سنن ونوافل ومستحبات وفضائل اهتمام شود چون بسیاری از بخشهای دین اسلام را تشکیل میدهد که مسلمان را در مرحله احسان می رساند ودر حدیث صحیح آمده که: "الإحسان أن تعبد الله كأنك تراه فإن لم تكن تراه فإنه يراك"^۱ احسان مرحله است که خداوند را عبادت کنی واین احساس را داشته باشی تو ذات او تعالی را می بینی ، واگر نمی بینی او ترا می بیند، به این معنی که یاری ومدد میکند وکارهای تان را آسان میسازد وشما را نصرت وکامیابی نصیب می شود در دنیا وآخرت.

خلاصه مطلب این که به نخواندن تراویح به روزه مسلمان آسیب نمی رسد وتراویح فرض نیست سنت ومستحب است، وازین لحاظ رسول الله صلی الله علیه وسلم در بعض اوقات تراویح را نخوانده وترک کرده که مسلمانان از مداومت بر آن برداشت نکند که تراویح فرض است ودر حدیث عائشه رضی الله عنها که در بخاری وسلم روایت شده: " أن رسول الله صلى الله عليه وسلم صلى في المسجد ذات ليلة فصلى بصلاته ناس ، ثم صلى من القابلة فكثرت الناس ثم اجتمعوا من الليلة الثالثة أو الرابعة ، فلم يخرج إليهم رسول الله صلى

۱ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب تفسير القرآن، باب قوله: {إن الله عنده علم الساعة}،

رقم الحديث: (٤٧٧٧)، (ج٦، ص١١٥).

الله عليه وسلم ، فلما أصبح قال : قد رأيت الذي صنعتم فلم يمنعني من الخروج إليكم إلا أنني خشيت أن تفرض عليكم، قال وذلك في رمضان"١.

رسول الله صلى الله عليه وسلم در ماه رمضان در یک شب به مردم نماز داد و تراویح را خواند و امامت کرد و بعد ازان به همین طور مقتدی ها و مردم زیاد شدند و ایشان در روز سوم و چهارم در تراویح نیامدند، و فردایش مردم سوال کردند از سبب نیامدنش در تراویح و فرمودند که از آمدن به تراویح چیزی مرا منع نکرده مگر ترس اینکه بالای تان فرض نشود، یعنی غلط فهمی نشود که تراویح فرض است و روزه بدون تراویح نمی شود.

ولی این به این معنی نیست که کسی تساهل کند و تراویح را پیهم ترک کند و ازین ثواب و اجر بزرگ و عظیم و ازین فرصت بسیار مهم خود را محروم سازد در صورتی که قادر باشد.

وصلى الله تعالى على خير خلقه محمد وعلى آله وأصحابه أجمعين.

١ - أخرجه مسلم في صحيحه، كتاب صلاة المسافرين وقصرها، باب الترغيب في قيام رمضان، وهو التراويح، رقم الحديث: (٧٦١)، (ج ١، ص ٥٢٤).

روزه بدون تراویح قبول می شود لیکن...

یکی از دوستان چنین سوال نموده:

من خیاطی دارم فرض را می خوانم و به تراویح خواندن وقت نمی داشته باشم.. آیا روزه ام قبول می شود؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

این تصور و برداشت نادرست است که روزه بدون نماز تراویح نمی شود، روزه ماه مبارک رمضان یکی از ارکان دین مبین اسلام است، و نماز تراویح از سنتهای نوافل است، روزه ماه رمضان بدون تراویح قبول می شود.. لیکن باید بدانیم که نماز تراویح از سنتهای است که در زندگی مسلمانان از اهمیت خاص برخوردار است و از ویژگی‌های مسلمانان در این ماه مبارک بشمار میرود، رسول الله صلی الله علیه وسلم این نماز را ادا کرده، و بعد از وفاتش خلیفه دوم مسلمانان عمر بن الخطاب رضی الله عنه در مؤثریت آن نقش اساسی را ادا نموده و مسلمانان را به امامت صحابی جلیل القدر ابی بن کعب جمع نمود و تا به حال این شیوه ادامه دارد، و از نوافلی است که مسلمان را به الله متعال نزدیکتر میسازد و سبب محبت و دوستی الله متعال با بنده می شود، رسول الله صلی الله علیه وسلم در حدیث قدسی صحیح فرموده که او تعالی بیان نموده: "لا يزال

عبدی يتقرب إليّ بالنوافل حتى أحبه^۱ بنده من در حال نزدیک شدن به من است به سبب عبادات نوافل خود تا اینکه من او را دوست بدارم.

در عین حال نماز های نفل از جمله نماز تراویح با اهمیت فراوانی که دارد نقائصی که در ادای فرائض واقع می شود جبران میکند.

سنت در تراویح خواندن این است که نماز گزار نماز را با امام تا به سلام دادن در رکعت اخیر ادامه دهد و برایش اجر قیام اللیل نوشته می شود.

آخرین وقت سحری

شنیده ایم که بعض مولوی صاحبان ما گفته اند که باید قبل از آذان صبح به نیم ساعت تقریباً خورد و نوش بند شود، آیا درست است؟

^۱ - صحیح البخاری، کتاب الرقاق، باب التواضع، شماره حدیث: (۶۵۰۲)، (ج ۸، ص ۱۰۵).

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله ويعد:

فتاوی که باید نیم ساعت قبل از آذان فجر سحری و خورد و نوش بند شود باطل و نادرست است و مخالف سنت رسول الله صلی الله علیه وسلم است، البته با کمال احترام به علماء و مولوی صاحبان محترم.

زیرا رسول الله صلی الله علیه وسلم بر سحری و خوردن پس شوی و به زبان پشتو (پشلمه) تشویق کرده و فرموده اند که: "تسحروا فإن في السحور بركة" ^۱ سحوری کنید که دران برکت است، و آنحضرت صلی الله علیه وسلم سحری را تأخیر میکرد و همین سنتش است، و کسانی که فتوا میدهند که باید نیم ساعت و یا ده دقیقه قبل از آذان خوردن و نوشیدن بند شود از تشدد و افراط کار گرفته اند و مخالف سنت کار می کنند.

سنت این است که در افطاری عجله و سرعت شود و در سحری تأخیر به عمل آید، و این هم به مصلحت و فایده روزه داران است.

۱ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب الصوم، باب بركة السحور من غير إيجاب، رقم الحديث: (۱۹۲۳)، (ج ۳، ص ۲۹).

وقت بند کردن خورد و نوش در شب روزه

دوستی محترمی سوال دارد که:

گویند: در سحری هرگاه اذان شنیده شد باید خورد و نوش توقف کند حتی چیزی که از مواد خوارکی در دهن است از دهن بیرون شود، اما تعدادی دیگر گویند: تا ختم اذان امام مسجد باید خورد و نوش صورت گیرد اما پیش از ختم اذان خورد و نوش تمام شود نظر شما استاد گرامی چیست؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله وبعد:

درین صورت اگر یقین دارد که فجر داخل شده و این اذان صحیح است باید فوراً از خوردن و نوشیدن امتناع ورزد حتی لقمه که در دهن دارد آن بیندازد و نبلعد، اما اگر میدانند که قبل از دخول فجر اذان گفته شده درین صورت می تواند تنها چیزی که در دهن دارد خوردنش را تکمیل کند.

و اگر کسی میدانند و یقین دارد که وقت فجر داخل شده و باز هم به خوردن و نوشیدن قصدا ادامه میدهد روزه اش فاسد می شود و باید بعد از رمضان همان روز را قضائی بیاورد.

باز هم تأکید می شود که شریعت بر احتیاط کردن زیاد تشویق کرده از همینرو باید که مسلمان روزه دار منظم و دقیق

باشد و کوشش کند که قبل از اذان فجر خوردن و نوشیدن خود را تکمیل کند و خود را در شک و شبه و تردد واقع نسازد.

وصلی الله تعالی علی خیر خلقه محمد وعلی آله و أصحابه
أجمعین.

حکم تابلیتهای زیر زبان برای مریض روزه دار

سوال داشتیم که اگر کسی بخاطر تداوی مرض قلبی خود از تابلیت و گولی در حالت عاجل استفاده کند و در زیر زبان بماند آیا روزه اش باطل می شود و میشکند؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، وبعد:

تابلیتهای که زیر زبان مانده می شود بخاطر تداوی امراض قلبی روزه را نمیشکند.

درین مورد فقهاء اتفاق دارند که این نوع تابلیتها و گولی های علاجی که در زیر زبان مانده می شود روزه را نمیشکند و به روزه ضرر نمی رساند چون به معده نمی رسد و این نوع تداوی خوردن و نوشیدن نامیده نمی شود فقط در زیر زبان ذوب می شود و از طریق خون به قلب میرسد و حالت قلب را عادی می سازد و برای بدن کدام قوت غذای خاص نمی بخشد، و مجمع الفقه الإسلامی

درین خصوص فتوای صادر کرده که ذوب شدن این تابلیتها در زیر زبان به روزه ضرر ندارد و از شکننده های روزه به شمار نمی رود.. لیکن روزه دار تلاش کند که تابلیت را در زیر زبان ذوب کند توسط چوشیدن و نبلعد که در صورت بلعیدن به معده میرسد و به روزه ضرر می رساند.

وصلی الله تعالی علی خیر خلقه محمد وعلی آله و أصحابه أجمعین.

استعمال اسپری نفس تنگی برای روزه دار مریض

دوستی سوال نموده که:

یکی از دوستانم نفس تنگی دارد آیا از اسپری که برای نفس تنگی داده اند میگوید هیچ مزه ندارد آیا آنرا استفاده نمایم یا خیر؟

الحمد لله والصلاة والسلام علی رسول الله، أما بعد:

استعمال اسپری نفس تنگی به روزه این مریضان آسیب نمی رساند و مباح است، خوردن و نوشیدن حساب نمی شود و به معده نمی رسد.

استفاده از قطره چکان چشم و بینی به روزه آسیب نمی رساند

یکی از هموطنان عزیز ما سوال نموده:

چشمم تکلیف دارد باید از طرف روز دو دفعه قطره چکان را استعمال کنم چی حکم دارد؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

قطره چکان چشم، بینی، و دمای شستشوی گوش، و پیچکاری
علاجی رگ و عضله به روزه آسیب نمی رسانند و روزه را فاسد نمی
سازند.

شستن کرده در روز رمضان روزه را فاسد می سازد

پدرم تکلیف کرده دارد و باید هفته یک بار کرده خود در
شفاخانه بشوید، آیا روزه اش میشکند؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله وبعد:

مریضی و تکلیفهای پیشرفته کرده طوری میباشد که هفته
یک و یا چند کرده شسته شود و خونهای مریض در کرده ساختگی
اصطناعی انداخته و پاک و تصفیه شود باز بر جسم مریض

برگردانده شود با اضافه و خلط کردن بعض مواد کمیائی و غذائی و سکریات و نمکیات درین خون.

و این نوع شستشوی گرده روزه را میشکناند و فاسد می سازد و همین فتوای معتمد فقهای معاصر جهان اسلام است.

و اگر امکان داشته باشد مریضان گرده در صورت روزه دار بودن این تداوی شان را از طرف شب بکنند بهتر می شود تا اینکه روزه شان فاسد نشود.

وصلی الله تعالی علی خیر خلقه محمد وعلی آله و أصحابه أجمعین.

شریعت به زن حامله اجازه روزه نگرفتن را داده است

دوستی سوال نموده :

خانم من حامله است طفل در بطنش سه ماه شده و پیش قابله رفته بود چند وقت پیش قابله گفته بود که طفل بسیار ضعیف است ، جواز داره که روزه را بخورد لطف کرده جواب بدهید؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

الحمد لله که دین اسلام دین رحمت و یسر و آسانی است و خداوند متعال بر بندگانش سختی و حرج و مشقت را روا نداشته و فرموده اند که: " وما جعل علیکم فی الدین من حرج " ^۱ در دین خداوند متعال بر شما مشقت و حرج و سختی را روا نداشته، و رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده اند که " یسروا ولا تعسروا و یبشروا ولا تنفروا " ^۲ به مردم آسانی بیاورید و روش سخت نکنید و بشارت و خوشخبری دهید و مردم را متنفر نسازید، از همینرو برای مریض، مسافر، زن حامله در روزه احکام خاص در نظر گرفته شده که حالا مختصراً بیان می شود، وزن حامله دارای سه حالت است:

اول: اگر صحتمند باشد خودش و روزه بالایش تأثیر نکند و هم بالای طفلش در این صورت بالایش فرض است که روزه بگیرد و اندک سختی را تحمل کند.

دوم: اگر روزه بالایش تأثیر کند و بالای طفلش و خطر هلاکت و از بین رفتن هردوی شان و یا یکی از آنها به خطر مواجه باشد

۱ - سورة الحج، الآیة: ۷۸.

۲ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب العلم، باب ما كان النبي صلى الله عليه وسلم يتخولهم بالموعظة والعلم كي لا ينفروا، رقم الحديث: (٦٩)، (ج ١، ص ٢٥).

درین صورت بالایش واجب است که روزه نگیرد، لیکن بعد از صحت یابی و ولادت طفل روزه را قضائی بیاورد.

سوم: بعض خانمهای حامله نازدانه میباشند وبدون عذر شرعی خواهش خوردن روزه را می کنند ودرین صورت برای شان جواز ندارد وباید روزه را تکمیل کنند.

و در هر سه صورت نظر طبیبان وداکتران طب مهم است، وتنها نظر یک قابله مدار اعتبار نیست. و صلی الله تعالی علی خیر خلقه محمد وعلی آله وأصحابه أجمعین.

آیا سیروم به روزه آسیب می رساند؟

ممتاز صاحب السلام علیکم ورحمت الله و برکاته، امروز خون بینی شدم بسیار خون ضایع کردم داکتر برایم سیروم زرق نمود تا فشار خونم نارمل شود، اما من چیزی نخوردم می شود بگویید که روزه ام درست است یا خیر؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

دوست محترم وعزیز خداوند متعال شما را شفای عاجل نصیب فرماید، درین صورت روزه شما شکسته وفاسد شده در نتیجه سیروم مغذی، وبعد از صحتیابی وشفای کامل بعد از ماه رمضان

یک روز قضائی بیاورید، و شما معذور شمرده می شوین به سبب مرض و یک مسأله غیر ارادی بوده، فقط یک روز قضائی را فراموش نکنید، به امید صحتمندی تان.

وصلی الله تعالی علی خیر خلقه محمد وعلی آله و أصحابه
أجمعین.

روزه گرفتن در کشورهای که روزهای طولانی دارد

یکی از هموطنان عزیز ما مقیم فنلند چنین سوال نموده:

من در کشور فنلند زندگی میکنم و قسمیکه آگاهی دارید طلوع و غروب آفتاب در این کشور منظم نبوده فعلا روزه ۲۱ ساعت و یا بعض جاها بیشتر از ۲۱ ساعت میباشد بنابر مشکلات و ضعف جسمی نمیتوانم که تا این مدت روزه بمانم لهذا من روزه ام را به وقت کشور ترکیه میگیرم، همچنین چهار وقت نماز که مشمول است از نمازهای (صبح - ظهر - عصر - شام) را به وقت کشور ترکیه میخوانم تنها خفتن را به وقت کشور فنلند میخوانم، ولی بعضی ها در مساجد اینجا میگویند که روزه اگر به وقت هر کشور باشد ولی نماز پنج وقت باید به وقت همین کشوری یعنی فنلند خوانده شود، شما رهنمائی کنید.

در عین حال یکی از خواهران هموطن ما مقیم جرمنی چنین

نوشته :

ببخشید استاد سوال ها زیاد به ما آمده که یکی از علمای کرام از کابل در اشتباه رفته چون اصلا مردمان که به اروپا و آمریکا زندگی می کنند سال های است که با روز ها دراز کوتاه روزه گرفتند با بسیار شوق و محبت بخاطر کسب ثواب از الله تعالی چرا این فتوا را این عالم مهم کشور ما داده هنوز روز ها به هفته و ماه تبدیل نشده لطفا جواب قانع کننده ای بدهید تا خدای ناخواسته مردمانی که از اسلام آگاهی ندارند از این فتوا استفاده سوء نکنند.

خواهر هموطن دومی ما از ناروی چنین نوشته :

در ناروی زندگی میکنم درازترین روز آنجاست یعنی ما ۲۰ ساعت روزه می گیریم من یک زن ۶۰ ساله هستم شکر دارم فشار بالا دارم تلیف معده دارم اما در ماه مبارک رمضان روزه میگیرم اصلا مشکل نیست اولاد های من کار میکنند درس میخوانند امتحان دارند هیچ مشکل نیست فقط پسر من در موقع عسکری نتوانست روزه بگیرد که وقت افطار و سحری را نمیداند قانون عسکری بود مردم حرف و فتوای این عالم را دلیل قرار داده روزه را میخورند واوگنهگار میشود اینجا آفتاب طلوع میکند آفتاب نشست میکند مثل سایر کشور ها، لطفا جواب درست نوشته کنید استاد.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله وبعد:

۱- در کشورهای که شب آن سه و یا چهار ساعت می باشد لیکن شب و روز آنها معلوم است، باید روزه از طلوع و اذان فجر تا به غروب آفتاب یعنی داخل شدن وقت مغرب گرفته شود، سحری و افطاری همه باید بوقت همین کشورها انجام داده شود هیچ دلیل و مجوز شرعی وجود ندارد که روزه را به وقت مکه مکرمه و یا کشور ترکیه افطار کنند و یا خود روزه داران از نزد خود شان ساعت های روزه را تحدید نمایند.

۲- اگر کسی مریض وضعیف باشد مثل زن حامله و شیر ده و احساس سختی و مشقت غیر عادی کند، مرض خودش عذر شرعی است می تواند افطار کند و روزه را بخورد و بنوشد به اندازه که بتواند روزه را ادامه دهد، و بعد از ماه رمضان همین روزهای افطار شده را قضائی بیاورد.

۳- در مسائل شرعی از قلب خود فتوا نخواهد و باید از مراکز اسلامی و یا از علماء و دانشمندان علوم شرعی سوال کند و خود را بفهماند، و در این عصر وزمانه که تماس گرفتن کار آسان است به انسان هیچ عذر باقی نمی ماند و نزد الله تعالی مسئول است.

۴- بخاطر کاهش دادن اثرات سختی و مشقت روزه می شود یک سلسله تدابیر احتیاطی داشته باشد از جمله تخفیف کردن اوقات کار، و رفت آمد نکردن در زیر آفتاب.

۴- روزه و نماز و هر عبادتی که مرتبط بوقت معین است به وقت همان کشوری ادا می شود که مسلمان در آنجا زندگی می کند، همه نصوص و دلایل قرآنی و نبوی دلالت بر این دارد مادامیکه در این کشورها شب و روز وجود دارد، باید در روز ماه رمضان مسلمان عاقل و بالغ و صحتمند که مریض نباشد و عذر شرعی نداشته باشد روزه بگیرد، و برایش جواز ندارد که به وقت کشورهای دیگری روزه بگیرد و یا افطار کند.

قابل یاد آوری است که من فتوای جناب مولوی صاحب محترم را شنیدم و هدف او شاید این باشد که مریض و انسانیهای عاجز که روزه گرفتن سبب ازدیاد مرض و هلاکت نفس آنها می شود افطار کنند و بعد از رمضان قضائی بیاورند، زیرا که ایشان یکی از علمای راستین و قابل قدر و باوری کشور ما می باشد .

رهنمود ها برای خواهران عذر دار در ماه مبارک رمضان

یک خواهر محترمه نوشته که مدت سه روز است که از روزه و فضیلت رمضان محروم هستم که سبب ناراحتی ام شده، نمی دانم چی کنم؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله وبعد:

رهنمود ها برای خواهران عذر دار در ماه مبارک رمضان، راه های خیر کم نیست.

بعض خواهران وقتی که روزهای مریضی ماهواره شان با ماه مبارک رمضان تصادف میکنند، اندکی مأیوس می شوند و احساس ناراحتی و حسرت می نمایند، در حالی که این امر غیر ارادی بوده و از طرف خداوند متعال بر ایشان نوشته است و دران حکمتهای نهفته که او تعالی می داند، و با این همه خواهران باید حسرت نکنند و همان روزه قضائی شان بعد از رمضان فضیلت همین روزها را دارد، و هم بعض فضائل و کارهای نیک و صالح دیگری وجود دارد که می توانند انجام دهند از جمله:

۱- شنیدن تلاوت قرآن کریم از کسیت و کمپیوتر و موبایل و درین صورت اجر ثواب را کمای نموده و شامل رحمت الهی می شوند، خداوند متعال فرموده است که: " وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ

وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ^۱ وقتی که قرآن خوانده می شود به آن گوش دهید و تدبر کنید که شامل رحمت او تعالی شوید.

۲- ذکر کردن خداوند متعال، و این ذکر اجرش در ماه رمضان بیشتر می شود مثل: "سبحان الله، والحمد لله، ولا إله الا الله، والله أكبر، ولا حول ولا قوة الا بالله" این بهترین اذکار است بعد از تلاوت قرآن کریم.

۳- دعاء کردن، برای شان مشروع و جائز است که دعاء کنند در شب و روز.

۴- خواندن کتابهای تفسیر قرآن کریم وفقه و حدیث و ثقافت اسلامی و شنیدن درسهای دینی علماء از جمله درسهای شیخ القرآن مولوی عبد الصبور حقانی، مولانا عبد السلام عابد، مولوی مظهر الدین فایز، مولوی ضیاء احمد فاضلی در هرات، مولوی سید عبید الله در هرات، مولوی ابوعبید الله متوکل، داکتر فضل الهادی وزین، دکتور اسماعیل لیب بلخی، دکتور مصباح الله عبد الباقي، استاد حسبنا الله متوکل، دکتور فصیح الله عبد الباقي، استاد عبد الظاهر داعی، استاد محمد عاطف، دکتور عبد الصبور فخری، دکتور نورالله کوثر، مولوی محمد نعیم جلیلی، دکتور نجیب الله صالح و

۱ - سورة الأعراف، الآیة: ۲۰۴.

غیره علمای جید کشور که شاید نمونه های این علماء حتی در جهان اسلام هم کم باشد، و در یوتیوب این درسها وجود دارد.

۵- خدمت روزه داران و خانواده و مهمانی ها، و ترتیب خانه و اهتمام به اطفال و رفتن واحوال گیری اقارب و دوستان، اینها هم کارهای خوب است و ثواب و اجر دارد.

۶- سهم گرفتن در کارهای خیر و تشویق کردن خواهران و صدقه دادن زیرا رسول الله صلی الله علیه وسلم در رمضان بیشتر جود و سخاوت داشت و صدقه دادن علاوه بر اجر و ثواب در وروز آخرت آثار بس بزرگ دیگری هم دارد سبب نرمی قلب، و شفای امراض، و آوردن تغییر مثبت در سلوک و روش انسان، که همه سبب رضایت او تعالی می شود.

و در صورتی که دروازه ها و راه های خیر وجود دارد باید خواهران محترم احساس ناراحتی و حسرت نکنند و خداوند متعال آنها را بر اساس نیت صالح و نیک برای شان اجر و ثواب نوشته می کند.

آيا خون دادن به مريض عاجل روزه فاسد مي سازد؟

يکي از دوستان محترم سوال نموده که:

اگر مريض عاجل به خون ضرورت داشته باشد آيا فردی که به او خون ميدهد روزه اش باطل ميگردد؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله وبعد:

خون دادن کم بر روزه روزه دار آسيب نمی رساند به اتفاق فقهاء، وهمچنان خون دادن زياد، اگر خون زياد بدهد نظر به قول راجح فقهاء و آنها جمهور فقهاء (حنفي، شافعي، مالکی) میباشد زيرا خون دادن زياد به حجامه و يا شاخک چسباندن قياس می شود، و دليل شان حديث صحيح که امام بخاری از عبد الله بن عباس رضی الله عنه روايت کرده است: " احتجم وهو محرم، واحتجم وهو صائم"^١.

رسول الله صلى الله عليه وسلم حجامت کرده بود در حالت محرم بودن وهم در حالت روزه.

وامام احمد بن حنبل مذهبش اين است که خون دادن زياد روزه را ميشکناند که همان حجامت است بدليل حديثی که

^١ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب الصوم، باب الحجامة والقيء للصائم، رقم الحديث:

(١٩٣٨)، (ج٣، ص٣٣).

خودش و امام ترمذی روایت کرده است: "أفطر الحاجم والمحجوم" ^١، هر دو حجامت کننده و تطبیق کننده اش روزه شان می شکند.

لیکن علماء این حدیث منسوخ دانسته اند یعنی حدیث عبد الله ابن عباس رضی الله عنه بعد ازین آمده.

و اگر خون دادن زیاد ضرورت باشد بهتر است که در شب داده شود، انسان در شک و شبهه واقع نشود چون مسأله خون دادن زیاد اختلافی است، و در شب خون دادن بمعنای این است که به هر دو قول عمل شده.

درس و امتحان مجوز شرعی روزه خوردن نیست

یکی از محصلین افغانی مقیم لندن چنین سوال نموده:

استاد نهایت گرانقدر یک سوال مهم فقهی داشتم و آن اینکه ما متعلمین در این جا لندن هیچده ساعت باید روزه بگیریم و در عین حال در دانشگاه مصروف درس خواندن هم هستیم و در این روزها آخر سال میباشد امتحان آخری سال را پیش رو داریم، حد اقل باید روزها مدت ده یا پانزده ساعت درس بخوانیم و ما

١ - أخرجه ابن ماجه في سننه، كتاب الصيام، باب ما جاء في الحجامة للصائم، رقم الحديث:

(١٦٧٩)، (ج ١، ص ٥٣٧).

متعلمین در این حالت سخت دچار مشکل شدیم، در این دو روز اصلاً نتوانستیم بیشتر از دو یا سه ساعت درس بخوانیم، روزها هم گرم است و مدت روز هم طولانی در این صورت ما چه کار کنیم؟

آیا میتوانیم روزه خود را بخوریم تا سپری نمودن امتحان‌ها؟ بعداً قضایی بیاوریم؟ اگر لطف نموده جواب ما را بدهید خورسند خواهیم شد؟ لطفاً استاد هر چه زود تر میدانم وقت کافی ندارید اما سخت در یک حالت نا معلوم قرار داریم، تشکر استاد محترم پیام شما را برای همه متعلمین میرسانم، جزاک الله خیرا.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

روزه ماه مبارک رمضان یکی از ارکان دین مبین اسلام است، و کسی که این رکن اسلام را ترک کند گناه کبیره را مرتکب می شود و حتی اگر منکر آن باشد کافر می شود.

ترک کردن روزه بدون عذر شرعی که همانا مرض و سفر است گناه بزرگ شمرده می شود.

و برای مسلمان عاقل، بالغ و صحتمند جواز ندارد که روزه ماه مبارک رمضان را بخاطر درس و امتحان ترک کند زیرا درس و امتحان عذر شرعی برای روزه خوردن شمرده نمی شود، این برادر تلاش کند در سه‌هائش را در همان ساعت‌های شب بخواند و آمادگی برای امتحان داشته باشد.

و اگر صبر و استقامت داشته باشد الله متعال کامیابی را نیز نصیبش میگرداند: " ومن يتق الله يجعل له مخرجا " هر کسی که از الله متعال بترسد او تعالی راه رسیدن به هدف مشروع را برایش باز میکند و دروازه های رحمت خود را برویش باز میدارد.

روزه گرفتن ماه رجب در نصوص صحیح ثابت نیست

یکی از دوستان محترم سوال خود را چنین نوشته است، عرض سلام و ادب خدمت تان، اگر وقت داشتید معلومات درباره روزه ماه رجب بدهید.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله وبعد:

روزه ماه رجب و فضیلت آن در هیچ حدیث و اثر صحیح ثابت نیست، و کسانی که ماه رجب را بخاطر روزه گرفتن تخصیص میدهند در حقیقت مرتکب بدعت و نوآوری در دین می شوند، همه احادیثی که در فضیلت روزه ماه رجب روایت شده و مردم آنرا نقل میکنند موضوع و دروغین است و قابل عمل نیست.

لیکن اگر کسی عادت روزه گرفتن روزهای دوشنبه پنجشنبه و یا (آیام البیض) یعنی تاریخ ۱۳ و ۱۴ و ۱۵ هر ماه هجری را داشته باشد می تواند در ماه رجب هم ادامه دهد و ثواب و اجر را کسب کند.

اما تخصیص دادن روزه در ماه رجب و یا روزهای معین درین ماه جواز ندارد و در نصوص صحیح شریعت ثابت نیست.

رهنمائی شرعی در مورد تداوی و کشیدن دندانها در ماه مبارک رمضان

هموطن عزیز و محترم ما داکتر صاحب نصرت فرزاد از شهر
پشاور پاکستان چنین سوال نموده:

استاد در باره دندان کشیدن کمی معلومات بدهید اگرچه بعد
از دندان کشیدن برای مریض لازم ضرور است که نیم ساعت بعد از
دندان کشیدن باید دوا بخورد.

الحمد والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

اولاً: اولی، افضل و بهتر برای روزه دار این است که تداوی،
پرکردن، پوش دادن و کشیدن دندانش در شبهای رمضان صورت
گیرد تا اینکه روزه خود را از شک و شبهه نگهداری و محافظت

نماید و خونهای که از اثر کشیدن و تداوی دندان جاری می شود بلعیده نشود تا به روزه اش آسیب نرسد.

ثانیا: تنها تداوی، پرکردن، پوش دادن و کشیدن دندان به روزه آسیب نمی رساند ولو که در روز روزه هم انجام شود.

ثالثا: روزه دار تلاش کند که از بلعیدن خونهای جاری شده از اثر تداوی و کشیدن دندانش اجتناب ورزد و در صورتی که بشکل غیر ارادی، غیر قصدی این خونها بلعیده شود نیز به روزه اش آسیب نمی رساند.

رابعا: اگر روزه دار قصدا وعمدا خونهای دهن و دندان خود را ببلعد و بحلقش برسد در این حالت روزه اش باطل می شود و باید این روز را بعد از ماه رمضان قضائی بیاورد و کفاره ندارد.

در چنین حالت شریعت تشویق و ترغیب نموده که مسلمان جانب احتیاط را در نظر داشته باشد.

آداب مریض سرطان در روز روزه

یکی از دوستان از ولایت قندز سوال نموده :

برادر محترم جناب ممتاز، ارادت مندم، بنده از کندز زحمت دادم من از سال ۲۰۱۱ مریض هستم، از داکترها در هندوستان تشخیص سرطان خون شدم، ۵ سال روزه ره بشکل خوب گرفتیم، اما امسال به حد ضعیف شدیم احساس میکنم شاید از حال برویم، داکتر گفت اصلا روزه نگیر، جناب از شما تقاضا دارم که مطابق به قانون اسلام یک فتوا بدهید، ممنون شما؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله وبعد:

دوست عزیز ومحترم خداوند متعال شما را شفای عاجل نصیب کند و دروازه های رحمت خود را بروی تان باز بدارد و مریضی تان را به صحت مبدل سازد.

در جواب سوال تان بیاد بگویم که :

در صورتی که شما احساس سختی و مشقت غیر عادی میکنید وهم داکتران نظر روزه نگرفتن را داده وشما مریض هم هستین درین صورت می توانید روزه تان را افطار کنید، یا اینکه یک روز روزه ویک روز افطار ویا هر روز نظر به احساس قوت وضعف جسم تان ومشوره داکتر صاحبان معالج عمل کنید، وبعد از رمضان و در

روزهای کوتاه قضائی بیاورید، و اگر قضائی هم نمی توانستین بجای هر روز روزه یک فقیر و مسکین را یک وقت شکم سیر نان بدهید.

سرد ساختن جسم در روز رمضان

یکی از هموطنان عزیز ما چنین سوال نموده:

آیا غسل کردن بخاطر کم ساختن اثر روزه در گرمی هوا جائز است؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

سرد ساختن جسم و غسل کردن بخاطر تخفیف اثر روزه جائز و مشروع است، زیرا در احادیث صحیح ثابت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم بر سر مبارک خود آب میریخت بخاطر سرد ساختن جسم در گرمی هوا و ایشان روزه دار بودند، و نیز ثابت است که عبد الله بن عمر رضی الله عنه برای بی تأثیر ساختن گرمی لباس خود را با آب سرد تر میکرد در روز روزه.

که چیری د روژې د میاشتی ورځې کې شي

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

که چیری د هلال (د میاشتی د پیل نه تر اوومې ورځې حالت ته هلال ویل کیږي) د لیدلو وروسته خلک پردې اعتماد وکړي چې د روژې مبارکه میاشت داخله شوېده او روژه نیول پیل کړي او یا خلک پر دې باندې باوري شي چې د شعبان ۳۰ ورځې پوره شوېدي او هر کله چې د روژې میاشت مخ په خلاصېدو وي، بیا وروسته خلکو ته دا څرگنده شي چې د روژې د میاشتی په ورځو کې کموالی راغلی دی او ټوله روژه یواځې ۲۸ ورځې راشي؛ نو په دې صورت حال کې څه کول پکار دي؟

د پورتنۍ پوښتنې په ځواب کې باید ووايو چې: کله کله په رښتیا سره هم همداسې کیږي، د سپوږمۍ د لومړي حالت په لیدلو سره خلک داسې گومان کوي چې د روژې مبارکه میاشت داخله شوېده، بیا په پای کې چې کله د روژې مبارکه میاشت مخ په خلاصېدو وي؛ نو خلکو ته دا ثابته شي چې د روژې د میاشتی د ټولو نیول شوو روژو شمېره یواځې ۲۸ ورځې کیږي او له دې زیاتې ورځې نشي. راتلای؛ نو په دې صورت کې پر خلکو باندې دا فرض دي چې د یوې ورځې قضایې روژه دې ونیسي. (البته دا ددې معنا لري چې یوه روژه خوړل شوېده) او دا

خُکِه چي: هيڅکله هم د روژې مبارکه مياشت ٢٨ ورځي نه وي، بلکه ٢٩ ورځي يا ٣٠ ورځي وي او خلک پر دې باندې باوري شي چې دوي ټولو يوه ورځ وروسته روژه پيل کړېده او په روژو کې يوه روژه خوړل شویده؛ نو بيا په دې صورت کې پر دوي باندې دا فرض دي چې د يوې ورځې قضايي روژه ونيسي.

دا خبره چې روژه هيڅکله هم له ٢٩ ورځو څخه کمه نه وي او ٢٨ اصلاً شتون نلري، پخپله له نبي کریم (صلی الله عليه وسلم) څخه ثابته خبره ده، لکه چې حضرت ابن عمر (رضي الله عنهما) څخه روايت دي چې رسول الله (صلی الله عليه وسلم) فرمايلي دي: **(الشَّهْرُ هَكَذَا وَهَكَذَا يَعْنِي مَرَّةً تِسْعَةً وَعِشْرِينَ وَمَرَّةً ثَلَاثِينَ)**^١.

ترجمه: مياشت کله داسې وي او کله داسې، يعنې کله ٢٩ (ورځې) وي او کله ٣٠ (ورځې) وي.

د پورتنې حديث مطلب دادی چې: يو ځل نبي (عليه الصلاة والسلام) وغوښتل تر څو د خپل لاس په گوټو سره صحابه کرامو ته د روژې د مياشتې ورځې ورزده کړي؛ نو ددې لپاره ېې يو ځل د خپل لاس ټولې گوټې خلاصې ونيولې او خپلې لس گوټې ېې دوه ځل ورته وښودلې او په درېيم ځل خپله غټه گوټه قات

^١ - صحيح البخاري، كتاب الصوم، باب قول النبي صلى الله عليه وسلم: «لا نكتب ولا نحسب»، شماره حديث: (١٩١٣)، (ج ٣، ص ٢٧).

کړه، تر څو ۲۹ ورځې تری جوړی شي او ورته بې وویل چې د روژې د میاشتي ټولی ورځې کله داسی وي او په دوهم ځل بې د خپل لاس گوتې لس لس درې ځل وروښودلی تر څو ۳۰ ورځې تری جوړی شولی او بیا بې ورته بې وویل چې کله د روژې د میاشتي ټولی ورځې داسی وي.

ومن غربت عليه الشمس في بلد ثبت فيه دخول شهر الصوم، فسافر إلى بلد آخر لم يثبت فيه دخول شهر الصوم بعد، لزمه الصوم مع أهل البلد التي وصل إليها، لقول النبي - صلى الله عليه وسلم -: (الصَّوْمُ يَوْمَ تَصُومُونَ، وَالْفِطْرُ يَوْمَ تَفْطَرُونَ). وفسر- بعض أهل العلم هذا الحديث، فقال: إنما معنى هذا أن الصوم والْفِطْرُ مع الجماعة وعظم الناس^١.

^١ - سنن الترمذي، أبواب الصوم عن رسول الله صلى الله عليه وسلم، باب ما جاء في أن الفطر يوم تفترون، والأضحى يوم تضحون، شماره حديث: (٦٩٧)، (ج ٣، ص ٧١).

د مسافر د روزې مختلف حالتونه

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

کله کله یو شخص داسې یو هیواد ته مسافر کیږي چې له لمر لوېدو وروسته ورته دې مسافر شخص ته څرګندېږي چې د روزې میاشت داخله شوېده؛ (نو دی هم د دې هیواد له خلکو سره سبا ته روژه ونیسي-)، بیا مثلاً سبا ته یو بل داسې هیواد ته مسافر کیږي چې هلته لا د روزې مبارکه میاشت نه وي داخله شوی؛ نو په دې صورت کې دې شخص ته دا روا دی روژه وخوري او بیا سباته د هغه هیواد له خلکو سره روژه ونیسي- چې دی ورته تازه ورمسافر شویدی، البته ددې مسئلې په اړه یو حدیث شریف هم شتون لري چې نبي (عليه الصلاة والسلام) فرمایي: **«أن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «الصوم يوم تصومون، والفطر يوم تفطرون، والأضحى يوم تضحون»:** «هذا حدیث حسن غریب»^۱.

روژه هماغه ورځ ده چې تاسې (ټول) پکې روژه ونیسئ او ستاسې روژه هغه وخت بس کړئ چې کله تاسې (ټول) پکې

^۱ - سنن الترمذي، أبواب الصوم عن رسول الله صلى الله عليه وسلم، باب ما جاء في أن الفطر يوم

تفطرون، والأضحى يوم تضحون، شماره حدیث: (٦٩٧)، (ج ٣، ص ٧١).

روژه بس کوی او اختر هماغه ورځ دی چې تاسې (ټول) پکې
قرباني کوی.

او ویلي دي چې: ددې مبارک حدیث معنا داده چې: ستا
روژه او اختر باید د عامه او ډېرو خلکو سره باید (يو شان) وي.

له همدې کبله ویل شويدي چې په پورتنی حدیث کې دې
مهمې خبرې ته هم اشاره پرته ده چې تاسې د شک په ورځ باندي
د احتیاط لپاره روژه مه نیسئ.

د مسافر د روژې دویم حالت:

که چیری دیو مسافر د روژې حالت داسی وي چې هغه په
یو داسې هیواد کې اوسېږی چې هلته د لمر لوېدو وروسته خلکو
ته دا څرگنده شي چې د شوال (د اختر میاشت) داخله شوي وي
او همدا مسافر شخص په همدې ورځ له دې هیواد څخه یو بل
داسې یو هیواد ته مسافر شي چې لا تراوسه هلته روژه نه وي
خلاصه شوي؛ نو په دې صورت کې پر دې مسافر باندي دا لازم
دي چې د خلکو سره سم خپلې روژې ته ادامه ورکړي (او روژه
ونه خوري) او ددې خبرې ثبوت لپاره مو مخکې د یو حدیث
شریف یادونه وکړه.

البتہ دلته ددې خبری یادول هم اړین دي چې که چیری دې مسافر شخص په هماغه لومړني هیواد کې چې نوموړي پکې ټوله میاشت و، خپلې ۳۰ ورځې روژه نیولي وي؛ نو دا ورته جواز لري چې دا شخص په دې هیواد کې چې دی ورته اوس تازه مسافر شوی دی خپله روژه وخوري، خو دومره ده چې دا روژه دې د خلکو تر مخې نه خوري، تر څو یو لړ تورونه او اتهامات پرې ونه لگول شي او بې دینه او فاسق یا روژه خور خلکو ته معرفي نشي. او نه هم د نورو خلکو په ذهنونو کې یو لړ تشویشونه راوپاروي (لکه خلک په داسې یو حالت کې وویني چې دې روژه خوري په داسې حال کې چې هغوي ټول روژه وي).

او که چیری بې حالت داسی وي چې یو روژه نیونکی شخص یو داسی هیواد ته مسافر شي چې هلته د شوال میاشت داخله شوي وي – یعنی خلکو اختر پیل کړی وي؛ نو دا شخص دې هم د هغه هیواد له خلکو سره روژه وخوري او که چیری بې روژې له ۲۹ ورځو څخه کمې وي؛ نو په دې صورت کې ورته بنایي چې وروسته دې بیا د یوې ورځې روژه قضایي ونیسي، ځکه مخکې مو هم وویل چې د روژې مبارکه میاشت له ۲۹ ورځو څخه هیڅکله هم که نه وي او ددې خبری لپاره مو د نبی (عليه الصلاة والسلام) یو مبارک حدیث شریف ته اشاره وکړه چې فرمایلي بې دي: (الشَّهْرُ هَكَذَا، وَهَكَذَا، يَعْنِي: مَرَّةً تِسْعَةً وَعِشْرِينَ، وَمَرَّةً

ثَلَاثِينَ^١ یعنی د روژې مبارکه میاشت کله ۲۹ ورځې وي او کله هم پوره ۳۰ ورځې وي. او که چیری پې د روژې په مبارکه میاشت کې له ۲۹ ورځو څخه زیاتی روژې نیولي وي؛ نو په دې صورت کې ورته دا زیاتې روژې نفلي حسابیږي او په دې نیک کار سره به اجر هم ورته ورکول کیږي.

دا پورتنۍ پوښتنه په فیس بوک کې د الملتقى الفقهي د وېب سایت څخه یو ورور پوښتلی وه چې مونږ له تاسې درنو لوستونکو سره شریکه کړه، هیله ده چې ډېرڅه مو پکې زده کړي وي.

شبهاي رمضاني فرصت خوب براي تلاوت قرآن كريم

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

يکى از بهترين عبادات شب های رمضانى تلاوت قرآن كريم است زیرا در حدیث صحیح ثابت است که: "أن جبریل علیه السلام

^١ - صحیح البخاری، کتاب الصوم، باب قول النبی صلی الله علیه وسلم: «لا نکتب ولا نحسب»، شماره حدیث: (١٩١٣)، (ج ٣، ص ٢٧).

كان يلقى النبي صلى الله عليه وسلم كل ليلة من رمضان فيدارسه القرآن^١.

جبرئیل علیه السلام در هر شب از ماه رمضان به ملاقات رسول الله صلى الله عليه وسلم حاضر میشد و با ایشان قرآن کریم را تلاوت و مدارسه میکرد.

دعای ختم قرآن کریم نماز تراویح در سنت صحیح ثابت نیست

یکی از علاقمندان مسائل دینی چنین سوال نموده:

آیا دعای ختم قرآن کریم که در نماز تراویح مروج است سند شرعی صحیح دارد یا خیر؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

دعای ختم قرآن کریم در نماز تراویح در سنت صحیح ثابت نیست، تنها در یکی از آثار ذکر شده که انس بن مالک رضی الله عنه هنگامیکه قرآن کریم را ختم می نمود اهل و خانواده خود را جمع میکرد و دعاء می نمود و این هم در ختم عادی خارج نماز بود.

^١ - صحیح البخاری، باب بدء الوحي، كيف كان بدء الوحي إلى رسول الله صلى الله عليه وسلم؟، شماره حدیث: (٦)، (ج ١، ص ٨).

آیا چشم چرانی به روزه آسیب می‌رساند؟

یکی از دوستان چنین سوال نموده:

پوهنتون‌ها را رخصت نکردند در رمضان دختر و بچه یکجا درس می‌خواند زنا چشمی و گوش می‌شود روزه محصل چی رقم میشود، آیا به روزه نقصان وارد نمی‌کند روشنی بدهید؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

بلی درین شکی نیست که چشم چرانی و دیدن نا محرم به شهوت به شکل عمدی و قصدی به روزه آسیب می‌رساند و ثوابش را کم می‌کند، و انسان چشم چران متقی گفته نمی‌شود، و حکمت مشروعیت روزه این است که به تقوا و ایمان‌داری مسلمان اضافه شود " لعلکم تتقون"^۱، نه اینکه ایمانش ضعیف شود، و مسلمان مأمور است که چشم خود را از دیدن نا محرم حفاظت کند، خداوند متعال فرموده است: " قل للمؤمنین یغضوا من أبصارهم"^۲ برای مؤمنان بگو که چشم‌های تان را نگهداری کنید از دیدن مناظر نا جائز و نا مشروع. رسول الله صلی الله علیه وسلم در حدیث صحیح فرموده است که اگر کسی سخنان نا شایسته و شهادت دروغین و کارها و اعمال و عادات جاهلیت را ترک نکند در روز روزه ماه

۱ - سورة البقرة، الآية: ۱۸۳.

۲ - سورة النور، الآية: ۳۰.

رمضان الله متعال حاجت و ضرورت به این ندارد که این شخص خورد و نوش را بند کند: " من لم يدع قول الزور والعمل به فليس لله حاجة في أن يدع طعامه وشرابه"^١، باید اعضاء بدنش همه روزه دار باشد.

فضایل شب قدر

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

شب قدر یکی از بهترین شب های سال می باشد، که الله متعال با نهایت فضل و کرم خویش این نعمت را برای آخرین امت خود اعطاء نموده است، در حالیکه امت های پیشین از این نعمت بزرگ برخوردار نشده اند .

در این نوشته می خواهیم بطور خلاصه ویژگی ها، ثواب و اجر و فضیلت ها و برکات شب مبارک قدر را با خواننده گان گرانقدر خویش شریک سازیم .

١ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب الصوم، باب من لم يدع قول الزور، والعمل به في الصوم،

رقم الحديث: (١٩٠٣)، (ج٣، ص٢٦).

شب قدر را چوقت جستجو کنیم؟

چنانچه از نظر علماء ليلة القدر یک شب ثابت نیست، یعنی تاریخ آن دقیق نمی باشد، بلکه این شب گاهی در یک تاریخ و گاهی هم در تاریخ دیگر واقع میشود. علماء در مورد وقت این نظریات مختلف دارند، اما باوجود آن هم بخاطر این که یک مسلمان از برکات و فضایل بزرگ این شب محروم نگردد؛ پس باید در ده شب اخیر ماه مبارک رمضان جستجو گردد، خصوصاً در شب های طاق (۲۱، ۲۳، ۲۵، ۲۷، ۲۹) و در شب ۲۷ رمضان به احتمال زیاد .

در این شب چی باید کرد و کدام عبادات را انجام داد؟

خواهران و برادران گرامی باید این شب را بیدار سپری کنند، نه تنها که خود شان بیدار بمانند، بلکه خانواده و دوستان خود را نیز به بیدار بودن تشویق کنند، چون این شب گرانقدر از هزار ماه بهتر است (یعنی این یک شب آنقدر مبارک و با برکت می باشد، که ۸۳ سال و ۴ ماه برابر آن بوده نمی تواند) بلکه بهتر از آن می باشد، که الله متعال در قرآن کریم در مورد این شب چنین فرموده است "لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ"^۱ پس بهتر این خواهد بود، که این شب را با عبادت سپری کنیم . البته یک راه مؤثر برای بیدار

^۱ - سورة القدر، الآية: ۳.

ماندن غسل نمودن خواهد بود و غسل کردن در این شب مستحب می باشد و برای بیدار ماندن هم کمک خواهد کرد .

فضایل این شب گرامی خیلی زیاد می باشد، اینکه عبادت این یک شب (خواه نماز های نوافل مثل قیام اللیل، تهجد و تراویح، تلاوت قرآن کریم، صدقه، زکات، دعاء و اعمال صالح دیگر باشد) بهتر از هزار شب می باشد ، همین قسم الله متعال در این شب قرآن کریم را هم نازل کرده است، قسمیکه الله متعال در سوره قدر می فرماید: " إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ ، وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ ، لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ ، تَنْزِيلُ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِّنْ كُلِّ أَمْرٍ ، سَلَامٌ هِيَ حَتَّىٰ مَطْلَعِ الْفَجْرِ " ^۱.

ترجمه :

ما قرآن را در شب با ارزش « لیلۃ القدر » فرو فرستاده ایم . تو چه می دانی شب قدر کدام است " و چه اندازه عظیم است ؟ " ، شب قدر شبی است که از هزار ماه بهتر است . فرشتگان و جبرئیل در آن شب به اجازه پروردگارشان ، پیاپی " به کره زمین و به سوی پرستشگران و عبادت کنندگان شب زنده دار " می آیند برای هرگونه کاری " که بدان الله متعال دستور داده باشد " . آن

^۱ - سوره قدر: ۱-۵ .

شب ، شب سلامت و رحمت " و درود فرشتگان بر مؤمنان شب زنده دار " است تا طلوع صبح .

شب مغفرت گناهان کبیره و صغیره :

در این مورد در یک حدیث شریف به روایت امام بخاری و امام مسلم حضرت نبی کریم صلی الله علیه وسلم فرموده اند : " من قام ليلة القدر إيمانا و احتسابا غفر له ما تقدم من ذنبه " ^۱ ترجمه : کسی که شب قدر را به نیت ایمان و پاداش در بیداری سپری کند ، پس تمام گناهان گذشته وی بخشیده می شود .

علامه عبدالغنی النابلسی در مورد بخشش گناهان می گویند که: در این گناهان ، گناهان کبیره و صغیره هر دو شامل می باشد بخشیده میشوند رحمت الهی فراتر از این همه می باشد .

۱ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب الصوم، باب من صام رمضان إيمانا واحتسابا ونية، رقم الحديث: (١٩٠١)، (ج ٣، ص ٢٦).

شب قدر شب مغفرت گناهان کبیره و صغیره است

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

در این مورد در یک حدیث شریف به روایت امام بخاری و امام مسلم حضرت نبی کریم صلی الله علیه وسلم فرموده اند: "من قام ليلة القدر إيماناً و احتساباً غفر له ما تقدم من ذنبه"^۱ ترجمه: کسی که شب قدر را به نیت ایمان و پاداش در بیداری سپری کند، پس تمام گناهان گذشته وی بخشیده می شود.

علامه عبدالغنی النابلسی در مورد بخشش گناهان می گویند که: در این گناهان، گناهان کبیره و صغیره هر دو شامل می باشد بخشیده میشوند رحمت الهی فراتر از این همه می باشد.

در شب قدر بهتر، اولی و افضل این است که مسلمان اقلاصد آیه قرآن کریم را تلاوت کند و یا بشنود تا اینکه ثواب عبادت شب قدر برایش نوشته شود.

از نظر فقهای شریعت و محدثین ليلة القدر یک شب ثابت نیست، یعنی تاریخ آن دقیق نمی باشد، بلکه این شب گاهی در یک تاریخ و گاهی هم در تاریخ دیگر واقع میشود از شبهای دهه

۱ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب الصوم، باب من صام رمضان إيماناً واحتساباً ونية، رقم

الحدیث: (١٩٠١)، (ج ٣، ص ٢٦).

اخیر ماه رمضان. علماء در مورد وقت این شب نظریات مختلف دارند، اما با وجود آن هم بخاطر اینکه یک مسلمان از برکات و فضایل بزرگ این شب محروم نگردد؛ پس باید در ده شب اخیر ماه مبارک رمضان این شب را جستجو کند، خصوصاً در شب های طاق (۲۱، ۲۳، ۲۵، ۲۷، ۲۹) و شب ۲۷ رمضان به احتمال قوی شب قدر است.

دعای شب قدر

در این شب کدام دعا باید خوانده شود ؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

در یک حدیث شریف که از امام ترمذی و حاکم روایت گردیده است و این حدیث را حدیث صحیح شمرده اند آمده است که: "عن عائشة قالت قلت يا رسول الله ! أرايت إن علمت أي ليلة القدر ما أقول فيها ؟ قال : قولي ، أَللَّهُمَّ إِنَّكَ عَفُوفٌ كَرِيمٌ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي" ۱.

ترجمه : از عائشة رضی الله عنها روایت است ، که من از رسول الله صلی الله علیه وسلم پرسیدم، ای رسول خدا! اگر برایم معلوم

۱ - أخرجه الترمذی فی سننه، أبواب الدعوات عن رسول الله صلی الله علیه وسلم، رقم الحدیث:

(۳۵۱۳)، (ج ۵، ص ۵۳۴).

شود، که چي شبي شب قدر است، من در آن شب به پيشگاه رب العلمين چي بگويم و چي دعا کنم؟ آن حضرت صلى الله عليه وسلم فرمودند: اين دعا را بخوان "اللَّهُمَّ إِنَّكَ عَفُوٌّ كَرِيمٌ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي" بار الها! بدرستی که تو بخشاینده و کریم بزرگی هستی و عفو را می پسندی پس خطا های مرا عفو کن.

راځي چي د قدر شپه وپېژنو!

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

د قدر شپه په حقيقت كې د كال د بهترينو شپو څخه هغه غوره شپه ده چې لوی څښتن تعالی په خپل بې ساري فضل او لورینې سره دا نعمت خپل دې وروستي امت ته ورکړیدی په داسې حال كې چې پخواني امتونه ددې ارزښتمن نعمت څخه نه و برخمن شوي.

په دې لیکنه كې غواړو په لنډه توگه سره د قدر د مبارکې شپې ځانگړتیاوې، فضیلتونه او برکتونه له خپلو درنو مینه والو سره شریک کړو.

د قدر شپه به کله لتوو؟

که څه هم چې د ليله القدر شپه د علماؤ له نظره مُتَقَلِّبه ده (يعنې ثابته شپه او نيټه نه لري، بلکه دا شپه کله په يو تاريخ او کله په بل تاريخ باندى وي، او علماء ددې شپې د وخت په اړه مختلف نظريات لري، أما بيا هم ددې په خاطر چې يو مسلمان ددې شپې د سترو برکتونو او بې شمېره خير څخه محروم او بې برخې نشي؛ نو د روژې د مياشتې په لسو وروستيو ورځو او شپو کې دې دا شپه ولټول شي، په ځانگړې توگه چې وټر (طاقې شپې وي، لکه ٢١ - ٢٣ - ٢٥...) او په طاقو شپو کې هم بيا په ځانگړې توگه چې د روژې د مبارکې مياشتې ٢٧ شپه وي .

په دې شپه کې څه کول پکار دي؟

ورونو او خوښندو ته بنايي چې دا شپه په وېښه باندى تېره کړي او نه يواځې دا چې په خپله وېښ پاتې شي، بلکه د کورنۍ نور غړي او خپل خپلوان او دوستان هم بايد وېښ پاتې کېدلو ته وهڅوي، ځکه چې دا قدرمنه او ارزښتمنه شپه د زرو مياشتو څخه غوره ده. (يعنې دا يوه شپه دومره مبارکه او د برکتونو څخه ډکه ده چې د ٨٣ کالو او ٤ مياشتو سره هم نشي - برابره کېدلى، بلکه له دې څخه هم غوره شپه ده چې په قرآن کریم کې ورته (حَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ) ويل شويدي؛ نو غوره به دا وي چې دا شپه

په عبادت باندی رڼه او وینښه تېره شي، البته د وینښ پاتې کېدلو لپاره یوه مناسبه او اغېزمنه لاره غسل کول دي، ځکه په دې شپه کې غسل کول مستحب دی او له مونږ سره په وینښ پاتې کېدلو کې مرستندویه واقع کېدلی شي. (۱)

د دې قدرمنې شپې فضیلتونه خورا زیات دي، نه یواځې دا چې ددې یوې شپې عبادت (که هغه لمونځ، صدقه، زکات او داسې نور صالح اعمال وي) د زرو (۱۰۰۰) میاشتو د عبادت څخه غوره دی. همداراز په همدې مبارکه شپه قرآن کریم هم نازل شویدی، لکه چې لوی څښتن تعالی په سورة القدر کې په دې اړه مونږ ته داسې مهرباني کوي او ارشاد فرمائي: **لَا اِنَّا اَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ * وَمَا اَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ * لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ اَلْفِ شَهْرٍ * تَنْزِيلُ الْمَلٰٓئِكَةِ وَالرُّوْحِ فِيهَا يٰٓاٰذِنِ رَّبِّهِمْ مِّنْ كُلِّ اَمْرٍ * سَلَامٌ هِيَ حَتّٰى مَطْلَعِ الْفَجْرِ**.^۱

ترجمه: بېشکه مونږ دغه (قدر او عزت کتاب قرآن کریم) د قدر په شپه کې نازل کړیدی — او ته څه پوهیږی (ای محمد)! صلی الله علیه وسلم) چې دا قدر شپه څه ده — د قدر شپه د زرو میاشتو څخه ډېره غوره ده (چې که چیرې څوک بې پیامومي او تر سهاره پورې پکې په عبادت باندې ځان مشغول وساتي) —

^۱ - سورة قدر: ۱-۵.

پربنڌتي او روح (جبرائيل عليه السلام) په هغې کې د لوی څښتن
تعالی په اجازه هر حکم له ځان سره راخلي او راکوزيږي – (خورا
زياتي ملائکې پکې ځمکې ته راکوزيږي او له ځانونو سره برکت،
رحمت او مغفرت راوړي) (دغه) شپه تر سهارختلو پورې
سرتاسري سلامتيا ده.

همداراز مؤمن مسلمان ته بنایي چې په دې شپه کې د هيڅ
ډول عبادت او الهي طاعت څخه خپل ځان محروم او بې برخې
نه کړي، بلکه ورته بنایي چې په خورا ليوالتيا او بې ساري
اخلاص سره د کال په دې بهترينه شپه کې زياتې هلې ځلې وکړي
او کېدای شي چې د هغه دعاگانې د همدې شپې سره سمون
وځوري او قبولی شي.

د کبیره او صغیره گناهونو د مغفرت شپه:

په دې اړه د امام بخاري او امام مسلم (رحمهما الله) نه په يو
روایت شوي حدیث شریف کې نبي (عليه السلام) فرمایي چې:
(مَنْ قَامَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا عُفِّرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ).^١

١ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب الصوم، باب من صام رمضان إيماناً واحتساباً ونية، رقم

الحدیث: (١٩٠١)، (ج ٣، ص ٢٦).

ترجمه: خوک چي د ليلة القدر شپه د ايمان او اجر غوښتلو په نيت رڼه (په وينه باندی بې) تېره کړي؛ نو د هغه ټول پخواني گناهونه به ورته وښل شي.

علامة عبدالغني النابلسي - (رحمه الله) د گناهونو د بخښني په اړه وايي چې: (په دې گناهونو کې صغیره او کبیره گناهونو دواړه شامل دي (او دا به ورته بخښل کيږي)، ځکه چې د مهربان او لورونکي الله تعالی (جلت عظمته) رحمت خوله دې څخه هم ډېر پراخه دی).

په دې شپه به کومه دعا وایي؟

په یو بل مبارک حدیث کې چې امام ترمذی او حاکم روایت کړیدی او دا حدیث بې صحیح حدیث گڼلی دی چې ام المؤمنین حضرت عائشه (رضي الله عنها) وفرمایل: ای د الله تعالی رسوله! که چیرې مې د ليلة القدر شپه وموندله؛ نو کومه دعاء به وایم؟ وې فرمایل: ووايه: (اللَّهُمَّ إِنَّكَ عَفْوٌ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي) ١.

١ - أخرجه الترمذی فی سننه، أبواب الدعوات عن رسول الله صلى الله عليه وسلم، رقم الحديث:

(٣٥١٣)، (ج ٥، ص ٥٣٤).

ترجمه: ای لویه پروردگاره! ته زیات ببنونکی ییاو ببننه خوبنوی؛ نو ما ته ببننه وکری.

خانمها و کار آشپزخانه در رمضان

یک خواهر محترمه ازینکه بالایش فشار کار آشپزخانه است و برای عبادت و تلاوت چندان وقت ندارد نوشته که آیا گنهگار می شود؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

بهتر است که خواهران و خانمها اکثر اوقات رضانی شانرا در آشپزخانه صرف نکنند به تلاوت و عبادت هم وقت داشته باشند.

ماه رمضان موسم عبادت و چانس خوب و فرصت طلایی است برای کسب حسنات و نیکی ها .. و باید برای خانمان و خواهران وقت تلاوت و عبادت هم داده شود و همه وقت شان در آشپزخانه ضایع نگردد.. البته آنها اجر پخت و پز و آماده ساختن غذای روزه داران را هم میگیرند.. رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده است " استوصوا بالنساء خیرا"^۱ برای خواهران وصیت نیک و خیر بکنید واز

^۱ - صحیح البخاری، کتاب النکاح، باب الوصاة بالنساء، رقم الحدیث: (۵۱۸۶)، (ج ۷، ص ۲۶).

شفقت و همدردی کار بگیریید حتی اگر مردان با خانمها در کار آشپزخانه و کارهای خانه کمک کنند اجر دارند.. زیرا هدف از خلقت مرد وزن عبادت است .

نقش روزه ماه مبارك رمضان در تثبیت اخوت و برادری اسلامی

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

همانگونه که شارع حکیم بر اخوت تشویق فرموده و آنرا از مقاصد شریعت اسلامی دانسته، بر ما منت گذاشته و فضائل و فرجام نیک آن را در دنیا و آخرت بیان کرده، عبادت و معاملات و آداب و اخلاق را نیز وضع نموده که ضامن ایجاد و تثبیت و استوار سازی این اخوت در جان و روان مسلمانان می باشد. به گونهٔ مثال از نماز فریضه آغاز کنیم که مسلمانان در هر شبانه روز پنج وقت در مساجد آن را ادا می نمایند و مصالح دینی و دنیوی ای را با خود دارد که جز الله متعال کسی آن را نمی داند و از آن جمله تثبیت روابط برادرانه میان مسلمانان می باشد.

به همین ترتیب وبدون شک ماه رمضان که هر سال تکرار می شود و مسلمانان از تمام خوردنیها و نوشیدنیها و لذتها از طلوع سپیده صبح تا غروب آفتاب باز می ایستند، نیز بگویید. الله متعال روزه را در ماه معینی برمسلمانان فرض نموده تا با هم یکجا و نه

به گونه ای پراگنده روزه گرفته، وحدت و برادری را لمس کنند. چنانکه هنگامی که رمضان داخل می شود، تمام جامعه مسلمان در فضایی از پاکی و نظافت و ترس و ایمان در روی آوردن به امور خیر و اعمال نیک بسر می برد که فضائل و امور خیر گسترش یافته و بازار شر و معصیت از رونق افتاده و مرتکبان آن دچار خجالت شده از اعلان و آشکار کردن آن بخودی خود می ایستند و عاطفه بخشش و احسان در ثروتمندان افزایش یافته، به کمک برادران ناتوان و بینوای خویش می شتابند. همه این مسائل در آنان این احساس عمومی را پدید می آورد که آنان یک امت و یک پیکر و برادرانی اند که با هم همبستگی و همکاری دارند.

ختم کردن قاری صاحبان در رمضان در مقابل پول

برادر دانشمند ما ذبیح الله ظاهری از شهر کابل چنین سوال

نموده :

سوالی داشتم مبنی براینکه درمساجد قاری صاحبان ختم میکنند در ماه رمضان در مقابل پول میگیرند چی حکم دارد؟ همچنان آنانی که درمراسم فاتحه خوانی ها پول میگردند و همیشه قرائت میکنند؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، اما بعد:

مسأله دریافت پول در مقابل امامت و تدریس و تعلیم قرآن کریم یک مسأله اختلافی است در نزد فقهاء لیکن می شود خلاصه و حکم راجح آن را برای دوستان محترم بنویسم:

اولا: فقهاء اتفاق دارند که پول و پیسه و مال و مواد خوراکه، کالا و لباس، و غیره را که برای ملا امام و قاری صاحبان داده می شود از طرف مردم بدون خواستن و شرط گذاشتن و طلب کردن این جائز و مباح و حلال است برای شان. زیرا مردم درک می کنند که قاری صاحبان محترم و ملا امامان مساجد برای خدمت دین الله متعال و نماز دادن برای هموطنان مسلمان ما متفرغ هستند و آنها هم انسان و بشر هستند و ضروریات زندگی و فامیلی و مسئولیت‌های اقتصادی دارند ازینرو برای شان میدهند و این کار مردم بهترین کار خیر و نیک است و هموطنان عزیز ما شامل اجر و ثواب میشوند زیرا که به حفاظ قرآن کریم کمک میکنند.

ثانیا: اگر ملا امام و قاری صاحب غنی و مالدار باشد بهتر است بخاطر عبادت مال و پول نخواهد که مبادا در اخلاص شان کمی و کاستی و شک وارد شود و به طرف هدف دنیای میلان پیدا کنند.

همچنان اگر ملا امام و قاری صاحب محتاج باشد جواز دارد که به یک مبلغ معقول و معاش با ما مردم اتفاق کند زیرا او ضروریات

خورد ونوش ومسکن ولباس دارد وبغیر از امامت وظیفه ندارد و درآمد اقتصادی برایش در نظر گرفته نشده از طرف دولت وحکومت.

ثالثا: اما اگر هدف قاری صاحبان از تراویح دادن وختم کردن جمع آوری پول وپیسه وثروت ودارائی باشد وماه مبارک رمضان را ماه تجارت وبزنس وجمع آوری مال وپول دانسته وکمرخود را برای این عمل بسته باشند این کارشان مکروه است زیرا دین را ذریعه تجارت ساخته وهم مردم را متنفر میسازند واهمیت تراویح وختم را کم میسازند، نیز در خواندن قرآن کریم اخلاص نمی داشته باشند وتلاش می نمایند که هرچه عاجل وزود ختم کنند تا اینکه پول چندین مسجد محله را بدست بیاورند وختم های زیاد داشته باشند..این کار شان درست نیست وبا آداب امامت مطابقت ندارد وباید ازین روش جدا خود داری کنند.

رابعا: عجله کردن و شتاب در ادای نماز تراویح مخالف سنت پیامبر اسلام است واز اجر وثواب آن میکاهد، در حقیقت عجله کردن و شتاب در ادای نماز تراویح یکی از سلبیات ائمه وقاری صاحبان است که نماز را با تمام شروط، ارکان، فرائض، واجبات، سنن ومستحبات ادا نمی شود.

در عین حال عجله وشتاب خشوع را از میان برمیدارد ، در حدیث صحیح ثابت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم یکی

از اصحاب کرام را ملاحظه نمودند که در نماز عجله دارد که در آن خشوع و سکون و طمأنینه رعایت نمی شود او را امر نمود و فرمود: "ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ"^۱ باز گرد و دوباره نماز بخوان؛ زیرا که تو هنوز نماز نخوانده ای و نمازی را که به عجله و شتاب ادا کردی حساب نمی شود.

و در ادامه برایش رهنمائی نمود که نمازش را چگونه ادا کند: "ارْكَعْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ رَاكِعاً ، وَ اعْتَدِلْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ قَائِماً ، وَ اسْجُدْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ سَاجِداً ، وَ اجْلِسْ بَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ حَتَّى تَطْمَئِنَّ جَالِساً ، وَ هَكَذَا"^۲ با اطمینان و آرامش خاطر و سکون و استوار رکوع کن، و با آرامش و سکون جسمی از رکوع سر بلند کن آرام بگیر، سجده کن و در سجده آرامش خود را حفظ کن و در میان دو سجده بنشین تا از آرامش حاصل کنی و همین طور نماز را با خشوع و آرامش خاطر ادا کن.

از ائمه مساجد و قاری صاحبان توقع میرود که سنت رسول الله صلی الله علیه وسلم را در سائر نمازها خصوصاً در تراویح در نظر

^۱ صحیح البخاری، کتاب الأذان، باب وجوب القراءة للإمام والمأموم في الصلوات كلها، في الحضرة والسفر، وما يجهر فيها وما يخافت، شماره حدیث: (۷۵۷)، (ج ۱، ص ۱۵۲).

^۲ صحیح البخاری، کتاب الأذان، باب وجوب القراءة للإمام والمأموم في الصلوات كلها، في الحضرة والسفر، وما يجهر فيها وما يخافت، شماره حدیث: (۷۵۷)، (ج ۱، ص ۱۵۲).

داشته باشند تا اینکه این نمازها سبب رضایت و خوشنودی الله متعال گردد.

خامسا: ختم های مروج که قاری صاحبان را مردم به کرایه می آورند و یا اینکه جمع می شوند که باید به هر صورت قرآن کریم ختم شود .. اگر در خانه باشد و یا در فاتحه خوانی باشد مشروعیت ندارد بلکه علمای معاصر آن را بدعت و نوآوری دانسته اند و هیچ دلیل برای برگزاری آن وجود ندارد بجز عادتی بیش نبوده که در مخالفت صریح با سنت رسول الله صلی الله علیه وسلم قرار دارد زیرا نه از آنحضرت صلی الله علیه وسلم ثابت است و نه هم از یاران او صحابه کرام و تابعین و ائمه فقه و سلف.

رمضان ماه اصلاح

اگر انسان خود را در رمضان اصلاح نکند پس چی وقت اصلاح میتواند؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

رمضان فرصت خوب است برای تغییر نفس انسان که عادات نامناسب را به خصال نیک و صالح مبدل گرداند.

زیرا در این ماه مبارک دروازه های جنت و بهشت باز می شود، دروازه های دوزخ بند میگردد، شیطان های سرکش بزنجیرها بسته می شوند، در روی زمین طاعت و عبادت الله متعال بکثرت انجام داده می شود، رحمت الله متعال نازل می شود، از آسمان باران مغفرت و رحمت میبارد.

پس بر مسلمان واجب است که در یک حالت مثل آب ایستاده باقی نماند بلکه تلاش کند که نقائصی که در نفسش وجود دارد آنرا به عادات نیک و صالح و خوبیها عوض نماید.

بدون شک که ماه مبارک رمضان فرصت خوب است که مسلمان به طرف پرورگار خود بشتابد، بدیها را به نیکیها بدل کند. در غیر آن اگر این فرصت و چانس طلایی را از دست دهد باید بغیر از نفس خود کسی دیگر را ملامت نکند زیرا که موسم تجارت با الله متعال را از دست داده است.

اهدای خون به روزه آسیب نمی رساند

یکی از دانشمندان ورهبری دعوت جوانان از کابل چنین سوال

نموده :

جهت اهدای خون به زخمیان حادثه امروز افطار کردن روزه جایز است؟ حکم دادن خون در این حالت چیست؟ آیا شکننده روزه است؟ در این مورد اگر نظر شرعی را در فیس بوک بنویسید. زیاد مردم زخمی شدند و احتیاج به خون دارند؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

جمهور فقهای (احناف، مالکی، شافعی) به این نظر هستند که اهدای خون برای نجات مریضان واجب است و به روزه مسلمان آسیب نمی رساند و این مذهب تعدادی از صحابه رضی الله عنهم هم است مثل عبد الله بن عباس رضی الله و به این نظر بودند که روزه در داخل شدن غذا و خوردن و نوش در جسم میشکند نه در خارج شدن از جسم.

اما در صورتیکه روزه دار که خون اهداء کرده احساس ضعف در جسم و بدن بکند برایش مشروع و جائز است که روزه را بخورد و بعد از رمضان قضائی بیاورد.

مذهب امام احمد بن حنبل و بعض فقهای معاصر این است که اهدای خون به حجامه یعنی شاخک قیاس می شود و روزه را میشکند و کسی که در روز روزه خون اهداء میکند همان روز را قضائی بیاورد.

مهم این است که اهدای خون در مواقع ضرورت شدید برای نجات مریضان واجب است و اجر و پاداش و ثواب بزرگ دارد و دوستان و عزیزانی که خون میدهند به روزه شان آسیب نمی رسد و بخاطر احتیاط می شود که بعد از ماه مبارک رمضان همین روزی را که در آن خون اهداء کرده اند قضائی بیاورند.. و اگر بعد از خون دادن احساس ضعف شدید و ناتوانی در جسم و بدن شان می کنند شریعت برای شان اجازه افطار روزه را هم داده است که بعد از رمضان قضائی بیاورند.

روزه بزرگ سالان

یکی از برادران نوشته که مادرش در اثر بزرگ سالی و مرض دائمی عقل و ذاکره خود را از دست داده روزه گرفته نمی تواند آیا فدیة و کفاره دارد در این حالت؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

خانم بزرگ سالی که از تاثیر مرض و یا بزرگ سالی عقل و حاسه ادراک خود را نیز از دست داده است و روزه گرفته نمی تواند از کفاره و فدیة نیز معاف است.. زیرا که اصلا در این حالت مکلف نیست.. یکی از شروط مکلفیت در عبادات از جمله روزه ماه

مبارک رمضان عاقل بودن است که در این خانم وامثالش متوفر نیست.

اگر روزه دار قصدا خود را استفراغ ندهد روزه اش نمیشکند

یکی از خواهران چنین سوال نموده:

آیا با استفراغ کردن روزه میشکند کسی که تکلیف معده داشته باشد و همیشه که نان بخورد استفراغ میکند، یعنی در اینقدر وقت که رمضان گذشته اکثر وقت همین حالت را دارد روزه اش میکشند؟ و قضا میگیرد؟ بخاطر فتاوای جای و بیجا قریب بود سکتہ کنم.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، وبعد:

اگر روزه دار قصدا وبه شکل عمدی قیء واستفراغ کند وزمینه سازی استفراغ را نماید روزه اش فاسد می شود همان روز روزه خود را ادامه دهد وقضائی هم بیاورد بعد از ماه رمضان..

اما اگر استفراغ قصدی وعمدی نباشد این عذر است وروزه اش صحیح است وبه آن آسیب نمی رسد وقضائی هم ندارد حتی اگر به شکل غیر ارادی بلعیده شود.

ودلیل آن حدیث ابو هریره رضی الله عنه است بروایت ترمذی
 وتصحیح شیخ البانی، که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده:
 "مَنْ ذَرَعَهُ الْقَيْءُ - أَي: غلبه - فَلَيْسَ عَلَيْهِ قَضَاءٌ ، وَمَنْ اسْتَقَاءَ عَمْدًا
 فَلْيَقْضِ" ^۱ اگر کسی به شکل غیر ارادی استفراغ کند بالایش قضائی
 نیست و اگر کسی قصدا استفراغ کند قضائی دارد.

استعمال مرهم در روز روزه

یکی از خواهران از شهر کابل سوال نموده که آیا سرمه
 و آرایش بروزه آسیب میرساند؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

استعمال مرهم، جل، روغن فاسلین، لبسین، ومواد آرایش به
 روزه آسیب نمی رساند در صورتی که در خارج پوست وجلد
 استعمال شود.

همچنان سرمه چشم نظر به قول راجح فقهاء به روزه آسیب
 نمی رساند.

^۱ - سنن الترمذی، أبواب الصوم عن رسول الله صلی الله علیه وسلم، باب ما جاء فیمن استقاء
 عمدا، شماره حدیث: (٧٢٠)، (ج ٣، ص ٨٩).

نیز عطر زدن و بوییدن عطر به روزه آسیب نمی رساند.

لیکن باید متوجه باشیم که اگر از این مباحات در شب استفاده شود بهتر است بخاطر احتیاط و محافظت از روزه.

مسلمان روزه دار باید از جنگ وجدال پرهیزد

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

یکی از خواهران اهل دعوت از یک ملا صاحب شکایت نوشته که بخاطر اختلاف نظر در مسأله تبریکی و خوشخبری دادن ماه مبارک رمضان برایش الفاظ زشت، بد و دشنام نوشته.

زیرا جنگ، جدال دشنام دادن ثواب روزه را کم میکند، واگر کسی او را دشنام دهد و برایش آزار و اذیت رساند در جوابش به الله متعال شکوه کنان بگوید: "اللهم إني صائم"، پروردگارا من روزه دار استم.

حکم طلاق خواستن از شوهر روزه خور

یکی از علاقمندان صفحه فیسبوکی بنده از شهر کابل چنین سوال نموده :

یکی از بنده های خدا شوهرش روزه نمیگیرد در ضمن در روز رمضان با خانم خود جماع وهمبستری میکند، خانم هم از ترس اینکه مناسبات خراب نشود و .... تن میدهد، سوال اینجاست که حکم در مورد این مرد چی است و ثانیاً خانم چگونه روزه بگیرد؟ اگر جواب این سوال را نشر هم نمایید تا این بنده خدا خودش بتواند جواب را خوانده و عمل نماید منتظر رهنمایی شما هستم.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

خانمهای مسلمان شرعا حق دارند که از شوهران روزه خور طلاق بخواهند.

در صورتیکه شوهران فاسق، فاجر و بی بندوبار و روزه خور نصیحت خانمها را قبول نکنند و از روزه خوری دستبردار نشوند، خانمهای مسلمان شرعا حق دارند که از شوهران روزه خور طلاق بخواهند اگر ببینند که مصلحت دینی شان در جدائی است زیرا که در مسلمان بودن شوهرانیکه روزه را بدون عذر شرعی مرض و سفر می خورند شک است .

وبرای خانمها جواز ندارد که در روزهای روزه برای شوهران روزه خور غذا آماده نمایند.

چونکه خوردن روزه ماه رمضان بدون عذر شرعی گناه کبیره پنداشته میشود و اگر خانمان برای شوهران روزه خور غذا آماده کنند گنهگار می شوند زیرا که همکاری به کار ناروا و ناجائز است بلکه همکاری در نافرمانی الله متعال است.. او تعالی فرموده است: "وتعاونوا علی البر والتقوی ولا تعاونوا علی الإثم والعدوان"^۱ در کارهای خیر و پرهیزگاری همکاری کنید و در کارهای شر و زشت و ناروا همکاری نکنید.. رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده: "لا طاعة لمخلوق فی معصیة الخالق"^۲ فرمانبرداری مخلوق و انسانها در نافرمانی و معصیت او تعالی جائز نیست و انسان شریک گناه پنداشته میشود.

در صورتیکه شوهر روزه خور بالای خانم بجزر و اکراه و اعمال فشار طعام آماده کند در این حالت شاید مورد آزار و اذیت قرار میگیرد معذور شمرده می شود لیکن باید طلاق خود را بخواهد زیرا فقهاء به این نظر هستند که در مسلمانی این شوهر شک است... اما روزه خانم درست و صحیح.

^۱ - سوره مائده: ۲.

^۲ - مصنف ابن ابي شيبة، كتاب السير، في إمام السرية يأمرهم بالمعصية، من قال: لا طاعة له، رقم الحديث: (۳۳۷۱۷)، (ج ۶، ص ۵۴۵).

نیز اگر خانم بخواست شوهر فاسق و فاجر تن دهد و با او برضایت خود همبستری کند گنهگار می شود و بر علاوه از قضائی همان روز بالایش کفاره همبستری در روز ماه رمضان هم است که عبار است از آزاد ساختن یک غلام است اگر میسر شود و اگر امکان نداشته باشد دو ماه روزه پی در پی بگیرد بعد از رمضان، و اگر از گرفتن این دو ماه روزه عاجز باشد شصت مسکین را یک وقت نان دهد .

اما اگر توسط جبر، اکراه و اعمال فشار و زور بر او شوهرش این کار را تحمیل کند تنها بالایش قضائی همان روز است و کفاره لازم نمی شود زیرا که بغیر از اراده اش این کار صورت گرفته. و خانم گنهگار نمی شود و شوهر روزه خور گناه هردو را متحمل می شود در آتش دوزخ.

نیت روزه در وقت سحری کردن

یکی از برادران چنین سوال نموده :

سحری نمودم ، لیکن تلفظ کردن روزه فردا را فراموش کردم

آیا روزه ام درست است؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

تلفظ کردن و بزبان آوردن نیت شرط نیست در روزه تنها عزم و اراده عبادت را که انسان در قلب و دل خود میداشته باشد کفایت میکند. این در ذات خود نیت است که شما سحوری کردید زیرا عزم و اراده داشته اید که این سحوری بخاطر روزه فردا است.

نیت بمعنای قصد، عزم و اراده انجام دادن عبادت است و جایش در قلب انسان است. رسول الله صلی الله علیه وسلم در حدیث صحیح فرموده است: "إنما الأعمال بالنیات، وإنما لكل امرئ ما نوى"^۱ قبولی اعمال و عبادات انسان متوقف به نیت است، و هر شخص مطابق عزم و اراده و نیت که در قلب خود داشته معامله می شود در اجر و پاداش.

حتی بعض فقهاء به این نظر هستند که همان نیت، عزم و اراده ای را که مسلمان در اول ماه مبارک رمضان بخاطر روزه کامل این ماه کرده است کافی است زیرا که روزه ماه مبارک رمضان یک عبادت است و روزه هر روز آن عبادت مستقل نیست بلکه روزه یکماه یک عبادت است.

^۱ - صحیح البخاری، باب بدء الوحي، کیف كان بدء الوحي إلى رسول الله صلی الله علیه وسلم؟،

رقم الحدیث: (۱)، (ج ۱، ص ۶).

واین هم دلالت میکند که دین مبین اسلام دینی آسانی،
ورحمت است.

مهم این است که مسلمان روزه دار اهتمام نماید و هر شب در
قلب خود عزم و اراده روزه گرفتن فردا را داشته باشد.

رهنمائی شرعی در مورد تداوی و کشیدن دندانها در ماه مبارک رمضان

هموطن عزیز و محترم ما داکتر صاحب نصرت فرزاد از شهر
پشاور پاکستان چنین سوال نموده:

استاد در باره دندان کشیدن کمی معلومات بدهید اگرچه بعد
از دندان کشیدن برای مریض لازم ضرور است که نیم ساعت بعد از
دندان کشیدن باید دوا بخورد.

الحمد والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

اولاً: اولی، افضل و بهتر برای روزه دار این است که تداوی،
پرکردن، پوش دادن و کشیدن دندان در شبهای رمضان صورت
گیرد تا اینکه روزه خود را از شک و شبهه نگهداری و محافظت
نماید و خونهای که از اثر کشیدن و تداوی دندان جاری می شود
بلعیده نشود تا به روزه اش آسیب نرسد.

ثانیا: تنها تداوی، پرکردن، پوش دادن و کشیدن دندان به روزه آسیب نمی رساند ولو که در روز روزه هم انجام شود.

ثالثا: روزه دار تلاش کند که از بلعیدن خونهای جاری شده از اثر تداوی و کشیدن دندانش اجتناب ورزد و در صورتی که بشکل غیر ارادی، غیر قصدی و عمری این خونها بلعیده شود نیز به روزه اش آسیب نمی رساند.

رابعا: اگر روزه دار قصدا وعمدا خونهای دهن و دندان خود را ببلعد و بحلقش برسد در این حالت روزه اش باطل می شود و باید این روز را بعد از ماه رمضان قضائی بیاورد و کفاره ندارد.

در حالت شریعت تشویق و ترغیب نموده که مسلمان جانب احتیاط را در نظر داشته باشد.

قطره چکاندن در روز روزه

یکی از دوستان محترم چنین سوال نموده:

استاد محترم آیا قطره دوا که به چشم ریخته میشود روزه را باطل می کند؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

قطره چکان چشم، بینی، و دواى شستشوى گوش، وپيچكاري
علاجى رگ وعضله به روزه آسيب نمى رسانند وروزه را فاسد نمى
سازند...البته قطره چکان بینی، و دواى شستشوى گوش در صورتى
روزه را فاسد نمى سازد که به حلق و معده نرسد.

مکروهات روزه

برادر محترم ما محمد مجاهد غزنوى از ولايت غزنى چنين
سوال نموده :

شيخ بزرگوار يك سوال فقهى دارم كه خيلى برايم مهم است،
اگر در وقت وضوء كردن باكش كردن آب در بينى در سر برود
روزه را باطل ميكند يانه؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

از اينكه برادر عزيز ما سوال مهمى را مطرح كردند لازم ميدانم
كه مكروهات روزه را مختصرا بنويسم.

مكروه در شريعت فعل و كارى نا پسند را گویند كه در تضاد با
عمل خوب و پسندیده قرار داشته باشد.

مکروهات روزه عبارت است از :

- ۱- جمع کردن لعاب و آب دهن و بلعیدن آن .
- ۲- مبالغه کردن و زیاده روی در شستن دهن و بینی (مضمضه واستنشاق) زیرا در حدیث صحیح ثابت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم یک صحابی را بنام لقیط بن صبره از مبالغه کردن در شستن بینی در روز روزه منع کرد و فرمود که در شستن بینی مبالغه کن مگر اینکه روزه دار باشی: "وبالغ في الاستنشاق إلا أن تكون صائماً"^۱.
- ۳- چشیدن خوردنی بدون ضرورت زیرا بیم آن میرود که به حلق روزه دار برسد.
- ۴- جویدن ساجقی که از هم جدا نمی شود و اگر مزه آن به حلق برسد به روزه آسیب میرسد و روزه خورده می شود.
- ۵- بوسه کردن در صورت بحرکت آمدن شهوت، اما اگر روزه دار شهوت شدید داشته باشد بوسه نمودن حرام است در حق او.

---

^۱ - سنن ابن ماجه، کتاب الطهارة وسننها، المبالغة في الاستنشاق والاستنثار، شماره حدیث: (۴۰۷)، (ج ۱، ص ۱۴۲).

۶- ماندن و نگهداری پسمانده غذا در بین دندانها زیرا بیم آن می‌رود که این پسمانده‌ها از بین دندانها خارج شود و به حلق برسد و روزه را نقض نماید.

۷- بو کردن خوشبویی که اثرات آن به حلق برسد مثل مسک، کافور، عنبر..

۸- روزه گرفتن دو روز پی در پی بدون افطاری زیرا رسول الله صلی الله علیه وسلم در حدیث صحیح از روزه گرفتن پی در پی بدون افطار منع کرده و فرموده است: "لا تواصلوا" ^۱ روزه پی در پی نگیرید بدون افطاری در بین آنها.

رهنمائی شرعی در مورد روزه خانمهای حامله

دوستی از ولایت هرات چنین سوال نموده :

خانمم من حامله است پیش داکتر رفته داکتر سونوگرافی کرده گفته بچه تو بسیار ضعیف است، روزه نباید بگیری اگر روزه را بخوری با قضائی بگیری مشکل نداره شما رهنمائی کنید؟

^۱ - صحیح البخاری، کتاب الصوم، باب الوصال، ومن قال: «لیس فی اللیل صیام»، شماره حدیث: (۱۹۶۱)، (ج ۳، ص ۳۷).

ودوست دومی نیز چنین سوال را مطرح کرده :

مولوی صاحب خانم من حامله است طفل در بطنش سه ماه شده و پیش قابله رفته بود چند وخت پیش قابله گفته بود که طفل بسیار ضعیف است ، جواز داره که روزه را بخورد لطف کرده جواب بدهید؟

وعلیکم السلام ورحمت الله وبرکاته!

الحمد لله که دین اسلام دین رحمت وایسر و آسانی است و خداوند متعال بر بندگانش سختی و حرج و مشقت را روا نداشته و فرموده اند که : " وما جعل علیکم فی الدین من حرج " ^۱ در دین خداوند متعال بر شما مشقت و حرج و سختی را روا نداشته .. و رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده اند که " یسروا ولا تعسروا و یبشروا ولا تنفروا " ^۲ به مردم آسانی بیاورید و روش سخت نکنید و بشارت و خوشخبری دهید و مردم را متنفر نسازید.. از همینرو برای مریض، مسافر، زن حامله در روزه احکام خاص در نظر گرفته شده که حالا مختصرا بیان می شود..وزن حامله دارای سه حالت است:

۱ - سورة الحج، الآية: ۷۸.

۲ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب العلم، باب ما كان النبي صلى الله عليه وسلم يتخولهم بالموعظة والعلم كي لا ينفروا، رقم الحديث: (٦٩)، (ج ١، ص ٢٥).

اول اینکه : اگر صحتمند باشد خودش وروزه بالایش تأثیر نکند وهم بالای طفلش درین صورت بالایش فرض است که روزه بگیرد واندک سختی را تحمل کند .

دوم: اگر روزه بالایش تأثیر کند وبالای طفلش وخطر هلاکت واز بین رفتن هردو شان ویا کی باشد درین صورت بالایش واجب است که روزه نگیرد .. لیکن بعد از صحت یابی وولادت طفل روزه را قضائی بیاورد.

سوم: بعض خانمهای حامله نازدانه میباشند وبدون عذر شرعی خواهش خوردن روزه را می کنند ودرین صورت برای شان جواز ندارد وباید روزه را تکمیل کنند..

ودر هر سه صورت نظر طبیبان وداکتران طب مهم است ..وتنها نظر یک قابله مدار اعتبار نیست.

وصلی الله تعالی علی خیر خلقه محمد وعلی آله وأصحابه أجمعین.

احتلام شدن روزه دار در روزه اش آسیب نمی رساند

یکی از برادران چنین سوال را مطرح کرده :

اگر انسان روزه دار در روز ماه رمضان احتلام شود سرنوشت روزه اش چی میشود؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

روزه دار اگر احتلام شود در روز ماه رمضان بروزه اش آسیب نمی رسد زیرا که انسانی که در خواب می باشد مرفوع القلم شمرده می شود و احتلام بغیر از اراده خواهش و قصد او رخ داده که مؤاخذه نمی شود. اما برای ادای عبادات خود غسل نماید.

سحری نمودن سبب برکت می شود

یکی از دوستان چنین سوال نموده :

اگر کسی سحوری را فراموش کرده باشد آیا روزه اش می شود؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

در سحری کردن دو برکت نهفته است، یکی برکت شرعی که همانا اقتداء کردن به پیامبر اسلام محمد رسول الله صلی الله علیه وسلم است که خودش و یارانش سحری کرده اند و نیز به سحری کردن امر نموده و در حدیث صحیح فرموده است: "تسحروا فإن فی السحور بركة" ^۱ سحوری کنید که در سحوری کردن برکت است، و در این حالت مسلمان شامل اجر و ثواب نیز می شود زیرا بسنت عمل کرده .

برکت دومی در سحری کردن برکتی جسمی و بدنی است که شامل حال روزه دار می گردد و سحوری از ضعیف شدن جسم و بدنش جلوگیری میکند.

سنت، اولی ، افضل و بهتر این است که سحری تأخیر شود و در آخر شب قبل از آذان صبح خورده شود.

۱ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب الصوم، باب بركة السحور من غير إيجاب، رقم الحديث: (۱۹۲۳)، (ج ۳، ص ۲۹).

حکم غذا آماده کردن برای روزه خوران

یکی از خواهران از شهر کابل چنین سوال نموده :

اگر یک مرد روزه نگیرد و خانم برایش غذا تهیه کند درطول روز های روزه آیا روزه خانم خراب نمیشود؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

چونکه خوردن روزه ماه رمضان بدون عذر شرعی گناه کبیره پنداشته میشود و اگر خانمان برای شوهران روزه خور غذا آماده کنند گنهگار می شوند زیرا که همکاری به کار ناروا و ناجائز است بلکه همکاری در نافرمانی الله متعال است.. او تعالی فرموده است: " وتعاونوا على البر والتقوى ولا تعاونوا على الإثم والعدوان"^۱ در کارهای خیر و پرهیزگاری همکاری کنید و در کارهای شر و زشت و ناروا همکاری نکنید.. رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده: " لا طاعة لمخلوق في معصية الخالق"^۲ فرمانبرداری مخلوق و انسانها در نافرمانی و معصیت او تعالی جائز نیست و انسان شریک گناه پنداشته میشود.

^۱ - سوره مائده: ۲.

^۲ - مصنف ابن أبي شيبة، كتاب السير، في إمام السرية يأمرهم بالمعصية، من قال: لا طاعة له، رقم الحديث: (۳۳۷۱۷)، (ج ۶، ص ۵۴۵).

در صورتیکه شوهر روزه خور بالای خانم بجبر واکراه و اعمال فشار طعام آماده کند در این حالت شاید مورد آزار و اذیت قرار میگیرد معذور شمرده می شود لیکن باید طلاق خود را بخواهد زیرا فقهاء به این نظر هستند که در مسلمانی این شوهر شک است... اما روزه خانم درست و صحیح است.

سفر نمودن بنیت ترک روزه ماه رمضان جواز ندارد

یکی از دوستان از کابل چنین سوال نموده:

کسانی که بخاطر ترس از روزه و ترک کردن آن سفر می کنند
چی حکم دارد؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

روزه ماه مبارک رمضان یکی از ارکان دین مبین اسلام است، انسان مسلمان شمرده نمی شود تا اینکه این رکن اسلام را بجا نیاورد، در شریعت سفر نمودن بخاطر ترک فرض و واجب و یا ارتکاب حرام جواز ندارد و مشروع نیست.

کسانی که بخاطر ترک کردن روزه رمضان سفر میکنند برای
شان جواز ندارد که روز را بخورند آنها شرعا مسافر شمرده نمی

شوند بلکه بر آنها فرض است که توبه نموده روزه رمضان را در سفر هم بگیرند و روزه دار باشند .

خوش خبری دادن آمدن ماه مبارک رمضان

برادر محترم ما شفیق الله فرزند از ولایت بغلان ولسوالی برکه رکن نجم بغلان چنین سوال نموده :

استاد موضوع را که میخواستم مطرح کنم اینکه: درین روزها تعداد کثیری از مردم به استقبال رمضان مبارک این متن را به همدیگر می فرستد آیا این حدیث است جنبه شرعی دارد یا خیر.

پیامبر اسلام حضرت محمد صلی الله علیه وسلم فرموده هر کسی خبر ماه رمضان را به دیگران بدهد آتش جهنم برش حرام است.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

تبریکی و خوش خبری دادن ماه مبارک رمضان مشروع و جائز و مباح است ، مانع و حرج نیست در این امر زیرا که این ماه خیر و برکت میباشد مثل اینکه تبریکی گفته می شود در تولد شدن طفل نوزاد، یا خانه جدید، آمدن از سفر، خارج شدن از شفاخانه، عروسی، نامزادی، کار ووظیفه جدید.

اما اینکه این حدیث موضوع نقل می شود هر کسی خبر ماه رمضان را به دیگران خوشخبری بدهد آتش جهنم برش حرام است.

درست نیست بلکه موضوع ودروغین است نقل کردن آن گناه دارد. رسول الله صلی الله علیه وسلم تحذیر نموده است که کسی که بر من دروغ میبندد جایگاه خود را در دوزخ با این دروغ تعیین میکند زیرا دروغ بستن بر من مثل دروغ بستن بر دیگران نیست بلکه گناهش شدید و بزرگ است: "إن کذباً علی لیس ککذب علی أحد من کذب علی متعمداً فلیتوباً مقعداً من النار"^۱.

همچنان در حدیث صحیح که امام بخاری روایت کرده است رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده است: "لا تکذبوا علی فإنه من کذب علی فلیلج النار"^۲، بر من دروغ نبندید و کسی که بر من دروغ میبندد داخل آتش دوزخ میشود.

در عین حال کسانی را که احادیث موضوع ودروغین را نقل و نشر میکنند تحذیر نموده و در حدیث صحیح که امام مسلم روایت کرده فرموده است: "من حدث عني بحديث يُرى أنه كذب فهو أحد

^۱ - صحیح البخاری، کتاب الجنائز، باب ما یکره من النیاحه علی المیت، شماره حدیث: (ج ۲، ص ۸۰).

^۲ - صحیح البخاری، کتاب العلم، باب إثم من کذب علی النبی صلی الله علیه وسلم، شماره حدیث: (۱۰۶)، (ج ۱، ص ۳۳).

الكاذبين^۱ کسی که حدیثی را از من نقل میکند و میداند که دروغ و موضوع است او نیز یکی از دروغ گویان شمرده می شود.

روز عید، روز خوردن و نوشیدن است

برادر محترم ما عبد الصبور ابراهیمی از ولایت هرات چنین سوال نموده:

۲۹ روزه گرفتم اگر امروز روزه را هم روزه بگیرم آیا ثواب دارد؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

خوردن و نوشیدن در روزه عید واجب میباشد و روزه گرفتن در روز عید حرام و ناجائز است زیرا روز عید روز خوردن و نوشیدن است و مسلمان در این روزه مهمان الله متعال میباشد و از مهمانی او تعالی روگردانی حرام است، و روزه این روز در روزه نفلی شش روزه ماه شوال داخل نیست، حتی روزه قضائی و قرضی و نفلی و کفاره و غیره هیچ یکی در روز عید جائز نیست.

^۱ - سنن ابن ماجه، باب من حدث عن رسول الله صلى الله عليه وسلم حديثا وهو يرى أنه كذب، شماره حدیث: (۴۱)، (ج ۱، ص ۱۵).

علت و سبب حرام بودن روزه روز عید این است فرق بین اختتام ماه رمضان و داخل شدن ماه شوال شود رسول الله صلی الله علیه و سلم در حدیث صحیح از روزه گرفتن در هردو منع نموده: "نَهَى عَنْ صِيَامِ يَوْمَيْنِ، يَوْمِ الْفِطْرِ، وَيَوْمِ النَّحْرِ"^۱.

مسلمان باید از اینکه در مخالفت شریعت واقع شود بر حذر باشد زیرا که این نوع غلو و افراط نافرمانی الله متعال پنداشته می شود که انسان را در فتنه دینی واقع می کند و یا اینکه در آخرت عذاب دردناک در انتظارش است: "فليحذر الذين يخالفون عن أمره أن تصيبهم فتنة أو يصيبهم عذاب أليم"^۲.

شب قدر کشورهای که شب ندارند

یکی از دوستان چنین سوال نموده :

شب قدر در کشورهای که شب ندارد و یا اینکه شب در آن کشورها کوتاه می باشد برای یک و یا دو ساعت چطور حساب می شود؟

^۱ - صحیح مسلم، کتاب الصیام، باب النهی عن صوم یوم الفطر ویوم الأضحی، شماره حدیث:

(۱۱۳۸)، (ج ۲، ص ۸۰۰).

^۲ - سوره نور: ۶۳.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

فضیلت ، اجر و ثواب شب قدر زمانی است نه مکانی، و برای هر کشور به اندازه شب آن میباشد که از غروب آفتاب تا به طلوع فجر یعنی داخل شدن وقت نماز صبح ادامه میداشته باشد.

و در کشورهای که در این روزها شب وجود ندارد شب قدر آن از داخل شدن وقت نماز شام تا به طلوع فجر ادامه میداشته باشد، مثل اوقات نماز.

شروط اعتكاف شرعي مردها و زنها

برادر محترم ما عبد الصبور از ولایت قندز چنین سوال نموده :

آیا در خانه هم میتوانیم به اعتکاف بنشینیم؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

از شروط اعتکاف شرعی مردها این است که اعتکاف در مسجدی باشد که در آن نمازهای جماعت خوانده شود.

اما در اعتکاف خانمها تنها در مسجد بودن شرط است ولو در آن نماز جماعت خوانده نشود.

حکم اعتکاف نمودن در بدل پول و پیسه

برادر محترم ما عبد المجید سروری چنین سوال نموده :

اعتکاف نشستن در بدل پیسه (بطور مثال کسی را میگویند به فلان مسجد به اعتکاف بنشین در جواب میگوید ۳۰۰۰ افغانی به من بدهید به اعتکاف مینشینم) چنین اعتکاف درست است و یا خیر؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

فقهاء به این اتفاق دارند که اعتکاف عبادت بدنی محض است و در آن نیابت یعنی بعوض اشخاص زنده که حیات باشند جواز ندارد.. اما اگر شخص اعتکاف را نیت کرده باشد و قبل از اینکه به اعتکاف بنشینند وفات نماید در این صورت بر اولیاء و اقارب و ورثه اش مستحب است که بعوض او اعتکاف کنند و قضایی بیاورند.. اما اگر نتوانستند برای شان مشروع و جائز است که کسی را به اجوره و کرایه بیاورند که اعتکاف کند بشرطی که شروط اعتکاف را بفهمد و اهلیت داشته باشد.

خارج شدن معتکف از مسجد بدون عذر شرعی

برادر محترم ما مسرور سروری از علاقمندان مسائل دینی
چنین سوال نموده :

آیا امکان دارد که آدم از اعتکاف برای درس و یا کار دیگری
خارج شود؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

خارج شدن از مسجد بخاطر وظیفه، تدریس و درس مکتب
وپوهنتون اعتکاف را فاسد میسازد.

آداب و احکام اعتکاف

دوستی محترمی از شهر کابل خواهان توضیح بیشتر شده در
مورد اعتکاف و احکام و آداب مهم این عبادت رضانی.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، وبعد:

اعتکاف شرعی عبارت است از مکث کردن در مسجد و متفرغ
شدن برای عبادت الله متعال، دردهه آخر ماه رمضان المبارک.

حکمت اعتکاف چیست:

حکمت از اعتکاف تربیه کردن نفس مسلمان به صبر و استقامت و ثبات و پایداری و ترک کردن مباحات و ملذات و فکر کردن برای حصول رضای الله متعال. و فضیلت بسیار زیاد دارد از جمله بخشش و مغفرت گناهان مسلمان..

حکم شرعی اعتکاف:

اعتکاف مشروع و سنت رسول الله صلی الله علیه وسلم است، أم المؤمنین عائشة رضی الله عنها در حدیث صحیح البخاری فرموده اند: " كان رسول الله صلی الله علیه وسلم يعتكف العشر الأواخر حتى توفاه الله ، ثم اعتكف أزواجه من بعده" ^۱ رسول الله صلی الله علیه وسلم معتکف می بود در دهه آخر رمضان تا اینکه وفات شدند ، و بعد از وفات آنحضرت صلی الله علیه وسلم این سنت را امهات المؤمنین ادامه دادند.

و در مشروع و سنت بودن اعتکاف اجماع امت است و این اجماع را ائمه فقه نقل کرده اند از جمله: ابن المنذر، ابن حزم، النووی،

^۱ - صحیح البخاری، کتاب الاعتکاف، باب الاعتکاف فی العشر الأواخر، والاعتکاف فی المساجد کلها، شماره حدیث: (۲۰۲۶)، (ج ۳، ص ۴۷).

ابن قدامة، شیخ الإسلام ابن تیمیة، القرطبی، ابن هبیره، الزرکشی، وابن رشد.

اعتکاف کامل همان بود که ذکر شد لیکن مسلمان می تواند که به اندازه وقت و توانایی خود اعتکاف کند مثلاً برای یک روز و یک ساعت هم برای عبادت بنشیند و در مسجد مکث کند.

شرائط و آداب اعتکاف:

خارج شدن معتکف از مسجد بدون عذر شرعی اعتکاف را باطل می سازد، زیرا معنای اعتکاف مکث کردن و بودن در مسجد بخاطر عبادت است و خارج شدن از مسجد به اعتکاف آسیب می رساند..

معتکف تنها می تواند بخاطر وضوء، غسل، قضای حاجت، آوردن نان و دواء خارج شود از مسجد. و حتی اگر تشنابها دور هم باشد مانع شرعی وجود ندارد... و در حدیث صحیح بخاری عایشة رضی الله عنها فرموده که: «کان رسول الله صلی الله علیه وسلم، لا یدخل البیت إلا لحاجة إذا كانوا معتکفین»^۱ رسول الله صلی الله علیه

^۱ سنن ابن ماجه، کتاب الصیام، باب فی المعتکف یعود المریض، و یشهد الجنائز، شماره حدیث: (۱۷۷۶)، (ج ۱، ص ۵۶۵).

وسلم در روزهای اعتکاف در خانه داخل نمی شد مگر بخاطر قضای حاجت انسانی.

حتی برای معتکف جواز ندارد که بخاطر نماز جنازه و تدفین جنازه و یا عیادت مریض و مهمانی از مسجد خارج شود.. إلا اینکه مریضان و وفات شده گان از اقارب نزدیک و حقداراناش باشد در این صورت خروج و رفتنش به اندازه ضرورت جواز دارد..

عبادات مهمی را که معتکف انجام میدهد عبارت است از : تلاوت قرآن کریم، نمازهای نفل، ذکر و توبه و دعاء، مطالعه کتاب های دینی، شنیدن درسهای دینی.

شروط شرعی اعتکاف خانمها:

اعتکاف برای مردان و زنان سنت است .. لیکن اعتکاف باید در مسجد باشد و برای اعتکاف خواهران محترم این شروط لازم است :

- ۱- باید جای مخصص برای زنان باشد و اگر نزدیک مردان واقع بوده باشد درین صورت برایش جواز ندارد و حرام است.
- ۲- در صورتی اعتکاف زن جواز دارد که فتنه واقع نشود و از انظار مردان نامحرم دور باشد .

۳- اگر زن شوهر دار باشد اجازه شوهر شرط است.. که حقوق شوهر و فامیل و اطفال ضایع نشود .. بخاطر کار مستحب و سنت

واجبات را از دست ندهد.. واگر خانمها در بخش از خانه هم به نیت اعتکاف بنشینند بعض ساعتها ان شاء الله برای شان اجر نوشته می شود...ولو که درجه اعتکاف شرعی مسجد داده نمی شود..

ابتداء وانتهای وقت اعتکاف:

در حدیث صحیح که امام بخاری روایت نموده "عن عائشة رضي الله عنها قالت: كان النبي صلى الله عليه وسلم يعتكف في العشر الأواخر من رمضان"^۱ رسول الله صلى الله عليه وسلم در اعتکاف می نشستند در دهه اخير رمضان، واین دهه با غروب آفتاب روز بیستم وداخل شدن شب بیست ویکم ماه رمضان شروع میشود.

انتهای اعتکاف با غروب آفتاب آخرین روز ماه مبارک رمضان میباشد.

^۱ - صحیح البخاری، کتاب الاعتکاف، باب اعتکاف النساء، شماره حدیث: (۲۰۳۳)، (ج ۳، ص ۴۸).

در کدام حالت بعوض روزه گرفتن فدیة داده می شود؟

یکی از دوستان سوال نموده که مریضی دارند که به مرض سرطان مبتلاء است وداکتران توصیه نموده که روز نگیرد زیرا حالتش خراب می شود چگونه کند؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

مسلمانی که از روزه گرفتن عاجز باشد نظر به کلانی سن و سال یا مرض که قابل علاج و معالجه نباشد، در این حالت بالایش روزه گرفتن فرض نیست، زیرا الله متعال بنده را به اندازه توانایی اش مکلف ساخته در عبادت نی بیشتر از حد توانایی و فرموده است: " لا يكلف الله نفسها إلا وسعها"^۱.

و در عوض خوردن هر روز روزه یک مسکین و فقیر را یک وقت نان دهد از خوراک مروج همان شهر و کشور.

اما مریضانی که صحتیابی شان ممکن است روزهای را که هنگام مرض افطار نموده اند بعد از صحتیابی قضائی بیاورند و فدیة ندارند.

^۱ - سوره بقره: ۲۸۶.

چگونه دهه اخير رمضان را مطابق سنت سپري كنيم؟

(مهمترين عبادات، احكام و آداب ده روز آخر رمضان)

يکى از دوستان محترم خواهان اين شده که چگونه عبادت کنيم و طريقه مسنون چطور است چى اعمال ثواب بيشتر دارد؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

اين ده روز در حقيقت خلاصه و نتيجه گيرى و حصه سوم اين ماه مبارک است که حاصلات را بايد جمع آورى کرد، و رسول الله صلى الله عليه وسلم و صحابه کرام و تابعين و علماء و بزرگان و عظمای اسلام برای اين ده روز اخير رمضان اهميت خاص قائل بودند، و همه سعى و تلاش شان اين بود که اين ده روز را به عبادت، ذکر و طاعت خداوند متعال سپري کنند، أم المؤمنين عائشة رضی الله عنها فرموده اند: " كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يجتهد في العشر الأواخر ما لا يجتهد في غيره " ^۱ آنحضرت صلى الله عليه وآله در اين ده روز برای عبادت کوشش ميکرد که در ديگر روزها اين طور نبود، و مهمترين عبادات و وظائف مسلمان در اين ده روز عبارت است از:

۱ - أخرجه مسلم في صحيحه، كتاب الاعتكاف، باب الاجتهاد في العشر الأواخر من شهر رمضان، رقم الحديث: (۱۱۷۵)، (ج ۲، ص ۸۳۲).

۱- اجتهاد، کوشش، سعی و تلاش برای عبادت بیشتر درین روز، و در حدیث صحیح عائشه رضی الله عنها فرموده اند: "کان رسول الله صلی الله علیه وسلم إذا دخل العشر شدّ مئزره، وأحیا لیلته وأیظأ أهله" ^۱ وقت که ده روز آخر رمضان داخل میشد رسول الله صلی الله علیه وسلم بیشتر برای عبادت آمادگی میگرفت، و تمام شبها را به عبادت سپری میکرد، و فامیل و خانواده خود را به شب بیداری تشویق میکرد، و آنحضرت صلی الله علیه وسلم در عبادات که زیاد تلاش داشت این بود: تهجد و قیام اللیل، تلاوت قرآن کریم، استغفار و طلب مغفرت، اذکار مسنونه که بی حد است، دعا کردن برای خود و خانواده، دوستان و همه مسلمانان خصوصاً آن مسلمانان که زیر ظلم و ستم و شکنجه بسر میبرند.

۲- کوشش نمودن برای ادراک فضیلت و ثواب شب قدر که عبادت این شب بیش از (۸۰) سال ثواب و اجر دارد و هر وقت تکرار نمی شد و مسلمان باید متوجه باشد "لیلة القدر خیر من ألف شهر" ^۲ شب قدر بهتر است از یک هزار ماه، و رسول الله صلی الله علیه وسلم در حدیث عائشه رضی الله عنها فرموده است که برای حصول ثواب شب قدر در شبهای طاق کوشش کنید یعنی شبهای: ۲۳، ۲۵، ۲۷، ۲۹، و احتمال بیشتر دارد که شب ۲۷ باشد. و در حدیث

۱ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب فضل ليلة القدر، باب العمل في العشر الأواخر من رمضان، رقم الحديث: (۲۰۲۴)، (ج ۳، ص ۴۷).

۲ - سورة القدر، الآية: ۳.

صحيح رسول الله صلى الله عليه وسلم فرموده است " من قام ليلة القدر إيمانا واحتسابا غفر له ما تقدم من ذنبه"^۱ اگر کسی در شب قدر به اخلاص وایمانداری عبادت کند خداوند همه گناهان سابقه اش را می بخشد مغفرت می نماید.

۳- مبادرت ورزیدن برای اعتکاف و فاصله گرفتن از همبستری و زناشوی البته بخاطر عبادت، زیرا عائشه رضی الله عنها در حدیث صحیح متفق علیه فرموده اند: " كان رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا دخل العشر شدّ مئزره - أي: اعتزل النكاح - وأحيا ليله، وأيقظ أهله"^۲ وقت که ده اخیر رمضان داخل میشود رسول الله صلى الله عليه وسلم برای عبادت آماده میشود، واز همبستری دوری میکرد و بخاطر عبادت شب بیداری میکرد و فامیل و خانواده اش را نیز به شب بیداری تشویق می نمود.

۴- تشویق کردن خانواده و دوستان برای عبادت این شبها و روزها و بیان نمودن فضائل تهجد و تلاوت ذکر و دعاء و کارهای خیر درین روزها و مسلمان کوشش کند که تنها خودش به عبادت اکتفاء نکند بلکه یک جمع کثیر و یک تعداد زیاد را با خود داشته

۱ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب الصوم، باب من صام رمضان إيمانا واحتسابا ونية، رقم الحديث: (۱۹۰۱)، (ج ۳، ص ۲۶).

۲ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب فضل ليلة القدر، باب العمل في العشر الأواخر من رمضان، رقم الحديث: (۲۰۲۴)، (ج ۳، ص ۴۷).

باشد که در اجر و ثواب عبادت آنها هم شریک شود و سبب هدایت دیگران گردد. و چیزی را که بخود می پسندد باید به دوستان و عزیزان خود هم بپسندد.

۵- بهترین عبادت را که مسلمان به آن توجه کند همانا تلاوت و مدارسه قرآن کریم است زیرا این ماه در اصل ماه قرآنی است و در پهلوی تلاوت اهتمام به احکام تجوید و فهمیدن تفسیر بعض آیات و سوره‌های قرآن نیز شود تا اینکه مسلمان ثواب بیشتر را کمائی کند: "شهر رمضان الذي أنزل فيه القرآن هدى للناس وبينات من الهدى والفرقان"^۱ ماه رمضان ماه است که قرآن کریم در آن نازل شده برای هدایت مردم و بیان کردن حق از باطل.. رسول الله صلی الله علیه وسلم قرآن کریم را درین ماه با جبریل علیه السلام مدارسه میکرد، و صحابه کرام و علماء با یکدیگر.. اگر چند نفر باهم تلاوت کنند و تفسیر و احکام تجوید را بدانند این سنت احياء و زنده می شود، رسول الله صلی الله علیه وسلم درین مورد رهنمائی خوبی دارد و فرموده است: " اقرؤ القرآن فإن لكم بكل حرف حسنة، والحسنة بعشر أمثالها، أما إني لا أقول: ألم حرف، ولكن ألف حرف، ولام حرف، وميم حرف"^۲ قرآن را بخوانید و در هر حرف آن برای تان نیکی و حسنه نوشته می و شود و نیکی ها به ده چند حساب

۱ - سورة البقرة، الآية: ۱۸۵.

۲ - أخرجه الترمذي في سننه، أبواب فضائل القرآن عن رسول الله صلى الله عليه وسلم، باب ما جاء فيمن قرأ حرفاً من القرآن ماله من الأجر، رقم الحديث: (۲۹۱۰)، (ج ۵، ص ۱۷۵).

میگردد، ومن الم را یک حرف حساب نمی کنم، الف حرف است ولام حرف ومیم حرف است، نیز رسول الله صلی الله علیه وسلم خوشخبری داده است که قرآن کریم در روز رستاخیز و حساب از کسانی که تلاوت کرده و خوانده و به آن عمل کرده دفاع می کند و شفاعت می نماید و سوره های البقره و آل عمران پیشتاز می باشند در شفاعت و دفاع از مؤمنان راستین و دوستداران قرآن: " یؤتی یوم القيامة بالقرآن وأهله الذین كانوا يعملون به فی الدنیا تقدّمه سورة البقرة و آل عمران، تحاجّان عن صاحبهما " ^۱، صحابه کرام و علمای راستین این امت درین ماه قرآن کریم را چندین بار ختم میکردند، و این ماه را ماه قرآن می نامیدند، و روزها اخیر این ماه را با همراهی با قرآن سپری میکردند.

۶- تعهد به برادری و اخوت و کار های خیر: این ده روز اخیر فرصت بسیار خوب و مهم است برای مسلمان خصوصا جوانان که در اعتکاف می باشند که اخوت و برادری دینی و ایمانی شان را تجدید کنند و برای کارهای خیر آینده و مستقبل تعهد نمایند زیرا بر مسلمان واجب و فرض است که برای تقویه ایمان خود و نگهداری اعمال صالح خود کوشان باشد تا اینکه شکار شیطان نشود و سرمایه ایمانی که دارد آن را از دست ندهد، و این کار از طریق دوستی و اخوات و همکار بودن با اهل تقوا و ایمان میسر است زیرا

۱ - أخرجه مسلم فی صحیحہ، کتاب صلاة المسافرین وقصرها، باب فضل قراءة القرآن، وسورة البقرة، رقم الحدیث: (۸۰۵)، (ج ۱، ص ۵۵۴).

اهل تقوا وایمان همدیگر را به حق وصبر و اعمال نیکو تشویق می کنند و تنها رمضانی نمی باشند که با این دین بزرگ و با عظمت به شکل موسمی و وقتی تعامل کنند.

تراویح در طول تاریخ سبب اتحاد مسلمانان بوده است

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

باید غلط فهمی نشود که تراویح مسنون بیست رکعت نیست

بلکه نماز تراویح بیست رکعتی سنت عمری و مذهب " الأئمة الثلاثة : أبوحنیفة، شافعی، احمد بن حنبل رحمه الله جميعا " است.. حتی در مذهب امام مالک رحمه الله ۳۶ رکعت است..

وهشت رکعت خواندن هم سنت است و در سنت عملی و حدیث صحیح ثابت آمده.

نماز تراویح در طول تاریخ مسلمانان سبب اتحاد و وحدت و همدلی و اخوت و برادری بوده نی سبب تفرقه .. و این نماز بسیار اهمیت دارد و هیچ تساهل د رادای آن باید نشود به اندازه توانایی و وقت یا بیست و یا هشت .. و می خواهیم کمی توضیح بدهم و روشنی بیندازم که بعضی مولوی صاحبان ما ناراحت شده اند:

درین شکی نیست که اگر نماز تراویح بیست رکعت خوانده شود به خشوع و حسن قرائت و ترتیل و تدبر و بدون تیزی و سرعت، و قیام رکوع و سجده بصورت درست اداء شود بهتر است و ثواب و فضیلت آن زیاد است و سبب مغفرت کناهان می شود و در قیام اللیل و درین بیست رکعت نماز وتر داخل نیست و وتر بعد از تراویح اداء می‌کردد این مذهب امامان فقه است "أبوحنیفه، شافعی، احمد بن حنبل رحمهم الله".

اما سرخسی رحمه الله که از فقهاء حنفی است می فرماید در کتاب "فإنها عشرون ركعة سوى الوتر عندنا"^۱ تراویح بیست رکعت است در مذهب ما بدون وتر.

امام النووی شافعی هم فرموده اند: "صلاة التراویح سنة بإجماع العلماء، ومذهبنا أنها عشرون ركعة بعشر تسليمات وتجاوز منفردا وجماعة"^۲ نماز تراویح سنت است به اجماع علماء و بیست رکعت است با ده سلام و جماعت و انفرادی خوانده می شود.

^۱ - المبسوط، (ج ۲، ص ۱۴۵).

^۲ - المجموع شرح المذهب، (ج ۴، ص ۳۱).

وامام ابن قدامه حنبلی فرموده: "والمختار عند أبي عبد الله (يعني الإمام أحمد) رحمه الله ، فيها عشرون ركعة ، وبهذا قال الشوري ، وأبو حنيفة ، والشافعي ، وقال مالك : ستة وثلاثون"^۱.

یعنی راجح در مذهب حنبلی که آن را امام احمد رحمه الله اختیار کرده تراویح بیست رکعت است .

اما امام مالک این نماز را ۳۶ رکعت دانسته است.

به این معنی که تراویح سنت است و بر سنت بودن و فضیلت که دارد اتفاق است و تأکید شده ، در صورت هشت رکعت خواندن در احادیث صحیح ثابت شده هم باکی ندارد که اگر با درازی و طول قرائت خوانده شود بهتر می شود.

عجله کردن تراویح را مکروه می سازد

یکی از دوستان سوالی را مطرح نموده که : ائمه وقاری صاحبان که در تراویح عجله می کنند حکمش چی است اگر شما از طریق صفحه تان نصیحت کنید آنها را؟

^۱ - المغني، (ج ۱، ص ۴۵۷).

عجله کردن و شتاب در ادای نماز تراویح مخالف سنت پیامبر اسلام است و از اجر و ثواب آن میکاهد.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

عجله کردن و شتاب در ادای نماز تراویح یکی از سلبیات ائمه و قاری صاحبان است که نماز با تمام شروط، ارکان، فرائض، واجبات، سنن و مستحبات ادا نمی شود

در عین حال عجله و شتاب خشوع را از میان برمیدارد

در حدیث صحیح ثابت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم یکی از اصحاب کرام را ملاحظه نمودند که در نماز عجله دارد که در آن خشوع و سکون و طمأنینه رعایت نمی شود او را امر نمود: " اِرْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ " ^۱ باز گرد و دوباره نماز بخوان؛ زیرا که تو هنوز نماز نخوانده ای و نمازی را که به عجله و شتاب ادا کردی حساب نمی شود.

و در ادامه برایش رهنمائی نمود که نمازش را چگونه ادا کند:

" اِرْكَعْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ رَاكِعًا ، وَ اعْتَدِلْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ قَائِمًا ، وَ اسْجُدْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ سَاجِدًا ، وَ اجْلِسْ بَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ حَتَّى تَطْمَئِنَّ جَالِسًا ، وَ

^۱ - صحیح البخاری، کتاب الأذان، باب وجوب القراءة للإمام والمأموم في الصلوات كلها، في الحضر والسفر، وما يجهر فيها وما يخافت، شماره حدیث: (۷۵۷)، (ج ۱، ص ۱۵۲).

هكذا"۱ با اطمینان و آرامش خاطر وسکون و استوار رکوع کن، و با آرامش وسکون جسمی از رکوع سر بلند کن آرام بگیر، سجده کن و در سجده آرامش خود را حفظ کن و در میان دو سجده بنشین تا از آرامش حاصل کنی و همین طور نماز را با خشوع و آرامش خاطر ادا کن.

از ائمه مساجد و قاری صاحبان توقع میرود که سنت رسول الله صلی الله علیه وسلم را در سائر نمازها خصوصا در تراویح در نظر داشته باشند تا اینکه این نمازها سبب رضایت و خوشنودی الله متعال گردد.

تسبیحات بعد از چهار رکعت تراویح

یکی از خواهران از شهر کابل چنین سوال نموده:

تسبیحی را که در بین نماز تراویح می خوانند و مروج است آیا درست است و ثابت است یا نه؟

۱- صحیح البخاری، کتاب الأذان، باب وجوب القراءة للإمام والمأموم في الصلوات كلها، في الحضر والسفر، وما يجهر فيها وما يخافت، شماره حدیث: (۷۵۷)، (ج ۱، ص ۱۵۲).

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

ذکروتسبیح اجتماعی " سبحان الملك القدوس " بعد از هر چهار رکعت تراویح از رسول الله صلی الله علیه وسلم وصحابه کرام ثابت نیست.

تسبیحات، اذکار و درود به رسول الله صلی الله علیه وسلم بعد از هر چهار رکعت تراویح از رسول الله صلی الله علیه وسلم وصحابه کرام ثابت نیست، اذکار و تسبیحات که ثابت نباشد، نباید خوانده شود.. زیرا هر عبادتی که ثابت نباشد و دلیل از قرآن و سنت صحیح نداشته باشد بدعت و نوآوری شمرده می شود.. بر مسلمان واجب است که عملی را انجام دهد که رسول الله صلی الله علیه وسلم وصحابه کرام کرده باشند، و کاری را ترک کند که از رسول الله صلی الله علیه وسلم و یارانش کردنش ثابت نباشد.. همه خیر و برکت در پیروی پیامبر اسلام و یارانش است و همه شر در بدعت و نوآوری در دین است.

تنها بزبان آوردن این ذکر بعد از نماز وتر ثابت است.

تعداد رکعات نماز تراویح

یکی از خواهران از ولایت بلخ چنین سوال نموده:

نماز تراویح چند رکعت است؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

نماز تراویح در ماه مبارک رمضان سنت رسول الله صلی الله علیه وسلم میباشد و در زندگی دینی مسلمانان اهمیت حیاتی دارد که سبب مغفرت گناهان مردد... و فقهاء در مورد تعداد رکعات آن چنین اظهار نظر نموده اند:

الف - ۱۱ رکعت با نماز وتر - از رسول الله صلی الله علیه وسلم ثابت است (اهل حدیث).

ب - ۲۳ رکعت با نماز وتر - سنت عمر بن الخطاب و صحابه رضی الله عنهم (حنفی، شافعی، حنبلی) و در طول تاریخ در حرمین شریفین (المسجد الحرام، و مسجد نبوی شریف) ۲۳ رکعت خوانده شده و می شود.

ج - ۳۶ رکعت با نماز وتر (مذهب مالکی).

د - کمترین آن ۱۱ رکعت با وتر و بیشتر آن حد ندارد و به اندازه که الله متعال مسلمان را توفیق دهد لیکن مهم و بهتر این

است که دو رکعتی خوانده شود ووتر آخرین نمازش باشد وبا امام جماعت یکجا سلام بگرداند تا اینکه ثواب کامل شامل حالش شود...رسول الله صلی الله علیه وسلم در حدیث صحیح متفق علیه فرموده است: "صلاة الليل مثنى مثنى فإذا خشي أحدكم الصبح صلى ركعة واحدة توتر له ما قد صلى"^۱ نماز شب دو دو رکعت ادا میشود واگر کسی از شما بیم آنرا داشته باشد که وقت صبح داخل می شود نماز خود را با یگ رکعت وتر ختم کند...ونیز در حدیث صحیح فرموده است: "من قام مع الإمام حتى ينصرف كُتِب له قيام ليلة"^۲ هر نمازگزار که با امام تراویح را جماعت بخواند وبا امام یکجا نماز را ختم کند ثواب قیام شب کامل برایش نوشته می شود.

البته در دهه آخر رمضان ده رکعت اضافی بنام قیام الليل نیز خوانده می شود که همه نوافل شمرده می شود وثواب دارد.

^۱ - صحیح البخاری، کتاب الجمعة، باب ما جاء في الوتر، شماره حدیث: (۹۹۰)، (ج ۲)، ص ۲۴).

^۲ - سنن الترمذی، أبواب الصوم عن رسول الله صلی الله علیه وسلم، باب ما جاء في قیام شهر رمضان، شماره حدیث: (۸۰۶)، (ج ۳)، ص ۱۶۰).

سنت این است که ائمه تراویح حالت نمازگزاران را مراعات نمایند

یکی از دوستان از کابل چنین نوشته : در کدام یکی از منابع قرآن سنت اجماع و قیاس ختم ۳۰ جزء قرآن در نماز تراویح ثابت است؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

بهتر، اولی و افضل این است که قاری صاحبان در نماز تراویح حالت نمازگزاران را مراعات نمایند و قرآن کریم را در نماز تراویح بدقت کامل تلاوت نمایند و از تیز خوانی که سبب غلطی و تغییر در معنای آیات قرآن کریم رخ دهد اجتناب ورزند

ختم کردن قرآن واجب نیست بلکه مستحب است در نزد جمهور فقهای مذاهب فقهی اهل سنت و جماعت لیکن درست خواندن قرآن کریم واجب است، ائمه تلاش نکنند که بخاطر ختم و تیز خوانی بر مردم مشقت و سختی را روا دارند و آنها را متنفر بسازند.

زیرا زیاد بودن و کثرت مردم در نماز جماعت بهتر است از دراز خواندن در قرائت.

فقهاء یکبار ختم نمودن قرآن کریم را در باب عبادت، تذکیر و مدارس قرآن کریم مستحب دانسته اند و این مستحب بودن را از

حدیث صحیح که در بخاری و مسلم روایت شده که جبریل امین با رسول الله صلی الله علیه وسلم قرآن کریم را در ماه رمضان مدارسه میکرد یعنی می خواند و این تلاوت و خواندن را برایش کاملاً تقدیم میکرد که از نظرش بگذرد.

اما مستحب بودن بمعنای درازخوانی و غلط خوانی که سبب مشقت و سختی مردم شود نیست.

روزه قضائی رمضان سال قبلی را اداء نکرده تا اینکه قضائی این رمضان نیز بالایش واجب شده

یکی از خواهران سوال نموده که :

السلام علیکم، من در رمضان قبلی قضائی داشتم و قضائی را نگرفتم که رمضان امسال هم آمد و قضائی هر دو بالایم است چی کنم؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

نظر به قول راجح فقهاء که همانا مذهب امام ابوحنیفه رحمه الله نیز است باید روزه قضائی را بگیرد و بالایش کفاره واجب نمی شود لیکن اگر قصداً تأخیر کرده در ادا کردن روزه قضائی باید توبه کند که گنهگار شده و با وجود قضائی آوردن روزه سال گذشته در

مقابل هر روز تأخیر کردن قضائی یک مسکین را نان بدهد بهتر
واولی و افضل است.

رهنمائی شرعی برای کسانی که روزه قضائی دارند

یکی از خوانندگان محترم سایت انترنیتی اصلاح اونلاین سوال
نموده:

در جریان ماه مبارک رمضان، خداوند برایم یک فرزند داد،
مادرش نتوانست وچندین روز روزه نگرفت.

فعلا میخواهد روزه های نگرفته را دوباره بگیرد وقضائی بیاورد،
البته فعلا یک طفل شیر خوار به عمر پنج ماهه را شیر
میدهند. خانمم کوشش دارد که روزه های قضائی را تکمیل نماید
آیا میتوانیم فدیة روزه را پردازیم؟ اگر بلی به چی مقدار. یا باید
منتظر بود تا طفل بزرگ شود؟

الحمد لله رب العالمین والصلاة والسلام علی رسول الله، أما بعد:

الله متعال روزه ماه مبارک رمضان را فرض گردانیده بلکه روزه
این ماه را یکی از ارکان مهم دین مبین اسلام شمرده، لیکن
کسانی عذر میداشته باشند مثل مریضی، سفر، حیض - عادت
ماهوار خواهران - نفاس خونی که بعد از ولادت عائد حال خواهران

می شود در صورت که عذر دور شود و به حالت عادی بر گردد مسلمان چی زن باشد و یا مرد باید فوراً روزه را قضائی بیاورد، فدیة در صورت داده می شود که مسلمان از روزه گرفتن عاجز باشد و عذر دائمی داشته باشد و این خواهر محترمه می تواند روزه قضائی اش را به شکل پی در پی و یا متقطع بگیرد و اگر حالت صحتش رو بخرابی باشد باز می تواند که در مرحله بعدی که صحتیاب شود این قضائی را بجا بیاورد و فدیة دادن تنها در حالت عاجز بودن از روزه گرفتن جواز دارد، الله متعال فرموده است: " فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ"^۱، وقت که ماه رمضان دیده شود روز بگیرید و کسانی مریض باشند و یا در سفر هستند، آنها قضائی بیاورند بعد از صحتیابی و رسیدن به مقصد و منزل شان، الله متعال آسانی و سهولت را برای شما روا میدارد نی سختی و مشقت را.

فراموش نباید کرد که اصلاً روزه گرفتن سختی و مشقت دارد زیرا از حکمت‌های روزه همانا تربیه نفس مسلمان به صبر و شکیبائی و باخبری از احوال فقیران و مسکینان میباشد و نیز ثواب و پاداش بس برزگ دارد نزد او تعالی که همانا داخل شدن در جنت است از دروازه روزه داران که بنام " باب الریان " نامیده شود.

^۱ - سورة البقرة، الآية: ۱۸۵.

به خانمان حامله، وشیرده جواز دارد که روزه را بخورند بخاطر آسانی وسهولت ورفع حرج ومشقت، ونیز آن خانمهای که در روزهای عادت ماهوار - حیض - ویا ولادت یعنی - نفاس - قرار دارند از روز گرفتن معاف هستند لیکن فرض شان این است که روزهای خوردگی را بعد از دور شدن عذر شان قضائی بیاورند .

اما اینکه گفته می شود که خانمهای حامله وشیرده فدیة داده می توانند به این حکم در صورت عمل می شود که آنها عذر وعجز دائمی داشته باشند وامید بهتری نبوده باشد، در آن صورت فدیة داده می شود بخاطر جبران خوردن هر روز روزه یک مسکین را یک وقت نان دهند از خوراک معمولی همان شهر وکشور ..جواز دارد که پخته کرده بدهند برای مسکین ویا خام .. کندم، آرد، وبرنج که علماء به یکنیم کیلو آرد، یا برنج یا کندم تعیین کردند، وهمین تفسیر آیه کریمه است: " وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ "¹.

¹ - سورة البقرة، الآية: ۱۸۴.

گرفتن روزه قرضي وقضائي در روز جمعه جواز دارد

استاد محترم اگر کسی روزه قرضی را متواتر بگیرد و دوز جمعه در بین بیاید فرق نمیکند؟ بعضی میگویند که جمعه اجازه نیست این روز را عید کوچک مسلمانان میگویند.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

تنها از روزه نفلی روز جمعه که به شکل انفرادی باشد منع شده اما اگر با روزه جمعه یک روز قبل و یا یک روز بعد آن روزه گرفته شود جواز دارد و مانع شرعی وجود ندارد، (لَا تَصُومُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، إِلَّا أَنْ تَصُومَ يَوْمًا قَبْلَهُ أَوْ بَعْدَهُ)^۱، از روزه نفلی روز جمعه منع کرده بود یکی از خانمهای خود را مگر اینکه یک روزه قبل از جمعه را و یا یک روز بعد از جمعه را هم با روز جمعه روز بگیرد... و نیز در روایت بخاری و مسلم که حدیث متفق علیه است آمده: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: (لَا يَصُومَنَّ أَحَدُكُمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ إِلَّا يَوْمًا قَبْلَهُ أَوْ بَعْدَهُ)^۲، روز

^۱ - مصنف ابن أبي شيبة، كتاب الصيام، ما ذكر في صوم الجمعة وما جاء فيه، شماره حدیث: (۹۲۴۶)، (ج ۲، ص ۳۰۲).

^۲ - صحیح البخاری، كتاب الصوم، باب صوم يوم [ص: ۴۲] الجمعة، شماره حدیث: (۱۹۸۵)، (ج ۳، ص ۴۲).

جمعه را روزه نگیرد هیچ یکی از شما مگر با روزه یک روز قبل از آن و یا یک روز بعد آن.

پی در پی گرفتن روزه قضائی

دوستی سوال نموده :

آیا میشود یک شخص چند روز روزه قرضی را در چند روز جدا جدا بگیرد؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

در روزه قرضی وقضائی پی در پی گرفتن شرط نیست اما در روزه که كفاره باشد پی در پی بودن شرط است.

کسانیکه روزه قضائی دارند آنها هم می توانند روزه عرفه را بگیرند
وقضائی را بعدا ادا کنند

یکی از علاقمندان مسائل شرعی سوال نموده:

اگر بخواهم روزه نفلی روز عرفه را بگیرم و شش روز از روزه فرضی رمضان قرضدار هستم آیا روزه نفلی ام میشود؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

اولی و افضل و بهتر این است که مسلمان در قدم نخست روزه قضایی خود را ادا کند و بگیرد زیرا ادا کردن عبادات قضایی و از جمله روزه در اولویت قرار دارد لیکن به نسبت اینکه فردا روز عرفه است و روزه روز عرفه سبب مغفرت و بخشایش گناهان یک سال قبل و یک سال بعد می شود کسانی که روزه قضایی دارند آنها هم می توانند روزه عرفه را بگیرند تا اینکه از فضیلت و ثواب روزه این روز محروم نمانند، و قضایی را بعدا ادا کنند.

روزه گرفتن در این روز فضیلت و ثواب زیاد دارد و سبب مغفرت گناهان دو سال می شود .

بدون شک روزه روز عرفه یعنی نهم ذی الحجه است که این فضیلت را دارا میباشد، البته این خصوصیت برای مسلمانی است که در میدان عرفات بخاطر ادای رکن حج بسر نبرد، یعنی روزه این روز بر حاحیان سنت نیست، زیرا آنها اصلا از این فضیلت بخاطر حج خود بهره مند میشوند .

رسول الله صلى الله عليه وسلم در حديث صحيح فضيلت روزه گرفتن روز عرفه را چنين بيان داشته است: "صيام يوم عرفة يكفر السنة الماضية والباقيّة"^۱.

هنگاميکه در مورد روزه روز عرفه سوال شد فرمود: روزه اين روز جبران و كفارة گناهان سال گذشته و سال جاري مي باشد.

در ابتدای جوانی از فرضیت روزه بی خبر بوده، آیا قضای بی‌آورد؟

یکی از خواهران علاقمند مسائل شرعی چنین سوال نموده:

من نمی فهمیدم که روزه بالایم فرض است و از حیاء پرسان هم نکرده بودم لیکن بعد از شنیدن از یک عالم که سه چیز را از علایم جوانانی ذکر کرد نظر به گفته او من سه سال روزه را خورده ام آیا قضای بگیرم؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

روزه ماه مبارک رمضان یکی از ارکان دین مبین اسلام است، و بر مسلمان عاقل، بالغ، صحتمند و مقیم فرض است. از اینکه در

^۱ - صحيح ابن خزيمة، كتاب الصيام، باب ذكر تكفير الذنوب بصيام عاشوراء، شماره حديث: (۲۰۸۷)، (ج ۳، ص ۲۸۸).

مسائل دینی و شرعی حیاء درست نیست زیرا حیای بیجا و بی مورد مانع عبادت می‌گردد قسمی که با این خواهر اتفاق شده.. و بر مسلمان فرض است که احکام دین خود را از علماء سوال نماید، الله متعال در قرآن کریم امر نموده و فرموده است: "فاسألوا أهل الذکر إن کنتم لا تعلمون"^۱ از اهل علم و دانش سوال کنید مسائل و احکامی را که نمی دانید.

بعد از اینکه شما حکم شرعی را دانستید حالا بر شما فرض است که همان روزهای را که روزه نگرفته اید قضائی بگیریید البته در قضائی پی در پی بودن شرط نیست.

احکام و مسائل مهم صدقه فطر

عده از علاقمندان خواهان معلومات در مورد صدقه فطر یا سرسایه شده اند.

^۱ - سورة النحل، الآية: ۴۳.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله وبعد:

- زکات فطر ویا سرسایه بر مسلمان واجب است که از طرف خود و کسانی که مسئولیت نفقه شانرا بدوش دارد زن باشد ویا مرد طفل باشد ویا کلان و بزرگ.

- شرط واجب بودن صدقه فطر مسلمان بودن و توانایی مالی میباشد.

- فلسفه این صدقه و زکات این است که روزه دار را پاک می سازد از آنچه کوتاهی کرده در روزهای روزه در عین حال صدقه ای است که سبب سرازیر شدن خوشحالی و سرور در قلب فقراء میگردد و دوستی و محبت و اخوت در جامعه نشر میشود.

- مقدار آن نظر به قول راجح که احتیاط را هم در نظر گرفته باشیم و از اختلافات بیرون شده باشیم سه کیلو آرد، ویا سه کیلو برنج ویا قیمت آن داده شود

در مذهب حنفی و بعض فقهای سلف برای صدقه دهنده جائز است که قیمت نقدی آنرا بدهد بعوض آرد، برنج و خرما زیرا که قیمت نقدی آن به مصلحت فقراء و مساکین تمام می شود.

- وقت ادای آن صبح روز عید ویا دو روز قبل از عید میباشد مهم این است که قبل از نماز عید داده شود .. البته در هر وقت از

ماه رمضان جائز و مشروع است .. مسلمان می تواند خودش بدهد و یا کسانی دیگر را توکیل کند در دادن صدقه فطر .. و اگر بعد از نماز عید زکات فطر را بدهد در صدقه عمومی حساب می شود و زکات فطر شمرده نمی شود .

و اگر کسی بنا بر عذر فراموشی و یا خواب و یا مرض نتوانسته باشد که صدقه فطر را قبل از نماز عید ادا کند برایش جائز است که بعد از نماز عید بدهد در این سه حالت معذور شمرده می شود.

اما اگر کسی فقیر باشد و توان دادن زکات فطر را نداشته باشد بالایش واجب نیست الله متعال می فرماید: "لا یكلف الله نفساً إلا وسعها"^۱ او تعالی کسی را مکلف نمی سازد بیشتر از اندازه و توانایی و قدرت او.. و رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده اند در حدیث صحیح که بخاری کرده: "لا صدقة إلا عن ظهر غنی"^۲ صدقه در حالت غنی بوده می شود...

زکات فطر به کیها داده می شود؟

صدقه فطر حق فقراء، مساکین، محتاجین، حاجتمندان است و دادنش برای اقارب انسان که مسئولیت نفقه آنها را بدوش داشته

^۱ - سوره بقره: ۲۸۶.

^۲ - مسند أحمد، مسند المکثرین من الصحابة، مسند أبي هريرة رضي الله عنه، شماره حدیث: (۷۱۵۵)، (ج ۱۲، ص ۶۹).

باشد جائز نیست، مثلاً برای خانم، دختر و فرزندان و والدین دادنش جائز نیست.

برایش جائز است که همه اش را برای یک فقیر و ضرورتمند بدهد و یا در بین حاجتمندان تقسیم کند.

برای صدقه دهنده جائز که آنرا به عمه، خاله، ماما و کاکای خود بدهد در صورتیکه از جمله فقیران باشند.

وصلی الله تعالی علی خیر خلقه محمد وعلی آله و أصحابه أجمعین.

به فراموشی زکات فطر روزه را نداده می تواند حالا بدهد

یکی از خواهران علاقمند مسائل دینی از کابل چنین نوشته :

آیا می توانم حالا فطر روزه را بدهم .. من فکر کرده بودم که شوهر داده او هم به فکر اینکه من میدهم هر دو فراموش کردیم؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

وقت ادای آن صبح روز عید و یا دو روز قبل از عید میباشد مهم این است که قبل از نماز عید داده شود .. البته در هر وقت از ماه

رمضان جائز و مشروع است .. مسلمان می تواند خودش بدهد و یا کسانی دیگر را توکیل کند در دادن صدقه فطر .. و اگر بعد از نماز عید زکات فطر را بدهد در صدقه عمومی حساب می شود و زکات فطر شمرده نمی شود .

و اگر کسی بنا بر عذر فراموشی و یا خواب و یا مرض نتوانسته باشد که صدقه فطر را قبل از نماز عید ادا کند برایش جائز است که بعد از نماز عید بدهد در این سه حالت معذور شمرده می شود.

حکم، حکمت ، مقدار و اندازه، و وقت ادای زکات فطر

عده از علاقمندان خواهان معلومات در مورد صدقه فطر یا سرسایه شده اند.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله وبعد:

زکات فطر و یا سرسایه واجب می باشد بالای مسلمان که از طرف خود و کسانی که مسئولیتش را بدوش دارد زن باشد و یا مرد طفل باشد و یا کلان و بزرگ ، فلسفه این صدقه و زکات این است که روزه دار را پاک می سازد از آنچه کوتاهی کرده در روزهای روزه.. و مقدار آن نظر به قول راجح که احتیاط را هم در نظر گرفته باشیم و از اختلافات بیرون شده باشیم سه کیلو آرد، و یا سه کیلو برنج و یا

قیمت آن داده شود، وقت ادای آن صبح روز عید و یا در شب عید میباشد مهم این است که قبل از نماز عید داده شود .. البته در هر وقت از ماه رمضان جائز و مشروع است .. مسلمان می تواند خودش بدهد و یا کسانی دیگر را توکیل کند در دادن صدقه فطر .. و اگر بعد از نماز عید زکات فطر را بدهد در صدقه عمومی حساب می شود و زکات فطر شمرده نمی شود .

اما اگر کسی فقیر باشد و توان دادن زکات فطر را نداشته باشد بالایش واجب نیست الله متعال می فرماید: " لا یكلف الله نفساً إلا وسعها " ^۱ او تعالی کسی را مکلف نمی سازد بیشتر از اندازه و توانایی و قدرت او.. و رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده اند در حدیث صحیح که بخاری کرده: " لا صدقة إلا عن ظهر غنی " ^۲ صدقه در حالت غنی بوده می شود...

وصلی الله تعالی علی خیر خلقه محمد وعلی آله وأصحابه
أجمعین.

^۱ - سوره بقره: ۲۸۶.

^۲ - مسند أحمد، مسند المکثرین من الصحابة، مسند أبي هريرة رضي الله عنه، شماره حدیث: (۷۱۵۵)، (ج ۱۲، ص ۶۹).

روزه نفلی خانمها بدون اجازه شوهر

یکی از خواهران از ولایت هرات نوشته که: استاد من روزه قرضی خود را گرفتم و حالا آیا می توانم شش روز شوال را هم روزه بگیرم و پدر اولاد هایم در خانه است؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، اما بعد:

برای خانمها شرعا جواز ندارد که بدون موافقه و اجازه شوهران شان روزه نفلی از جمله روز شش روز شوال را بگیرند در صورت که شوهران شان در خانه حاضر باشند .

درین شکی نیست که روزه شش روز شوال به اندازه روزه یکسال کامل ثواب دارد لیکن چون روزه نفلی است و طاعت شوهر فرض است درین صورت فرض بر نفل مقدم است زیرا شوهر جنت و دوزخ خانمان است، و باید که موافقه شوهر گرفته شود، رسول الله صلی الله علیه وسلم در حدیث صحیح فرموده است که " لا تصوم المرأة وبعلمها شاهد إلا بإذنه " ^۱ هرگز خانم روزه نفل نگیرد بدون اجازه شوهرش اگر او حاضر باشد.

۱ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب النكاح، باب صوم المرأة بإذن زوجها تطوعاً، رقم الحديث:

(۵۱۹۲)، (ج ۷، ص ۳۰).

و شوهران باید درین اجر و ثواب شریک شوند خود شان نیز روزه بگیرند و خانمان را نیز تشویق کنند و اجازه بدهند که ازین ثواب و اجر بزرگ محروم نمانند.

روزه گرفتن در روز اول عید اضحی

یکی از خواهران علاقمند مسائل دینی سوال نموده :

سلام خدمت استاد گران ارج امید صحت و سلامت باشید، قلم تان رسا باد استاد گرامی الله تعالی پاداش دارین نصیب شما نماید، از شما یک سوال داشتم استاد معزز فردا مصادف است به روز اول عید قربان، آیا فردا ما روزه گرفته میتوانیم یا نه خواستم همین را بدانم.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

روزه گرفتن در روز اول عید اضحی حرام و مخالف سنت رسول الله صلی الله علیه وسلم است.

ثواب و فضیلت روزه عاشورا، روز دهم محرم

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

پیامبر اسلام محمد رسول الله صلی الله علیه وسلم وقتی که به مدینه منوره هجرت کرد ملاحظه نمود که یهودیان روز عاشورا را روزه میگیرند ایشان فرمودند: "أنا أحق بموسى منكم فصامه وأمر بصيامه"، من از شما - یهود - به موسی علیه السلام نزدیکتر استم واحق واولی استم خودش هم روزه گرفت وپاراناش صحابه کرام ومسلمانان را نیز امر نمود که این روز را روزه بگیرند.

ودر حدیث عبد الله ابن عباس - رضی الله عنهما - که امام مسلم روایت کرده چنین آمده:

أن النبي صلى الله عليه وسلم صام يوم عاشوراء وأمر بصيامه، وسئل النبي صلى الله عليه وسلم عن فضل صيامه فقال: "أحتسب على الله أن يكفر السنة التي قبله"^۲.

رسول الله صلی الله علیه وسلم روز عاشوراء را روزه گرفت و دیگران را نیز امر کرد که روزه بگیرند، ووقتی که از فضیلت روزه

۱ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب الصوم، باب صيام يوم عاشوراء، رقم الحديث: (۲۰۰۴)، (ج ۳، ص ۴۴).

۲ - أخرجه مسلم في صحيحه، باب استحباب صيام ثلاثة أيام من كل شهر وصوم يوم عرفة وعاشوراء والاثنين والخميس، رقم الحديث: (۱۱۶۲)، (ج ۲، ص ۸۱۸).

این روز سوال شد فرمودند از الله متعال امید دارم که گناهان یک سال قبل را ببخشد بسبب روزه این روز.

لیکن فراموش نکنیم که آنحضرت صلی الله علیه وسلم امر نمود که در روزه گرفتن این روزه با یهود مخالفت شود آنها تنها روز دهم را روزه می‌گرفتند و مسلمانان باید یک روز قبل و یا یک روز بعد آنرا نیز روزه بگیرند، یعنی روز نهم و دهم را و یا دهم و یازدهم را. و آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمودند در حدیث که امام احمد روایت کرده: "صوموا يوماً قبله أو يوماً بعده خالفوا اليهود"؛ با روزه عاشوراء یک روز قبل و یا یک روز بعد را نیز روزه بگیرید و با یهود در این مورد مخالفت کنید.

و نیز آنحضرت صلی الله علیه وسلم در حدیث صحیح فرموده اند: "لئن بقیت إلى قابل لأصومن التاسع"^۱.

اگر من تا به سال آینده زنده بودم روز نهم محرم را نیز روزه می‌گیرم همراه روزه روز دهم محرم.

۱ - أخرجه أحمد في مسنده، ومن مسند بني هاشم، مسند عبد الله بن العباس بن عبد المطلب، عن النبي صلى الله عليه وسلم، رقم الحديث: (٢١٥٤)، (ج ٤، ص ٥٢).

۲ - أخرجه مسلم في صحيحه، كتاب الصيام، باب أي يوم يصام في عاشوراء، رقم الحديث: (١١٣٤)، (ج ٢، ص ٧٩٨).

امام ابن القيم - رحمه الله - در كتاب " زاد المعاد فى هدى
خير العباد " روزه روز عاشورا را به چهار نوع تقسيم نموده كه قرار
ذيل است:

* إما أن يصوم اليوم العاشر وحده.

* أو مع التاسع.

* أو مع الحادي عشر.

* أو يصوم الثلاثة.

وصوم الثلاثة يكون فيه فائدة أيضاً، وهي الحصول على صيام ثلاثة
أيام من الشهر..

۱- تنها گرفتن روزه دهم محرم كه روز عاشوراء است.

۲- یا روز نهم و دهم.

۳- روز دهم و یازدهم محرم.

۴- سه روز را یعنی نهم و دهم و یازدهم محرم را..

واگر این سه روز را کسی روز بگیرد یک ثواب اضافی دیگر نیز
دارد كه ثواب سه روز روزه را در یک ماه كمائی میکند، این هم
سنت است.

فضیلت و ثواب روزه روز عرفه مربوط به زمان است نه به مکان

یکی از هموطنان عزیز ما مقیم کانادا سوال نموده :

برای عبادات روز عرفه در کانادا آیا تفاوت ساعت عربستان و کانادا در تعیین دخول عرفه در نظر گرفته شود به این معنی که عرفه در عربستان هشت ساعت زود تر شروع می شود آیا مسلمانان کانادا همزمان با عربستان عرفه را آغاز کنند بهتر است یا هشت ساعت منتظر بمانند . اگر جواب داده شود.

نماز شام ۸ ذوالحجه در کانادا برابر ۱۱:۴۲ صبح است در کانادا در حالیکه نماز شام به وقت کانادا ۷:۵۰ شام است. استغفار روز عرفه را از ۱۱:۴۲ صبح شروع کرده میتوانیم؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

فضیلت و ثواب روز عرفه مربوط به زمان و وقت است نه به مکان، همه اذکار و استغفار و عبادات مربوط به زمان میشود نه به مکان مطابق همان روز است و وقت هر کشور حساب می شود.

روزه و همه عبادات مربوط به زمان است نه مکان.

آنها مطابق وقت کانادا روز داشته باشند تا اینکه از فضیلت و ثواب روزه این روز با فضیلت محروم نشوند ، روز پنجشنبه ۳۱ ماه اگست روز عرفه است.

در صورتیکه کسی در شک و تردد واقع گردد می تواند که یک روز قبلی اش را نیز روز داشته باشد و همان عبادات و اعمال را انجام دهد که هر دو روز را استدراک کند هم به وقت مکه و نیز به وقت کانادا.

روزه ماه رجب

یکی از دوستان چنین سوال نموده:

درباره روزه گرفتن ماه رجب اطلاع بدهید چند روز روزه بگیریم آیا رسول الله صلی الله علیه و سلم در این ماه روزه میگرفتند؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

در مورد فضیلت روزه ماه رجب هیچ حدیث صحیح وارد نشده و همه احادیث که نقل می شود ضعیف است، اما کسانی که عادت روزه گرفتن را داشته باشند مثل روزه دوشنبه، پنجشنبه، و ایام البیض یعنی تاریخ ۱۳-۱۴-۱۵ ماههای قمری را برای شان مشروع و جائز است که در ماه رجب هم ادامه دهند، در غیر آن روزه این ماه فضیلت هم ندارد و به نیت تشبه به اهل جاهلیت کسی روزه نگیرد که گنهگار می شود.

کله به مونیږ خپل اولاد ته د روژو نیولو امر کوو؟

کله کله یو لږ مېندی او پلرونه زمور څخه پوښتي او وایي چې: کله دوي کولی شي خپل اولاد ته د روژو نیولو امر وکړي؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

اصلي خبره دا ده چې هر کله زمونږ ماشوم اوو (۷) کلونو ته ورسېږي؛ نو ورته د روژو نیولو امر به کوو او که څه هم په دې موده کې پر دوي باندي روژه نه ده فرض شوی، خو دا ترغیب او تشویق زمونږ اولاد د فرضي روژو [د رمضان د ۳۰ روژو] نیولو سره آشنا کوي.

اما کله چې دوي بالغ شي (احتلام پرې راشي)؛ نو په دې صورت کې پر دوي باندي روژه فرض کېږي. اوس پوښتنه داده چې کله زمونږ اولاد د بلوغ پراو ته رسېږي او بالغېږي؟

په دې اړه باید ووايو چې: عموماً اولاد هغه مهال د بلوغ پراو ته رسېږي چې کله د دوي څخه په شهوت (خوند) سره د منيو انزال وشي او یا هم د دوي د خپټې لاندي د عورت پر شاوخوا زیره وینسته راوتوکېږي.

روزه گرفتن نفلی و خیرات کردن در روز دوازدهم ربیع الاول

برادر عزیز ما شهزاده امیر حمزه سوال نموده:

اگر روزه نفلی بگیرند و یا خیرات کنند در روز مولد نبوی چی حکم دارد؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

روزه گرفتن نفلی و خیرات کردن در روز دوازدهم ربیع الاول به نیت مولد نبوی جواز ندارد.

زیرا هیچ دلیل و اساس شرعی ندارد از قرآن و سنت و آثار صحابه و رهنمودهای امام ابوحنیفه و شاگردان.

روزه گرفتن روز ۲۷ ماه رجب در شریعت ثابت نیست

هموطن محترم ما محمد شریف مقیم در امارات متحده عربی چنین سوال نموده:

استاد محترم من به اماراتو کي رخصتی ده وی د اسراء او معراج ورخ ده او زما یو مل کړی روزه نیولی؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

کسانیکه به نیت سنت یا ثواب این روز را روزه میگیرند
گنهگار می شوند

همچنان نمازهای نفل خواندن در این شب، صدقه کردن
وخیرات دادن به نیت سنت وتخصیص دان عبادت مالی وبدنی در
این این شب وروز بدعت ونوآوری در دین شمرده می شود که
جواز ندارد.

کتاب زکات

زکات به کیها داده می شود؟

یکی دوستان از شهر کابل چنین سوال نموده:

استاد محترم لطفا بگویید که زکات به کیها داده می شود؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

الله متعال که دانا و حکیم است، تقسیم فریضه زکات را در قرآن کریم چنین بیان فرموده: " إنما الصدقات للفقراء والمساكين والعاملین علیها والمؤلفة قلوبهم وفي الرقاب والغارمین وفي سبیل الله وابن السبیل فریضة من الله والله علیم حکیم " ^۱ زکات برای این اشخاص داده می شود:

۱- فقرا.

۲- مساکین.

۳- کسانی که در جمع آوری زکات کار میکنند در صورتی که معاش کافی نداشته باشند.

۴- مؤلفات القلوب بخاطری که دین مبین اسلام در قلبهای شان ثابت بماند و سبب رشد و تقویت ایمان شان شود.

^۱ - سورة التوبة، الآية: ۶۰.

۵- آزادی غلامان و بردگان.

۶- قرضداران.

۷- برای مجاهدین فی سبیل الله که مستقیماً با غیر مسلمانان در جنگ و حالت دفاع از مردم مسلمان و متدین و سرزمین اسلامی خود باشند.

نیز برای برنامه، پروگرامها دعوتی و دینی، نهادهای خیری، تعلیمی، مطبوعاتی اسلامی، ساختن پل ها، اعمار سرکها و غیره بخشهای عام المنفعه که در خدمت مسلمانان قرار داشته باشد.

۸- مسافر مسلمان که توشه راه خود را نداشته باشد ولو که در وطن خود ثروتمند هم باشد لیکن در سفر دچار فقر و ناداری شده باشد.

توزیع زکات به عساکر اردو، پولیس ملی جایز است

یکی از علاقمندان مسائل دینی سوال نموده :

آیا زکات پول و پیسه خود را برای منسوبین اردوی ملی و پولیس داده می توانیم چونکه بعض شان وفامیلہای شان ضرورتمند هستند و معاش کافی ندارند؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

توزیع زکات به عساکر اردوی ملی، پولیس ملی، پولیس محلی وفامیلہای شان جایز و مشروع است در صورتیکه ضرورت مند و حاجتمند باشند زیرا آنها بخاطر حفظ امنیت و دفاع از تمامیت ارضی کشور در سنگرها بسر می برند و مستحق اولی شمرده میشوند.

در شریعت زکات برای اشخاص فقیر و محتاج داده میشود که ضرورت مندی به غذاء، لباس، مسکن، تداوی، ازدواج، تعلیم و تربیه، فراگیری علم و دانش باشند و کسب و کار نداشته باشند، این همه شامل مستحقین زکات فرضی هستند.

اما اینکه چگونه اشخاص و افراد مستحق زکات را در بین آنها بدانند، فقیر و مسکین همان شخص را گویند که هیچ پول و پیسه و مصارف خود و فامیل خود را نداشته باشد و اگر داشته باشد به اندازه کافی و رفع نیازمندی های شان نباشد، به این معنی که اقلا مالک نصاب زکات نباشد یعنی خودش از جمله زکات دهندگان نباشد، زکات دهنده تلاش کند که از ظاهر حالش و از طریق پرسان کردن مردم موضوع را بفهمد و از این بیشتر به دلیل نیز به قسم ضرورت نیست.

بدون شك الله متعال كه دانا و حكيم است، تقسيم فريضة زكات را در قرآن كريم چنين بيان فرموده: " إنما الصدقات للفقراء والمساكين والعاملين عليها والمؤلفة قلوبهم وفي الرقاب والغارمين وفي سبيل الله وابن السبيل فريضة من الله والله عليم حكيم " زكات برآي اين اشخاص داده مي شود:

۱- فقراء.

۲- مساكين.

۳- كساني كه در جمع آوري زكات كارمي كنند در صورت كه معاش كافي نداشته باشند.

۴- مؤلفه القلوب بخاطري كه دين مبين اسلام در قلبهاي شان ثابت بماند وسبب رشد وتقويت ايمان شان شود.

۵- آزادي غلامان وبردگان.

۶- قرضداران.

۷- برای مجاهدین فی سبیل الله که مستقیماً با غیر مسلمانان در جنگ باشند و از مردم مسلمان و سرزمین اسلامی خود دفاع کنند.

نیز برای برنامه، پروگرامها دعوتی و دینی، نهادهای خیری، تعلیمی، مطبوعاتی اسلامی، ساختن پل ها، اعمار سرکها و غیره بخشهای عام المنفعه که در خدمت مسلمانان قرار داشته باشد.

۸- مسافر مسلمان که توشه راه خود را نداشته باشد ولو که در وطن خود ثروتمند هم باشد لیکن در سفر دچار فقر و ناداری شده باشد.

حکم دادن عشر، زکات به گروههای تکفیری

یکی از دوستان مسیح صوتی روان نموده و سوال کرده که در منطقه شان گروههای تکفیری و افراد مسلح غیر مسئول که از خارج مرزها گماشته می شوند از مردم به شکل اجباری عشر حاصلات زمین، بل برق و زکات را جمع آوری میکنند.. آیا مردم به دادن این پولها به آنان گنهگار می شوند؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

عشر یا زکات میوه، سبزیجات و حاصلات دانه باب زمینها، وزکات پول و پیسه نقدی و زیورات و اموال تجارتي و غیره برای فقیران و مساکین داده می شود و حق آنها است شرعاً نی حق گروهها مسلح، دزدان و قطاع الطرق و غیره افراد که از خارج مرزهای کشور بخاطر بتراج بردن سرمایه ملی گماشته شده اند.

همچنان مالیات و بل و مصارف برق و غیره پولهای که حق بیت المال است و به خزانه دولت می رود و بعد از آن به خدمت مردم از آن استفاده می شود به اینها دادنش حرام است و مسؤولیت شرعی و اخروی دارد، الله متعال در روز قیامت این سوال را میکند زیرا گروههای مسلح غیر مسؤل توسط همین پولها تقویه می شوند و به مردم آزاری می پردازند.. و تصرفات و عملکردهای جاهلانیه شان را توسط همین اموال بر مردم تطبیق می کنند، باید مردم شریف و هموطنان عزیز ما به قیافه دینی اینها باور نکنند زیرا آنها همه کشتار و بی بندوباری شانرا در جامه دین بردم عرضه می کنند و اعمال و حشیانیه شانرا بخش از دین میدانند.. همه افراد ملت مسؤولیت دارند که با آنها هیچ نوع همکاری نداشته باشند.

در دادن زکات بهتر است که مصلحت فقیر در نظر گرفته شود

یکی از دوستان محترم سوال نموده :

اگر از پول زکات آرد، برنج، روغن و غیره خوراکه باب خریده شود و به فقرا توزیع شود درست است؟ یا باید پول زکات تنها نقد داده شود؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله وبعد:

نظر به قول راجح فقهاء که همانا مذهب امام ابوحنیفه و شیخ الاسلام ابن تیمیه است باید در زکات دادن مصلحت فقیران یعنی گیرندگان زکات در نظر گرفته شود.. در صورتیکه مصلحت آنها تقاضا کند بعوض پول زکات خریدن آرد، برنج، روغن و غیره خوراکه باب ولباس و لوازم زندگی در خانه، جواز دارد اگر مصلحت و فایده فقیران باشد، مثلا بعوض اینکه پول نقد به مسئول خانواده که انسان معتاد و پودری و تریاکی باشد برایش داده شود که او پول را در خریدن تریاک مصرف کند در اینجا لازم است که مواد خوراکه و لوازم خانه برای خانواده اش خریداری شود، و این امر بسیار مهم است که زکات دهنده زکات مال خود را به مستحق برساند و تساهل و بی پروایی نکند.

زکات را به غیر مستحق داده آیا دوباره زکات بدهد؟

یکی از دوستان رادیو اسلام پیمان چنین سوال نموده:

آیا اگر زکات به مستحق داده نشود باید زکات دوباره پرداخت شود؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله أما بعد:

راجح این است که مسلمانی که زکات خود را اشتباها و یا قصدا وعمدا به غیر مستحق داده باشد باید دوباره زکات بدهد بخاطر برائت ذمه تا اینکه فرضش ادا شود، طهارت و باکی شامل حال خودش و مالش گردد.

اما اینکه چگونه اشخاص و افراد مستحق زکات را بدانند، فقیر و مسکین همان شخص را گویند که هیچ پول و پیسه و مصارف خود و فامیل خود را نداشته باشد و اگر داشته باشد به اندازه کافی نباشد، به این معنی که اقلا مالک نصاب زکات نباشد یعنی خودش از جمله زکات دهندگان نباشد، کوشش کند که از ظاهر حالش واز پرسان کردن مردم موضوع را بفهمد واز این بیشتر به دلیل و قسم ضرورت نیست.

آیا زکات مال خود را به برادرش که محصل است داده می تواند؟

یکی از هموطنان عزیز سوال نموده:

برادرم در دانشگاه درس می خواند و مجبور است فیس هم بدهد آیا من می توانم زکات مال تجارتي خود را برايش بدهم؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

شريعة در صورتی به شما اجازه میدهد که زکات مال خود را به برادر تان بدهید که از شما جدا زندگی کند و شما مسئولیت تأمین نفقه و مصارف او را بدوش نداشته باشید، زیرا زکات به کسی داده نمی شود که انسان مسئول تأمین مصارف زندگی او باشد مثل والدین، فرزندان و دختران و خواهر و برادر.

دادن زکات مال قبل از تکمیل شدن سال

یکی از علاقمندان چنین سوال نموده:

من عادت دارم که هر سال زکات مال خود را در ماه رمضان بدهم در حالیکه سال را دو ماه بعد تکمیل میکند آیا جائز است؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

در فرضیت زکات که یکی از ارکان مهم دین مبین اسلام دو شرط است : ۱- به نصاب برسد ۲- سال را تکمیل کند.

اما کشیدن زکات مال و رسانیدن آن برای مستحقین قبل از تکمیل کردن سال جائز و مشروع است نزد جمهور فقهاء خصوصاً اگر در ادا کردن آن قبل از وقت فرضیت مصلحت برای فقیران بوده باشد و بخاطر رفع ضروریات آنها عجله شود.

په زراعتي تراكتور کي د زکات ورکولو حکم

د درنو لوستونکو څخه یو ورور د کرهني په اړه خپله پوښتنه مطرح کړی وه او په خپله دې پوښتنه کې یې لیکلي ؤ چې: آیا په هغه زراعتي تراكتور کې چې د کرهني او مالدارۍ لپاره ترې ګټه اخستل کېږي، زکات ورکول څه حکم لري؟

د نوموړي ورور د دې پوښتنې په ځواب کې باید دومره ووايو چې:

که چېرې ددې تراكتور او کرهنيزې آلې څخه د تجارت په نیت ګټه اخستل کېږي؛ نو په دې صورت کې زکات پکې واجب ګڼل

کېږي. په دې اړه د حضرت سمره بن جندب - رضي الله عنه —
 څخه روايت شوي دي چې وې وويل:

((نبي کریم — صلى الله عليه وسلم — به مونږ ته په دې اړه امر
 کاوه چې په هر هغه څه کې چې مونږ يې د خرڅولو لپاره آماده
 او عرضه کولو ته وړاندې کوو، په هغه کې بايد صدقه ورکړو)).

نو که چېرې دا ټيکټر وخت په وخت استعمالیږي؛ نو بيا
 زکات پکې نشته، اما دا خبره هم د يادولو وړ ده چې که چېرې دا
 ټيکټر له يو چا څخه په کرایه اخستل شوی وي؛ نو بيا په دې
 صورت کې ددې ټيکټر څخه په ترلاسه کېدونکي مزد او گټه کې
 چې کله پرې يو کال تېر شي؛ نو بيا به زکات پکې ورکوي.

خو که چېرې پر دې مزد باندې مخکې له دې چې يو کال تېر
 شي د خاوند څخه مصرف شي؛ نو بيا په دې حالت کې پرې
 زکات نشته.

په دې اړه د لا زياتو معلوماتو لپاره تاسې کولی شئ د دکتور
 عبدالرحمن بن نفيسه مشهور کتاب (رسائل و مسائل في الفقه)، ۳
 جلد او ۱۰۳ صفحې ته مراجعه وکړئ.

زمینهای سفید تجارتي و احتیاطي زکات دارد

یکی از دوستان چنین سوال نموده:

استاد محترم اگر کسی زمین سفید داشته باشد و دولت اجازه کار را ندهد بالایش زکات میشود یا خیر

زمین را دو سال پیش خریدیم بعد از یک مدت دولت اجازه کار را نداد و تا به حال کار بند است؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

تاجران که این زمینها را بخاطر تجارت و فروش خریده اند و یا بخاطر حفظ پول و سرمایه شان.. شرعا مکلف هستند که سالانه این زمینها را قیمت نموده و در هر یک لک افغانی دونیم هزار زکات بدهند، و بلاکها و خانه ها و آپارتمانهای تجارتي و دوکان ها همه درین حکم شامل هستند، کسانی که این حکم را نمی دانستند باید زکات سالهای قبلی را هم بدهند.

زمین احتیاطی و یا تجارتي که در ملکیت عام و تام شما قرار داشته باشد زکات دارد.

رهنمائی شرعی برای ادای زکات پول نقد

برادر محترم ما زکی الله از ولایت لغمان چنین سوال نموده :

محترم ممتاز صیب خومره نقدی پیسی- شوک ولری زکات پری
لازمیری. او د پیسو دغه نصاب خنکه ټاکلی شو؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

در زکات دادن پول و پیسه و مبالغ نقدی حکم و حیثیت طلا
ونقره را دارد و نصاب زکات آن نیز عینا نصاب زکات طلا و نقره است
و مطابق قیمت یکی از آنها پرداخته می شود.

اولا : نصاب نقره (۵۹۵) گرام است در صورتیکه یک سال
هجری قمری را تکمیل کرده باشد در بازار قیمت شود و از قیمت
اجمالی آن (۲,۵٪) پرداخته شود که به مصلحت فقراء است نزد
جمهور فقهاء.. کسی که قیمت همین (۵۹۵) گرام نقره را داشته
باشد از پول و پیسه نقد مالک نصاب شمرده می شود. و از هر هزار
افغانی (۲۵) افغانی زکات بدهد.

ثانیا : در شرائط کنونی که طلا نیز مروج است نصاب طلای
عیار (۲۴)، (۸۵) گرام میباشد و نصاب طلای عیار (۲۱)، (۹۵)
گرام و عیار (۸۱) آن (۱۱۰) گرام است در صورتیکه سال را نیز
تکمیل نماید:

مثلا امروز قیمت یک گرام طلا در بازار (۲۳۰۰) افغانی است.

همین (۲۳۰۰) را ضرت (۸۵) میکنیم که قیمت (۸۵) گرام طلا (۱۹۵۵۰۰) هزار افغانی می شود و کسی که همین مبلغ را داشته باشد و سال را نیز تکمیل کرده باشد بالایش فرض است که زکات آنرا بکشد و بدهد بدون تأخیر که از هر هزار افغانی (۲۵) افغانی می شود، و از هر یک لک افغانی (۲۵۰۰) افغانی زکات می شود یعنی باید (۲,۵٪) پول وپیسه که زکات واجبی دارد بکشد .

پول که بالای مردم است و توان دادن را ندارد بالایش زکات است یا نه؟

از پول قرض که بالای مردم باشد و توان دادن اش را نداشته باشد میشود به زکات مجرا کرد؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

در پول قرض در صورت زکات لازم می شود که امکان بدست آوردنش باشد.

اما اگر امکان بدست آوردنش نباشد درین پول زکات نیست تا اینکه بدست آید و یکبار زکات همه سال های نه داده شده را ادا کند.

زکات پول امانت

یکی از دوستان سوال نموده :

چگونه زکات پول امانت را بدهیم ازین پول اگر از خودم باشد
واگر از کسی دیگری باشد نزد من به معامله یا امانت ؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

زکات پول امانت بر دهنده واجب است نی بالای کسی که
امانت را نگهداری میکند.

زکات پول امانت بر دهنده واجب است نی بالای کسی که
امانت را نگهداری میکند.

زکات طلاي خانمها در مذهب حنفی

یکی از خواهران از شهر کابل چنین سوال نموده :

استاد محترم تقریبا بیشتر از (۱۵۰) گرام طلا دارم که
میپوشم واستعمال می کنم آیا این طلا زکات دارد بعض مردم
میگویند که زکات ندارد ؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله أما بعد:

چونکه در افغانستان مذهب فقهی امام ابوحنیفه النعمان بن ثابت رحمه الله و یاراناش مروج است و در مسائل فروعی فقهی واجتهادی مردم و هموطنان عزیز ما پابند این مذهب هستند باید در زکات طلا هم پابند این مذهب باشند، طلای که نصاب یعنی (۸۵) گرام را تکمیل کرده باشد و سال بالایش گذشته باشد زکات دارد و در بازار قیمت شود و از هر یک لک افغانی (۲۵۰۰) پرداخته شود و شما همان (۱۵۰) گرام را در بازار قیمت کنید و می توانید توسط تلفون از طلا فروشی پرسیان کنید و بعد از فهمیدن و دانستن زکاتش را بپردازید.. این تنها مذهب امام ابوحنیفه و یاراناش نیست بلکه یک مجموعه از فقهای صحابه از جمله عبد الله ابن مسعود، و عبد الله بن عمر رضی الله عنهم، هم به این نظر هستند و آنرا فرض میدانستند.

درست است که مذهب جمهور فقهاء این است که در طلای نگهداشت زکات است و در طلای زیر استعمال که خشت و سکه نباشد زکات نیست.. اما این را بیاد داشته باشیم که عمل کردن به مذهب حنفی در این مورد رعایت کردن جانب احتیاط و برائت ذمه خانمان مسلمان را هم با خود دارد.

واین نظریه مخالف رهنمودهای شریعت است که در همه مسائل حنفی باشیم وبخاطر گزیر از زکات طلا از این مذهب خارج شویم .

زکات پول خانه که بخاطر حفظ سرمایه خریداری شده است

یکی از خواهران نوشته که :

میراث مال پدرم تقسیم شد ومن تقسیم خود را بدست آورم وبرایم یک باب خانه کوچک خریدم، بخاطر که پیسه ام مصرف نشود در امور خورد وبی فایده، این خانه اضافگی است، آیا زکات بدهم؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، اما بعد:

این خانه بخاطر حفظ سرمایه ونگهداری پیسه خریداری شده واز جمله خانه ومال املاک زیر استعمال نیست، و شرعا زکات دارد که باید قیمت شود واز هریک لک افغانی ۲۵۰۰ زکات داده شود.

زکات طلای خانمها

یک خواهر محترمه ما از ولایت کندز چنین سوال نموده:

از ۱۸۰ گرام طلا سالانه چقدر زکات بپردازم؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

طلای که عیار ۲۴ باشد و به ۸۵ گرام رسیده باشد و یا بیشتر و سال را تکمیل کرده باشد، در بازار طلا قیمت شود، و به همان قیمت فروش از قیمت مجموعی آن از هر هزار ۲۵ افغانی، و از هر یک لک افغانی ۲۵۰۰ پرداخته شود.

اما طلای عیار ۲۱ چون خالص نیست فقهای معاصر نصاب آنرا ۹۵ و یا ۹۵ گرام تحدید نموده اند و نصاب طلای عیار ۱۸ را ۱۱۰ گرام دانسته اند، لیکن از باب عمل کردن به احتیاط و اینکه اکثراً طلای خانمها متشکل از عیارهای سه گانه میباشد اگر مطابق ۸۵ گرام زکات دهند کار شان میشود و فرض شان بجا.

د خویندو لپاره شرعي لارښوونه چې څرنګه د خپلې طلا زکات آدا کړي؟

یوې محترمه خور مو له کنډز ولایت څخه داسې پوښتنه کړې

۵د:

له ۱۸۰ ګرامه طلا څخه سالانه (کلنۍ) څومره زکات ورکړم؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

هغه طلا چې په عیار د ۲۴ وي او ۸۵ ګرامو ته رسیدلې وي او یا له هغو زیاته وي او کال یې تکمیل کړی وي، د طلا په بازار کې دې قیمت شي، او په هماغه قیمت د خرڅلاو دې له مجموعي قیمت څخه یې دې له هرو زرو افغانیو څخه ۲۵ افغانی، او له هر یو لک افغانیو څخه دې ۲۵۰۰ افغانی ورکړل شي.

اما هغه طلا چې په عیار د ۲۱ وي چون خالصه نه ده نو معاصرو فقهاؤ د هغې نصاب ۹۵ او یا ۹۵ ګرامه بللی دی او د هغې طلا چې عیار یې ۱۸ وي نصاب یې ۱۱۰ ګرامه ګڼلی دی. لیکن په باب د احتیاط د عمل کولو او دا چې د مېرمنو اګثرا طلا له دريوارو عيارو څخه متشکله وي که چېرته د ۸۵ ګرامو مطابق زکات ورکړي، کار یې ترسره او فرض یې پر ځای.

رهنمائی برای ادا کردن زکات اموال تجارتي

یکی از خواهران از ولایت هرات چنین سوال نموده:

استاد فرهیخته چون در این روزها سوالات راجع به یکی از فرایض دینی یعنی زکات است منم یک سوال در این ارتباط دارم و مثل همیشه شما را زحمت دادم و منتظر جواب هستم.

آیا اموالیکه جهت فروش در یک دوکان گذاشته است و به مدت یکسال این مال یا جنس از هرنوع که است فروخته نشد در حد نصاب هم قرار دارد آیا بر صاحب دوکان زکات این اجناس فرض است یا خیر؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

هنگام که اموال تجارتي سال را تکمیل کند و به نصاب هم رسیده باشد در آن صورت، صاحب شرکت تجارتي و مالک دکان همه اموال موجوده را نشاندهی کند حتی همان اموال که فروخته نشده، و با این اموال مبالغ نقدی که بدست دارد و همچنان قرضهای دکان و شرکت که بالای مردم است و امید بدست آوردنش است همه اینها را باهم جمع کند و از این مبلغ اجمالی قرضهای که دکان و شرکت از شرکتهای صادر کننده قرضدار هستند منفی نمایند، و از همین مبلغ که قیمت مالهای موجوده در دکان و شرکت است و نیز مبلغ نقدی که بدست دارد، ۵،۲٪ زکات دهد.

له ميراث څخه په لاسته راغليو پيسو يې كور اخيستی ترڅو يې
پيسې مصرف نشي. كال يې تكميل كړى دى آيا زكات لري؟

له كابل څخه مو يوې هېوادوالې خور پوښتنه كړې ده:

د پلار مې د ميراث مال و ویشل شو؛ ما خپله برخه په لاس
راوړه او د خپل ځان لپاره مې يو باب کوچنی كور وپريد/
واخيست، ددې په خاطر چې پيسې مې په وړو او بې گټې
چارو مصرف نشي، دا كور زياتي دى، آيا زكات وركړم؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، اما بعد:

دا كور د پيسو او شتمنى د حفظ په بخاطر پېرودل شوى دى
او د استعمال لاندې كور او املاكو له جملې څخه نه دى. نو شرعا
زكات لري چې بايد قيمت شي او له هر يو لك افغانيو څخه دې
۲۵۰۰ افغانۍ زكات وركړل شي.

زکات پول جمع آوری ساخت خانه

یکی از دوستان چنین سوال نموده:

من شخص اولاد دار هستم، کوشش کردم که یک مقدار پول را بخاطر ساختن خانه جمع آوری کنم که فعلاً به چند لک رسیده آیا از این پول جمع شده بخاطر ساختن خانه مسکونی زکات بدهم؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله أما بعد:

پرداختن زکات پول وپیسه که بخاطر ساخت خانه نگهداری شده فرض است.

بالای این برادر دادن زکات این پول وپیسه جمع کرده شده بخاطر آبادی خانه مسکونی واجب است در صورت که سال را تکمیل کرده باشد و مالک نصاب بوده باشد.. زکات یکی از فرائض وارکان دین مبین اسلام است، و در زکات دادن شرط نیست که حتماً پول وپیسه شامل تجارت باشد، حتی پول وپیسه که بخاطر ازدواج نگهداری می شود نیز زکات دارد در صورت رسیدن به نصاب و تکمیل کردن سال، از هر یک لک ۲۵۰۰ افغانی زکات داده شود، و کسی که زکات را نمی دهد و یا اینکه در دادن آن تأخیر می کند و در وقتش ادا نمی کند گنهگار می شود.

زکات کلنیک دندان

یکی از داکتر صاحبان چنین سوال نموده :

آیا در معاینه خانه وکلنیک دندان زکات است؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله وبعد:

کلنیک دندان زکات دارد ودر پول بدست آمده از عواید آن زکات واجب می شود.

معاینه خانه ها، شفاخانه ها، کلنیک های طبی، لابراتوار های طبی و صحتی که تجارتي باشد زکات فرضی دارد ، و در پول بدست آمده و عواید و مفاد کاری آنها زکات واجب می شود بعد از تکمیل شدن سال باید زکات آن داده شود .. واز مبلغ و مفاد کاری آن که جمع آوری شده و بدست دارند ، ۲،۵٪ زکات دهند، یعنی از هر هزار افغانی ۲۵ افغانی و از هر یک لک افغانی ۲۵۰۰ زکات داده شود.

قابل یاد آوریست که شفاخانه و مراکز صحتی خیریه و دولتی و وقفی که در خدمت مردم است زکات ندارد، زکات تنها در شفاخانه ها و کلنیک ها و لابراتوارهای تجاری واجب است.

دادن زکات به دختر و پسر

یکی از خواهران علاقمند مسائل شرعی چنین سوال نموده:

آیا پدر میتواند زکات پول خود را برای دختر خود بدهد البته دخترش عروسی کرده و چند دانه اولاد هم دارد؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

در شریعت اسلامی جواز ندارد که شخص زکات دهنده زکات مال خود را به اصول و فروع خود بدهد که دختر و پسر نیز شامل فروع است، زکات به آن اقارب انسان داده نمی شود که از اصول و فروع او باشد یعنی پدر و مادر و پدر کلان و یا فرزند و دختر و نواسه های او باشند حتی ولو که از جمله فقراء و محتاجین هم باشند و ازدواج هم کرده باشند زیرا این اشخاص اصلا نفقه شان بدوش زکات دهنده میباشد در صورتیکه زکات را برای آنها بدهد معنایش این است که زکات مال خود را برای خودش داده و مالش برای خودش برگشته .

لیکن دادن زکات به داماد و یازنه جواز دارد ، و هیچ حرج و مانع شرعی وجود ندارد که زکات مال برای داماد و یازنه یعنی شوهر دختر، و شوهر خواهر داده شود اگر از جمله فقراء و مساکین و محتاجین و مستحقین باشند.

مادر نیز می تواند که زکات مال خود را به شوهر دختر نادر و محتاج خود بدهد و شوهرش از این پول زکات بخاطر رفع ضروریات و حاجتمندی خانواده خود استفاده کند.

قابل یاد آور است که دادن زکات برای والدین یعنی پدر و مادر، پدر کلان و مادر کلان نیز جواز ندارد زیرا مسئولیت نفقه دادن آنها را شخص زکات دهنده بدوش دارد.

برای شوهر نیز جواز ندارد که زکات مال خود را برای خانم خود بدهد زیرا که خودش مسئولیت نفقه خانم خود را دارد. لیکن برای خانمها جواز دارد که زکات مال خود را برای شوهران شان بدهند در صورتیکه محتاج و ضرورتمند باشند.

زکات مال خانم به شوهرش

آیا زن زکات مال خود را به شوهر فقیر خود داده می تواند؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

شریعت برای خانمها اجازه میدهد که زکات مال و زیورات شانرا به شوهران ضرورتمند شان بدهند.

زکات موترهاي کاري

یکی از دوستان چنین سوال نموده :

در موترهاي تريلا که بالای شان کار میشود یک عراده باشد
يا بیشتر زکات میشود يا خير؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

در اصل موترهاي کاري زکات نیست ، بلکه در پول وپيسه ای
که از کار آنها جمع آروی میگردد زکات واجب می شود.

در موترهاي تکسی ولاريها و موترهاي کاري زکات نیست لیکن
زکات در پول وپيسه که از کار آنها جمع می شود وبه نصاب
میرسد وسال هم تکمیل میکند بالای این پولها در این صورت
زکات واجب می شود از هر هزار افغانی ۲۵ افغانی زکات داده شود.

همچنان در خانه های کرائی هم زکات نیست، وزکات در
کرایه ای که جمع می شود وبه نصاب ب میرسد وسال را تکمیل
کند واجب می شود.

همچنان لابراتوارهاي طبي، رستورانها .. در پول بدست آمده
ازین کارها زکات واجب می شود بعد از تکمیل شدن سال ورسیدن
به نصاب.

فرض بودن و دادن زکات فرضی به ماه رمضان ارتباط ندارد

دوستی محترمی سوال دارند که: اگر سال که زکات می گردد دو ماه بعد پوره گردد اما به خاطر اینکه در رمضان به مستحقین توزیع گردد چی حکم دارد؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله وبعد:

اموال واجناس که سالش کامل شود و دارای نصاب باشد باید زکاتش داده شود در هر ماه سال که باشد اگر ماه رمضان باشد و یا غیر رمضان.. و هیچ دلیل شرعی وجود ندارد که باید زکات مال خود را حتما در ماه رمضان بدهیم .. و غلط فهمی نشود .. لیکن رمضان ماه خیر و برکت و موسم طاعات و عبادات است درین ماه اگر صدقه و خیرات داده شود و همدردی و همکاری شود بهتر است و باید در بین صدقه و زکات فرق کنیم زکات را در وقتش ادا کنیم و صدقه در رمضان ثواب دارد.. و رمضان بهترین وقت و موسم صدقه و خیرات است.

وهم اگر زکات مال خود را مسلمان قبل از تکمیل شدن سال که دو ماه و یا کمتر مانده باشد می تواند در ماه رمضان توزیع کند و برای مستحقین برساند و این هم جواز دارد و مشروع است ..

زکات شرکتهای تجارتي و توليدي

یکی از دوستان از ولایت هرات چنین سوال نموده:

در مورد زکات شرکت های تجارتي و توليدي کمی معلومات بدهید که چی قسم باید بکشیم ممنون میشوم ببخشید استاد در شرکت های توليدي جنس تولید شده فروخته میشود و شاید خیلی کم از جنس ها یک سال کامل بالایشان بگذرد و موجودی فعلی هم از تولید چند روز قبل باشد یا در هنگام حساب کردن موجودی خیلی کم یا هم زیاد باشد اگر کمی روشن تر کنید بهتر است

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

الف: هنگامیکه اموال تجارتي سال را تکمیل کند و به نصاب هم رسیده باشد در آن صورت، صاحب شرکت تجارتي و مالک دکان همه اموال موجوده را نشاندهی کند حتی همان اموال که فروخته نشده، و با این اموال مبالغ نقدی که بدست دارد و همچنان قرضهای دکان و شرکت که بالای مردم است و امید بدست آوردنش است همه اینها را باهم جمع کند و از این مبلغ اجمالی قرضهای که دکان و شرکت از شرکتهای صادر کننده قرضدار هستند منفی نمایند، و از همین مبلغ که قیمت مالهای موجوده در دکان و شرکت است و نیز مبلغ نقدی که بدست دارد، ۲،۵٪ زکات دهد.

ب - در تعمیر، ماشینها وسامان آلات کاری وموتر های حمل ونقل شرکت تولیدی وتجارتی زکات نیست، زکات تنها در فایده ومفاد ومبالغ نقدی دست داشته میباشد که سال را تکمیل کرده باشد وبنصاب رسیده باشد، همچنان در مواد خامیکه شرکت تولید کننده از آن استفاده می کند در تولیدات خود زکات نیست نزد بعض فقهاء اما بعض فقهای معاصر گفته اند که این مواد خام نیز قیمت شود وزکات آن پرداخته شود.

به این معنی که زکات شرکت تولیدی وکارخانه ها در فایده، مفاد وصادرات واجب می شود صادراتیکه در بازار عرضه میگردد ویا اینکه در گودام ومخزن نگهداری می شود هر دویش زکات دارد بشرطیکه سال را تکمیل کرده باشد وبه نصاب رسیده باشد با پول وپیسه نقدی که در دست دارند ۲,۵٪ زکات بدهند.

حساب کردن قرض در زکات

این مسأله زیاد تکرار می شود وامروز دو دفعه مطرح شده ..وبار دوم آن از طرف یکی از علماء ودانشمندان که در کابل سکونت دارد وحکم مسأله را هم میدانند لیکن بخاطر اطمینان خاطر شان وتأکید کردن بیشتر سؤال نمودند که آیا شخص تاجر

ومالدار قرض دهنده که بالای شخصی دیگری قرض دارد می تواند همان قرض خود را به زکات مال خود حساب کند؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

در جواب باید بنویسم که نه خیر فقهاء بیان داشته اند که زکات حق فقراء بوده و عبارت از دادن و گرفتن یعنی اخذ و عطاء می باشد نی براءت دادن ذمه انسان، و اگر قرض را به زکات بشمارد هدف از زکات دادن تحقق نمی یابد ازینرو شمردن قرض به زکات بالای قرضدار جواز ندارد... و اگر شخص قرضدار فقیر باشد و مستحق زکات باشد باید زکات را به صورت مستقل برایش بنام زکات داد و بخاطر گرفتن قرض باید برایش مهلت اضافی داده شود تا اینکه نزدش میسر شود و آنرا آداء کند..

و یا اینکه همان مبلغ قرضی را در صدقه برایش حساب نماید که شامل اجر و ثواب شود.

ومن الله تعالى التوفيق وصلى الله تعالى على خير خلفه محمد وعلى آله وصحبه أجمعين.

زکات پول نهاد های دعوتی

دوستی سوال نموده :

آیا در پول وپیسه ذخیره شده نهاد های دعوتی و خیری زکات است؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

در پول وپیسه ذخیره شده نهاد های دعوتی و خیری زکات نیست زیرا که حکم مال وقفی را دارد.

صدقه دادن خانمها

یکی از خواهران چنین سوال نموده:

آیا خانم که معلم است معاش می گیرد میتواند از معاش خود بدون اجازه شوهرش به پدر، مادر، خواهر دوستان وهمچنان به فقرا بدهد؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

معاش، پول وپیسه، و مال و دارائی که در ملکیت خانمها قرار داشته باشد و در نتیجه سعی و تلاش و کار و کسب خود شان بدست

آمده باشد حق خاص خود شان شمرده می شود و در صورت که عاقل و بالغ بوده باشند حق تصرف، هبه و صدقه دادن و غیره را دارند و این حق را شریعت اسلامی برای شان داده و شوهر حق ممانعت و حتی مداخله را هم ندارد در صورت که در راه خیر و مشروع به مصرف برسانند.

و بر خانمان واجب نیست که شوهران شانرا کمک مالی کنند و یا اینکه در مصارف خانه شریک باشند اما اگر به رضایت و خوشی خود شان این کار را می کنند اجر و ثواب شامل حال شان می شود.

اگر برضایت خود به شوهر کمک می کنند و در مصارف خانه سهم میداشته باشند این امر جائز است به نص آیه مبارکه: "فَإِنْ طَبْنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِّنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَّرِيئًا"^۱.

و نیز در احادیث صحیح ثابت که رسول الله صلی الله علیه وسلم خانمان را به صدقه دادن تشویق کرده بدون اجازه شوهران.

---

^۱ - س

وره نساء: ۴.

وقد ثبت أن النبي صلى الله عليه وسلم أمر النساء بالصدقة، فجعلن يتصدقن بحليهن، ولم يسألهن النبي صلى الله عليه وسلم هل استأذنتن أزواجكن أم لا؟ فدل ذلك على الجواز عموماً^۱.

در آثار صحیح ثابت که ام المؤمنین میمونۀ، و أسماء بنت ابی بکر رضی الله عنهما از در مالهای خاص شان تصرف کردند بدون اجازه شوهران..

این همه دلالت می کند که اجازه شوهر در تصرف خانمها در مال خاص شان ضرورت نیست در صورت که در راه خیر و مباح باشد.

زکات معاش مأمورین

دوستی محترمی سوال نموده است :

استاد سوال دارم اینکه، مدتی دو سال پول معاش در اکاونت بانکی دارم حالا نمیدانم زکات این پول که در هر ماه زیاد میشود چه قسم تعیین کنم مثال، سال قبل نمی فهمیدم توکلی یک مقدار پول را زکات دادم امثال همان پول جمع پول هرماه جمع شده نمیدانم چطور زکاتش را حساب کنم، چون پول معاش یکماه

^۱ - انظر: صحیح مسلم، کتاب صلاة العیدین، رقم الحدیث: (۸۸۵)، (ج ۲، ص ۶۰۳).

قبل نیز در آن داخل است، و دیگر پولهایش که تا حال سال سرش نگذشته.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله وبعد:

بسیار تشکر از برادران متدین ما که فکر ادا کردن فریضه و وجیبه دینی شان هستند و در پهلوی زندگی، کار و وظیفه خود شان در فکر حق فقراء و محتاجین هم هستند، و خداوند متعال در عمر و کار و زندگی، خانواده و دارای این دوستان برکت بیندازد.

اولا: معاش ماهانه اگر فقط به اندازه مصرف روزمره خود انسان باشد و همه آن مصرف شود و چیزی به پس انداز نماند درین صورت بالایش زکات واجب نمی شود و مکلف نیست که زکات بدهد.

ثانیا: معاشات که در حساب بانکی و یا در خانه پس انداز می شود در این صورت زکات فرضی دارد، و به دو طریق و شیوه اداء می شود که عبارت اند از:

۱- پول و پیسه معاش هر ماه را بصورت جدا گانه حساب کند و سال پول هر ماه که تکمیل شود زکات آن را ادا کند که در هزار ۲۵ افغانی می شود.

۲- شیوه آسانتر و خوبتر و بهتر این است که از معاش ماه اول حساب کند و وقت که سال تکمیل می شود در همین ماه همه پول معاش و غیر معاش را که جمع شده زکاتش را ادا کند مثالش: در ماه حمل اولین معاش را بدست آورده و در سال آینده در ماه حمل زکات همه پول را همراهی این حساب کند، و این اجر و ثوابش بیشتر است و سبب راحت و اطمینان قلبی زکات دهنده هم می شود و برای فقیران و نیازمندان هم خوب و بهتر است، این شیوه را مجامع فقهی و فقههای معاصر بهتر دانسته.

وصلی الله تعالی علی خیر خلقه محمد و علی آلہ و أصحابه
أجمعین.

حکم زکات دادن به بنی هاشم و سیدها

یکی از دوستان سوال نموده که :

سلام ممتاز صاحب زکات برای بنی هاشم جایز اما یک ملا صاحب میگوید در سابق برای بنی هاشم از طرف دولت معاش داده میشد اما امروز معاش تعیین نیست علماء گفته است که حالا باید زکات به بنی هاشم داده شود اگر درین باره روشنای بیاندازی خوشحال میشوم.

الحمد لله والصلاة، والسلام على رسول الله، اما بعد:

درین مسأله علماء وفقهای امت اجماع دارند که صدق دادن برای اهل بیت رسول الله صلی الله علیه وسلم وسیدها و اشراف بنی هاشم جواز دارد لیکن زکات و صدقه فطر دادن برایشان جواز ندارد زیرا زکات جرک و باکی مال است که برای احترام به آنها داده نشود که احساس ذلت و حقارت نکنند، اما دروازه همدردی و همکاری باز است که صدقه و کمک شوند برای رفع نیازهای شان اگر ضرورت داشته باشند.

طریقه و روش آسان برای ادا کردن زکات معاش ما هانه

استاد گرامی سلام خدا کند صحتمند باشید، من در جرمنی در شرکت پوست کار میکنم، پول از معاش خود ذخیره میکنم در مورد زکات آن برایم روشنی بیندازی؟ آیا از پول معاشم زکات لازم میشود؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله أما بعد:

هر مبلغ و پول و پیسه که از مصرف شخصی انسان و فامیل اضافه باشد در آن زکات فرض است از جمله معاش ماهانه اگر از آن پول ذخیره شود، طریقه بهتر و آسان این است که مبلغ که باقی

میماند بعد از مصرف و ضرورت های انسان از اولین معاش نگهداری شود و تا به آخر سال، و در آخر سال از مبلغ موجوده زکات داده شود از هر هزار ۲۵ و از هر یک لک ۲۵۰۰ در هر کشور که باشد.

رهنمایی شرعی برای ادای زکات حاصلات انگور باغها

یکی از علاقمندان مسائل دینی از ولایت غزنی سوال نموده:

جناب استاد گرامی امسال ما برای انگور باغ مان و اتر پمپ خریده ایم و خود ما نیز تقریباً ده روز کار هایش را انجام داده ایم حالا در این صورت زکات و عشرش میشود و یا خیر چون فایده نکردیم؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

انگور نیز زکات فرضی دارد مثل مثل سائر میوه جات که مسلمان مالک نصاب باید زکاتش را ادا کند، نصاب زکات انگور (۹۰۰ کیلوگرام) است و این دو حالت را بخود میگیرد:

الف: نصف عشر یعنی نیم ده یک آنرا زکات بدهد در صورتیکه به مصرف خود و توسط آب خرید و ماشین آلات آبیاری کرده باشد، یعنی از از همین ۹۰۰ کیلوگرام انگور چهل کیلوگرام آنرا زکات بدهد.

ب: اما اگر این انگور باغ توسط باران و آب جوی عمومی آبیاری شده باشد در این حالت عشر کامل یعنی از ده یک آن زکات داده میشود که از همین ۹۰۰ کیلوگرام ۹۰ کیلوگرام آن زکات داده میشود و در صورتی که فروخته باشد از قیمت آن زکات را بپردازد.

په کورني صندوق کې د جمع شوي مال د زکات حکم

د گرانو مینه والو څخه یوې خور خپله پوښتنه مونږ ته رالېږلې وه او په هغې کې یې له مونږ څخه پوښتلي و چې: آیا په هغه مالي صندوق کې چې په یو لړ کورنیو کې شتون لري؛ (پدې ډول صندوقونو کې عموماً د کورنی افراد هر یو د خپل وس او توان سره سم پیسې جمع کوي؛ اوس که چیرې یې) پیسې د نصاب حد ته ورسیري؛ نو آیا زکات پکې واجبېدلی شي؟

په لنډو ټکو سره د قدرمنې خور ددې پوښتنې په اړه ویلای شو چې:

په دې اړه د علماء کرامو نظر دادی چې: په هغو صندوقونو کې چې په ځینو کورنیو کې شتون لري او یو لړ پیسې او مال پکې ساتل کیږي؛ نو دا ډول پیسې د وقف شوي مال حیثیت لري؛ او هیڅ ډول زکات پکې نشته.

مشخصات و ویژگی‌های صندوق وبکس خیری خانواده‌گی

یکی از هموطنان عزیز ما از شهر کابل سوال نموده است:

اگر امکان باشد خواص و مشخصات صندوق وبکس خیری خانوادگی را بیان کنید، فرق بین این صندوق‌ها و حساب بانکی و یا الماری‌ها چیست؟ آیا در محتویات این چنین صندوق‌ها محدودیتی وجود دارد و یا میتواند به هر اندازه باشد؟

این صندوق وبکس خیری ووقفی است که همه افراد خانواده بشکل روزانه ویا هفته مبلغی از پول وپیس‌ه خود را در آن میندازند وجمع آوری می نمایند ودر آخر هر ماه ویا سه ماه پول جمع شده در این صندوق را برای نهاد های دینی ودعوتی ویا فقیران ومسکینان ومستحقین ونیازمندان توزیع می نمایند، وجود این نوع صندوق وبکس ودخلک خیری ووقفی در خانه ومنزل از یک طرف برای تربیه افراد خانواده وآشنایی آنها با فرهنگ صدقه دادن در راه الله متعال یاری میکند واز جانب دیگر سبب خوشنودی او تعالی میگردد نیز برکات ورحمات آسمانی در این خانه نازل میشود ازینکه آنها بندگان نادار ونیازمند وضرورتمند را فراموش نکرده اند، واطفال خانواده از مرحله طفولیت به صدقه وخیرات دادن ودوستی فقیران ومساکین تربیه می شوند.

قابل یاد آور است که این بکس و صندوق خیری مربوط به زکات فرضی نمی شود بلکه از جمله کارهای خیری است که خانواده های مسلمان را به الله متعال نزدیک میسازد، و در پول و پیسه جمع آوری شده در این صندوق زکات نیست زیرا که مال خیری و وقفی است.

و فرق این صندوق خیری با حساب بانکی این است که حساب بانکی و الماری بخاطر حفاظت پول و پیسه شخصی و تجارتي انسان میباشد و دارای مشخصات این صندوق که در بالا ذکر شد نمی باشد.

په آزاد کاروبار کې د زکات ورکولو حکم

پدې لنډه لیکنه کې غواړو د لاندینیو پوښتنو ځوابونه له تاسې درنو لوستونکو سره شریک کړو؛ لکه:

که چېرې یو شخص په دنده گمارل شوې وي؛ نو آیا د هغه په معاش کې زکات شته؟ او یا په بله اصطلاح د دولتي مامورینو او فني خلکو په معاشونو کې زکات ورکول څه حکم لري؟

آيا د معاش فرضيت د هغې د ترلاسه كولو سره سم پيلېږي او كه دا معاش اخستونكې به صبر كوي ترڅو يو كال د هغه په مال باندې تېر شي (نو بيا به زكات وركوي)؟

د پورتيانو پوښتنو د ځواب په اړه كولى شو ووايو چې:

عموماً په يوه ټولنه كې دوه ډوله خلك د يو دولت ډېره مهمه برخه تشكيلوي:

لومړى: دولتي مامورين: په هر دولت كې دولتي مامورين او مؤظفين د دولت يوه ډېره مهمه برخه تشكيلوي او دا له بل لوري دوي د دولت زياته بوديجه هم ترلاسه كوي.

دويم: د ټولني كسب لرونكي او ماهره خلك: همداراز كه مونږ ځير شو؛ نو جوته به شي چې (په دويم قدم كې) د ټولني مسلكي او ماهره خلك هغه ډله خلك دي چې د خپلو هلو ځلو په نتيجه كې په زياته پيمانه (دولتي) پيسې ترلاسه كوي.

فقهای کرامو کار په دوو عمده برخو سره وېشلی دی:

لومړی ډول:

يو هغه ډول کاروبار وي چې يو مسلمان يې په مستقيم ډول په خپله تر لاسه کوي (لکه د آزاد شغل درلودونکی شخص وي) او بل چا ته پکې اړتيا ونلري؛ د بېلگې په ډول: د ټولني ځيني خلک داسې وي چې د خپل لاسي يا عقلي زيار په نتيجه کې خپل معاش تر لاسه کوي. ددې خبرې د بڼه وضاحت لپاره به يو څو لنډ مثالونه ستاسې مخ ته کېږدو: که چېرې تاسې متوجه شوي ياست؛ نو تاسې ته به هم جوتته شوي وي چې يو لړ وظيفي لکه:

ډاکټري، خياطي، برقي توب، نجاري، د انجينري؛ او آزاد ژورناليزم او داسې نور ډول وظيفي هغه ډول دندې دي چې انسان پکې نورو ته اړتيا نلري او آزاد کاروبار يې گڼلې شو.

دويم ډول:

بل ډول کاروبار بيا داسې وي چې په هغې کې يو شخص د بل چا پورې تړلی وي؛ لکه: دا شخص يو داسې څوک وي چې په دولتي سکتورونو کې دمامور په توگه سره دنده ترسره کوونکی وي، يا هم په شخصي شرکتونو کې خپله دنده پر مخ وړي او يا داسې شخص

وي چي پخپل ورځپنې ژوند کې د يو کار تر سره کولو وروسته مزد؛ او يا هم د مياشتينې معاش په توگه سره د خپلې حق الزحمې تر لاسه کوونکې شخص وي.

فقهاء کرام د دواړو په اړه په اتفاق سره وايي چې:

پدې ډول معاشونو کې که چېرې لاندیني شرائط وموندل شي؛ او نصاب پکې پوره شي؛ نو پر دې شخص باندې زکات فرض کېږي. پدې لړ کې دا خبره هم باید له پامه ونه غورځوو چې: د زکات ورکوونکې شخص مخکې له دې چې زکات وويشي؛ لومړی باید خپل مالي مصارف او ورځینې اصلي اړتیاوې په پام کې ونيسي او په عین وخت کې د ټولو هغه کسانو لپاره یو لړ مال تخصیص (ځانگړې کوي، څوک) چې دې شخص پورې اړه ولري؛ او بیا له دې وروسته که چېرې نصاب پوره وي او هم پرې یو کال تېر شوی وي؛ نو پدې صورت کې به د دې مال زکات ورکوي (که څه هم چې دا مال د کال په اوږدو کې کم شوی هم وي؛ خو دلته مهمه داده چې: د کال په پای کې دا مال بېرته نصاب ته رسېدلی وي او پوره شوی وي).

پدې اړه یو بل نظر هم شتون لري؛ او دا د یو لړ جلیل القدره او مشهورو صحابه کرامو ویناده؛ لکه: حضرت عبدالله بن عباس، عبدالله بن مسعود او حضرت

معاويه (رضي الله عنهم) پدې نظر دی چې: د معاش د ترلاسه کولو وروسته سمدلاسه پر معاش اخستونکي شخص باندې زکات فرض کېږي؛ نو پر همدې اساس مونږ دا ویلی شو چې کارکوونکې شخص لومړی هر کله چې خپل معاش ترلاسه کوي؛ او که نصاب یې پوره وي؛ نو زکات دې ورکړي او همداراز ډاکټر به هم د خپل کسب و کار په نتیجه کې چې کله خپل معاش ترلاسه کوي؛ نو زکات به ترې وباسي او دا خبره د هغه کس لپاره هم ده چې یو مسلکي او حرفه یي شخص وي او په یو فن کې مهارت ولري.

پدې کې شک نشته چې د زکات په ورکولو کې چې کله پدې مال باندې یو کال تېرېږي (او د کال د پوره کېدلو سره سم زکات ورکول کېږي)؛ نو پدې کار کې خپله زکات ورکوونکي شخص ته هم خورا آساني ده؛ او هغه داسې چې: زکات ورکوونکی شخص به لومړی یو وخت له ځان سره ټاکي تر څو د کال په پای کې تر هر څه دمخه لومړی خپلې اساسي اړتیاوې پوره کړي؛ او بیا په دویم قدم کې به د خپل مال څخه د زکات پیسې آداء کړي.

آيا خپل خادم ته زكات وركول كېدلى شي ؟

د فېس بوك د صفحې د مينه والو څخه يوه ورور پوښتلي ؤ: آيا ما ته دا روا دي چې زكات خپل يو خادم ته وركړم ؟

د دې پوښتونكي ورور د پوښتنې په ځواب كې وايو چې:

په دې اړه اسلامي فقهاء په دې نظر دي: كه چېرې دا خادم ستا شخصي خادم وي؛ نو په دې صورت كې ته نشي كولى هغه ته خپل زكات وركړى او دا ځكه چې كه چېرې د زكات پيسې خپل خادم ته وركړل شي؛ نو په دې صورت كې به بيا د نورو وختونو په نسبت ستا ښه خدمت كوي او نشاط او فعاليت به يې چټك شي.

چې په دې توگه سره به دا زكات داسې شي لكه په خپل شخصي مصلحت كې چې استعمال شوى وي [په داسې حال كې چې په اصل كې زكات د شخصي مصلحت پر ځاى د ټولني د عام مصلحت لپاره وي] مگر كه چېرې د هغه اقتصادي حالت داسې وي چې ډېر بې وزله او فقېروي او له بل لوري د كورنۍ د غړو شمېره يې هم زياته وي؛ نو په دې صورت كې بيا كېدلى شي چې زكات خپل خادم ته وركړل شي.

کوم مسکین او فقیر ته زکات ورکول جواز لري ؟

د مسکین تعريف: (الْمَسْكِينُ هُوَ الْفَقِيرُ الَّذِي لَا يَجِدُ كَمَالَ الْكِفَايَةِ).

يعني مسکين او بې وزله شخص هغه چاته ويل کيږي چې څوک دومره څه ونه لري چې ده ته بسياينه (کفايت) وکړي، البته فقير بيا هغه چاته ويل کيږي چې څوک له مسکين څخه هم ډېر نادره او تنگ لاسی وي.] که څه هم يو لړ پوهانو بيا ددې برعکس تعريف کړيدی.]

د اسلامي سپېڅلي شريعت په رنځاکې ويلی شو چې دې دواړو ته زکات ورکول جائز دي، لکه څرنګه چې لوی څښتن تعالی په دې اړه مونږ ته داسې مهرباني کوي او ارشاد فرمايي: (إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسَاكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا ").

ترجمه: بېشکه چې صدقې (د فرضي زکات وېش پر) اړمنډو خلکو (هغه کسان چې هيڅ هم نه لري) ، بې وزلو او خدمتګارانو (څوک چې د اسلامي حکومت له لوري د

صدقو په راتولولو او په يو لړ نورو مهمو دندو او چارو باندې گمارل شوي وي) لپاره دى.

أما كه چېرى د يو چا وټه ئيز (اقتصادي) حالت دا سې وي چې دومره څه مال ولري كوم چې ده د خوړو، خبناك او لباس او هستوگنځي لپاره بسياينه كوي، يا د وقف شوى مال خبنتن وي، يا هم يو څه دنده او وظيفه او دېته ورته نور څه ولري؛ نو بيا په دې صورت كې نه ورته فقير او نه هم مسكين ويل كېدلى شي او نه هم بيا د دوي ته د زكات وركول جواز لري.

رهنمائي شرعي در مورد ادای زکات قرض حسنه

يکى از دوستان از شهر کابل چنین سوال نموده :

جناب استاد محترم یک سوال دارم آیا زکات از قرض حسنه هم باید داده شود یا خیر تشکر؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

قرض دو نوع است:

١- یکی بالای کسی است که قرض را میدهد وامانت کار است، درین صورت این قرض هم زکات دارد و باید زکاتش داده شود از سالهای قبلی و فعلی.

٢- قرض نزد شخص بد معامله و جنجالی است که شاید به آسانی قرض را ندهد درین صورت زکات نیست زیرا این قرض در جمله هیچ حساب است و هر وقت که بدست آید در همان وقت زکات سالهای قبلی هم حساب و داده شود.

سوالگرو ته زکات ورکول شه حکم لري؟

له درنو مینه والو شخه یو ورور دفیس بوک له لاری خپله پوښتنه له مونږ سره شریکه کړې وه او په هغې کې یې له مونږ شخه پوښتلي ؤ چې:

آیا دا زمونږ لپاره جواز لري چې د بازار سوالگرو ته د خپلو مالونو شخه زکات او صدقات ورکړو؟

د نوموړي قدرمن ورور د دې پوښتنې په ځواب کې په مناسب لنډیز سره باید دومره ووايو چې:

شيخ عبدالعزيز بن باز - رحمه الله - په دې اړه ويلي دي چې هو، جواز لري، او بيا يې خرگنده کړېده چې: که

چېرى د يو سوالگر حالت داسې وي چې هغه مجهول الحال وي (يعنې د فقر او د شتمنى حالت يې هيچا ته هم څرگند نه وي)؛ نو زكات به ورته ورکول کېږي، پدې کار کې هيڅ ممانعت نشته، او دا يو مشروع (روا) عمل گڼل کېږي، ځکه چې په قرآنکريم کې د همدې ډول بې وزلو او فقيرانو په اړه لوى څښتن تعالى مونږ ته لارښودنه کړې ده او فرمايلي يې دي چې: "وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَّعْلُومٌ - لِلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ".^١

ترجمه: او هغه کسان چې د هغوي په مالونو کې ټاکلې برخه ده، د سوالگرو (فقيرانو) او محرومو (هغه بې وزلانو لپاره چې د خپل غربت او بې وزلى سر بېره بيا هم چاته د سوال لاس نه ورغزوي). (دا پدې معنا چې د نېکو او صالحو خلکو له مهمو مواصفتو څخه يو هم دادى چې هر کله له دوى څخه د ټولني بې وزله او فقر څپلي خلک مرسته وغواړي، او يا يې يوه ډله خلک له شرم څخه ونه غواړي؛ نو دا شتمن خلک به له دوى سره د فرض شوي زكات، صدقاتو او داسې نورو مالونو څخه مرسته کوي).

پر همدې اساس سوالگر او تنگ لاسى انسان هم د همدې مستحقې ډلې څخه شمېرل کېږي چې بايد مالي

^١ - سورة المعارج، الآية: ٢٤-٢٥.

ملا تر پي وشي؛ مگر که داسې وشي چې دا سوالگر په اصل کې يو شتمن شخص وي او (د دنيوي لالچ پر اساس) بيا هم گدايي کوي؛ نو په دې صورت کې به نصيحت ورته کېږي تر څو د نورو حق تلف نه کړي او تَعَفُّفُ (۱) ته به هڅول کېږي او د الهي خوف انگېرنه به ورته ورکول کېږي او دا به هم په ډاگه ورته ويل کېږي چې: په اسلام کې سوال کول او نورو ته د گدايي لپاره لاس غزول جواز نلري؛ او نه هم ماته دا جواز لري تر څو له تا (سوالگر) سره مرسته وکړم، ځکه چې ته په اصل کې د زکات مستحق نه گڼل کېږي.

خو که چېرې دا شخص په رښتيا سره پېژندل شوې وي چې تنگسه پرې راغلي وي، د ټولني يو بې وزله او مسکين شخص دی او يا هم مجهول الحال دی؛ نو پدې صورت کې بيا دا جواز لري چې د دې شخص سره مالي مرسته او ملا تر وشي.

په عمومي توگه سره د ټولني سوالگر په درې ډوله وېشلی شو.

لومړی ډول: يوه ډله داسې وي چې دوی په اصل کې شتمن خلک وي؛ نو دې ډلې ته به زکات نه ورکول کېږي، بلکې رټل کېږي به او په عين وخت کې به له دې پرېوتې کار څخه منع کېږي؛ او دا به هم ورته ويل

کبيري چي گدايي او نورو ته د سوال لاس غزول جواز نلري، بلکې دا توصيه به ورته کبيري چي دا يو ناروا عمل دی او بايد ځان ورڅخه وژغوري.

دويم ډول: دا هغه ډله خلک دي چې دوی رښتيني بې وزلان وي؛ (ژوند يې له اقتصادي ستونزو او ننگونو سره مخ وي) نو دوی ته به زکات ورکول کبيري.

درېيم ډول: دا هغه خلک دي چې دوي په اصل کې مجهولُ الحاله وي (نه يې فقر او بې وزلي او نه هم شتمني چا ته معلومه وي)؛ نو دوی ته به هم زکات او صدقات ورکول کبيري او پدې کار کې هيڅ ډول ستونزه نشته.

(١): علاء الدين علي بن محمد چې په خازن سره شهرت لري او په ٧٤١هـ ق کال کې وفات شوېدى، په خپل تفسير کې چې تفسير يې (لُبَابُ التَّأْوِيلِ فِي مَعَانِي التَّنْزِيلِ) نومېږي او په تفسير خازن سره شهرت لري په لومړي جلد او ٢٠٧ صفحه کې يې د تَعَفُّفٍ د معنا په اړه ليکلي دي: [يُقَالُ تَعَفَّفَ: إِذَا تَرَكَ السُّؤَالَ وَكَزِمَ الْقَنَاعَةَ]. يعنې تعفف دې ته ويل کېږي چې انسان د اړتياو سر بېره بيا هم چا ته د سوال او گدايي لپاره لاس ورنه غزوي او په ژوند کې د قناعت په ارزښتمن صفت باندې پابند او ټينگ پاتې شي.

حکم صدقه دادن به غیر مسلمان

یکی از دوستان محترم که تاجر هم است سوال خود را چنین فرستاده:

استاد مهربان، بعض وقت که برای کسب و کار و خرید اجناس تجارتي به لاهور پاکستان میرویم اغلب در روزهای پنجشنبه بسیاری از خیرات گیران در دکان ها میایند هم از مسلمان و مسیحی هندو آیا برای غیرمسلمان میشود که کمک کرد و ثوابی که به مسلمان خیرات بدهی و یا به غیرمسلمان یک اندازه است به خیرات دهنده؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله وبعد:

اولاً: ازین دوست محترم تشکری میکنم که بسیار مسأله مهم را مطرح نمودند و می خواهد که همه معاملاتش مطابق احکام والای دین اسلام باشد در سفر و حضر و این بسیار مهم برای تاجر مسلمان.

ثانیاً: برای مسلمان مشروع و مستحب است که صدقه مال خود را و خیرات را به مسلمانان بدهد تا اینکه برادر مسلمانانش در طاعت خداوند متعال و فرمانبرداری از وی استفاده کند و از حالت ذلت و سختی بر آید، لیکن دادن صدقه به غیر مسلمان هم مشروع و روا است و می شود که غیر مسلمان از اخلاق نیکوی مسلمان متأثر

شود و به دین مقدس اسلام رو بیاورد و مشرف شود به این دین البته صدقه و خیرات نوافل و دادن زکات فرضی به غیر مسلمان جائز نیست، و دادن صدقه هم غیر مسلمان مقید به دو شرط است:

۱- صدقه گیرنده غیر مسلمان در حالت جنگ با مسلمان نباشد زیرا توسط این مال صدقه و خیرات تقویت می شود و بالای مسلمانان غلبه حاصل می کنند.

۲- از مال صدقه و خیرات مسلمان در کارهای نامشروع و ناروا استفاده نکند مثلاً شراب نخرد و یا در زنا کاری و فحشاء استفاده نکند.

لیکن بهتر است که مسلمان صدقه و خیرات خود را به مسلمان بدهد که هم مسلمان تقویه شود در کارهای دینی و دنیایی خود و هم اخوت و برادری تحقق یابد در بین مسلمانان.

وصلی الله تعالی علی خیر خلفه محمد و علی آله و صحبه أجمعین.

وکیل صدقه دهنده باید مطابق خواهش مؤکل رفتار نماید

یکی از دوستان از شهر کابل نوشته:

استاد محترم السلام علیکم ورحمت الله وبرکاته، یکی از اقارب ما پول روان کرده که آن خیرات کنم و برای شاگردان فقیر و محتاج مکتب بدهم.. اما یک دوستم که مریض است و ضرورت به یک عملیات جراحی کوچک دارد و پول و مصرف آنرا ندارد آیا همان پیسه خیرات برای این مریض داده می توانم؟

الحمد لله وحده، والصلاة والسلام على رسول الله أما بعد:

صدقه و زکات و خیرات باید مطابق خواهش خیرات دهنده داده شود و برای شما جواز ندارد که مخالف خواهش او عمل کنید و به کسی دیگر بدهید.. اما اگر پول را برای تان روان کرده باشد و برای تان گفته باشد که به هر شکل شما لازم میبینید توزیع کنید در این صورت برای شما جواز دارد و مشروع است که برای مریض که به تداوی ضرورت دارد بدهید..

نیز می توانید که از دوست تان خواهش کنید که اگر پول صدقه و خیرات داشته باشد خودش و یا نزدیکانش به این مریض هم کمک کنند.. و ایشان را تشویق کنید زیرا تداوی مریض و نجات دادنش از هلاکت و مشقت و سختی ثواب زیاد دارد.

حکم صدقه دادن به مسلمان گنهگار

دوست محترم ما باشنده شهر ایبک ولایت سمنگان سوال
نموده :

یک فقیر و مسکین کی نماز نمیخواند، آیا دادن صدقه برایش
جایز است یعنی ثواب دارد؟ بیرون مسجد منیشنند اما نماز
نمیخواند؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

بهتر است که صدقه به فقیران و مسکینان اهل تقوا و صالح
داده شود زیرا صدقه دادن نیز امانت است نزد انسان و مسلمان
کوشش کند که صدقه اش به جای خوب و مستحقین مؤمن
و مسلمان رسانیده شود، این اولی و افضل است لیکن به انسانهای
گنهگار هم جواز دارد لیکن اولی و افضل نیست، ومی شود که
بخاطر گرفتن صدقه بیشتر به دین تشویق شود.

بعد از ختم قرآن خیرات دادن لازم نیست

یکی از خواهران هموطن ما از ولایت دایکندی سوال نموده:

استاد محترم من ماهانه قرآن کریم را یکبار ختم میکنم و در ماه اخیر فراموش کردم که خیرات هم کنم و به همسایه ها روان کنم آیا ختم من قبول شده؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله وبعد:

این برداشت نادرست و غلط است که حتما بعد از ختم قرآن کریم خیرات هم شود، زیرا ختم و تلاوت قرآن کریم عبادت مستقل است و صدقه دادن عبادت مستقل.

حساب کردن مالیه و تکس در زکات جواز ندارد

یکی از دوستان سوال نموده:

آیا تکس معاش را که از طرف دولت اخذ میگردد میتوانیم در زکات حساب کنیم یا خیر در اوائل اسلام تنها یک بار زکات اخذ میشد فعلا بعض مردم هم تکس دولت را میدهد هم زکات را؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله أما بعد:

زکات از ارکان مهم دین مبین اسلام است واز خود شروط واحکام خاص دارد، مالیه و تکس در زکات حساب نمی شود.. فرق بین زکات و تکس این است:

۱- زکات از آسمان فرض شده و تکس فرض نیست.

۲- منکر زکات کافر می شود و منکر تکس کافر نمی شود.

۳- در زکات باید نصاب و سال تکمیل شود در تکس این طور نیست.

۴- دادن زکات بدون نیت نمی شود اما تکس دادن به نیت ضرورت ندارد.

۵- زکات دادن ثواب دارد و سبب داخل شدن جنت می شود اما تکس دادن امر الهی نیست که ثواب داشته باشد.

۶- زکات به فقراء و مساکین و مستحقین خاص داده می شود و تکس برای حکومت.

احکام زکات مهر خانمها

یکی از هموطنان عزیز ما سوال نموده :

آیا مهر زنها که بالای شوهر است زکات دارد؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

چگونگی ادای مهر خانمها قرار ذیل است:

۱- مهر معجل و مقدم را که خانمها بدست آورده اند و تصاحب شده اند و یا اینکه نزد شوهران بطور امانت است و عند الطلب فوراً برایشان می پردازند اگر نصاب و سال را کرده باشد زکات دارد که از هر یک لک افغانی ۲۵۰۰ زکات بدهند زیرا این مال و ملکیت شان است و حکم پول و پیسه نقدی را دارد ، الله تعالی می فرماید:

"خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا" ^۱ از مالهای شان زکات بگیر که مال شان و خود شان پاک شوند.

در زکات دادن پول و پیسه و مبالغ نقدی حکم و حیثیت طلا و نقره را دارد و نصاب زکات آن نیز عینا نصاب زکات طلا و نقره است و مطابق قیمت یکی از آنها پرداخته می شود. اولاً : نصاب نقره ۵۹۵ گرام است در صورتیکه یک سال هجری قمری را تکمیل کرده

^۱ - سورة التوبة، الآية: ۱۰۳.

باشد در بازار قیمت شود و از قیمت اجمالی آن ۲,۵٪ پرداخته شود و این به مصلحت فقراء است نزد جمهور فقهاء، کسی که قیمت همین ۵۹۵ گرام نقره را داشته باشد از پول و پیسه نقد مالک نصاب شمرده می شود. و از هر هزار افغانی ۲۵ افغانی بدهد. ثانیاً: در شرائط کنونی که طلا نیز مروج است نصاب آن ۸۵ گرام میباشد در صورتیکه سال را نیز تکمیل نماید: مثلاً امروز قیمت یک گرام طلا در بازار ۲۳۰۰ افغانی است همین ۲۳۰۰ را $\times ۸۵$ میکنیم که قیمت ۸۵ گرام طلا ۱۹۵۵۰۰ هزار افغانی می شود و کسی که همین مبلغ را داشته باشد و سال را نیز تکمیل کرده باشد بالایش فرض است که زکات آنرا بکشد و بدهد بدون تأخیر که از هر هزار افغانی ۲۵ افغانی می شود، و از هر یک لک افغانی ۲۵۰۰ افغانی زکات می شود یعنی باید ۲,۵٪ پول و پیسه که زکات واجبی دارد بکشد.

۲- اما اگر مهر خانمها مؤخر و مؤجل باشد حکم زکات قرض را دارا میباشد.. اگر شوهر که قرضدار خانم خود است امانت کار باشد و امکان دادن آن وجود داشته باشد در این مهر زکات است، اما اگر قرضدار بد معامله باشد تا آن وقت زکات ندارد که بدست نیاید، وقتیکه بدست آید و حصول شود یکبار زکات همه سالها داده می شود.

۳- اما اگر مهر مؤخر قسمی باشد که در عقد نکاح نوشته شده باشد که در صورت طلاق و یا وفات داده می شود در این صورت

زکات ندارد زیرا مبلغ در ملکیتش قرار ندارد، تا اینکه گرفته و قبضه نشود.

د مېرمنو د مهر د زکات احکام

یوه گران هیوادوال مو پوښتنه کړې ده :

آیا د بنځو مهر چې پر خاوند دی، زکات لري؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

د مېرمنو د مهر ادا کولو څرنگوالی په دې ډول دی:

اولا: مهر معجل او مقدم چې مېرمنو په لاس راوړی وي، د هغوی په ملکیت کې وي او یا دا چې له خاوندانو سره د امانت په توګه وي او له غوښتلو سره یې فوراً ور سپاري، که نصاب/ټاکلي اندازه یې پوره کړې او کال پرې اوښتی وي زکات لري چې له هر یو لک افغانۍ څخه دې ۲۵۰۰ افغانۍ زکات ورکړي ځکه چې دا یې مال او ملکیت دی او د نغدي پیسو حکم لري ، الله تعالی فرمایي:

"خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا" ١ د

هغوى له مالونو څخه زكات واخله چې مال او نفسونه يې پاک شي .

په زكات وركولو كې پيسې او نغدي مبالغ د طلا او نقرې حكم لري او د هغوى د زكات نصاب هم عينا د طلا او نقرې د زكات نصاب دى او له دوى څخه د يوه د قيمت مطابق اجرا كېږي . اولاً : د نقرې نصاب ۵۹۵ گرامه دى په هغه صورت كې چې يو هجري قمري كال يې تكميل كړى وي، په بازار كې دې يې قيمت وشي او د هغه د اجمالي قيمت څخه دې ۲,۵% زكات وركړل شي د جمهورو فقهاء په نزد دا د فقراؤ لپاره مصلحت او بېښكته ده.. هغه څوك چې د نغدو پيسو څخه د ۵۹۵ گرامو نقرې قيمت ولري د نصاب مالك شمېرل كېږي او د هر زر افغانيو څخه دې ۲۵ افغاني وركړي .

ثانياً: په اوسنيو شرائطو كې چې طلا هم مروج ده نصاب يې ۸۵ گرامه دى په هغه صورت كې چې يو هجري قمري كال يې هم پوره كړى وي: مثلاً نن ورځ د يو گرام طلا قيمت په بازار كې ۲۳۰۰ افغانۍ دى همدا ۲۳۰۰ په ۸۵ × كړو چې د ۸۵ گرامو طلا قيمت ۱۹۵۵۰۰ زره افغانۍ كېږي او څوك چې همدا مبلغ ولري او كال يې هم

١ - سورة التوبة، الآية: ۱۰۳ .

پوره كړى وي، پرې فرض دي چې د زكات اندازه يې وباسي او پرته له تاخير وړ يې كړي چې له زر افغانيو څخه ٢٥ افغانى كېږي، او له هر يو لك افغانيو څخه ٢٥٠٠ افغانى زكات كېږي يعنې بايد ٢,٥% پيسې چې واجبي زكات لري وباسي.

٢- اما كه چېرته د مېرمنو مهر مؤخر او مؤجل وي نو بيا د قرض زكات حكم درلودونكى دى، كه چېرته خاوند؛ چې د خپلې مېرمنې قرضداره دى؛ امانتداره وي او د بنځې د مهر د وركولو امكان موجود وي نو په دې مهر كې زكات شته، اما كه چېرته بد معامله قرضدار وي؛ تر هغه وخته پورې زكات نه لري؛ ترڅو مهر په لاس را نه وړي.. كله چې مهر په لاس ورشي او حصول شي؛ نو بيا په يو ځل د ټولو كلونو زكات يې وركول كېږي.

٣- اما كه مهر مؤخر او قسمي وي چې د نكاح په عقد كې ليكل شوي وي چې د وفات يا طلاق په صورت كې وركول كېږي؛ په دې صورت كې زكات نه لري، ځكه چې مبلغ يې په ملكيت كې نه دى.. تر دې چې قبضه او وانه خيستل شي.

حکم رجوع از صدقه و خیرات

یکی از هموطنان عزیز ما سوال نموده:

من برای یکی از دوستانم که همیشه محتاج است خیرات میدهم و چند روز قبل نیز برایش صدقه دادم اما او پشت من گپ میزند می خواهد خیراتی را که برایش داده ام پس بخواهم، چی حکم دارد؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، اما بعد:

پس خواستن صدقه دو حالت دارد:

اولا: اگر صدقه را وعده کرده باشد برای شخص محتاج لیکن تسلیم نکرده باشد و برایش تشخیص شود که محتاج نیست می تواند که صدقه را ندهد و یا اینکه همدست کسی روان کرده باشد و قبل از رسیدن به این شخص آنرا پس بخواهد، این عملکرد جواز دارد.

ثانیا: صدقه که برای مسکین و فقیر مستحق داده شده و تسلیم گردیده خواستن آن جواز ندارد، امام بخاری در کتاب صحیح خود بابتی را تخصیص داده بعنوان: برای کسی جواز ندارد که صدقه و تحفه خود را پس بخواهد: " لا يحل لأحد أن يرجع في هبته

و صدقته^۱، و فقهاء در این اتفاق دارند که پس خواستن صدقه و خیرات حرام و ناروا است.

از اینکه صدقه و خیرات دادن ثواب و فضیلت بی شمار دارد و سبب مغفرت گناهان می شود از خود آداب خاص دارد از جمله:

۱- بهتر است که صدقه به فقیران به شکل سری و خفیه داده شود و در حدیث صحیح آمده حتی که بدست راست داده شود دست چپ احساس نکند، تا اینکه صدقه دهنده در رياء کاری واقع نشود.

۲- منت گذاشتن و یاد کردن آن جواز ندارد و سبب آزار و اذیت صدقه گیرنده می شود، و ثواب از بین می رود.

۳- از صدقه و خیرات خود کدام هدف دنیائی نداشته باشد .

فوائد صدقه دادن و آثار آن در زندگی مسلمان :

علماء در روشنی استنباط از نصوص شرعی که تشویق و ترغیب به صدقه دادن نموده فوائد ذیل را نشاندهی نموده اند:

۱ - صحیح البخاری، (ج ۳، ص ۱۶۴).

- ۱- صدقه و خیرات دادن سبب رفع و دفع بلاها و مصائب میشود و نیز سبب بر آورده شدن حاجات صدقه دهنده می گردد.
- ۲- سبب محو و بخشش و مغفرت گناهان صدقه دهنده میگردد (پاکی او از گناهها).
- ۳- سبب برکت و ازدیاد مال صدقه دهنده میشود.
- ۴- سبب رضایت و خوشنودی الله متعال و فرونشاندن غضب او تعالی میگردد.
- ۵- صدقه سبب غضب و قهر شیطان میگردد.
- ۶- صدقه از عوامل دوستی و محبت و نزدیکی قلبها در بین مسلمانان میگردد.
- ۷- صدقه و خیرات دلالت به صدق و راستی ایمان مسلمان میکند.
- ۸- صدقه و خیرات کلید رزق و روزی صدقه دهنده میباشد و نیز از اسباب نزول باران رحمت در روی زمین میگردد.
- ۹- صدق سبب جلب محبت و دوستی مسلمان در نزد الله متعال و بندگان او می شود.

۱۰- صدقه و خیرات در عمر صدقه دهنده برکت می افزاید.

كتاب حج

در حج فرضی اجازه شوهر لازم نیست

یکی از خواهران سوال نموده که :

استاد سلام علیکم ورحمت الله وبرکاته، آیا شوهرم حق دارد که مرا از رفتن بیت الله شریف منع کند، برادرم که تاجر است می خواهد مرا هم با خود ببرد ؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

در حج فرضی اجازه شوهر شرط نیست و شوهر شرعا حق ندارد که خانم خود را از حج فرضی منع کند.

بر شوهر لازم است که با خانم خود همکاری نماید که حج فرضی را ادا کند.

در حج نفلی اجازه شوهر ضروری است.

کسی که از فرضیت حج منکر است کافر می شود

جناب استاد اگر کسی حج را قبول نکند حکمش چیست؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

انکار کردن حج واستهزاء نمودن به رفتن حجاج به حج کفر است و شخص که این ادعاء را دارد مرتد شده یا توبه کند و یا اینکه احکام مرتد بالایش تطبیق شود، خانمش طلاق شده و از میراث محروم، فامیل و اقارب و همه مردم باید این شخص را معامله مرتد کنند، و حتی در قبرستانی مسلمانان دفن نشود.

منکر شدن از یکی از فرائض اسلام واستهزاء به فرائض واجبات دین مبین اسلام به اجماع علمای امت کفر شمرده می شود، و تکفیر کردن حجاج کرام نیز شخص تکفیر کننده را به کفر می کشاند.

وارد شدن حاجی به مکه بدون احرام

دوستی سوال نموده که :

اگر مسلمان که نیت حج کردن را کرده باشد و به سبب فراموشی و غیره از داخل مکه احرام ببندد چی حکم دارد؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

احرام بستن از میقات از واجبات حج و عمره است، و کسی که نیت حج را دارد باید از میقات شروع کند و احرام ببندد و تلبیه بگوید.

از مکه باز گردد به میقات و احرام نموده و نیت حج را نماید و اگر ممکن نباشد و نتواند از داخل مکه احرام ببندد و نیت حج را نماید و بلائیش دم یعنی خون لازم می‌گردد که در مکه ذبح کند و به فقیران آنجا توزیع کند، زیرا احرام از واجبات حج است و به ترک واجب دم یعنی خون لازم می‌گردد و حشش صحیح میشود، و احرام خود را از داخل مکه ببندد.

بدون احرام وارد مکه شده و نیت حج را هم دارد

مجموعه از دوستان سوال نموده اند که آنها بخاطر ادای حج در مکه داخل شده اند بدون اینکه احرام ببندند آیا بالای شان دم لازم شده؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

احرام بستن از میقات واجب است برای کسی که نیت حج و عمره را کرده است، رسول الله صلی الله علیه وسلم و سلم در

حدیث صحیح متفق علیه فرموده است: "هن لهن ولمن أتى عليهن من غير أهلهن ممن أراد الحج والعمرة، ومن كان دون ذلك فمهله من حيث أنشأ حتى أهل مكة من مكة".^١

این میقاتها برای همان مردمان و برای کسانیست که از این میقاتها میگذرند و از اهل آن شهرها و سرزمینها نیستند برای کسی که قصد حج و عمره را دارد، و کسانی که از این سرزمینها نیستند پس میقات ایشان از میقات اهل آن دیار است و همچنین اهل مکه از همانجا احرام بسته میکنند.

و برای کسانی که نیت حج کردن را دارند جایز و مشروع نیست که بدون احرام بستن از میقاتی که در مسیر راه آنها است و میقات حج و عمره شان پنداشته میشود عبور کنند، کسی که نیت حج و عمره را داشته و بدون احرام از میقات عبور کرده گنهار شده و باید بخاطر جبران آن به میقات برگشته باشد و احرام نموده باشد در صورتیکه کدام عذر مانع برگشتنش شده باشد بخاطر جبران انجام ندادن این واجب بالایش دم لازم است که یک گوسفند را در مکه ذبح نماید و بر فقیران حرم توزیع کند، و نیز توبه نموده از الله متعال بخشش و مغفرت بخواهد.

١ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب الحج، باب مهل أهل مكة للحج والعمرة، رقم الحديث:

(١٥٢٤)، (ج ٢، ص ١٣٤).

آیا قرض داری مانع حج رفتن شده می تواند؟

دوستی سوال نموده که :

اسلام علیکم استاد گرامی بعد از سلام سوال من این است که اگر خداوند متعال بخواهد ان شاءالله حج فرضی میروم وهم کاربار تجارت دارم و پول من بالای مردم پول مردم بالای من است نه قرض مردم را خلاص میتوانم و نه مردم پول من را داد میتواند یعنی معامله ها ما با مردم خلاص نمیشود کدام مشکل دارد؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

قرض داری دران صورت مانع حج شده می تواند که صاحب پول قرض خود را عاجلا بخواهد ومهلت ندهد، وبهتر که انسان قرض دار از صاحب قرض اجازه بخواهد وبه حج برود، خصوصا در حالتی که شما قرار دارید.

فرضیت حج به توبه کردن از گناه ارتباط ندارد

سلام علیکم ورحمت الله وبرکاته، یک سوال داشتم جناب استاد محترم.

یک نفر اگر گناه کرده باشد بسیار زیاد و او شخص حج بیت الله شریف برود برای خداوند متعال از صدق دل توبه بکند و دوباره این کار را انجام ندهد آیا خداوند متعال توبه اش قبول میکند؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

این نظریه غلط است که باید انسان منتظر حج بماند تا اینکه از گناهان توبه کند.

این درست است که حج مسلمان را از همه گناهان پاک می سازد خصوصاً گناهان مربوط به حقوق الله باشد، (والحج المبرور ليس له جزاء إلا الجنة)، حج صحیح و قبول پاداش اش جنت است، حدیث صحیح است.

اما حق انسان را چی مادی باشد و یا معنوی برای او و یا ورثه اش تسلیم دهد و اگر ممکن نباشد به مسکینان و فقیران صدقه کند.

حج کردن از پول وپیسه حرام

دوستی سوال نموده که :

استاد السلام علیکم، دفتر دار یک عضو پارلمان هستم که اکثرا مال و دارائی اش از کمیشن و غصب زمینها بدست آمده و مرا هم با خود حج میبرد آیا قبول کنم؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

به همان گناهان که به حج رفته با آن همه بر میگردد.

الله متعال ذات پاک است و به غیر از مال پول وپیسه وعبادت پاک و حلال حرام را قبول نمی کند.

مسلمان باید حرام را ترک کند بلکه از شبهات نیز دوری جوید.

مال حرام ثواب واجر همه عبادات را کم میکند واز بین میبرد، حتی مسلمان حرام خور دعایش قبول نمی شود.

تنها مسأله حرام خوری و مال حرام را در حج کردن محصور نسازیم بلکه در همه ابعاد زندگی انسان تأثیر سلبی و بد دارد، ومحصور ساختن آن تنها در حج خود را بازی دادن است.

این همه عمومیات است که من بیان کردم، ونمی توانم که مال این برادر عضو پارلمان را حرام بدانم ویا حکم حرام بودن آن را بکنم تنها توضیحات من به اساس خواندن این سوال بوده.

از حج برگشتن شکرانه ندارد

یکی از دوستان از شهر ایبک ولایت سمنگان سوال نموده که :

جناب استاد اسلام علیکم کسی که از افغانستان به حج میاید حج میکند بعد قربانی این مال را که ذبح میکند قربانی گفته میشود یا اینکه شکرانه مولوی صاحب ما گفتند در افغانستان شکرانه گفته میشود حاجی یا بی بی حاجی باید در افغانستان دیگه باید قربانی کند چه قسم؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

در شریعت از حج برگشتن شکرانه ندارد، واگر کسی به نیت مهمانی دوستان مال ذبح می کند جواز دارد.

هیچ دلیل شرعی وجود ندارد که حاجی وقت برگشتن از حج ورسیدن به خانه خود باید مال وگوسفند ذبح کند.

لیکن دروازه مهمانی ها باز است مشروط بر اینکه اسراف و خود نمائی نشود که ثواب حج را کم میکند.

ذبح کردن گاو و گوسفند در راه حاجیان

چند نفر از حاجی های قریه حج رفتند و میایند بعض مردم در راه شان گاو و گوسفند میکشند شما رهنمائی کنید که به مردم برسانم.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

ذبح کردن گاو و گوسفند در راه حاجیان جواز ندارد.

ذبح باید بغیر از دست آوردن رضای الله متعال بنام کسی از مخلوقات جواز ندارد و گناه کبیره شمرده می شود که شریعت آنرا شرک دانسته.

اما ذبح کردن بخاطر مهمانی و مهمان نوازی مردم و یا صدقه دادن مشروع و کار خوب است.

حکم رشوت دادن به کارمندان حج و اوقاف

یکی از دوستان از شهر ایبک ولایت سمنگان سوال نموده که :

شخصی بخاطر ادای حج فرضی در قرعه کشی دولت ثبت نام نموده بود، اما نامش در قرعه کشی نبرآمد بعدا کارمندان حج اوقاف پول و رشوت داده دوباره نامش در لیست حجاج شامل گردید، آیا از نگاه شرعی آمدن این شخص در حج فرضی چه حکم دارد یعنی حجتش درست است؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

درین شکی نیست که حج عبادت بسیار مهم و یکی از ارکان اسلام است و بالای کسی فرض است که قادر باشد و استطاعت داشته باشد و کسی که نامش در لیست ثبت نشود از طرف وزارت حج و اوقاف معذور شمرده می شود و اگر در حج رفته نتواند گنهیگار شمرده نمی شود زیرا چاره ندارد، لیکن اگر رشوت دهد به کارمندان و مامورین و نامش در لیست ثبت شود و حج کند و حق کدام برادر مستحق دیگر را تلف نکرده باشد درین صورت حجتش قبول می شود گنهیگار شمرده نمی شود تنها کسی گنهیگار است که رشوت گرفته.

اما اگر در صورت رشوت دادن و حق تلفی کسی دیگری فرضیت حج این برادر ساقط می شود لیکن ثوابش کم می شود

زیرا دو گناه کرده یکی رشوت داده، دوم اینکه حق کسی دیگری را تصاحب کرده.

محرم داشتن شرط فرضیت حج خانمها است

یکی از دوستان سوال نموده که :

یک خانم همراهی برادر شوهر خود حج رفته میتواند؟ من قبل از شما از امام مسجد ما پرسیدم آنها گفتن جواز دارد.

اما برایم دلیل هم نگفتن اما گفتن اگر خلوت نباشد جواز دارد چون در آنجا خلوت نیست حتی در طیاره هم خلوت نیست.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

خانمهای مالدار که محرم ندارند بر آنها حج فرض نیست، لیکن احتیاطاً می توانند کسی را به عوض شان به حج روان کنند .

و نظر به قول راجح فقهاء چون رفتن به حج یک سفر نسبتاً طولانی و پیچیده است که مشکلات خود را دارد و خانمان که نیت حج کردن را می کنند به محرم اشد ضرورت دارند و آن محرم باید عاقل، بالغ، ثقه و امانت کار باشد زیرا نگهداری خانمها از وقوع به مشکلات و ضایع شدن یک امر بسیار مهم و ضروری است، وجود

محرم شرط فرضیت حج است برای خواهران و بدون محرم بالای شان حج فرض نیست لیکن احتیاطاً می توانند کسی را به حج روان کنند که بعوض شان حج کند بشرط که این شخص حج فرضی خود را قبلاً ادا کرده باشد، و مصارف حج را برایش بدهد.

و اگر خانمی بدون محرم حج کند فرضیت حج او ساقط می شود و حجه قبول می شود لیکن گنهگار شمرده می شود زیرا بدون محرم سفر کرده، و در حدیث صحیح رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده که زن به الله متعال و روز آخرت ایمان دارد سفر نکند مگر به همراهی محرم خود.

و برادر شوهر محرم نیست، با برادر شوهر حج رفتن بمعنای این است که با نا محرم حج رفته.

و این مولوی صاحب محترم که برای شما جواز داده حج رفتن زن با نا محرم را باید بداند که سفر حج، سفر یک روزه نیست، یک سفری طولانی است که مشکلات خود را دارد تنها محرم می تواند که به خانمها درین سفر رسیدگی کند، تنها رفت و آمد در طیاره مطرح نیست بلکه رفتن به منی، مزدله، عرفات، جمره زدن، طواف کردن، رفت و آمد از منی به مکه همه سفر شمرده می شود که کار آسان نیست.

فرضیت حج به استطاعت مالی و بدنی تعلق دارد نه به عمره کردن

یکی از دوستان سوال کرده که آیا درست است که کسی عمره کند بالایش حج فرض می گردد؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

حج و عمره دو عبادت جداگانه و مستقل است ، زیرا حج یکی از ارکان اسلام است و بالای کسی فرض است که استطاعت و توان مالی و بدنی داشته باشد و خانمهای که محرم داشته باشند در حالیکه عمره سنت است و کسی که عمره کند بالایش تا آن وقت فرض نیست که توان مالی و بدنی نداشته باشد.

وقوف عرفه رکن اساسی حج است

استاد سلام عصرتان بخیر، اگر کسی در مراسم حج مریض شود که به عرفات رفته نتواند باید چی کند؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

اگر حاجی در روز نهم به عرفات نرود و وقوف را عرفه انجام ندهد حجش قبول نمی شود.

اگر کسی به عرفات نرود حتی برای یک ساعت حاجی گفته نمی شود، و باید در سال بعدی دوباره به حج برود.

حج عبارت از رفتن به عرفات است، عرفات رفتن رکن حج است. حج بدون این رکن ناتکمیل است.

باید مریض توسط آمبولانس به عرفات برده شود، اگر در عرفات نرود حجه نمی شود، حتی اگر برای یک ساعت هم در عرفات در روز نهم ذی الحجه که روز عرفه است سپری کند حجه می شود.

همه ارکان و فرائض حج وقت دارد بغیر از رکن عرفات.

قربانی حج باید داخل مکه ذبح شود

یکی از حاجی صاحبان هموطن ما که برای ادای مناسک حج در مکه مکرمه بسر میبرد سوال نموده:

آیا قربانی را که در حج میکنیم جایز است که قیمتش را به کابل روان کنیم که در آنجا شود؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

قربانی حج (هدی) نامیده می شود که باید داخل حدود حرم
مکی ذبح شود و باکی ندارد که گوشت آن خارج حرم توزیع شود.

حکم شب گذرانی و مبیت در مزدلفه

آیا وقوف در مزدلفه واجب است یا سنت ؟ و بالای تارک اش
چیست؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

مبیت و شب گذرانی مزدلفه نزد جمهور واجب و در مذهب
حنفی سنت است.

راجح این است که اگر کسی از حاجیان مبیت و شب گذرانی
مزدلفه را قصدا ترک کند بالایش دم واجب می شود، و اگر در
مزدلفه جای نداشته باشد و یا مریض و عذر داشته باشد و مبیت را
ترک کند بالایش دم لازم نیست.

بوسیدن (الحجر الأسود) مستحب است

یکی از دانشمندان محترم سوال نموده :

در مورد بوسه کردن سنگ حجرالاسود معلومات میخواستم که سنت است یا واجب است ثواب دارد بوسه کردن آن یانی این سوال واقع شده یک نَفَر میگوید هیچ مفهوم ندارد لطفا معلومات ارایه نمایید؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

بوسیدن سنگ " الحجر الأسود " یعنی سنگ سیاه ثواب واجر دارد و مستحب است بر حاجیان و کسانی که برای ادای مناسک حج فرضی و یا نفلی و یا وعمره در المسجد الحرام و کعبه مشرفه میروند و یا اینکه در آنجا اقامت دارند که هنگام طواف کردن این سنگ را ببوسند در طواف فرضی و نفلی بشرطیکه مزاحم به مردم نشوند و سبب آزار و اذیت دادن به دیگران نکردند .. در صورتیکه بوسیدنش ممکن نباشد به سبب ازدحام بی حد می تواند تنها اشاره کند با دست خود و " الله أكبر " بگوید.

عمره تکراری از مسجد التنعیم

یکی از خواهران هموطن ما که در جمع حاجیان وارد مکه شده سوال نموده:

استاد محترم میخوایم در باره عمره کردن معلومات بدهید که چند تا عمره کرده میتوانیم ما یک روز بعد عمره میکنیم ولی بعض علماء اینجا می گویند که یک عمره کافی است باید شما طواف کنید چراکه از عمره شما طواف زیاد ثواب دارد .. خداوند شمارا اجر بدهد به امیدجواب شما؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

فقهاء عمره تنعیم را از داخل مکه مکرمه خاص به عائشه رضی الله عنها دانسته اند و تکرار کردن عمره را بخود و یا به کسی دیگر در یک سفر مکروه و بدعت دانسته اند.

زیرا تکرار نمودن عمره در یک سفر نه از رسول الله صلی الله علیه وسلم ثابت است و نه هم از یاران او صحابه کرام و نه هم از تابعین.

البته فقهاء از این امر آنانی را مستثنی نموده اند که امکانات خارج شدن از مکه را ندارند و از کشورهای خارج وارد مکه شده اند و بعضی بعضی اقارب شان عمره می نمایند .

وحجاج کرام وزائرین بیت الله الحرام هنگامیکه می خواهند عمره نمایند می توانند که از میقات السبیل الکبیر در شهر طائف و یا میقات ذوالحلیفه در مدینه منوره احرام ببندند و نیت عمره را نمایند.

از عبادات مهمی که در المسجد الحرام انجام داده می توانند طواف نمودن به کعبه مشرفه، تلاوت قرآن کریم، نماز های نفل، دعاء نمودن، و از همه مهمتر ادای نمازی فرض با جماعت در المسجد الحرام که یک نماز ثوابش معادل صد هزار نماز است.

در ترک نمودن مبییت منی چی لازم می شود؟

مولوی صاحب سوال میکند که همسرش اشد تکلیف دارد حتی در نماز سجده کرده نمیتواند، جمره کبری را انجام داده و امروز را اگر بجمره نرود چی میشود؟

و همچنان مبییت در مینا را که دیشب بود جهت عذر نتوانستند شب تیرکنند؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

در مبییت و شبگذرانی منی و کالت و نیابت هم نیست اما اگر قصدا ترک کند باید یک یا دو خوراک طعام صدقه کند

ليكن در جمره زدن نیابت جایز است که کسی را وکیل بگیرد.

حج اکبر روز دهم ذی الحجه است (روز اول عید اضحی)

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

اصلا حج اکبر "یوم الحج الأكبر" روز دهم ذی الحجه که یوم النحر هم نامیده می شود روز اول عید الاضحی است زیرا در این روز بیشترین اعمال حج مثل جمره زدن، قربانی، طواف حج، سعی بین صفا و مروه، تراشیدن و یا کم کردن موی انجام داده می شود.

اما اینکه اگر روز جمعه و عرفه تصادفا در یک روز بیاید حج اکبر نامیده می شود درست نیست و یک برداشت غلط است.

در حدیث صحیح در سنن ابو داود از عبد الله بن عمر رضی الله عنهما چنین روایت شده است: "أن رسول الله صلى الله عليه وسلم وقف يوم النحر في الحجة التي حج فيها فقال: أي يوم هذا؟ فقالوا: يوم النحر، فقال: هذا يوم الحج الأكبر".^۱

^۱ - سنن أبي داود، كتاب المناسك، باب يوم الحج الأكبر، رقم الحديث: (١٩٤٥)، (ج ٢، ص ١٩٥).

رسول الله صلى الله عليه وسلم در روز دهم ذى الحجه كه يوم النحر ناميده مى شود ايستاد شد واز صحابه كرام سوال نمودند كه اين کدام روز است ؟ گفتند يوم النحر يعنى روز عيد قربان، ايشان فرمودند كه اين روز حج اكبر است.

الله متعال در قرآن كريم فرموده است: "وأذان من الله ورسوله إلى الناس يوم الحج الأكبر".^١

در اين روز كه عبارت از روز عيد اضحى ، روز قربانى است اعلان براءت مى شود از جانب الله متعال ورسولش صلى الله عليه وسلم از مشركين وشرک آنها.

نيابت و توكيل در شيطان زدن

حاجى صاحب سوال ميکند كه همسرش اشدا تكليف دارد حتى در نماز سجده كرده نميتواند، جمره كبرى را انجام داده و امروز را اگر بجمره نرود چى ميشود؟

و همچنان مبیت در منى را كه ديشب بود جهت عذر نتواستند شب تيرکنند ؟

^١ - سورة التوبه: ٣.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

زیرا رفتن حاجیان مسن و معذور شاید در جمرات خطر داشته باشد، و شریعت ما یسر و آسانی را می پسندد و برای شان اجازه و کیل گرفتن را داده و هیچ مانع شرعی نیست، حتی بسیاری از فقهای معاصر جمره زدن را قبل از زوال آفتاب هم جواز دادند تا اینکه در نتیجه ازدحام در جمره زدن خسارات جانی رخ ندهد.

همکاری با نهادی های دعوتی از عمره و حج نفلی بهتر است

دوستی سوال چنین سوال نموده :

آیا ثواب عمره رفتن بهتر است یا سپردن پول و مصارف آن در راه های خیر .. چون بعض کسان هر سال عمره میروند؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

در این شکی نیست که ثواب و فضیلت همکاری مالی با نهاد های خیری و دعوتی بیشتر است از عمره و حج نفلی.

زیرا همان پول و پیسه و همکاری مالی را که مسلمان به نهاد های خیری، دعوتی و کفالت و سرپرستی ایتمام میدهد عبادتی است که فایده و نفعش متعدی مییابد .

اما ثواب حج وعمره نفلی ثوابش تنها به خود همان شخص عبادت کننده بر میگردد.

لهذا بهتر واولی وافضل وبهتر این است که تاجران محترم به عوض تکرار نمودن عمره هرسال پول وپیسه ومصارف آنرا به نهادی های خیری ودعوتی بسپارند تا اینکه در جهت حل مشکلات هموطنان بی بضاعت ما رسیدگی گردد، نیز همکاری مالی با برنامه های دعوتی ، تربیتی وتعلیم از عبادات نفلی مثل حج نفلی وعمره کرده بهتر است.

راه های خیر وثواب رسانی وکسب اجر ونزدیک شدن به الله متعال متنوع است تنها در رفتن به عمره نیست وحج نفلی نیست.

رفتن به مدینه منوره بخشی از واجبات حج نیست

سلام علیکم استاد محترم برکت الله از سعودی بشما سلام عرض میدارم بعد از احترام، سوال دارم در مورد رفتن مدینه منوره آیا رفتن به مدینه از جمع ارکان حج فرضی میباشد یا خیر؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

رفتن به مدینه منوره بخش از اعمال و مناسک و ارکان و واجبات و مستحبات حج نیست، لیکن نماز خواندن در مسجد نبوی ثواب زیاد دارد.

اعمال و مناسک حج همه در مکه مکرمه انجام داده می شود و هیچ یکی از آن در خارج مکه انجام داده نمی شود.

لیکن رفتن در مدینه منوره و نماز خواندن در مسجد نبوی شریف فضیلت و ثواب زیاد دارد و یک نماز در مسجد نبوی به اندازه یکهزار نماز ثواب دارد و در حدیث صحیح ثابت است.

نیز با وضوء رفتن در مسجد قباء و نماز خواندن در آن مسجد به اندازه عمره کردن ثواب و فضیلت دارد.

اما اینکه حاجی حتما چهل نماز را در مسجد نبوی بخواند ثابت نیست می تواند چهل و یا بیشتر و یا کمتر بخواند نظر به وقت و مدت بقای خود در مدینه منوره.

و همچنان رفتن در اماکن و معالم تاریخی مدینه مباح است و مسلمان را با تاریخ اسلامی و قهرمانیهای وقت رسول الله صلی الله علیه و سلم و صحابه کرام آشنا می سازد و به تقویه ایمانش اثر دارد، و مسلمان که شوق و رغبت رفتن به مدینه رسول الله صلی الله علیه

وسلم را دارد دلالت به ایمان قوی او می کند، اما تنها تبرک کردن به قبر و مقبره در آنجا کار مخالف شریعت و نادرست است.

عمره رمضان معادل با همسفر بودن حج با پیامبر اسلام است

یکی از دوستی عزیز و محترم سوال خود را چنین نوشته کرده:

سلام علیکم مولوی صاحب محترم آیا در فضیلت عمره در رمضان و غیر رمضان فرق است یا خیر؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، وبعد:

بلی ثواب عمره رمضان بیشتر و زیاد تر است و مساوی به ثواب همسفر بودن در حج با رسول الله صلی الله علیه وسلم است و در حدیث صحیح که عبد الله بن عباس رضی الله عنهما روایت کرده که: «أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَامْرَأَةٍ يُقَالُ لَهَا: أُمُّ سِنَانٍ: "مَا مَنَعَكَ أَنْ تَكُونِي حَجَّجْتِ مَعَنَا؟" قَالَتْ: عَرَضَ لِي عَارِضٌ، فَقَالَ: فَإِذَا جَاءَ رَمَضَانُ فَاعْتَمِرِي، فَإِنَّ عُمْرَةَ فِيهِ تَعْدِلُ حَجَّةً مَعِي" ١.

١ - أخرجه مسلم في صحيحه، كتاب الحج، باب فضل العمرة في رمضان، رقم الحديث: (١٢٥٦)،

(ج ٢، ص ٩١٧).

رسول الله صلى الله عليه وسلم از صحابه كه به نام ام سنان سوال كرد كه چرا همراهى ما حج نكردى او گفت كه برايم مانعى عارض شد كه نتوانم با شما حج كنم، آنحضرت صلى الله عليه وسلم فرمودند كه: وقت كه ماه رمضان بيايد عمره كن زيرا عمره رضىانى مساوى با حج كردن با من است.

وعمره در هر صورت فضيلت و ثواب دارد و در حديث صحيح رسول الله صلى الله عليه وسلم فرموده اند كه: " العمرة إلى العمرة كفارة لما بينهما والحج المبرور ليس له جزاء إلا الجنة" ^١ ثواب عمره اين است كه هر عمره سبب مغفرت كناهان انسان مى شود تا به عمره ديگر، و حج قبول شده ثواب داخل شدن در جنت است.

وصلى الله تعالى على خير خلقه محمد وعلى آله وأصحابه أجمعين.

١ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب الحج، باب وجوب العمرة وفضلها، رقم الحديث: (١٧٧٣)، (ج ٣، ص ٢).

فقط پول ازدواج را دارد آیا حج بالایش فرض شده است؟

یکی از برادران محترم هموطن ما از ولایت بلخ نیز سوال

نموده:

استاد محترم یک اندازه پول جمع کردم اول حج ضرور است و یازن گرفتن همین قدر پول دارم یکی از هردو میشود؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

این مسأله یکی از مسائل شرعی مهم است که بسیاری از مرم سوال می کنند، زیرا حج یکی از ارکان اسلام است و بالای کسی فرض است که توان و استطاعت رفتن به حج را از نظر مالی و جسمی داشته باشد، نیز از دواج یک امر لازم و ضروری است که ایمان مسلمان بعد از ازدواج تقویه می شود و دینش تکمیل می گردد، و بسیاری از مردم در صورت عدم ویا تأخیر ازدواج در فتنه واقع می شوند.

درین صورت فقهاء فرموده اند که اگر انسان بالای نفس خود حاکم نباشد و خوف این برود که در فتنه و فحشاء واقع می شود درین صورت به این مال فورا ازدواج کند ولو که حج کردن را برای چند سال دیگر به تعویق بیندازد، زیرا این امر مهم است که دین وایمانش متزلزل نشود و در حرام واقع نگردد زیرا رسول الله صلی

الله عليه وسلم امر نموده اند که کسی توان ازدواج را داشته باشد باید ازدواج و عروسی کند: "من استطاع منكم الباءة فليتزوج.."!

اما اگر کسی بالای نفس خود حاکم باشد و بیم آن نرود که در فتنه واقع می شود درین صورت حج فرضی را ادا کند و رکن مهم است را بجا بیاورد و بعد ازان در فکر عروسی شود زیرا حج کردن بر علاوه ازینکه فرض و رکن اسلام است در زندگی انسان تأثیرات بسیار ایجابی و مثبت بار میاورد، و درین صورت بدون تأخیر در فکر حج رفتن شود.

شروط نیابت در حج

یک برادر از علاقمندان این صفحه فیسبوکی چنین سوال نموده است:

استاد محترم آیای ک شخص میتواند در حج وکیل بگیرد خود شخص پول دارد اما توان رفتن و آمدن را ندارد؟

١ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب النكاح، باب قول النبي صلى الله عليه وسلم: من استطاع منكم الباءة فليتزوج، لأنه أغض للبصر وأحصن للفرج وهل يتزوج من لا أرب له في النكاح، رقم الحديث: (٥٠٦٥)، (ج ٧، ص ٣).

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

شرط حج کردن بعوض دیگران این است که وکیل اول حج فرضی خود را کرده باشد. در حدیث صحیح رسول الله صلی الله علیه وسلم ف برای یک صحابی که به نیابت از شبرمه نام حج می‌کرد و میگفت: "لیک عن شبرمه" فرمودند: حججت عن نفسک قال: لا. قال: حج عن نفسک ثم حج عن شبرمه "۱ آیا حج فرضی خود را ادا کردی، گفت نی حج نکردم، فرمود: اول حج کن برای خود وبعد از آن بعوض شبرمه نام.

_ اگر حج فرضی خود را نکرده باشد این حج برای خودش محسوب می شود نه برای کسی او را توکیل کرده و پول داده.

_ باید کسانی که مریض و ضعیف هستند برای حج نیابتی اشخاصی را انتخاب کنند که قبلا حج کرده باشند و امانت کار باشند و فرائض و واجبات و ارکان حج را بدانند.

_ تنها عمره کردن کفایت نمی کند که بعوض کسی دیگری به حج برود.

۱- سنن أبي داود، كتاب المناسك، باب الرجل يحج عن غيره، رقم الحديث: (۱۸۱۱)، (ج ۲، ص ۱۶۲).

کسی که حج فرضی خود را نکرده باید بعوض کسی حج
نرود.

از کابل عمره می رود از کجا نیت کند؟

یکی از خواهران چنین سوال نموده:

ما از کابل بخاطر ادای عمره میایم از کجا باید نیت عمره را
کنیم؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

کسانی را که الله متعال توفیق ادای عمره را نصیب نموده و از
کابل روانه اماکن مقدسه می شوند باید:

۱- از خانه غسل نموده و ناخنهای شانرا بگیرند و سنتهای
فطرت را بتراشند.

۲- در خانه و یا میدان هوای کابل احرام ببندند.

۳- تنها چپک را بپوشند و از پوشیدن بوت خود داری کنند.

۴- لباسهای داخلی نپوشند، تنها به لباس احرام اکتفاء کنند
در غیر آن احرام شان نمی شود.

۵- می توانند که هنگام حرکت کردن طیاره شان نیت عمره را نمایند " اللهم ليك عمرة " را بزبان بیاورند، البته در محاذات یا برابری میقات جای نیت است که از طرف کارمندان و خدمه طیاره خبر داده می شود لیکن بهتر این است که هنگام حرکت نیت کنند که اگر فراموش کنند و یا بخواب بروند قبلا نیت میداشته باشند.

۶- در حالت احرام از عطر زدن، گرفتن ناخن، کندن و تراشیدن موهای بدن، جدال و دشنام دادن، همبستری بپرهیزد.

۷- بهتر است که خانمها نقاب نداشته باشند تنها حجاب داشته باشند و روی شانرا نپوشانند و اگر با مردان نا محرم روبرو می شدند در این حالت روهای شانرا بپوشانند.

تقبل الله منا ومنكم صالح الأعمال.

عمره کردن سبب فرضیت حج نمی شود

برادر محترم ما چنین سوال نموده:

اگر کسی توان رفتن به عمره را داشته باشد و توان حج فرضی راه ندارد، آیا حج فرضی بالایش واجب میشود؟ این مسله دربین عوام عام شده و اکثرا از عمره رفتن منع میکنند؟

در عین حال برادر محترم ما عزت الله حبیبیان از ولایت هرات
چنین سوال نموده:

چند روز قبل با یک تن از حضرات معمم بحثی داشتم که
البته نظر ایشان مورد قبول من نبود و نپذیرفتم و ایشان مرا تا به
کابل چلنج دادند و آن اینکه.

ایشان می گفتند اگر کسی به عمره برود، حج بالایش فرض
می شود.

ولی من خلاف نظر ایشان بودم و گفتم که شاید بعد از عمره
شرایط فرضیت حج را تکمیل نکند، وانگهی مصارف حج از عمره
بیشتر است و کسی که به عمره رفت لزوماً حج بالایش فرض نمی
شود ولی ایشان می گفتند نخیر فرض میشود.

حال قضاوت را به شما می گذارم و نیز در زمینه طالب
معلومات هستم.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

حج و عمره دو عبادت جداگانه و مستقل است ، زیرا حج یکی
از ارکان اسلام است و بالای کسی فرض است که استطاعت و توان
مالی و بدنی داشته باشد و خانمهای که محرم داشته باشند در

حالی که عمره سنت است و کسی که عمره کند بالای ایش تا آن وقت حج فرض نیست که توان مالی و بدنی نداشته باشد.

در عین حال عمره کردن حج فرضی را از ذمه مسلمان ساقط نمی سازد :

حج یکی از ارکان اسلام است و بالای مسلمان فرض است در صورتیکه استطاعت و توان رفتن مالی و بدنی را داشته باشد در حالی که عمره سنت است، و اگر کسی بارها عمره هم بکند حج فرضی اش ساقط نمی شود، زیرا حج عبادت مستقل است و عمره عبادت مستقل.

حج و عمره هر دو عبادتهای است که وجه مشترک دارند که در هر دو احرام بستن، طواف به کعبه، سعی بین صفا و مروه رکن است، اما فرق این است که در حج یک رکن اساسی یعنی وقوف عرفات است که در عمره نیست، و در عین حال حج در روزهای معین ادا میگردد در ماه ذی الحجه و وقوف عرفات در روز نهم این ماه میباشد اما عمره در هر وقت از سال ادا می شود.

از شروط اساسی فرضیت حج این است:

- ۱- مسلمان بودن ۲- آزادی ۳- عاقل بودن ۴- بالغ بودن ۵-
- استطاعت، یعنی مصرف رفت و آمد را داشته باشد، مریض نباشد که مانع رفتنش شود، و در راه مشکل هلاک شدنش نباشد..

و شرط ششم برای خانمها این است که محرم داشته باشند در سفر حج و در صورتیکه محرم نداشته باشند حج بالای شان فرض نیست.

سفر عمره مهر خانمها شده می تواند نه سفر حج

یکی از خواهران هموطن ما از ولایت غزنی سوال نموده:

آیا یک دختر میتواند در حق مهر خود ادای مناسک عمره را بگذارد زیرا من در خانواده زندگی میکنم که شرائط اقتصادی سخت ما اجازه عمره کردن را نمی دهد لیکن بسیار شوق و علاقه دارم که عمره کنم، واگر خواست خداوند باشد و مرا شوهر صالح نصیب کند این شرط را بگذارم که مرا عمره ببرد و همین حق مهر من باشد؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، اما بعد:

در شریعت مانع وجود ندارد، جایز و مشروع است که دختران و خانمان در حق مهر خود مهر معجل و فوری و یا مهر مؤجل و مؤخر ادای مناسک عمره را نوشته کنند، زیرا در حدیث صحیح متفق علیه ثابت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم مهر یک

صحابیه را بر شوهرش حفظ و تعلیم بعض سوره های از قرآن کریم گذاشتند:

فقد ثبت في الصحيحين من حديث سهل بن سعد. أن النبي صلى الله عليه وسلم زوج رجلا من أصحابه بامرأة علي ما معه من القرآن^١.

قابل یاد آوری میدانم که تنها شرط ماندن عمره در مهر جایز است نه شرط ماندن حج، زیرا مناسک حج یکی از ارکان و فرائض دین مبین اسلام میباشد که توانایی بدنی و مالی خود شخص در آن شرط است.

دعاء میکنیم که الله متعال آرزوی این خواهر محترمه ما را متحقق و بر آورده سازد و شوهر صالح نصیبتش گرداند که حتی بدون شرط ماندن در مهر او را برای ادای مناسک عمره ببرد.

١ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب النكاح، باب تزويج المعسر، رقم الحديث: (٥٠٨٧)، (ج ٧، ص ٦).

احرام بستن از میقات از واجبات حج و عمره است

دوستی سوال نموده که :

اگر مسلمان که نیت حج کردن را کرده باشد و به سبب فراموشی و غیره از داخل مکه احرام ببندد چی حکم دارد؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

احرام بستن از میقات از واجبات حج و عمره است، و کسی که نیت حج را دارد باید از میقات شروع کند و احرام ببندد و تلبیه بگوید.

از مکه باز گردد به میقات و احرام نموده و نیت حج را نماید و اگر ممکن نباشد و نتواند از داخل مکه احرام ببندد و نیت حج را نماید و بالایش دم یعنی خون لازم می‌گردد که در مکه ذبح کند و به غریبان توزیع کند، زیرا احرام از واجبات حج است و به ترک واجب دم یعنی خون لازم می‌گردد و حش صحیح میشود، و احرام خود را از داخل مکه ببندد.

مسافری که وارد جده شده از کجا احرام ببندد؟

یکی از دوستان محترم سوال نموده:

یک فامیل از دوستان ما از کابل به جده به نیت ملاقات و دیدار واحوالیری دوستان میایند، و در بین شان شخص مریض هم است فعلا نیت عمره را ندارند اما اگر بخواهند که بعدا مناسک عمره را ادا کنند از کجا احرام ببندند؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

در صورت که نیت ادای مناسک عمره را از کابل نکرده باشند می توانند در شهر جده دوستان شان را ببینند وملاقاتها ودید وادید شانرا تکمیل نمایند ودر مرحله بعدی اگر خواسته باشند که عمره کنند از جای اقامت شان غسل نموده واحرام ببندند وبه طرف بیت الله الحرام حرکت کنند ولبیک بگویند: " لبيك اللهم لبيك، لبيك لا شريك لك لبيك إن الحمد والنعمة لك والملك لا شريك لك"، در حدیث صحیح که عبد الله بن عباس رضی الله عنهما وقت که مواقیت احرام را ذکر نمود فرمود: " ومن كان دون ذلك: فمن حيث أنشأ، حتى أهل مكة من مكة " ۱ کسانی عمره ویا حج می کنند

۱ - أخرجه البخاري في صحيحه، كتاب الحج، باب مهل أهل مكة للحج والعمرة، رقم الحديث:

(١٥٢٤)، (ج ٢، ص ١٣٤).

و در این مواقیت قرار ندارند از جای که هستند احرام ببندند و اهل مکه از مکه احرام ببندد.

اما اگر از کابل آمده باشد و نیت عمره را کرده باشد در این صورت بالایش واجب است که از میقات که همانا قبل از رسیدن به جده است در هوا و یا در میدان هوایی کابل احرام ببندد اما اگر چنین نکرده باشد از جده و یا مکه احرام ببندد و یک گوسفند را فدیة نموده و ذبح کند و به فقرای مکه توزیع نماید و مناسک عمره اش درست می شود.

جهاد خانمها حج و عمره است

دوستی از کابل چنین سوال نموده:

جهاد زن چطور است و حکمش؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

در حدیث عائشه رضی الله عنها ثابت که فرموده اند: قلت یا رسول الله هل علی النساء من جهاد؟ قال: "نعم، علیهن جهاد لا قتال

فيه: الحج والعمرة^١ از رسول الله صلى الله عليه وسلم سوال نمودم که آیا بالای زنان جهاد است؟ ایشان فرمودند که بالای آنها جهادی است که در آن جنگ نیست و آن حج وعمره است.

حکم خرید و فروش سهمیه حج

یکی از دوستان از شهر کابل چنین سوال نموده:

که یو وکیل با بل کوم شخص دحج لپاره سهمیه اخیستی وی یا یو سوک خپله سهمیه چی قرعه کشی کی یی راوتلی وی او بیا همغه شخص بنا په زینی مجبوریتونو یا دگتی او مفاد په خاطر خرسوی د خپل دولتی قیمت نه په گته ایا ددی اخیستل خو کوم شرعی موانع لری یا خو داخیستونکی حج ته کوم نقصان نه رسوی

مثلاً. زینی وکیلان یی خرسوی او زینی خلک چی بی وسه شوی وی یا داردو عسکر دشهید په نامه ورته

١ - أخرجه أحمد في مسنده، الملحق المستدرک من مسند الأنصار بقية خامس عشر الأنصار، مسند الصديقة عائشة بنت الصديق رضي الله عنها، رقم الحديث: (٢٥٣٢٢)، (ج٤٢، ص١٩٨).

ورکری شوی وی بیایی و اصلی قیمت نه په گته
خرسوی

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

خرید و فروش سهمیه حج که به اساس قرعه کشی تعیین
شده حرام است.

حج بیت الله الحرام رکن پنجم اسلام است و بر مسلمانی فرض
است که استطاعت و توان مالی و بدنی داشته باشد و نامش توسط
قرعه و به هر اساس که جهت‌های تنظیم کننده حج لازم می بینند
ظاهر شود، و اگر ظاهر نشود حج بالایش فرض نیست، اما خرید
و فروش سهمیه حج که در قرعه کشی تعیین می شود جواز ندارد:

اولاً: قرعه از جمله مال و اشیایی نیست که خرید و فروش شود
در شریعت و در عرف مردم.

ثانیاً: خریدار اصلاً مستحق نبوده زیرا قرعه این سهمیه را
برایش تعیین نکرده.

ثالثاً: کسی که میداند که این کار حرام است باز هم این
سهمیه را می خرد و به حج می رود گنهگار می شود لیکن فریضه
حج از گردنش ساقط می شود نزد جهمور فقهاء.

رابعاً: اما اگر خریدن این سهمیه به نادانی باشد حکم حرام بودنش را ندانسته و یا به فراموشی خریده حج خریدار قبول می شود و گنہگار هم نمی شود زیرا در شریعت جهل و نادانی و فراموشی عذر است.

خامساً: برای فروشنده سهمیه حج که در قرعه نامش ظاهر شده و یا وکیل صاحبان پارلمان که این سهمیه ها را بدست آورده اند جواز ندارد که از پول و پیسه فروش این سهمیه های حج استفاده کنند بلکه این پولها حرام است، وبالای شان واجب است که این پولها را برای خریداران مسترد کنند، و اگر احیاناً نمی شناسند به فقیران و مساکین روی بازار و یا مهاجرین که بازگشت کرده اند توزیع کنند که ثوابش به مالکان اصلی این پولها برسد.

هنگام طواف بی وضوء شده چطور کند؟

یکی از هموطنان عزیز ما سوال نموده:

اگر یک حاجی یا معمر در وقت طواف کردن که دو و یا سه دوره از طواف را گشته باشد و بی وضوء گردد باید چی کند طواف را ادامه دهد و یا خیر؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

طواف عبادتی است که در با وضوء و با طهارت بودن شرط است، کسی که هنگام طواف نمودن به کعبه مشرفه بی وضوء میشود فوراً طواف را قطع کند و از مسجد خارج شود بخاطر تجدید وضوء، و بعد از تجدید وضوء بهتر است که طواف را از سر آغاز کند و این مذهب فقهای مالکی و حنبلی است، اما فقهای مذهب حنفی و شافعی به این نظر هستند که طواف را از همان دوره و شوط آغاز کند که همانجا قطع کرده بود.

بنده فقیر این را ترجیح میدهم که بعد از تجدید وضوء طواف را از سر آغاز کند تا اینکه با اطمینان کامل و برائت ذمه خود عبادتش را انجام دهد.

د مری د مال خخه د هغه پر خای د حج تر سره کول خه
حکم لری؟

د درنو مینه والو خخه یو ورور په خپله پوښتنه کې
لیکلي ؤ چې:

خه موده وړاندې زما د خپلو خپلوانو خخه یو تن
وفات شو؛ نو آیا اوس دا زما لپاره روا دي چې زه د هغه

له مال خخه وکالتاً د هغه لپاره د حج فريضة تر سره کړم؟

جواب: په دې اړه زموږ فقهي ائمه مختلف نظريات لري چې دلته د هغوی نظريات په لنډه توگه له تاسو درنو لوستونکو سره شريک کړو.

د امام شافعي او امام احمد بن حنبل (رحمهما الله) نظر:

د امام شافعي او امام احمد بن حنبل (رحمهما الله) په مذهب کې په دې اړه راغلي دي چې:

که چېرې يو مسلمان په داسې حال کې وفات شي چې د حج فريضة تر بڼه پاتې شوې وي (که څه هم چې اصلي لامل يې کسالت يا تنبلی وي او يا کوم بل داسې لامل وي) او مال او شتمني هم ولري؛ نو په دې صورت کې که څه هم چې وصيت يې کړی وي يا يې نه وي کړی، دا پرې فرض ده چې د هغه پر ځای بايد د خپلو خپلوانو خخه يې يو تن دهغه لپاره د حج فريضة تر سره کړي (او دا ځکه چې مرگ د حج د فريضي د ساقطېدو لامل نشي کېدلی؛ لکه څرنګه چې پر يو چا باندې قرض په مرگ سره نشي ساقطېدلی).

د امام ابوحنيفه او امام مالک (رحمهما الله) نظر:

بل لوري ته بيا زمونږ دوه نور فقهي امامان لکه امام ابوحنيفه او امام مالک (رحمهما الله) په دې اړه جلا نظر لري او وايي چې: د متوفی (مړي) پر ځای حج ته تلل کوم فرضي عمل نه دی، (بلکه يو تطوعی او نفلي عمل دی) مگر دا چې که چېرې هغه پخپله د خپلې مړينې څخه وړاندې په دې اړه همداسې وصيت کړی وی [نو بيا په دې صورت کې د هغه پر ځای د حج تر سره کول درست او يو نفلي عمل گڼل کېدلی شي].

البته دلته دا خبره هم د يادولو وړ ده چې: په پورتنیو دوو ډلو کې لومړۍ ډله چې د متوفی لپاره حج دفریضې تر سره کول لازم او واجب بولي، (لکه امام شافعي او امام احمد بن حنبل (رحمهما الله)، دوی وايي چې: د متوفی پر ځای بل تن بايد حج ته ولاړ شي، او دا لاندېنی مبارک حديث د دليل په توگه سره وړاندې کوي:

د حضرت ابن عباس — رضي الله عنهما — څخه په يو روايت شوي مبارک حديث کې راغلي دي چې: يو ځل د جهينه د سيمې څخه يوه مېرمن نبي کریم — صلى الله عليه وسلم — ته راغله او ورته يې وويل: زما مور نذر کړی ؤ چې هغه به د حج فريضة تر سره کوي؛

خو داسې پې و نشوای کولی تر خو د حج فریضه تر سره کړي، تر دې پوری چې وفات شوله؛ نو آیازه د هغې پر ځای د حج فریضه تر سره کړم؟ وې ویل: هو، ته د هغې پر ځای حج ته ولاړه شه، ستا څه نظر دی، که چېرې ستاسې پر والدې باندې (د یو چا قرض وای)؛ نو آیا تا به د هغې قرض (نه) آداء کاوه؟ نو تاسې د الله تعالی — جلت عظمته — حق آداء کړئ؛ ځکه لوی څښتن تعالی تر ټولو زیات ددې حق داره دی چې حق یې آداء شي او د هغه سره وفا وشي.

تکبیرات تشریق

جناب استاد تکبیرات تشریق یک بار گفته شود یا سه بار در هر نماز فرض؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

تکبیرات تشریق مقید بعد از فجر روز عرفه آغاز و تا به غروب آفتاب روز سیزدهم ذی الحجه ادامه میداشته باشد.

این تکبیرات بعد از نمازهای فرض گفته می شود و تنها مقید به همین اوقات است.

اما تکبیرات مطلق یعنی در هر وقت و هر جای ذکر الله متعال
جایز باشد گفته شود

از اول ذی الحجة تا به روز دهم و نیز تا به غروب آفتاب روز
سیزدهم ذی الحجه ادامه میداشته باشد و مقید به بعد از نمازهای
فرض نیست.

فضیلت عبادات و اعمال نیکو در دهه اول ذی الحجه

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

در این روزها مسلمانان جهان در یکی از روزها و مواسم برزک
و عظیم و پر فضیلت داخل می شوند که نزد الله متعال مقام و منزلت
عالی دارد که عبارت از ده اول ماه ذی الحجه میباشد، و نظر به
اهمیت دینی این روزها فقهاء این ده اول ماه ذی الحجه را " خیر
ایام الزمان " نامیده اند یعنی بهترین روزهای سال زیرا که عبادت
این روزها یکی از فرصتهای خوبی است برای سبقت و پیشتازی
و تنافس در عبادت و اعمال نیکو و کارهای خیر و تجارت ایمانی
بخاطر کسب ثواب آخرت.

نصوص قرآن و سنت به تواتر رسیده که دلالت به با فضیلت
و پر برکت بودن این روزها میکند، الله متعال در قرآن کریم به این

روزها قسم یاد نموده و فرموده است: " وَالْفَجْرِ، وَلَيَالٍ عَشْرٍ، وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ " ^١.

به سپیده دم صبحگاهان قسم و به شبهای دهگانه سوگند و به جفت و تاق قسم.

ترجمان القرآن عبد الله بن عباس رضی الله عنه در تفسیر این آیه کریمه فرموده است که: " واللیالی العشر " شبهای دهگانه اول ذی الحجه است " والوتر " روز عرفه است که مصادف روز نهم این ماه مبارک است، " والشفع " روز دهم ذی الحجه است که یوم النحر وروز عید اضحی نامیده می شود..

و در این روزها با عظمت یکی از ارکان مهم دین مبین اسلام که عبارت از حج است نیز ادا میگردد.

در حدیث صحیح صحابی جلیل القدر عبد الله بن عباس رضی الله عنهما روایت نموده که رسول الله صلی الله علیه وسلم چنین فرموده است: " ما من أيام العمل الصالح فيهن، أحب إلى الله منه في هذه الأيام العشر، قالوا: ولا الجهاد في سبيل الله؟ قال: ولا الجهاد في سبيل الله، إلا رجل خرج بنفسه وماله، ولم يرجع من ذلك بشيء " ^٢.

^١ - سورة الفجر: ١-٢-٣.

^٢ - سنن أبي داود، كتاب الصوم، باب في صوم العشر، رقم الحديث: (٢٤٣٨)، (ج ٢، ص ٣٢٥).

هیچ روزی نیست که در آن عمل صالح نزد الله متعال محبوب تر از این روزها باشد، یعنی روزهای دهه اول ذی الحجه. صحابه کرام این مجلس سوال نمودند که: ای پیامبر الله حتی جهاد فی سبیل الله؟ فرمود: و حتی جهاد فی سبیل الله، مگر مسلمانی که با مال و جان خود در راه الله متعال خارج شود و هیچ چیزی از آن را باز نگرداند با خود یعنی در در سنگر جهاد شهید شده باشد و خود فدای دین نموده باشد با مال و جان خود.

در عین حال روزه گرفتن در این روزها فضیلت و ثواب زیاد دارد و سبب مغفرت گناهان دو سال می شود خصوصا روزه روز عرفه یعنی نهم ذی الحجه، البته این خصوصیت برای مسلمانی است که در میدان عرفات بخاطر ادای رکن حج بسر نبرد، یعنی روزه این روز بر حاحیان سنت نیست، زیرا آنها اصلا از این فضیلت بخاطر حج خود بهره مند میشوند.

رسول الله صلی الله علیه وسلم در حدیث صحیح فضیلت روزه گرفتن روز عرفه را چنین بیان داشته است: "صیام یوم عرفة یکفر السنة الماضية والباقیة"^۱.

^۱ صحیح مسلم، کتاب الصیام، باب استحباب صیام ثلاثة أيام من کل شهر و صوم یوم عرفة وعاشوراء والاثنين والخمیس، رقم الحدیث: (۱۱۶۲)، (ج ۲، ص ۸۱۹).

هنگامیکه در مورد روزه روز عرفه سوال شد فرمود: روزه این روز جبران و کفاره گناهان سال گذشته و سال جاری می باشد.

وروز دهم ذی الحجه که یوم النحر نامیده می شد اولین روزهای عید اضحی بوده که در آن قربانی که یکی از عبادات مالی مهم دین مبین اسلام است نیز ذبح میگردد.

الله متعال ما را توفیق عمل نصیب کند که این روزهای مبارک و بابرکت و پر فضیلت را غنیمت شمرده و از آن استفاده درست کرده بتوانیم.

آداب، احکام و فضائل دهه اول ذی الحجه

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

قسمی که به همه معلوم است فردا شنبه روز اول ذی الحجه است و این ده روز از نگاه فضیلت بهترین روزهای سال است و عمل صالح و نیکو درین روزها ثوابش چند چند و اضعافا مضاعفه حساب می شود نزد الله متعال و باید ملت و مردم مسلمان و استعمار شکن و با شهامت ما این روزها را در فضای کاملاً اخوت و برادری و همدلی سپری کنند و فضائل و آداب آنرا در نظر گیرند که از آن ثواب آن محروم نشوند و این احکام و آداب قرار ذیل است:

- ۱- بجا آوردن شکر الله متعال که برایش توفیق داده که ثواب این روزهای بابرکت نصیبش شده.
- ۲- ادا کردن نماز های فرض در مساجد با جماعت ..و ادا نمودن بقیه فرائض اسلام .
- ۳- نماز های نفلی و تلاوت قرآن کریم و تدبر ان .
- ۴- روزه گرفتن .
- ۵- صدقه دادن به محتاجان .
- ۶- تجدید صلہ رحم با اقارب هرکس را صلہ رحم کند نظر به ضرورت شان.
- ۷- اصلاح کردن در بین متخصصین چون این روزها پر فضیلت بهترین وقت آن است.
- ۸- همکاری شدن با نهاد های دعوتی و قافله جوانان هدفمند..این بهترین فرصت است.
- ۹- محافظت به اذکار و مأثورات صبح و شام .
- ۱۰- مراجعه و محاسبه نفس و تجدید عهد به کارهای خیر.
- ۱۱- قیام اللیل و تهجد و نماز ضحی .

۱۲- دعوت نمودن و امر بالمعروف والنهی عن المنکر و تشویق مردم به کارهای خیر و نیک.

۱۳- روزه روز عرفه را فراموش نکنیم .

۱۴- دعاء برای خود و والدین و دوستان و برادران دینی و دعوتی و فکری و سربلندی امت اسلامی را نیز فراموش نکنیم .

۱۵- عفو نمودن و گذشت از کوتاهی دیگران و صفحه جدید باز نمودن با ایشان .

وختامًا تقبل الله منا و منکم صالح القول و العمل و وفقنا و إياکم لما یحب و یرضی .

كتاب

مسائل قضائي

و حقوقي

يوازې د علم پر اساس د قاضي د فيصلو كولو حكم

د دې مقالې په سر كې غواړو ستاسې پام يوې مهمې پوښتنې ته راوړوو او هغه داچې: آيا قاضي كولى شي چې يوازې او يوازې د خپل علم پر اساس د خلكو تر منځ پرېكړې وكړي او كنه د خپلو پرېكړو لپاره به يو لړ نور څېزونو هم په پام كې نيسي، لكه: څرگنده دليل، د مجرم اقرار او همداراز قسم خوړل او داسې نور.

مخكې له دې چې د پورتنۍ مسئلې په اړه د فقهاو كرامو مختلف نظريات له تاسې سره شريك كړو، لومړى ستاسې پام يو څو مهمو مطالبو ته راوړوو: د قاضي پوهه په اصل كې د هغه د قطعي علم بنكارندوينه كوي او دا د ځينو علماؤ له نظره د يوه قوي دليل او د اقرار څخه هم قوي څېزونه گڼل كيدلى شي، ځكه چې قاضي د خپلې باوري پوهې او يا هم څرگنده دليل پر بنسټ (البته د اقرار څخه وروسته) د خلكو تر منځ پرېكړې او فېصلې كوي او پدې لړ كې خپل اغلب گومان ته ترجيح وركوي؛ نو له همدې كبله ويلى شو چې د قاضي فيصله د هغه باوري علم (او اغلب گومان) پر اساس ترسره كيږي.

پدې لړ كې د قاضي تگلاره همدا وي چې لومړى قاضي د پېښې په اړه كره دلائل لاس ته راوړي او د

خلکو د نظرياتو ته له غور نيولو څخه وروسته خپله فيصله ترسره کوي. کله کله داسې هم کيږي چې قاضي ته يوه مسئله وړاندې شي او دهغه سره د پېښې په اړه عيني شاهدان هم موجود وي؛ نو په دې صورت کې د دې ستونزې د هوارولو لپاره خپله عادلانه فيصله ترسره کوي، خو په لنډه توگه سره ويلی شو چې د يادې مسئلې په اړه د فقهاء درې ډوله نظريات لري.

لومړی نظر: هيڅکله هم قاضي ته دا روا ندي چې يوازې او يوازې د خپلې پوهې پر بنسټ په هر ځای پرېکړه وکړي؛ بلکې د دې لپاره ښايې چې له کره او قطعي دلائلو، د خلکو له گواهي، د قسم خوړلو او د مجرم (د خوړلې) اقرار هم په پام کې ونيسي. که چيری اوسنيو اکثر قضائي سازمانونو او وضعي قوانينو ته يوه لنډه کتنه وکړو؛ نو هلته هم ليدل کيږي چې نه يوازې تحليل (قسم خوړلو) ته ترجيح ورکول کيږي — بلکه د مجرم پخپله اعتراف او د خلکو شاهدی ته هم خورا ارزښت ورکول کيږي.

امام ابوحنيفه رحمه الله د پورتنی نظر په اړه لږه نوره هم احتياطي خبره کوي او د پورتنی خبری د تائيد لپاره دا هم وايي چې: که چيری مونږ دا ومنو چې يو قاضي دې يوازې او يوازې د خپل علم پر اساس فيصلې وکړي؛ نو په دې کار سره به د ډېرو قضيانو

پر مخ د انحراف او فساد دروازہ خلاصہ شي، ځکه مونږ پدې عصر کې وینو چې یو لږ قاضیان د لوی پروردگار څخه رښتینې تقوی او وېره نلري؛ نو پر همدې اساس که چیرې هر څوک یوازې د خپل شخصي نظر پر اساس پرېکړه وکړي؛ نو بیا به هر قاضي د خپل نفسي خواهشاتو په لومو کې پرېوزي او بیا به د هوا او هوس پر اساس پرېکړې کوي (چې په نتیجه کې به پدې کار سره په ټولنه کې د فساد او کساد لمن نوره هم پراخه شي).

(په لنډه توګه سره ویلی شو چې د امام ابوحنیفه (رحمه الله) له نظره یوازې په خپل علم سره قاضي نشي کولی چې د خلکو تر منځ پرېکړې او فیصلې وکړي).

دوهم نظر: که چیرې قاضي په خپله محکمه کې شتون ولري او د پېښې په اړه کره دلائل په لاس کې هم ولري؛ نو دا ورته روا دي چې د خپل علم پر اساس پرېکړه وکړي.

درېم نظر: که چیرې دا پېښه په زیاته پیمانې حقوق العباد (د بندګانو له حقوقو) سره تړاو ولري او یا هم د حدودو پورې اړونده مسئله وي (لکه: د زنا او یا هم د شرابو څښل، ځکه چې د شک په رامنځ ته کېدلو سره دا

ډول حدود بېرته ساقطیدلی هم شي)؛ نو پرېکړه دې نه کوي، أما که چېرې د حقوق العباد پرته نورې پېښې وي؛ نو بیا کولی شي چې خپله فیصله ترسره کړي.

راجح قول: په دې اړه غوره او راجح نظر دادی چې: قاضي کولی شي د خپلې پوهې پر اساس پرېکړه وکړي؛ خو پدې شرط چې یو لږ باوري دلائل او قرائن به (داسې نښه او علامه چې د یو کار په کېدلو یا نه کېدلو دلالت وکړي) هم په پام کې نیسي او بل شرط دادی چې دا پېښه نور احتمالاتي اړخونه هم باید ونلري. بل اساسي شرط پکې دا هم دی چې دا قاضي باید خورا پوه او د قضاء په برخه کې ماهر (مسلكي) شخص وي (پاک ماضي ولري) او په رشوت اخستلو او داسې نور اخلاقي مفاسدو باندی باید تورن شوی نه وي.

در شریعت مجاز نیست که کسی در ملکیت خود چیزی بسازد که
همسایه اش متضرر شود

از خدمات ارزنده تان در فیسبوک همیشه مستفید شده ام
..یک سوال دارم به امید اینکه جواب را دقیقتر ارائه کنید. چون
بسیار مهم است

سوال طوری است که من و برادرم زمین شریک که داشتیم تقسیم کردیم زمین طوری تقسیم شد که زمین من هیچ راهی برای رفت و آمد نداشت برادرم در زمین خودش یک ونیم متر راه را برایم رها کرد (چون حق داشتم) بعدا برادرم در زمین خود خانه جور کرد و دروازه خانه اش را بطرف راه من کشید و همچنان (به اصطلاح عامیانه بگویم غار تشناب خود را نیز طرف راه من رها کرد) سوال این است که آیا من حق دارم که دروازه و غار تشناب او را بند کنم؟ هدف من این است که آیا او این حق را دارد یا خیر

چون او این راه را برای استفاده من رها کرده و او حتی در زمستان تمام برف های خانه خود را در همین راه می اندازد که اصلن نمی توانم داخل زمین خود شوم

به امید اینکه مفهوم را گرفته بتوانید. لطفا جواب را حتما روان کنید چون یک مشکل بزرگ جور شده است.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

شریعت اجازه نمی دهد که کسی در خانه، باغ، زمین و ملکیت خود چیزی بسازد که همسایه اش متضرر شود و نوشته اند: "لیس للرجل التصرف في ملكه تصرفا يضر بجاره" برای کسی اجازه نیست که در ملکیت و حق خود قسمی تصرف کند که دیگران را متضرر سازد، دلیل این نظریه فقهی حدیث صحیح رسول الله صلی الله

علیه وسلم است که فرموده است: " لا ضرر ولا ضرار" ^۱ انسان نی خودش ضرر را متحمل شود و نه هم دیگران را متضرر سازد..البته در صورتیکه واقعا همسایه ها و دیگران متضرر شوند

و برای این برادر جاز و مشروع نیست که تشناب خود در راه رفت و آمد دیگران بسازد و باید تشناب خود در جای متبادل نقل دهد تا اینکه سبب آزار و اذیت همسایه های خود نشود.

جزای مرتدی که توبه نکند قتل است از طریق قضاء

یکی از محصلین فاکولته شرعیات پوهنتون کابل سوال نموده :

استاد گرامی سوالی داشتم در باره کشتن مرتد که آیا در قرآن و حدیث صحیح ثابت است که مرتد باید کشته شود و اگر نیست این حکم از کجا شده است.. امروز یکی از استادان ثقافت ما گفت که من در قرآن و حدیث چنین موضوع را نیافتم شما در این مورد چی میگوئید؟

---

^۱ - سنن ابن ماجه، کتاب الأحكام، باب من بنی فی حقه ما یضر بجاره، شماره حدیث: (۲۳۴۱)، (ج ۲، ص ۷۸۴).

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

جمهور فقهای امت ومذاهب فقهی چهارگانه اتفاق دارند که جزای مرتدی که دین مبین اسلام را ترک کرده باشد و یقیناً بدون شک و تردد اقرار و عقیده و باور داشته باشد که این دین را ترک کرده در گفتار، کردار و نوشته های خود واگر توبه نکند جزایش قتل و کشتن است زیرا که به یک عضو فاسد و مفسد جامعه مبدل گردیده و باید که محو و نابود شود تا همه جامعه به فساد کشانیده نشود. زیرا عضو گنده و فاسد علاجش قطع کردن و انداختن است.

لیکن از طریق محکمه و اجراءات قضائی نه از طریق افراد و گروهها، در حدیث صحیح متفق علیه رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده است: "لا يحل دم امرئ مسلم إلا بإحدى ثلاث: الثيب الزاني، والنفس بالنفس، والتارك لدينه المفارق للجماعة"^۱.

کشتن و ریختن خون مسلمان جایز نیست مگر در سه حالت: زنا کار متأهل، قصاص در مقابل قتل، و کسی که دین خود را ترک کرده و جماعت مسلمانان را رها نموده که عبارت از مرتد است.

^۱ - سنن النسائي، كتاب القسامة، باب القود، رقم الحديث: (۴۷۲۱)، (ج ۸، ص ۱۳).

ودر حدیث صحیح دومی که متفق علیه است نیر فرموده است: "من بدل دینه فاقتلوه"^۱.

کسی که دین خود را بدل کند و مرتد شود او را به قتل برسانید.

لیکن شایان ذکر است که قتل مرتد توسط افراد و گروه ها جایز نیست تنها از طریق قضاء و محکمه شرعی و طی مراحل قانونی که دلائل قاطع وجود داشته باشد و توبه هم نکرده باشد و شک و شبهه و موانع تطبیق حد وجود نداشته باشد قابل اجراء است، البته باید مدت سه روز وقت داده شود تا اینکه اگر توبه کند و در صورتیکه توبه کند قتل نمی شود.

و اگر مرتد شدنش در نتیجه جهالت و نادانی و شک و شبهه باشد در این حالت نیز قتل نمی شود بلکه توسط علمای دینی و دعوتگران فهمانده میشود و شک و شبهه ای که نزدش خلق شده دور وازاله میگردد زیرا جهالت و نادانی نیز عذر است در شریعت.. در صورتیکه شبهات و موانع وجود داشته باشد حد شرعی تطبیق و جاری نمی شود و قاعده شرعی است که: "الحدود تدرأ بالشبهات".

^۱ - صحیح البخاری، کتاب الجهاد والسیر، باب: لا یعذب بعذاب الله، رقم الحدیث: (۳۰۱۷)،

در صورتیکه شک و شبهات وجود داشته باشد و محاکمه تقاضای شرعی و قانونی خود را تکمیل نکرده باشد حد جای و تطبیق نمی شود.

طفل شیشه موتر همسایه را شکستانده آیا خانواده این طفل خساره را متحمل می شود؟

یکی از علاقمندان مسائل دینی از شهر کابل سوال نموده :

استاد گرانقدر! امید است در همه امور دنیوی و اخروی کامیاب و سرفراز باشید

سوال ماچنین است:

در منطقه ما یک طفل صغیر(هفت ساله) در نزدیکی پارکینگ موتر میخواست که سگ و لگرد را با سنگ بزند اشتباها این سنگ به شیشه موتر همسایه اصابت کرد حالا بالای طفل غرامت است یاخیر؟ امید است پاسخ دهید تا بین مردم قریه مشکل حل شود.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

از اینکه این طفل هفت ساله است و تمیز خوب و بد را کرده می تواند باید تاوان شیشه موتر را ولی امر یعنی پدر و خانواده او

بدهند، خواه قصدا شکستانده باشد و یا اشتباها در هر دو حالت باید که تاوان را بدهد زیرا این به حقوق العباد یعنی حقوق مردم تعلق دارد نه به حق الله متعال، حقوق الله متعال و مسائل متعلق به عبادات قبل از جوانی معاف و مرفوع القلم شمرده می شود.

البته از اقامه حدود جنائی طفل قبل از جوانی و بلوغ معاف است در شریعت اما از مسئولیت مدنی یعنی جنایت مالی معاف نیست و این مسئولیت را خانواده طفل شرعا متحمل می شود.

اما اطفالی که از سن هفت سالگی کم بوده باشند و به سن و سال تمیز نرسیده باشند نه خود آنها و نه هم خانواده آنها مسئولیت مرتکب شدن جرم آنها را متحمل می شوند زیرا آنها معاف هستید و مؤاخذه نمی شوند.

اوه کلن ماشوم اشتباها د گاونډي د موټر شیشه ماته کړې
 ده اوس پي گاونډي تاوان غواړي شریعت څه لار بنوونه لري؟
 یو گران هیوادوال مو له کابل بنار څخه پوښتنه
 کړې ده :

قدرمن استاد! هیله ده چې په ټولو دنیوي او اخروي
 امورو کې کامیاب او سرفرازه اوسئ

زمور پوښتنه داسې ده:

زمور په منطقه کې يو صغير ماشوم (اوه کلن) د موټرو پارکينگ ته نژدې غوښتل چې سپي په تيره وولي اشتباها دا تيره د گاوندې د موټر په بښينه ولگېده، اوس په ماشوم تاوان شته يانه؟ هيله ده خواب راکړئ ترڅو د کلي د خلکو ترمنځ ستونزه حل شي.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

دا چې دا ماشوم اوه کلن دی او د بنو او بدو توپير او تمیز نشي کولای نو باید د موټر د بښيني تاوان امر وولي يعنې د هغه پلار او کورنۍ ورکړي، که قصدا يې ماته کړې وي او يا اشتباها په هرو دواړو حالاتو کې باید چې تاوان ورکړي ځکه چې دا په حقوق العباد يعنې د خلکو په حقوقو پورې اړه لري نه په حق الله تعالى، د الله تعالى حقوق او په عباداتو پورې اړوند مسائل له ځوانۍ څخه مخکې معاف او مرفوع القلم شمېرل کېږي.

البته د بلوغ او ځوانۍ څخه مخکې په شريعت کې د جنائي حدودو له اقامې څخه ماشوم معاف دی اما له مدني مسئوليت يعنې مالي جنائت څخه معاف نه دی او کورنۍ شرعا ددې مسئوليت متحمله کېږي يعنې کورنۍ باید دا مسؤليت ادا کړي.

اما هغه ماشومان چې له اوه کلنی څخه یې عمر کم وي او د تمیز سن او کلونو ته نه وي رسېدلی نه هغوی پخپله او نه یې هم کورنۍ د هغوی د جرم د مرتکب کېدو د مسئولیت بار وونکي کېږي ځکه چې هغوی معاف دي او نه مؤاخذه کېږي .

قانون اساسي وحي منزل آسماني نيست کمي ونقائص دارد

دوستی نوشته که به حیث مشاور حقوقی یکی از گروپهای پارلمانی شورای ملی کار میکنم، وبارها تأکید می شود که مشوره ما با قانون اساسی در تعارض واقع نشود، در حال که همین قانون اساسی مشکلات خود را دارد، ومن در شک وتردید واقع می شوم در کار خود.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله وبعد:

قانون اساسی افغانستان وحي نازل شده از آسمان نيست ویک عمل ودست آورد بشری است ودر شرائط خاص وتحت تأثیر بیگانگان تدوین شده وبعض مواد مبهم ومتعارض دارد ومی شود که اصلاح شود وروی این مواد بحث ومناقشه صورت گیرد واز نوشته های که مواد متعارض قانون اساسی را با دین اسلام

وشریعت اسلامی نشاندهی کرده استفاده شود ودرین راستا در همان روزهای تدوین آن کار شده.

اما موادی که با شریعت و اصول اسلام در تعارض نیست قابل عمل و احترام است و برای حکومت داری تدوین شده، و اگر اشخاص و گروه‌های که بالای قانون اساسی اعتراض دارند از طریق نهاد های مسؤول مثل شورای ملی و مجلس سنا و کمیسیون نظارت بر قانون اساسی این پیشنهاد ها را تقدیم کنند وهم از لابلای مطبوعات آزاد، وهدف اصلاح کردن باشد نی دشنام دادن و تکفیر کردن، و کارهای بشری همیشه قابل مراجعه میباشد و کدام قداست خاص ندارد ازینرو مواد متعارض این قانون که با شریعت اسلامی یا صریحا ویا تلمیحا ویا اشاره ویا روحا متعارض باشد باید نقد و نقض گردد و بدل شود

خصوصا در تدوین این قانون شاید علمای برحق شرکت نکرده باشند و توسط اشخاص درباری و منفعت پرست تمریر شده باشد که همیشه جار و جنجال وجود داشته باشد و استقرار دستوری و قانونی نداشته باشیم و در بعض موارد در خلای قانونی واقع باشد کشور ما.

حکم عمل نکردن به قوانین وضع شده از طرف دولت

یکی از دوستان سؤال میکند که من در یکی از دانشگاهها محصل استم و یک همکلاس وهم صنفی ما مولوی است و درس های مدرسه و علم صرف ونحو ومنطق را در مدارس پاکستانی فرا گرفته و حالا به درس دانشگاهی رو آورده ..ولی همیشه در مجالس از کشور ما افغانستان کشوری کفری یاد می کند و عمل کردن به قوانین نافذه را کفر میدانند واز الفاظ زشت کار میگیرد، باوجود قیافه دینی اش، در مورد سؤالم توضیح دهید و آیا موقف او برحق است؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

باید عرض کنیم که قوانینی را که کشورهای اسلامی از جمله کشور عزیز ما وضع نموده وبه اجراء گذاشته همه بخاطر مصلحت وزندگی بهتر مردم بوده تا که امورات زندگی شان تنظیم شود ودر حرج ومرج واقع نشوند وباید مسلمان به آن عمل کند بخاطر مصالح علیای هموطنان، واگر در صورت عمل نکردن به این قوانین ودر مخالفت قرار گرفتن به آن به مردم ضرر وخساره برسد وامور زندگی فردی ویا اجتماعی شان معطل شود پس عمل کردن به این قوانین واجب می شود، مثلا قانون ترافیک وقوانین معاملات تجارتي وبازارها، آب وبرق، شکار، قوانین متعلق به معارف وتحصیلات عالی، این همه قوانین در همه کشورهای اسلامی مروج

است حتی در کشوری که مفتی و دار الافتاء و بورد علمای بزرگ دارد هم مروج است بدلیل عمل کردن به آن قاعده فقهی مشهور است "تصرف الإمام علی الرعیة منوط بالمصلحة".

قوانین گذاری رئیس و حکومت مشروط به به مصلحت مردم است... این قوانین مصالح مردم را تنظیم می نماید. .

درین شکی نیست که قانون اساسی افغانستان صراحتاً ذکر کرده که همه قوانین مصدرش شریعت اسلامی است و در روشنی قرآن و سنت و فقه حنفی تدوین شده، و شاید کمی و کاستی داشته باشد که باید اصلاح شود و بالای آن کاری صورت گیرد که صد فیصد با شریعت اسلامی مطابقت داشته باشد، و باید بدون دلیل و بی موجب بالای قوانین کشور و هموطنان عزیز حکم کفر را نکنند این محصل و دانشجو، و بخاطر اختلافات سیاسی یک قشر بزرگ جامعه را مورد تکفیر و آزار و اذیت لفظی قرار ندهد، اصلاح آوردن در قوانین از طریق مبارزه گفتگو صورت پذیر است، و جهل و نادانی و عقب ماندگی دینی از طریق نشر دعوت اسلامی آگاهی دادن به مردم در منابر مساجد و مکاتب و وسایل مطبوعاتی و غیره صورت میگیرد، و هم به شیوه دعوت فردی و اجتماعی .. و به نظر بنده این مولوی صاحب افکار خود را مراجعه کند و احساساتش را کنترل نماید و از افکار و نظریاتی تکفیری بر حذر باشد، و برادر سؤال کننده می تواند او را در لا بلای گفتگو و مناقشه و نصیحت

وآدار سازد كه اساسات دعوت اسلامى را حكمت، تدرج، صبر و شكيباى، رفق و نرمى، اولويتبندى، در نظر گرفتن مصالح و مفساد در هنگام فتوى دادن و صحبت كردن، و حرف زدن با مردم به اندازه عقلهايشان را تشكيل ميدهد.

بايد در قضايای تكفير مردم مسلمان و هموطنان عزيز خود جدا محتاط باشيم و در صورت مشاهده منكرات و معاصى و نادانى آنها را تكفير نكنيم و بايد براى اصلاح آنها كار كنيم.

و همچنان بايد به قوانين نافذه عمل شود، و تمام احكام قضاء و حدود و قصاص و ديات و مسايل خانوادگى مطابق شريعت اسلامى باشد، و هر قانون و يا ماده فرعى آن اگر با نصوص و مقاصد شريعت اسلامى تعارض داشته باشد قابل عمل نيست، "لا طاعة لمخلوق في معصية الخالق"^١ اطاعت كردن قانون و قانونگذار مخالف شريعت جايز نيست.

و فراموش نكنيم كه مرحله دانشجوى زمان فراگرفتن علم و تكامل ثقافتى است خصوصا آشنائى با علم اصول فقه و ناسخ و منسوخ و مقاصد شريعت و هم مطالعه و مقارنه نه مرحله فتوى صادر كردن از طاق بالا، بالاى سى مليون مردم كه نقشه جهان را

١ - مصنف ابن ابي شيبة، كتاب السير، في إمام السرية يأمرهم بالمعصية ; من قال: لا طاعة له، رقم الحديث: (٣٣٧١٧)، (ج٦، ص٥٤٥).

تغیر دادند، ونظر به تقوی وشهامت ودلییری وهمت بالا واستعمار
شکنی شان از همه ملت های جهان برتری دارند.

در نتیجه رابطه نامشروعش دختر خود کشی نموده آیا این شخص گنهگار شده؟

یکی از دوستان فیسبوکی از کابل چنین سوال نموده:

استاد بزرگوار من دختری را دوست داشتم و او هم من را
دوست داشت نسبت بعض مشکلات فامیلی نتوانستیم باهم عروسی
کنیم و او را برای کسی دیگر نام زاد کردند آن دختر بدون اینکه
چیزی گفته باشد خود کشی کرد مرگ موش خورد وجان را به
جان آفرین تسلیم کرد من باعث این قتل شدم چه کار کنم که
خداوند جل جلاله از من راضی شود. لطفا مرا کمک کنید؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

در این شکی نیست که دین مبین اسلام انسان را از راه
مشروع وبا روشهای مطابق شریعت به ازدواج ترغیب و تشویق
نموده زیرا در آن فوایدی زیادی نفهته است از جمله :

- محافظت نوع انسانی.
- نگهداشتن جامعه از انحراف اخلاقی.
- حفظ روابط نسبی.
- تعاون و همکاری زن و شوهر در تشکیل خانواده و کارهای خیر.
- سکون روحی و نفسی.
- مصونیت جامعه از امراض مهلک و بد اخلاقی که در نتیجه عدم موجودیت ازدواج شرعی بوجود می‌آیند و فحشاء و منکر بیشتر میشود.
- برانگیختن عاطفه پدر و مادر نسبت به فرزند.
- نظر به همین اهمیت بعض علماء در فضیلت ازدواج به حدی ترغیب و تشویق نموده اند که حتی نکاح را فاضلتر از مشغول شدن به عبادت دانسته اند.
- لیکن شریعت اسلامی بخاطر تحقق ازدواج و نکاح شروط و آداب و احکام خاص را تعیین نموده و بر مردان و زنان مسلمان واجب گردانیده که به آن التزام داشته باشند و معیار انتخاب همسر و شوهر نزد شان ایمان و اخلاق و امانتداری باشد، و بعد از مطمئن

شدن از تدین و اخلاق نیکو همانا خواستگاری و طلبگاری مروج از طریق ولی امر و خانواده دختر است، نه از لابلائی روشهای نامشروع که انجام و عاقبت خراب و ناگوار دارد زیرا انسانهای عاقل و دوراندیش در هر شرایطی سعی و تلاش شان این است که برای شریک عمر و زندگی خود انسانهای با ایمان و با تقوا و دارای اخلاق نیکو را انتخاب کنند.

اما اینکه این شخص با این دختر خود کشی کرده رابطه نامشروع داشته گنهگار اخروی است لیکن قاتل پنداشته نمی شود چونکه:

۱- او را به خود کشی تشویق و همکاری نکرده است.

۲- در خود کشی اش دست نداشته و اسباب و وسائل خود کشی اش را برابر نکرده است.

۳- سبب و عامل اصلی و مباشر قتلش نبوده است.

قاتل پنداشته نمی شود و قصاص نمی شود و دیت نمی پردازد.

مگر چونکه رابطه نامشروع داشته با یک دختر نامحرم و برای خواستگاری از دروازه داخل نشده و از راه کلکین تلاش کرده و زندگی این دختر را معطل و خراب ساخته گنهگار اخروی پنداشته

و باید توبه صادقانه نموده و کارهای خیر و نوافل را انجام دهد تا اینکه الله متعال او را مورد عفو و بخشش و مغفرت قرار دهد.

آیا وصیت شخص میت توسط کسیت ثبت شده ثابت می شود؟

یکی از قاضی صاحبان چنین سوال نموده :

دو شخص دعوا دار باهم در محکمه حاضر شدند و یکی از آنها با خود کسیت دارد که در آن صدای پدر کلانش ثبت است و ادعاء دارد که سه جریب زمین را برایش وصیت کرده .. اما کاکایش این وصیت را قبول ندارد .. خواهشمندم که بنده را همکاری کنید که آیا وصیت میت توسط صدای ثبت شده ثابت می شود یا خیر؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

فقههای معاصر به این نظر هستند که وصیت میت توسط صدای ثبت شده و فیلم ویدیویی ثابت نمی شود، و این وصیت صوتی دلیل قاطع اثبات قضائی شمرده نمی شود .. لیکن تنها عبارت از یک قرینه قضائی شده می تواند در صورتیکه شخص مدعی دلائل دیگری برای اثبات دعوی خود داشته باشد.

اما دلیل اثبات که بر آن اعتماد شود و روی آن فیصله صورت گیرد شده نمی تواند زیرا صداها باهم مشابهت دارد و امکان تزویر

صوت و صدا بیشتر است در شرائط کنونی و فیصله قضائی بدلائل قاطع که در آن شک و شبهه نباشد نیاز دارد.

شما در حکم قضائی تان بر این کسیت صوتی اعتماد نکنید و فیصله تان مطابق آن نباشد و تلاش ورزید که کاکا و برادر زاده را به صلح تشویق کنید و ترغیب دهید که کاکا ترحم نموده و بخش از میراث را برای برادر زاده اش هبه دهد و شامل اجر و ثواب گردد.

برای کمیون انتخابات جواز ندارد که از مساجد منحیث مراکز ثبت نام ورآی دهی استفاده کند

یکی از هموطنان عزیز ما از ولایت پروان سوال نموده:

آیا استفاده از مساجد بخاطر ثبت کارتهای رأی دهندهی انتخاباتی جایز است که کمیون انتخابات این کار را انجام میدهد بخاطر نبود دفتر و جای و مجبوریتها؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

برای کمیون انتخابات جواز ندارد که از مساجد منحیث مراکز ثبت نام ورآی دهی استفاده کند.

زیرا مساجد بخاطر عبادت است نه برای کارهای دنیایی. مساجد تنها بخاطر نماز و عبادت ساخته شده نه برای برگزاری سرگرمی های انتخاباتی و مسائل دنیایی حتی رسول الله صلی الله علیه وسلم از اعلان های مفقودی و تجارت و خرید و فروش در مسجد نهی کرده و منع نموده است. مساجد از خود از آداب دارد که باید مراعات شود و هر نوع تجاوز به جایگاه مساجد حرام قطعی است.

حکم به کرایه دادن جواز نامه دار الوکاله و رهنمای معاملات

یکی از علاقمندان مسائل دینی سوالی را مطرح کرده :

من دو جواز نامه رسمی دولتی دارم یکی از دار الوکاله است و دومی رهنمای معاملات اما خودم کار نمی کنم، کسانی دیگری از دوستان کار میکنند و برایم ماهانه پول میدهند، آیا این اتفاقیه ما درست است؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

به کرایه دادن جواز رسمی دار الوکاله، رهنمای معاملات و یا هر فعالیت تجارتي دو حالت دارد:

حالت اولی: از طرف حکومت و جهت صادر کننده جواز نامه یعنی وزرات عدلیه، وزارت اقتصاد، زارت تجارت و یا شاروالی وغیره، ممانعت نباشد و آنها اجازه داده باشند که مالک این جواز نامه می تواند که جواز نامه خود را به کسانی دیگری به کرایه بدهد در این حالت بدون شک به کرایه دادن این جواز نامه ها جایز و مشروع است و پول و پیسه ای که از این راه بدست میاید حلال است، و نیز برای کسی که به کرایه گرفته کار و کسبش حلال و مباح است.

حالت دومی: در به کرایه دادن جواز نامه های تجارتی از طرف جهت صادر کننده ممنوعیت وضع شده باشد که به مالکان این جواز نامه ها اجازه نیست که به اشخاص دیگری به کرایه بدهند در این حالت به کرایه دادن آن جایز و مشروع نیست بلکه حرام و ناروا است برای هردو طرف زیرا دولت که از این کار منع کرده حتما بخاطر جلوگیری از بعض مفاسدی بوده که بر آن مرتب می شود منع.

سقط دادن طفل در شکم مادر بعد از ۱۲۰ روز جنایت پنداشته می شود

یکی از دوستان سوال نموده:

در مورد طفل که در شکم مادر باشد و سوء تشکل داشته باشد دیدگاه شریعت در مورد چیست سقط صورت بگیرد و یا خیر؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

سقط دادن طفل در شکم مادر جواز ندارد خصوصا بعد از اینکه روح دمیده شود و خلقت انسانی را داشته باشد (۱۲۰ روز را تکمیل کرده باشد)، و قتل نفس شمرده می شود.

لیکن در هر مرحله از حمل اگر داکتران طب نظر بدهند که حیات خانم حامله در خطر است بخاطر حمل، و مسأله حقیقت و متحقق باشد و حرف و نظریه احتمالی نباشد درین صورت کشیدن طفل از شکم مادر جواز دارد و مشروع است زیرا مادر اصل است و طفل فرع، لیکن قبل از کشیدن طفل و سقط کردن آن باید همه کوششهای طبی بخرچ داده شود که اگر راه دیگری برای نجات دادن حیات مادر پیدا و جستجو شود بغیر از سقط حمل، و اگر هیچ راه نباشد غیر از این، درین صورت مجامع فقهی این امر را جواز دادند و مشروع دانستند.

در صورت داکتران ماهر وانتکار نظر بدهند قبل از تکمیل شدن ۱۲۰ روز که طفل تشوه یعنی سوء تشکل دارد بعض علماء جواز دادند که به خواست والدین ممکن است، از بعد از تکمیل شدن این مدت جواز ندارد.

نوشتن زمین حاصل خیز بنام یکی از فرزندان

یکی از دوستان از ولسوالی حضرت سلطان ولایت سمنگان چنین سوال نموده:

من خدمت پدرم را می‌کردم، شب وروز در خدمت پدر بودم استاد برایم یکی از زمینهای حاصل خیز را نوشته کرد حالا برادران وخواهرانم ناراض هستند شما رهنمائی کنید که چی کنم با آنها؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

الله متعال عدالت کردن را یک ارزش انسانی مهم گردانیده که سبب قطع جنجالها می شود و فرموده است: "اعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى"^۱ عدالت کنید که عدالت به تقوا و پرهیز گاری نزدیک است و مسلمان به او تعالی نزدیک میسازد.. همچنان رسول الله صلی الله علیه وسلم پدران را امر کرده که در بین فرزندان خود

^۱ - سوره مائده: ۸.

عدالت کنند، زیرا اگر عدالت نشود و اموال مساویانه تقسیم نگردد در بین فرزندان از یک طرف سبب فتنه و جنگالها در بین آنها می شود و از طرف دیگر احترام پدر هم کم می شود و بعض فرزندان حاضر نمی شوند که حقوق پدر ظالم را ادا کنند .

حالا تنها سوم حصه این زمین زراعتی از شما است بشرط موافقت سائر ورثه که بالغ و عاقل باشند زیرا برای وارث وصیت هم نیست در شریعت در صورتیکه آنها قبول کنند که شما متحمل مصارف تداوی و رعایت پدر شدین ، و بقیه آنرا منحیث میراث به همه برادران و خواهران که شما هم شامل آنها هستین تقسیم نمایید دو تقسیم از فرزند و یک تقسیم از دختر .. و در این حالت به پدر هم شما کمک میکنید که ظلم و بی عدالتی را که کرده رفع می شود و حق به حقدار میرسد و این رهنمائی شریعت است.

سقط دادن طفل شکم مادر بخاطر خرابی حالت اقتصادی

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

سقط دادن طفل شکم مادر (جنین) حتی در مراحل اولی آن اگر بخاطر ترس و خوف از تربیه و خرابی حالت اقتصادی باشد جواز ندارد زیرا که این عمل بدکمانی در حق الله متعال است که او تعالی رزق و روزی دهنده میباشد، الله متعال، و مخالف رهنمود های

قرآنی است، الله متعال منع کرده از سقط حمل و طفل شکم مادر به سبب ترس از خرابی حالت اقتصادی و فرموده است: "لَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةَ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ خِطْئًا كَبِيرًا، وَإِنْ خِفْتُمْ عَيْلَةً فَسَوْفَ يُغْنِيكُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ إِنْ شَاءَ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ" ^۱، اولاد تانرا از ترس رزق و روزی نیافتن نکشید و قتل نکنید که که کشتن و قتل کردن آنان کناه بزرگ است و اگر از فقر و تندستی میترسید ما آنها را و شما رزق و روزی می‌دهیم و او تعالی دانا و با حکمت است.

سقط دادن طفل در شکم مادر جواز ندارد خصوصاً بعد از اینکه روح دمیده شود و خلقت انسانی را داشته باشد، و قتل نفس شمرده می‌شود.

لیکن در هر مرحله از حمل اگر داکتران طب نظر بدهند که حیات خانم حامله در خطر است بخاطر حمل، و مسأله حقیقت و متحقق باشد و حرف و نظریه احتمالی نباشد درین صورت کشیدن طفل از شکم مادر جواز دارد و مشروع است زیرا مادر اصل است و طفل فرع، لیکن قبل از کشیدن طفل و سقط کردن آن باید همه کوششهای طبی بخرچ داده شود که اگر راه دیگری برای نجات دادن حیات مادر پیدا و جستجو شود بغیر از سقط حمل، و اگر هیچ

^۱ - سورة الإسراء، آیات: ۳۱-۳۲.

راه نباشد غیر از این، درین صورت مجامع فقهی این امر را جواز دادند و مشروع دانستند.

رهنمائی شرعی بدیل فیصله قضائی شده نمی تواند

یکی از قضات محکمه ابتدائی از شهر کابل چنین سوال نموده:

استاد محترم فرق اساسی در بین فتوا و قضاء چی است؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

فتوا معنایش بیان کردن حکم شریعت در روشنی قرآن و سنت میباشد لیکن الزامی نیست.

وهدف از رهنمائی شرعی و فتاوا این است که مردم حقوق و واجبات خود را بدانند، حلال و حرام را بفهمند و در روشنی دین مبین اسلام زندگی کنند.

مفتی وظیفه اش این است که حکم الله متعال را به مردم بیان میکند.

اما فیصله قضات محاکم بخاطر حل و فصل و قطع منازعه و تطبیق قوانین دولت است .

مفتی می شود که مرد باشد و یا زن در فتوا دادن شرط نیست که باید حتما مفتی مرد باشد.

اما قاضی حتما باید مرد باشد و خانمها شرعا قاضی شده نمی توانند.

در عین حال فتوا رهنمائی شرعی میباشد شامل همه ابواب و مجالات و بخشهای دین مبین اسلام بدون استثناء مثلا در عبادات مسلمان، معاملاتش، امور خانواندگی در حالیکه قضاء در مسائل عبادات دخالت ندارد مثلا قاضی محکمه فیصله نمیدهد که فلان کس در نماز اشتباه کرده باید سجده سهو کند این وظیفه مفتی است که بیان نماید که در کدام حالات سجده سهو لازم میگردد، همچنان قاضی در مسائل اوقات نماز، داخل شدن ماه رمضان، احکام نذر، قربانی وغیره فیصله نمی کند و مداخله کرده نمی تواند، همچنان قاضی حق ندارد که فیصله دهد و حکم صادر کند که مسافریکه از قندهار به کابل سفر می کند حتما در طول راه نماز مسافرا نه بخواند در حالیکه مفتی مسافه سفریکه مسافران نماز های شانرا قصر و جمع کرده می تواند بیان می کند، نیز مردم بخاطر آداب استقبال طفل نوپیدا نزد قاضی نمی روند بلکه از مفتی جویای معرفت احکام می شوند.

وثیقه شرعی افلاس مالی مانع حبس قرضدار و مفلس می شود

یکی از دوستان محترم سوال نموده که :

وثیقه نامه ثبوت افلاس در کدام وقت و از کجا بدست میاید
و چپی فایده دارد برای قرضدار؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله أما بعد:

انسانهای که قرضدار میباشند و در مواعید و اوقات وعده شده نمی توانند قرض شانرا ادا کنند و در صورت کدام ثبوت و دلیل معتبر و معتمد هم بدست نداشته باشند که برای قرض دهندگان نشان بدهد و ثابت سازد که او کوشان است بخاطر حصول مدرک و ادا نمودن قرضها و حقوق دائنین.. این وثیقه نامه افلاس نامیده می شود .. قرض دار اسناد و اوراق که قرض بودنش را ثابت میسازد به محکمه تقدیم میکند تا اینکه محکمه بعد از تحقیق و بررسی وضعیت این شخص و نداشتن املاک منقوله و غیر منقوله زمین، خانه، موتر .. متأكد شود و برای این شخص این وثیقه نامه را صادر کند تا اینکه از حبس و بندی شدنش جلوگیری کند و برایش مهلت نوشته کند زیرا اگر در حسب و بند بسر ببرد نمی تواند در جستجوی ادای قرض باشد و نیز می تواند این وثیقه را به تاجران و اهل خیر و مؤسسات خیری ابراز کند تا اینکه مورد تعاطف و ترحم شان قرار گیرد و بخاطر ادای قرض برایش همکاری کنند.. دلیل

مشروعیت این وثیقه شرعی آیت کریمه است: " وَإِنْ كَانَ ذُو عَسْرَةٍ
فَنظرةٌ إلی میسرة^۱ " اگر شخص قرضدار در تنگنای مالی و اقتصادی
قرار داشته باشد برایش مهلت داده شود که بحالت عادی برگردد.

اما صدور و نوشتن وثیقه افلاس حق قرضداران را ملغی نمی
سازد تنها برای قرضدار مهلت اضافی میدهد

واگر معاش داشته باشد در این وثیقه مقدار آن درج میگردد
که بخش آنرا برای قرضداران بپردازد.

بدست آوردن معاشات دولتی و شرکتها از طریق بانکهای
سودی و یا نیمه سودی در صورت ضرورت و نبودن وسیله دیگری
جواز دارد.

اگر پدر پسر خود را به قتل برساند آیا قصاص می شود؟

یکی از دوستان محترم این سوال قضائی را نموده که :

اگر پدر پسر خود را به قتل برساند قصاص در مقابل پسر خود
قصاص می شود؟

^۱ - سوره بقره: ۲۸۰.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، اما بعد:

این موضوع مختلف فيه است و علماء به سه قول اختلاف کردند:

۱- پدر به قتل و کشتن پسر خود قصاص نمی شود و از حدیث ضعیف استدلال نموده اند که "لا یقتل الوالد بولده" پدر به قتل کردن پسر خود قصاص نمی شود، و این قول جمهور فقهاء است.

۲- قول دوم مذهب مالکی است که اگر بخاطر تأدیب و غیره زده باشد و مرده باشد قصاص نمی شود و اگر عمدا و قصدا با چاقو و آله تیز کشته باشد قصاص می شود.

۳- بعض فقهاء معاصر از جمله شیخ محمد بن صالح العثیمین قول شان این است که پدر به قتل عمد و قصدی پسر خود قصاص می شود زیرا نفس انسان ملکیت الله متعال است و هیچ انسان ولو که پدر هم باشد حق قتل کردن را ندارد، و حدیث که جمهور علماء استدلال کرده ضعیف است و قابل عمل نیست، و من نیز این قول را ترجیح میدهم.

و اضافه میکنم که اگر ترس قصاص باشد پدران جرئت قتل و کشتن پسران و دختران خود را نمی کنند زیرا ممکن بعض پدران متأثر از عادت جاهلیت قبل از اسلام اقدام به قتل دختران شان بکنند.

طفل هنگام خواب شب زیر بغل مادرش شده وفات نموده است

یکی از دوستان از ولایت پروان سوال نموده:

جناب محترم یک سوال داشتم

یک طفل خورد ۶ ماه داشتم نصف شب بدون اینکه خبر شویم از بین رفته بود بدون کلمه خواندن مشکل ندارد اگر زیر بغل مادرش شده باشد چی حکم دارد؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

در صورت که ما در بدون اراده وبه غلطی طفلش را زیر بغل کرده باشد که سبب وفاتش شده است مثلاً نفس طفل بند شده، یا فشار وزن مادر او را کشته ..این قتل عمد یعنی قصدی شمرده نمی شود بلکه قتل خطاً است که کفاره قتل خطاً را بدهد، یک غلام را آزاد کند واگر در این شرائط یافت نشود ومیسر نباشد دو ماه روزه پی در پی بگیرد. وتوبه کند که در آینده این کار از نزدش سرزد نشود..وکفاره حق الله متعال است که بنده حق بخشش آن را ندارد..الله متعال فرموده است: "ومن قتل مؤمناً خطاً فتحرير رقبة مؤمنة ودية مسلمة إلى أهله إلا أن يصدقوا ... فمن لم يجد فصيام شهرين متتابعين توبة من الله"^۱.

^۱ - سوره نساء: ۹۲.

کسی که مسلمان را را به خطاً و غلطی قتل کند یک غلام را آزاد کند و یا اینکه به ورثه اش دیت بدهد إلا اینکه آنها معاف کنند واکر قاتل تاوان آنرا ندارد دو ماه پی در پی روزه بگیرد تا اینکه گناهِش بخشیده شود...تساهل و غفلت و بی پروایی خودش گناه است.

اما اگر به احتمال اینکه طفل خودش به شکل طبیعی وفات نموده باشد و مادرش هیچ دخیل نباشد در قضیه وفاتش در این صورت بالای مادر کفاره هم نیست زیرا او مقصر شناخته نمی شود و مرگ انسان امر طبیعی است که الله متعال مقرر کرده..

طفل به شکل عادی غسل داده شود و تکفین شده نماز جنازه اش ادا شود و دفن گردد..اما بدون کلمه و تلقین فوت کردنش باکی ندارد و مسلمان وفات نموده و مکلف هم نیست.

خرید و فروش رای مردم در انتخابات حرام مطلق است

یکی از دوستان سوال نموده:

می خواهم در انتخابات ولسی جرکه خود را کاندید کنم لیکن کسانی که در مقابل من قرار دارند رأی مردم را می خرنند و در مقابل بول و بسه خود را کامیاب میکنند، آیا برای من جواز دارد که

بخاطر جلوگیری ام کامیابی آنها من هم به اندازه ضرورت رأی مردم را بخرم؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله أما بعد:

چونکه انتخابات یک پروسه ملی مهم و سرنوشت ساز است و در نتیجه آن اشخاص که دارای اهلیت میباشند و یا نمی باشند در پارلمان و مجلس ولسی جرگه راه می یابند لهذا باید اشخاص که خود را کاندید می کنند صداقت، امانت داری، اهلیت سیاسی را در نظر داشته باشند، در صورت اهلیت خدمت مردم را نداشته باشند و آداب عضو بودن پارلمان را ندانند و نیز بینش سیاسی نداشته باشند برای شان جواز ندارد که اصلا خود را کاندید کنند، و نیز متوسل شدن به حرام و خرید رأی مردم جرم و گناه و غش و تزویر شمرده می شود، رسول الله صلی الله علیه وسلم در حدیث صحیح فرموده است: "من غشنا فلیس منا" هر کسی غش و تزویر میکند از جمله امت من نیست و از کسانی نیست که به سنت من پابند باشد.

و کسی که امانت دار نباشد و خیانت را مرتکب شود ایمانش ضعیف می باشد رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده است: عن أنس بن مالك رضي الله عنه قال ما خطبنا نبي الله صلى الله عليه وسلم

إِلَّا قَالَ: "لَا إِيمَانَ لِمَنْ لَا أَمَانَةَ لَهُ، وَلَا دِينَ لِمَنْ لَا عَهْدَ لَهُ"^۱ رسول الله صلی الله علیه وسلم همیشه در وعظ وارشاد وسخنانش این را به زبان می آورد که کسی که امانتدار نیست ایمان ندارد و کسی پابند عهد نیست دین ندارد، به این معنی که ایمان و دینتداری شخص که امانت کار نیست ضعیف است، این حدیث بر خریدار و فروشنده رأی و دلالتان همه تطبیق می شود.

تنها اساس و معیار رأی دادن و انتخاب کردن التزام و تدین، صداقت، علم و دانش، تجربه و تخصص و خدمت باشد نه مسائل دیگری که در دین مبین اسلام جا ندارد و بی ارزش است، و مسلط ساختن اشخاص فاسق و فاجر بر ملت فروختن رأی برای شان گناه بزرگ شمرده می شود، و بر اشخاص صالح و تجربه دار و امانت کار لازم است که خود را کاندید کنند بخاطر خدمت مردم، الله متعال از زبان یوسف علیه السلام نقل میکند که فرموده اند: "قال اجعلني على خزائن الأرض إني حفيظ عليم"^۲ من را بر خزائن زمین والی مقرر کن و من امانت کار و داننا و دانشمند هستم و می توانم خدمت مردم را کنم، و بر مردم فرض است که با کاندید های صالح و نیکو کار همکاری نمایند که اینکه در ولسی جرگه راه یابند، الله متعال ما و شما را امر کرده: "وتعاونوا على البر والتقوى ولا تعاونوا على الاثم

^۱ - صحیح ابن حبان، باب فرض الإیمان، ذکر خبر يدل على أن المراد بهذه الأخبار نفي الأمر عن الشيء للنقص عن الكمال، رقم الحديث: (۱۹۴)، (ج ۱، ص ۴۲۲).

^۲ - سورة يوسف، آیت: ۵۵.

والعدوان"^۱ در راه خیر و تقوا همکار باشید و در راهای که گناه و معصیت و تجاوز بر حدود الله باشد با اشخاص فاسق و فاجر همکاری نکنید.

اما شرکت کردن در انتخابات و کاندید کردن و یا رأی دادن هر دو جائز و مشروع و مباح است و به نیت مسلمان تعلق دارد و نظر به نیت خود معامله می شود، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده است: "إنما الأعمال بالنیات وإنما لكل امرئ ما نوى"^۲ هر عمل انسان نظر به نیتش معامله می شود و اگر نیت خیر و خدمت به مردم و ایستادن با اهل حق و نیکو کاران را داشته باشد بدون شک جواز دارد زیرا عضویت پارلمان نیز وسیله خیر رسانی شمرده می شود و عضو پارلمان با استفاده از موقع خود می تواند مردم را خدمت کند و سخن حق را برساند به مردم، و کسانی که رأی داده و او را به این عضویت رسانیده نیز اجر و ثواب را کمائی میکنند که همکاری در راه خیر کردند.

۱ - سورة المائدة، آیت: ۲.

۲ - صحیح البخاری، باب بدء الوحي، كيف كان بدء الوحي إلى رسول الله صلی الله علیه وسلم؟،

رقم الحدیث: (۱)، (ج ۱، ص

حکم رشوت دادن بخاطر اجراء کار و تعیین شدن در وظیفه؟

یکی از دوستان از کابل سؤال دارد که این طور مطرح نمودند:

استاد محترم شما خود از من بهتر در مورد شرایط کشور آگاه هستید حرف بجای رسیده که انسان نمیتواند بدون تادیه پول یا استفاده از شناخت وظیفه ای راتصاحب نماید حتی حق اش هم تلف میشود پس آیا جهت اتخاذ حق خود میتوانم رشوت تادیه کنم؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

باید حکم شریعت اسلامی را بیان کنیم که اصلا رشوت دادن و گرفتن حرام است و رسول الله صلی الله علیه وسلم دلیل حرمت آنرا در حدیث صحیح بیان داشته و لعنت فرستاده به دهند و گیرنده آن: "لعن رسول الله صلی الله علیه وسلم الراشي والمرثي"^۱ و گناه کبیره شمرده می شود.

لیکن اکثریت فقهاء در حالت ناچاری و حق تلفی و رفع ظلم به این نظر استند که جواز دارد دادن آن و حلال دانسته اند اگر چاره جز رشوت دادن نباشد، و گناه آن را گیرنده رشوت متحمل می

۱ - سنن أبي داود، كتاب الأفضية، باب في كراهية الرشوة، رقم الحديث: (۳۵۸۰)، (ج ۳،

شود، و در یک اثر ذکر شده که صحابی جلیل القدر عبد الله ابن مسعود رضی الله عنه در حبشه بود و خارج شده نمی توانست از آنجا وبعد از تادیه رشوت توانست که از آنجا برآید و به بطرف حجاز برسد.

خلاصه مسأله اینک:

۱- رشوت دان بخاطر رفع ظلم و بدست آوردن حق و نجات نفس انسان و خلاص شدن از بند و اسارت جواز دارد، حرمت و حرام بودن آن تنها باقی میماند بر گیرنده و حصول کننده آن، به این شرط انسان اگر چیزی و کاری را مستحق نباشد توسط رشوت بدست نیاورد.

۲- وهم جواز و مشروعیت رشوت دادن مقید بر این است که دیگر هیچ وسیله نباشد بخاطر بدست آوردن حق و رفع ظلم و نجات نفس انسان بجز از رشوت.

هر ماده جامد و مایع که نیشه آور باشد حکم شراب را دارد

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

نظر به قول جمهور فقهاء و علماء از زمانه رسول الله صلی الله علیه وسلم و صحابه کرام و تابعین تا به امروز هر ماده که و جیز نیشه آور و بی هوش کننده و مسکر باشد حکم شراب را دارد و حرام شمرده می شود و در حدیث صحیح که امام مسلم روایت کرده رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده است: " كُلُّ مُسْكِرٍ خَمْرٌ ، وَكُلُّ خَمْرٍ حَرَامٌ " ^۱ همه مواد نیشه آور شراب است و شراب همه اش حرام است.

به این معنا که تنها شراب همان شراب که نوشیده می شود نیست بلکه اقسام و انواع و نام های مختلف دارد، الکحول و کلونیای مایع نیز در ترکیب خود همین ماده را دارد.

استعمال عطرهاى الکحولی حرام میباشد و نیز اگر در کالا و جامه و فرش آمیخته شود بی نماز می شود.

مسلمان باید این نوع عطر را نه استعمال کند و نی هم با آن خود را خوشبو بسازد زیرا گنهگار می شود و نمازش فاسد میگردد

^۱ - صحیح مسلم، کتاب الأشربة، باب بیان أن کل مسکر خمر وأن کل خمر حرام، شماره حدیث: (۲۰۰۳)، (ج ۳، ص ۱۵۸۷).

واین نوع عطرهاى الكحولى نجس و حرام است. و عطر "کلونیا" را فقهاء به نام واسم ذکر کرده اند که مشتمل بر الكحول است و حرام شمرده می شود... این نوع عطرها به شراب قیاس شده و حکم شراب بالایش تطبیق می شود والله متعال در قرآن کریم شراب را حرام کرده و فرموده که " فاجتنبوه"^۱ از نجاست شراب و اشیائی که به آن نزدیک است و قیاس می شود دوری جویند از استعمال نوشیدن و حتی از نزدیک شدن و خوشبوی کردن.

از طریق رشوت پروژه های دولتی را بدست می آورد، آیا مفاد آن حلال است؟

یکی از دوستان از شهر کابل سوال نموده که:

سلام علیکم استاد گرامی به امید اینکه از صحت کامل برخوردار باشید! یک سوال داشتم و آن اینکه یک دوست دارم که شرکت ساختمانی دارد و از دولت پروژه های ساختمانی را میگیرد و در مقابلش خواه مخواه به چند مامور رشوه بدهد تا پروژه را بدست آورد، سوال اینجاست که آیا مفادی که دوستم از درک این پروژه بدست می آورد چه قسم است حلال و یا حرام؟

^۱ - سوره مائده: ۹۰.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، اما بعد:

این نوع معامله تنها در افغانستان نی بلکه به سطح جهان این مشکل وجود دارد، که حق تلفی های صورت میگیرد وفقهای اسلام به این نظر هستند که اگر در بدست آوردن چنین پروژه های ساختمانی و غیره حق تلفی صورت گرفته باشد و حق شرکتهای دیگر تلف شده باشد که بیشتر مستحق بوده و ماشین آلات مجهزتر داشته باشند و از تجربه خوبتر برخوردار بوده باشند درین شکی نیست که مفاد و مبلغ بدست آمده ازین کار حرام بوده و باید که این نوع کسب و مکسب حرام در منفعت عامه مثل شفاخانه و سرک و جاده سازی پول ها و غیره به مصرف برسد تا اینکه اثرات حرام بودنش زائل گردد، زیرا کسب و مال بدست آمده از طریق رشوت حرام شمرده می شود:

۱- رشوت دادن جواز ندارد درین حالت زیرا بسیار مجبور نیستند. ۲- حق تلفی شرکتهای دیگر می شود شاید بین شان شرکتی باشد که ازینها خوبتر باشد. ۳- همکاری به ظلم و حق تلفی با مامورین خیانت کار صورت گرفته. ۴- در ترویج فساد سهم گیر شده.

وشرکتهای ساختمانی باید تلاش کنند که از طریق حلال کسب کنند و مفاد و فایده بدست بیاورند ولو که کمتر هم باشد دران خیر و برکت است، و بهترین و کامیاب ترین انسانها در تجارت

و کاروبار و بزنس کسانى هستند که امانت، صداقت و مخلص بودن به خدای متعال و کوشان برای آبادی وطن و خدمت هموطنان هستند، و کسب و مال حرام اثرات بد دارد که دین و دنیای مسلمان را خراب میکند.

آیا د شرعي قضاء د نه موجودیت په صورت کې اسلامي مرکزونه کولی شي فیصلې وکړي؟

زمونږ د ملتقى الفقهي ويب پاڼې د فیس بوک د مینه والو څخه د یو ورور پوښتنه داسی وه چې:

آیا اسلامي مرکزونه کولی شي چې د شرعي قضاء د نه موجودیت په صورت کې د هغې ځای ونیسي، لکه د نکاح او طلاق او داسې نورو مهمو مسائلو لپاره د اسلامي څارو څخه بهر مېشته مسلمانان همدې اسلامي مرکزونو ته مراجعه وکړي، کوم چې نن ورته خورا اړتیا لري؟

د دې قدرمن پوښتونکي ورور د پوښتنې په ځواب کې وایو

چې:

که چبری یوه مسلمانہ بنځه وغواري واده وکړي؛ نو د دې ولي ته دا روا دي چې هغه بل چا ته په نکاح کې ورکړي، البته ولي د بنځې پلار ته ويل کيږي، که چېرته پې پلار نه وي؛ نو بيا (ولي پې) نيکه دی، (که دا هم نه وي) بيا ولي د دې بنځې زوی دی، بيا په همدې ترتيب سره پې شقيق ورور (سکني ورور) دی، بيا پې د پلار له طرفه ورور (ناسکه ورور) کولی شي (بل چا ته پې په نکاح ورکړي) بيا پې اولادونه کولی شي او په همدې ترتيب سره څومره چې دا لړۍ بنکته روانه وي، (که چېرته دا هم نه وي) بيا پې ترونه او د ترونو ځامن دي.

اوس که چبری صورت حال داسی وي چې د دې پورته کسانو څخه يو هم شتون ونلري (او يا شتون ولري، خو په شرعي لحاظ) ددې انجلی ولايت (د واک) اهليت ونلري، مثلاً: مسلمانان نه وي؛ نو بيا په دې حالت کې د حل لارده داده: چې يو مسلمان قاضي به راپاڅيري او دا بنځه به بل چا ته په نکاح کې ورکوي، البته دلته ددې خبری وضاحت په کار دی چې د مسجد امام او نور خلک ددې حق نه لري چې يوه مسلمانہ انجلی دی بل چا ته په نکاح ورکړي او يا د دوي نکاح وتړي، ځکه په دې اړه يو حديث شريف دی چې نبي کریم (صلی الله عليه وسلم) داسې ارشاد فرمايي: ((فالسلطان ولي من لا ولي له)).

ترجمه: نو واکمن شخص (پادشاه) ولي دی د هغه چا چې ولي نه وي.

او که چیری دا انجلی په یوه داسی هیواد کې اوسېدله چې هیڅ شرعي محاکم (محکمې) ونلري؛ نو بیا په دې صورت کې اسلامي مرکزونه کولی شي چې دا صلاحیت ولري.

په امریکا کې د اسلامي شریعت د فقهاو ډلې په دې اړه داسې فتوا ورکړېده چې وايي: اسلامي مرکزونه په هغه صورت کې کولی شي چې د شرعي قضاء حیثیت ولري چې کله بې قانوني او لازمي اجراءات استیفاء (په بشپړه توګه سره پوره) کړي وي.

بنام عرف قبيلوي پناه دادن انسانهاي جنایت کار

یکی از هموطنان عزیز ما چنین سوال نموده :

استاد گرامی شخصی اگر به شخص دیگر پناه میبرد از خطر تهدید مرگ یاالت وکوب شخص پناهنده می شود چه زن باشد یا مرد حکم اش چه است بالای پناه دهنده که چه باید کند در عرف وطن ما هرمنطقه رسم رواج خود را دارند شریعت اسلامی چه حکم می کند بسیار شنیدیم در عرف افغان ها اگر پناهنده

دزدهم باشد یا قاتل از این قسم انسانها دفاع میکنند همین شخص پناه دهنده مثلا کسی به ما پناه می‌آورد چه زن باشد چه مرد بدون اینکه ما اهلیت شخصیت شخص را بشناسیم وظیفه اسلامی ما چیست؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

عرف در صورتی قابل عمل است که مخالف شریعت اسلامی نباشد، اما بنام عرف قبیلوی پناه دادن انسانهای جنایت کار، قاتل، دزد و رهزن ناجایز و حرام است ولو که در شب و یا روز در خانه انسان پناهنده شود، و با این نوع انسانها مطابق رهنمودهای شرعی برخورد صورت گیرد و در صورتیکه یک انسان مرتکب جنایت، دزدی، قتل و تجاوز به مردم شود و بعد از فرار به خانه کسی یا در یک قوم و قبیله پناهنده شود آنها باید برایش پناه ندهند و از او دفاع نمایند و مهانوازی شخص جنایت کار را نکنند بلکه او را به به پولیس و نهاد های عدلی و قضائی تسلیم دهند، و در صورت پناه دادن و دفاع نمودن در گناه و جنایت او پناه دهندگان نیز شریک پنداشته میشوند.

پناه دادن جنایت کار از عادات و اعراف جاهلیت قبل از اسلام است.

دیدگاه شریعت در مورد فیصله های جرگه های قومی در حل نزاعات

یکی از هموطنان عزیز ما از ولایت ننگرهار سوال نموده:

آیا فیصله های که توسط جرگه های قومی برای حل اختلاف و مشکلات مردم صورت میگیرد در شریعت قابل عمل است؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

فیصله های که به اساس جرگه های قومی صورت میگیرد در صورتی قابل عمل است که شروط ذیل در آن مراعات شده باشد:

۱- مخالف نصوص شرعی قرآن و سنت و اجماع علمای امت نباشد.

۲- حلال را حرام و حرام را حلال جلوه نداده باشد.

۳- در این نوع فیصله ها حق تلفی و ظلم صورت نگرفته باشد.

۴- برضایت هر دو طرف نزاع و دعوا صورت گرفته باشد.

۵- همه معیار های شرعی در آن مراعات شده باشد.

متضرر شدن همسایه از چاه همسایه دیگر

یکی از هموطنان عزیز ما از ولسوالی پغمان کابل سوال نموده:

یک همسایه ما وقتیکه در حویلی خانه خود خانه چاه آب کشید آب چاه خانه ما را جذب نمود و چاه ما کاملاً خشک شده، لطف نموده شما رهنمایی کنید که شریعت چی حکم میکند؟

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، أما بعد:

از مبادئ ورهنمایی های اساسی در شریعت اسلامی این است که هر انسان حق دارد از ملکیت و زمین خود استفاده مشروع و دلخواه خود را نماید لیکن بشرطیکه به کسی دیگری از همسایه ها و اهالی قریه ضرر نرساند، و شریعت حقوق همسایه را لا حمایت نموده و کسی اجازه نمی دهد که نحوه و شیوه استفاده او از ملکیتش به ضرر دیگران تمام شود زیرا در شریعت قاعده فقهی است که: "درء المفسد أولى من جلب المنافع" دور ساختن وازاله ضرر به خود انسان و به مردم در اولویت قرار دارد از از جلب مصلحت بخود انسان، زیرا که تجاوز وحق تلفی در حق همسایه ها و دیگران مخالف رهنمود های شریعت است و نصوص قرآن و سنت آنرا حرام گردانیده است، و در صورتیکه یقیناً خشک شدن آب در چاه شما سبب و علتش کشیدن چاه همسایه شما باشد، باید

همسایه محترم شما از آن صرف نظر نموده و در این مورد دو انتخاب دیگر دارد که قرار ذیل است:

۱- فاصله و مسافه چاه آب خود را دور بسازد و یک بخش دور حویلی خود را برای این کار انتخاب کند.

۲- یا اینکه در جای به اتفاق همسایه خود مشترکاً چاه آب داشته باشند.

اما متضرر شدن همسایه را باید انسانهای اهل خبره و تخصص تشخیص دهند.

مهم این است که آب یک عنصر بسیار حیاتی است در زندگی انسان و باید هیچ یکی از همسایه از این نعمت محروم نشود و این قضیه اختلافی خود را در روشنی شریعت و در فضایی اخوت و برادری حل نمایند زیرا همسایه بر همسایه حقوق زیاد دارد از جمله این حقوق همکاری نمودن و ضرر نرسانیدن.

عکس برداری اشخاص، افراد و مجالس خصوصی بدون اجازه آنها جواز ندارد

یکی خواهش نموده که حکم عکس برداری اشخاص، افراد، مجالس خصوصی و فامیلی را که بدون اجازه شان صورت میگیرد بیان کنم.

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، اما بعد:

عکس برداری اشخاص، افراد و مجالس خصوصی مردم بدون اجازه آنها جواز ندارد و مشروع نیست گناه پنداشته می شود زیرا شاید آنها در نتیجه نشر عکسهای که نمی خواهند نشر شود متضرر شوند، دین مبین اسلام از آزار و اذیت رسانیدن حسی و معنوی انسانها منع کرده و آنها را گناه شمرده که عذاب اخروی دارد، سهولت و آسانی عکس برداری که در موبایلها وجود دارد مجوز این نیست که آداب و خصوصیات مردم مراعات نشود و در خصوصیات و اسرار زندگی شان تجاوز صورت گیرد، قاعده شرعی این است مسلمان نه خودش مورد آزار و اذیت قرار گیرد و نه هم دیگران را متضرر سازد: "لا ضرر ولا ضرار".

البته مجالس عمومی، کنفرانسها، دروس علمی، سیر علمی و دعوتی مشمول این حکم نیست زیرا که نشر و پخش زنده آن در

بعض اوقات ثواب دارد و از واجبات پنداشته می شود تا اینکه مورد استفاده مثبت دیگران قرار گیرد.

فهرست موضوعات

صفحه

عناوین

کتاب نماز

- داخل شدن وقت شرط قبولی نماز است، نماز قبل از دخول وقت باطل
شمرده می شود..... ۱
- کسی که قبل از داخل شدن وقت نماز می خواند، نمازش قبول نمی شود
..... ۲
- در حالات عاجل آیا تنها فرض را خوانده می تواند..... ۶
- برای ادای نماز ظهر داخل شدن وقت شرط است نه تمام شدن نماز جمعه
..... ۸
- نماز صبح چند دقیقه بعد از آذان خوانده میشود..... ۸
- در داخل شدن وقت نماز صبح به آواز خروس اعتماد کردن جائز نیست ۱۰
- اوقات نمازهای پنجگانه و جمعه و عیدین..... ۱۱
- داخل شدن وقت شرط صحت و قبولی نماز است..... ۱۴
- مؤذنین در روز قیامت با گردن های دراز نزد الله متعال می آیند..... ۱۶

- ۱۷ ..... اوقات مکروهه که نباید در آن نماز خوانده شود.....
- ۱۸ ..... جاهای که نماز خواندن در آنجا مکروه است.....
- ۱۹ ..... نماز خواندن در اماکن گناه و پناگاهای شیطان مکروه تحریمی است ....
- ۲۱ ..... افضل این است که مسلمان نمازهای فرض را در اول وقتش ادا کند.....
- ۲۴ ..... برای ادای نماز ظهر خانمها داخل شدن وقت شرط است.....
- ۲۶ ..... سنت این است که مسلمان در ادا کردن نماز شام بشتابد.....
- ابتداء وقت نماز تهجد بعد از نماز خفتن شروع و تا به طلوع فجر ادامه دارد
- ۲۷ .....
- ۳۰ ..... سنت فجر را بخواند و یا به طرف جماعت بشتابد؟.....
- ۳۱ ..... با لباس پر از خون قصابی نماز خواندن جایز نیست و نمی شود.....
- ۳۳ ..... در تهجد و قیام اللیل شرط نیست که حتما بعد از خواب باشد.....
- ۳۴ ..... وقت نماز تهجد.....
- ۳۵ ..... هنگام ضرورت ادا کردن نماز بالای برف مشروع و جائز است.....
- ۳۷ ..... اشتباها با لباس بی نماز، سه نماز را خوانده است.....
- ۳۸ ..... نماز قضائی به سبب تأخیر در غسل.....
- ۳۹ ..... حکم خواندن مقتدی سوره الفاتحه (الحمد لله) را در پشت امام.....

- ۴۱ اشتباها نماز را بطرف غیر قبله خوانده باشد آیا نماز خود را اعاده کند؟
- کسی که تکبیر تحریمه را فرمواش کرده باشد باید نماز خود را اعاده کند
- ۴۳ .....
- ۴۳ احکام، فضائل و مسائل نماز تهجد.....
- مقتدی در نماز جماعت قبل از امام تکبیر تحریمه را گفته، آیا نمازش
- قبول میشود؟..... ۷۳
- در اروپا زندگی مینکم کدام نوع لباس را در مسجد و نماز جماعت بپوشم؟
- ۷۴ .....
- آیا با لباس چرکین نماز مستری موتر قبول می شود؟..... ۷۷
- اگر پول حرام در جیب نمازگزار باشد به نمازش آسیب نمی رساند..... ۷۸
- نماز خواندن با لباسی که عکس صلیب دارد..... ۷۹
- نماز خواندن با لباس تصویر دار..... ۸۰
- نماز های زیادی قضائی دارد و نمی داند که چقدر است، چطور قضائی
- بیاورد؟..... ۸۱
- نماز خواندن بسوی قبر جایز نیست..... ۸۴
- مردان می توانند که برای خانواده خود نماز جماعت بدهند..... ۸۹
- رهنمائی برای ادای نماز های قضائی..... ۹۰

- نماز خواندن سر بام گاو خانه جائز و مشروع است..... ۹۲
- نماز عصر قضاء شده و مغرب را آذان داده آیا قضایی عصر را بخواند و یا نماز وقتی مغرب اول ادا کند؟..... ۹۳
- شیوه و طریقه ادا کردن نماز های قضایی در مذهب حنفی..... ۹۳
- نماز خوانده و در جبیش چیزی ناپاک داشته، آیا نمازش صحیح است؟.. ۹۵
- آیا نماز خانمها از نماز مردان فرق دارد؟..... ۹۷
- در حق خانمها اذان و اقامت مشروع نیست..... ۹۸
- در نماز جماعت خانمها اذان و اقامت نیست..... ۹۹
- ایستادن نماز گزار رو بروی آئینه نماز را باطل نمی سازد..... ۹۹
- در جماعت خواندن دانستن نسب و هفت پشت امام شرط نیست..... ۱۰۰
- نماز خواندن پشت امام که عقیده سروشی داشته جایز نیست..... ۱۰۲
- امامت زن در نماز برای مردان نا جائز، نامشروع و حرام است به اتفاق فقهاء..... ۱۰۵
- نماز خواندن در پشت ملا امام بریلوی جائز و مشروع نیست..... ۱۰۶
- اقتدا کردن به جماعت از طریق تلویزیون جواز ندارد..... ۱۰۷
- بهتر است که همراه بوتها در مساجد فرش شده داخل نشویم..... ۱۰۸

- ملا امام مسجد شان در جماعت " ولا الضالین " را " ولا الظالین " می خوانند، آیا نماز شان درست است؟..... ۱۰۹
- ملا امامی که تعصب زبانی و قومی داشته باشد نماز جماعت پشت او نمی شود..... ۱۱۰
- آیا نماز خواندن پشت امام سود خور جواز دارد؟..... ۱۱۲
- نظر به قول راجح فقهای نماز جماعت واجب است..... ۱۱۳
- ملا امام باید جای خود را در سنت تغییر دهد..... ۱۱۵
- شریعت به چی کسی حق امامت و جماعت دادن را داده؟..... ۱۱۶
- امامت ملا امام چرسی..... ۱۱۹
- نظر به قول راجح فقهای مذهب حنفی نماز جماعت واجب است..... ۱۲۳
- نماز جماعت برای خانمها واجب نیست..... ۱۲۶
- شیوه درست جماعت خانمها..... ۱۲۷
- سنت این است هنگامیکه امام از نماز جماعت سلام دهد رویش را بطرف نمازگزاران گردانند..... ۱۲۸
- درخانه جماعت کردن نماز با همسر چی حکم دارد..... ۱۳۲
- حکم امامت ملا امامی که مرتکب گناه کبیره می شود..... ۱۳۴

- اگر ملا امام در نماز جماعت اشتباه کند مقتدی چگونه او را متوجه بسازد؟
۱۳۶.....
- سگریت نوشی در مسجد سبب آزار و اذیت نمازگزاران و ملائکه رحمت
می شود.....
۱۳۷.....
- نماز در جای که تصاویر صلیب باشد.....
۱۳۹.....
- مقتدی اگر در نماز جماعت در پشت امام سهو کند بالایش سجده سهو
لازم نمی شود.....
۱۴۰.....
- حکم اقتداء کردن فرض گزار خفتن به امام نماز تراویح.....
۱۴۱.....
- نماز جماعت پشت ملا امام تعویذ نویس نمی شود.....
۱۴۲.....
- بردن اطفال به مسجد.....
۱۴۷.....
- کشیدن بادهای انگشتان دست هنگام نماز، نماز را مکروه میسازد.....
۱۴۸.....
- اداء کردن نماز در جای که عکسها نصب شده است.....
۱۴۹.....
- بلند کردن طفل هنگام نماز.....
۱۵۰.....
- آیا درست است که یک نماز با لونگی و دستار برابر هفتاد نماز فضیلت
دارد؟.....
۱۵۲.....
- در رستوران کار میکنم و از بی خوابی نمازهای صبح را قضا میکنم، چطور
کنم؟.....
۱۵۴.....

- دخترش در نماز تنبلی می کند چگونه او را رهنمایی کند؟..... ۱۵۷
- شیوه ادا کردن نماز برای مریضان..... ۱۶۱
- زانوهایش درد می کند چگونه نماز بخواند؟..... ۱۶۳
- ساختن و اعمار مسجد در زمین غضب شده و یا صدقه کردن آن پول چه حکم دارد؟..... ۱۷۶
- نماز خواندن در جای نماز عکس دار..... ۱۷۷
- آمین بالجهر و رفع الیدین در نمازهای جهریه سنت است..... ۱۷۸
- رفع الیدین در نماز وبالا کردن دستان در چهار مورد انجام میشود..... ۱۸۲
- نماز خواندن با لباس کهنه و فرسوده..... ۱۸۳
- نفل خوانی در حالت نشسته بدون عذر..... ۱۸۶
- در صورت که دستار، لنگی و کلاه مانع رسیدن پیشانی به زمین شود نماز مکروه می شود..... ۱۸۸
- در شک افتاده که سه رکعت نماز خوانده یا چهار، چی باید بکند؟..... ۱۸۹
- عبور و مرور از پیش نماز..... ۱۹۰
- آیا نمایان شدن پیشانی شرط است در صحیح بودن سجده نماز؟..... ۱۹۳
- خانمش نماز صبح را نمی خواند و در اکثریت نمازها تنبلی میکند، چگونه این مشکل را حل کند؟..... ۱۹۴

- از بی نمازی شوهرش نفرت دارد و از حکم ادامه زندگی زن مسلمان با شوهر بی نماز سوال میکند..... ۱۹۸
- نماز خواندن با دریشی که لباس مباح است..... ۲۰۲
- آیا دلیل صحیح وجود دارد که در نمازهای سنت تغیر دادن جای نماز ثواب دارد؟..... ۲۰۲
- اشاره کردن با انگشت سبابه در تشهد از سنتهای نماز است..... ۲۰۳
- رهنمائی شرعی برای هموطنان مقیم ما در اروپا بخاطر ادای نماز خارج مسجد و در اماکن عامه..... ۲۰۵
- چگونه با خشوع و حضور قلبی نماز را ادا کند؟..... ۲۰۸
- مردی با انگشتر طلا نماز خوانده آیا نمازش باطل شده؟..... ۲۱۰
- جویدن ساجق و پوشیدن چاکلیت نماز را باطل می سازد..... ۲۱۱
- قنوت نازل را بخاطر رفع ظلم از مسلمانان حلب فراموش نکنیم..... ۲۱۲
- بهتر است که نماز وتر کمتر از سه رکعت اداء نشود در فقه حنفی..... ۲۱۷
- دعای قنوت نماز وتر مذهبی حنفی واجب و از نظر جمهور فقهاء سنت است..... ۲۱۹
- قضائی نماز وتر..... ۲۲۰
- بهترین طریقه ادای نماز وتر و تعداد رکعت آن..... ۲۲۱

- آیا کشیدن موبایل از جیب هنگام نماز، دیدن شماره و بند کردن آن نماز را فاسد میکند؟..... ۲۲۳
- نظر به قول راجح فقهاء بالا کردن دستان در دعای قنوت نماز وتر مستحب است..... ۲۲۴
- گفتنی و ملاحظه مهم در مورد تکبیر قبل از دعای قنوت در نماز وتر. ۲۲۵
- نماز شب (وتر) اصلاً یازده رکعت است..... ۲۲۷
- حکم فراموش کردن دعای قنوت وتر..... ۲۳۰
- چگونه نماز وتر خود را ادا کنیم؟..... ۲۳۰
- چرا در مذهب ما یعنی فقه حنفی دعای قنوت نماز وتر اهمیت خاص دارد؟..... ۲۴۰
- نماز خواندن در گودام شراب فروشی..... ۲۴۲
- شیوه و طریقه ادای نماز مسافر در داخل طیاره و هواپیما..... ۲۴۶
- بدون کلاه نماز می شود..... ۲۵۱
- سجده سهو چگونه بجا آورده می شود؟..... ۲۵۲
- شنیدن خطبه جمعه واجب است و به اندازه دو رکعت نماز فرض ظهر ثواب دارد..... ۲۵۶

- خواندن چهار رکعت نماز فرض احتیاطی بعد از نماز جمعه بدعت، نامشروع و ناجایز است..... ۲۵۸
- اگر نماز عید و جمعه در یک روز واقع شود، چی باید کرد؟..... ۲۶۱
- خطبه جمعه یکی از دو ارکان نماز جمعه است، و نماز جمعه بدون خطبه قبول نمی شود..... ۲۶۳
- نماز جمعه در کندک های اردوی ملی..... ۲۶۶
- فرضیت نماز جمعه روستاها..... ۲۷۲
- خطبه جمعه یک مولوی صاحب خوانده و جماعت نماز جمعه را ملا صاحب دیگر داده آیا درست است؟..... ۲۷۷
- نماز جمعه بر مسافری که مسافه ۸۵ کیلومتر سفر کرده باشد نیست.. ۲۷۸
- چهار رکعت نماز نفلی در آخرین جمعه رمضان..... ۲۷۹
- اداء کردن نماز در حالت نشسته بدون..... ۲۸۰
- رهنمائی برای ادای نمازهای سنت قبل از نماز جمعه و بعد از آن..... ۲۸۲
- حکم سفر کردن روز جمعه قبل از نماز جمعه..... ۲۸۴
- نماز جمعه نوکریوال..... ۲۸۵
- دو نماز جمعه در یک قریه..... ۲۸۶
- در ایران نماز جمعه ندارند..... ۳۰۲

- نفهمیدن معنای خطبه جمعه دلیل شرعی شده نمی تواند که مسلمان
 نماز جمعه را ترک کند..... ۳۰۳
- در فقه اسلامی نمازی بنام (نماز فتح و نصر) وجود دارد..... ۳۰۹
- نماز تحیه مسجد..... ۳۰۹
- نماز کسوف و خسوف یعنی آفتاب و مهتاب گرفتگی..... ۳۱۰
- فرضیت نماز جمعه در روستاها و شهرها..... ۳۱۹
- فلسفه، احکام و آداب عید در روشنی قرآن و سنت و فقه حنفی..... ۳۲۳
- در شریعت نماز شکرانه وجود ندارد لیکن مسلمان می تواند در حالت
 خوشی سجده شکر کند..... ۳۳۲
- نماز تسبیح سنت نیست زیرا احادیث که برای مشروعیت آن نقل شده
 همه ضعیف است..... ۳۳۳
- نماز توبه و شیوه و طریقه ادا نمودن آن..... ۳۳۶
- نماز خوف در حالت نبرد با دشمنان دین و سرزمین اسلامی..... ۳۳۸
- در شریعت عبادتی بنام نماز رغائب در اولین شب جمعه ماه رجب ثابت
 نیست..... ۳۴۱
- تکبیرات تشریق..... ۳۴۲
- خواندن سوره فاتحه در نماز جنازه..... ۳۴۳

- نماز اوابین دو رکعت نماز نفل ضحی است که قبل از زوال آفتاب خوانده می شود..... ۳۴۴
- نماز تحیه وضوء..... ۳۴۴
- نماز اشراق دو رکعت نماز است که بعد از طلوع آفتاب ادا میشود..... ۳۴۶
- شیوه و طریقه ادای نماز استسقاء یا طلب باران رحمت..... ۳۴۸
- استسقاء دو رکعت نماز ودعای طلب باران سنت رسول الله صلی الله علیه وسلم میباشد..... ۳۵۱
- طریقه و روش شرعی استخاره کردن..... ۳۵۵
- بعد از ادای نماز استخاره و خواندن دعای آن خوابیدن شرط نیست لیکن یک امر معمول است..... ۳۵۷
- نماز بر والدین..... ۳۵۸
- آیا دو رکعت نماز شب عروسی در سنت صحیح ثابت است؟..... ۳۵۹
- دو رکعت نماز مسافر..... ۳۶۰
- مسأله مشروعیت دور رکعت نماز حاجت..... ۳۶۲
- سجده شکر..... ۳۶۳
- از کابل به بدخشان سفر می کند به خانه پدر خود آیا نماز مسافرانه بخواند؟..... ۳۶۴

- آیا شرعا جواز دارد که مسافر شاه راه کابل قندهار نماز فرض را سوار بر موتر ادا کند؟..... ۳۶۶
- دعای دسته جمعی بعد از نماز فرض بین المانعین والمجیزین..... ۳۶۹
- از کابل به پنجشیر به تفریح میروند آیا نمازهای فرض را مسافران بخوانند؟..... ۳۷۱
- نماز مسافر و مسافه مشروعیت نماز مسافران..... ۳۷۴
- مستری بودم و نمازهای زیادی را ترک کردم چگونه نمازهای قضائی را ادا کنم؟..... ۳۷۶
- رهنمائی شرعی برای ادای نماز در موتر..... ۳۷۸
- برای مسافر جمع کردن نماز عصر با نماز جمعه جواز ندارد..... ۳۸۵
- شخص بعضی وقت در کندز و بعضی وقت در کابل است، آیا مسافر شمرده می شود؟..... ۳۸۶
- آیا طبیبانیکه مشغول عملیات های جراحی طولانی میباشند می توانند جمع صلاتین نمایند؟..... ۳۸۷
- صاحب کار اجازه نماز را نمی دهد..... ۳۸۸
- اگر نماز گزار گرسنه باشد و نان هم آماده باشد، نان خوردن مقدم است..... ۳۹۰

- برابر کردن صفهای نماز به اندازه با اهمیت است که به درجه وجوب
 میرسد..... ۳۹۲
- احکام نماز شخص مریض که از ایستادن و قیام عاجز است..... ۳۹۴
- نماز خواندن در تاریکی مباح و مشروع است، لیکن نه مستحب است و نه
 هم مکروه..... ۳۹۶
- بهتر است که نماز های سنت در خانه خوانده شود..... ۳۹۷
- بهتر است که نماز های سنت و نوافل در خانه خوانده شود..... ۳۹۹
- ادای نماز در جای که مجسمه باشد..... ۴۰۱
- نماز خواندن بالای چوکی های که جای سجده دارد روا نیست..... ۴۰۲
- آیا برای مسلمان جواز دارد که در داخل نماز بزبان فارسی و پشتو دعاء
 کند؟..... ۴۰۳
- یک سجده نماز را در رکعت سوم فراموش کرده چطور کند؟..... ۴۰۹
- آیا به شنیدن آیات سجده از تلویزیون و رادیو سجده تلاوت واجب می
 شود؟..... ۴۰۹
- در نماز آیاتی را خوانده که در آن سجده تلاوت بوده لیکن سجده نکرده،
 حالا چی کند؟..... ۴۱۰
- شیوه و طریقه درست سجده تلاوت قرآن کریم..... ۴۱۱

کتاب روزه

- آداب استقبال رمضان.....۴۱۷
- رمضان ماه تزکیه و تربیه نفس.....۴۲۶
- حکم روزه گرفتن یک روز یا دو روز قبل از رمضان.....۴۲۸
- روزهای قبل از رمضان روزهای خوردن و نوشیدن است.....۴۲۹
- طریقه نیت کردن روزه.....۴۳۰
- آیا روزه مسلمان بدون خواندن نماز تراویح قبول می شود؟.....۴۳۲
- روزه بدون تراویح قبول می شود لیکن.....۴۳۵
- آخرین وقت سحری.....۴۳۶
- وقت بند کردن خورد و نوش در شب روزه.....۴۳۸
- حکم تابلیتهای زیر زبان برای مریض روزه دار.....۴۳۹
- استعمال اسپری نفس تنگی برای روزه دار مریض.....۴۴۰
- استفاده از قطره چکان چشم و بینی به روزه آسیب نمی رساند.....۴۴۱
- شستن گرده در روز رمضان روزه را فاسد می سازد.....۴۴۱
- شریعت به زن حامله اجازه روزه نگرفتن را داده است.....۴۴۲
- آیا سیروم به روزه آسیب می رساند؟.....۴۴۴

- روزه گرفتن در کشورهای که روزهای طولانی دارد..... ۴۴۵
- رهنمودها برای خواهران عذر دار در ماه مبارک رمضان..... ۴۴۹
- آیا خون دادن به مریض عاجل روزه فاسد می‌سازد؟..... ۴۵۲
- درس و امتحان مجوز شرعی روزه خوردن نیست..... ۴۵۳
- روزه گرفتن ماه رجب در نصوص صحیح ثابت نیست..... ۴۵۵
- رهنمائی شرعی در مورد تداوی و کشیدن دندانها در ماه مبارک رمضان
..... ۴۵۶
- آداب مریض سرطان در روز روزه..... ۴۵۸
- سرد ساختن جسم در روز رمضان..... ۴۵۹
- شبهای رمضانی فرصت خوب برای تلاوت قرآن کریم..... ۴۶۶
- دعای ختم قرآن کریم نماز تراویح در سنت صحیح ثابت نیست..... ۴۶۷
- آیا چشم چرانی به روزه آسیب می‌رساند؟..... ۴۶۸
- فضایل شب قدر..... ۴۶۹
- شب قدر شب مغفرت گناهان کبیره و صغیره است..... ۴۷۳
- دعای شب قدر..... ۴۷۴
- خانمها و کار آشپزخانه در رمضان..... ۴۸۰

- ۴۸۱.....نقش روزه ماه مبارک رمضان در تثبیت اخوت و برادری اسلامی.....
- ۴۸۲.....ختم کردن قاری صاحبان در رمضان در مقابل پول.....
- ۴۸۶.....رمضان ماه اصلاح.....
- ۴۸۷.....اهدای خون به روزه آسیب نمی رساند.....
- ۴۸۹.....روزه بزرگ سالان.....
- ۴۹۰.....اگر روزه دار قصدا خود را استفراغ ندهد روزه اش نمیشکند.....
- ۴۹۱.....استعمال مرهم در روز روزه.....
- ۴۹۲.....مسلمان روزه دار باید از جنگ وجدال بپرهیزد.....
- ۴۹۳.....حکم طلاق خواستن از شوهر روزه خور.....
- ۴۹۵.....نیت روزه در وقت سحری کردن.....
- .....رهنمائی شرعی در مورد تداوی و کشیدن دندانها در ماه مبارک رمضان
- ۴۹۷.....
- ۴۹۸.....قطره چکاندن در روز روزه.....
- ۴۹۹.....مکروهات روزه.....
- ۵۰۱.....رهنمائی شرعی در مورد روزه خانمهای حامله.....
- ۵۰۴.....احتلام شدن روزه دار در روزه اش آسیب نمی رساند.....

- ۵۰۴.....سحری نمودن سبب برکت می شود.....
- ۵۰۶.....حکم غذا آماده کردن برای روزه خوران.....
- ۵۰۷.....سفر نمودن بنیت ترک روزه ماه رمضان جواز ندارد.....
- ۵۰۸.....خوش خبری دادن آمدن ماه مبارک رمضان.....
- ۵۱۰.....روز عید، روز خوردن و نوشیدن است.....
- ۵۱۱.....شب قدر کشورهای که شب ندارند.....
- ۵۱۲.....شروط اعتکاف شرعی مردها و زنهار.....
- ۵۱۳.....حکم اعتکاف نمودن در بدل پول و پیسه.....
- ۵۱۴.....خارج شدن معتکف از مسجد بدون عذر شرعی.....
- ۵۱۴.....آداب و احکام اعتکاف.....
- ۵۱۹.....در کدام حالت بعوض روزه گرفتن فدیة داده می شود؟.....
- ۵۲۰.....چگونه دهه اخیر رمضان را مطابق سنت سپری کنیم؟.....
- ۵۲۵.....تراویح در طول تاریخ سبب اتحاد مسلمانان بوده است.....
- ۵۲۷.....عجله کردن تراویح را مکروه می سازد.....
- ۵۲۹.....تسبیحات بعد از چهار رکعت تراویح.....
- ۵۳۱.....تعداد رکعات نماز تراویح.....

- سنت این است که ائمه تراویح حالت نمازگزاران را مراعات نمایند.....۵۳۳
- روزه قضائی رمضان سال قبلی را اداء نکرده تا اینکه قضائی این رمضان نیز
بالایش واجب شده.....۵۳۴
- رهنمائی شرعی برای کسانی که روزه قضائی دارند.....۵۳۵
- گرفتن روزه قرضی و قضائی در روز جمعه جواز دارد.....۵۳۸
- پی در پی گرفتن روزه قضائی.....۵۳۹
- کسانی که روزه قضایی دارند آنها هم می توانند روزه عرفه را بگیرند و قضایی
را بعدا ادا کنند.....۵۳۹
- در ابتدای جوانی از فرضیت روزه بی خبر بوده، آیا قضائی بیاورد؟.....۵۴۱
- احکام و مسائل مهم صدقه فطر.....۵۴۲
- به فراموشی زکات فطر روزه را نداده می تواند حالا بدهد.....۵۴۵
- حکم، حکمت، مقدار و اندازه، و وقت ادای زکات فطر.....۵۴۶
- روزه نفلی خانمها بدون اجازه شوهر.....۵۴۸
- روزه گرفتن در روز اول عید اضحی.....۵۴۹
- ثواب و فضیلت روزه عاشورا، روز دهم محرم.....۵۵۰
- فضیلت و ثواب روزه روز عرفه مربوط به زمان است نه به مکان.....۵۵۳

روزه ماه رجب..... ۵۵۴

روزه گرفتن نفلی و خیرات کردن در روز دوازدهم ربیع الاول..... ۵۵۶

روزه گرفتن روز ۲۷ ماه رجب در شریعت ثابت نیست..... ۵۵۶

کتاب زکات

زکات به کیها داده می شود؟..... ۵۵۹

توزیع زکات به عساکر اردو، پولیس ملی جایز است..... ۵۶۰

حکم دادن عشر، زکات به گروههای تکفیری..... ۵۶۳

در دادن زکات بهتر است که مصلحت فقیر در نظر گرفته شود..... ۵۶۵

زکات را به غیر مستحق داده آیا دوباره زکات بدهد؟..... ۵۶۶

آیا زکات مال خود را به برادرش که محصل است داده می تواند؟..... ۵۶۷

دادن زکات مال قبل از تکمیل شدن سال..... ۵۶۷

زمینهای سفید تجارتي و احتیاطی زکات دارد..... ۵۷۰

رهنمائی شرعی برای ادای زکات پول نقد..... ۵۷۱

پول که بالای مردم است و توان دادن را ندارد بالایش زکات است یا نه؟

..... ۵۷۲

زکات پول امانت..... ۵۷۳

- ۵۷۳.....زکات طلای خانمها در مذهب حنفی.....
- ۵۷۵.....زکات پول خانه که بخاطر حفظ سرمایه خریداری شده است.....
- ۵۷۶.....زکات طلای خانمها.....
- ۵۷۸.....رهنمائی برای ادا کردن زکات اموال تجارتي.....
- ۵۸۰.....زکات پول جمع آوری ساخت خانه.....
- ۵۸۱.....زکات کلنیک دندان.....
- ۵۸۲.....دادن زکات به دختر و پسر.....
- ۵۸۳.....زکات مال خانم به شوهرش.....
- ۵۸۴.....زکات موترهای کاری.....
- ۵۸۵.....فرض بودن و دادن زکات فرضی به ماه رمضان ارتباط ندارد.....
- ۵۸۶.....زکات شرکتهای تجارتي و تولیدی.....
- ۵۸۷.....حساب کردن قرض در زکات.....
- ۵۸۹.....زکات پول نهاد های دعوتی.....
- ۵۸۹.....صدقه دادن خانمها.....
- ۵۹۱.....زکات معاش مأمورین.....
- ۵۹۳.....حکم زکات دادن به بنی هاشم و سیدها.....

- طریقه و روش آسان برای ادا کردن زکات معاش ما هانه..... ۵۹۴
- رهنمایی شرعی برای ادای زکات حاصلات انگور باغها..... ۵۹۵
- مشخصات و ویژگی‌های صندوق وبکس خیری خانواده گی..... ۵۹۷
- رهنمائی شرعی در مورد ادای زکات قرض حسنه..... ۶۰۵
- حکم صدقه دادن به غیر مسلمان..... ۶۱۰
- وکیل صدقه دهنده باید مطابق خواهش مؤکل رفتار نماید..... ۶۱۲
- حکم صدقه دادن به مسلمان گنهگار..... ۶۱۳
- بعد از ختم قرآن خیرات دادن لازم نیست..... ۶۱۴
- حساب کردن مالیه و تکس در زکات جواز ندارد..... ۶۱۴
- احکام زکات مهر خانمها..... ۶۱۶
- حکم رجوع از صدقه و خیرات..... ۶۲۱

کتاب حج

- در حج فرضی اجازه شوهر لازم نیست..... ۶۲۶
- کسی که از فرضیت حج منکر است کافر می شود..... ۶۲۶
- وارد شدن حاجی به مکه بدون احرام..... ۶۲۷
- بدون احرام وارد مکه شده و نیت حج را هم دارد..... ۶۲۸

- آیا قرض داری مانع حج رفتن شده می تواند؟..... ۶۳۰
- فرضیت حج به توبه کردن از گناه ارتباط ندارد..... ۶۳۰
- حج کردن از پول وپیسه حرام..... ۶۳۲
- از حج برگشتن شکرانه ندارد..... ۶۳۳
- ذبح کردن گاو و گوسفند در راه حاجیان..... ۶۳۴
- حکم رشوت دادن به کارمندان حج و اوقاف..... ۶۳۵
- محرم داشتن شرط فرضیت حج خانمها است..... ۶۳۶
- فرضیت حج به استطاعت مالی و بدنی تعلق دارد نه به عمره کردن..... ۶۳۸
- وقوف عرفه رکن اساسی حج است..... ۶۳۸
- قربانی حج باید داخل مکه ذبح شود..... ۶۳۹
- حکم شب گذرانی و مبیت در مزدلفه..... ۶۴۰
- بوسیدن (الحجر الأسود) مستحب است..... ۶۴۱
- عمره تکراری از مسجد التنعیم..... ۶۴۲
- در ترک نمودن مبیت منی چی لازم می شود؟..... ۶۴۳
- حج اکبر روز دهم ذی الحجه است (روز اول عید اضحی)..... ۶۴۴
- نیابت و توکیل در شیطان زدن..... ۶۴۵

- همکاری با نهادی های دعوتی از عمره و حج نفلی بهتر است..... ۶۴۶
- رفتن به مدینه منوره بخشی از واجبات حج نیست..... ۶۴۷
- عمره رمضان معادل با همسفر بودن حج با پیامبر اسلام است..... ۶۴۹
- فقط پول ازدواج را دارد آیا حج بالایش فرض شده است؟..... ۶۵۱
- شروط نیابت در حج..... ۶۵۲
- از کابل عمره می رود از کجا نیت کند؟..... ۶۵۴
- عمره کردن سبب فرضیت حج نمی شود..... ۶۵۵
- سفر عمره مهر خانمها شده می تواند نه سفر حج..... ۶۵۸
- احرام بستن از میقات از واجبات حج و عمره است..... ۶۶۰
- مسافری که وارد جده شده از کجا احرام ببندد؟..... ۶۶۱
- جهاد خانمها حج و عمره است..... ۶۶۲
- حکم خرید و فروش سهمیه حج..... ۶۶۳
- هنگام طواف بی وضوء شده چطور کند؟..... ۶۶۵
- تکبیرات تشریق..... ۶۶۹
- فضیلت عبادات و اعمال نیکو در دهه اول ذی الحجه..... ۶۷۰
- آداب، احکام و فضائل دهه اول ذی الحجه..... ۶۷۳

کتاب مسائل قضائی و حقوقی

- در شریعت مجاز نیست که کسی در ملکیت خود چیزی بسازد که همسایه اش متضرر شود..... ۶۸۰
- جزای مرتدی که توبه نکند قتل است از طریق قضاء..... ۶۸۲
- طفل شیشه موتر همسایه را شکستاده آیا خانواده این طفل خساره را متحمل می شود؟..... ۶۸۵
- قانون اساسی وحی منزل آسمانی نیست کمی ونقائص دارد..... ۶۸۸
- حکم عمل نکردن به قوانین وضع شده از طرف دولت..... ۶۹۰
- در نتیجه رابطه نامشروعش دختر خود کشی نموده آیا این شخص گنهگار شده؟..... ۶۹۳
- آیا وصیت شخص میت توسط کسیت ثبت شده ثابت می شود؟..... ۶۹۶
- برای کمسیون انتخابات جواز ندارد که از مساجد منحیث مراکز ثبت نام ورأی دهی استفاده کند..... ۶۹۷
- حکم به کرایه دادن جواز نامه دار الوکاله ورهنمای معاملات..... ۶۹۸
- سقط دادن طفل در شکم مادر بعد از ۱۲۰ روز جنایت پنداشته می شود..... ۷۰۰
- نوشتن زمین حاصل خیز بنام یکی از فرزندان..... ۷۰۱

- سقط دادن طفل شکم مادر بخاطر خرابی حالت اقتصادی.....۷۰۲
- رهنمائی شرعی بدیل فیصله قضائی شده نمی تواند.....۷۰۴
- وثیقه شرعی افلاس مالی مانع حبس قرضدار ومفلس می شود.....۷۰۶
- اگر پدر پسر خود را به قتل برساند آیا قصاص می شود؟.....۷۰۷
- طفل هنگام خواب شب زیر بغل مادرش شده وفات نموده است.....۷۰۹
- خرید وفروش رای مردم در انتخابات حرام مطلق است.....۷۱۰
- حکم رشوت دادن بخاطر اجراء کار وتعیین شدن در وظیفه؟.....۷۱۴
- هر ماده جامد ومایع که نیشه آور باشد حکم شراب را دارد.....۷۱۶
- از طریق رشوت پروژه های دولتی را بدست می آورد، آیا مفاد آن حلال است؟.....۷۱۷
- بنام عرف قبیلوی پناه دادن انسانهای جنایت کار.....۷۲۱
- دیدگاه شریعت در مورد فیصله های جرگه های قومی در حل نزاعات.....۷۲۳
- متضرر شدن همسایه از چاه همسایه دیگر.....۷۲۴
- عکس برداری اشخاص، افراد ومجالس خصوصی بدون اجازه آنها جواز ندارد.....۷۲۶